savaş romanları serisi: 10

NERETVA CEHENNEMİ

Alistair MAC LEAN

SAVAŞ ROMANLARI SERİSİ

10

NERETVA CEHENNEMİ

BİLGEHAN YAYINLARI

NERETVA CEHENNEMİ

Alistair MAC LEAN

BASKAN YAYINLARI

Yazan : **ALISTAIR MC LEAN**
Çeviren : **NESRİN ALTINOVA**

«L'ouragan Vient De Navarone»

Nurettin Uycan Matbaasında dizilmiş ve basılmıştır.
Baskan Yayınları A. Ş.
İktibas Hakkı Mahfuzdur.
İstanbul - 1974

İVEDİLİK 3

Royal Navy'den yarbay Vincent Ryan, Majestelerinin «S» tipindeki destroyerlerinin en yenisi olan Sirdar'ın komutanıydı. Kaptan köşkünün seyir tablosunu taşıyan masaya dirseklerini dayayarak dürbünüyle çevresini incelemeye başladı. Ege Denizi'nin sâkin sularında ay yükseklere çıkmıştı, gümüşî pırıltıları komuta gemisine kadar uzanıyordu.

Destroyer kuzey yönünde tam yolla gidiyordu. Bir süre Pruva bodoslama dalgasının dümdüz doğrultusunda ilerledi, orada, dört deniz milini aşmayan bir mesafede, yıldızlarla bezenmiş çivit mavisi gök altında kapkara bir kitle görünüyordu. Bu silüet, aylardan beri kuşatılan ikibin kişilik İngiliz Birliğinin ölümü beklediği Khéros adasıydı.

Evet, İngiliz kuvvetleri ölümle karşı karşıyaydı ama, ölüm gelmeyecekti.

Ryan dürbününü 180 derece çevirdi. Çok hoşuna giden bir manzara karşısında memnunlukla başını salladı. Öteki gemiler, kendi komuta ettiği geminin dümen suyunda öylesine düzenli ve kusursuz sıralanmışlardı ki, kendi teknesi arkasına âdeta gizlenmiş gibi seyrediyorlardı.

Ryan bu kez dürbününü doğuya yöneltti, bu yanda limana bakan kayalıklar, âsî bir dizi halinde göklere uzanıyordu. Bir tanesinin dibinde çok büyük bir mağara göze çarpıyor

ve tıpkı içinde mitolojik savaşların yapıldığı Homeros dönemi olaylarını yansıtan bir platform meydana getiriyordu.

Bu büyük mağara milyonlarca yılın doğal etkileriyle de bu hâle gelmiş olabilirdi. Belki de o kazıyı meydana getirenler, onbeş yüzyıl önce İyon tapınaklarının inşası için gelip oradan mermer alan antik çağlar kentlerini kuran kişilerdi. Fakat kabul edilmesi zor olan, idrâkin sınırlarını aşan husus şuydu: On dakika öncesine kadar bu büyük mağara yoktu, evet, bu derece geniş ve heybetli boşluğun yerini iki top dolduruyordu, temelleri denizin üçyüz ayak altına kadar uzanan, onbinlerce tonluk kayalar üzerine oturtulmuş, **«Ege Denizi'nin yıkılmaz Alman kalesi»** diye bilinen Navarone'un ünlü iki topu...

Komutan Ryan elindeki dürbünü bıraktı. Doğanın en azından beş milyon yılda yapabileceği bir işi, beş dakika içinde gerçekleştirmesini bilen adamlara doğru döndü: Bunlar yüzbaşı Mallory ile onbaşı Miller'di. Evet bir yüzbaşı ve bir onbaşı, başarılması imkânsız olanı başarmışlardı. İşte komutan Ryan'ın onlar hakkındaki bilgisi bundan ibaretti. Bir de, bu göreve onları kimin gönderdiğini biliyordu. Bu, Jensen adında, eski bir dostu olan bir deniz albayıydı. Bu iki adamın, Akdeniz'deki **'Müttefik Haber Alma Servisleri'**ni yönettiğini ancak yirmidört saat önce öğrenmişti. Belki adları Mallory ve Miller de değildi, belki rütbeleri de çevreyi şaşırtmak için konmuştu? Bunlar askerlerden hiçbirine benzemiyordu, sırtlarında deniz suyuyla tuzlanmış, kan lekelerine bulanmış kir pas içinde Alman üniformaları vardı. Ryan, bunların

benzerleriyle kıyaslanmayacak kadar üstün meziyet ve vasıflara malik kişiler olduğu kanaatini muhafaza ediyordu. Ama nedense onlar pek az gülüyorlardı. Bakışlarında karanlık, sert ve donuklaşmış duyguların yanısıra, güvenlik, sabır ve korkusuzluk haykıran mânâlar dolaşıyordu.

⁂

— «Neyse, her şey yolunda gibi görünüyor,» dedi. «Khéros'daki birlikler tahliye edilmeyi bekliyorlar. Filotillâmız bu amaçla kuzeye doğru yol alıyor, Navarone'un topları da artık filotillâmıza karşı hiçbir denemeye girişemeyecek durumda bulunuyor. Memnun musunuz, Yüzbaşı Mallory?»

Mallory :

— «Harekâtın amacı gerçekten de buydu!» Diye kabul etti.

Ryan dürbününü kaldırdı. Bu defa da, gece görüşünün hemen hemen sınırında, Navarone limanının batısındaki kıyının kayalık çizgisine yanaşmak üzere bulunan şişme bir sandalı farketti. Sandalın içinde oturan iki silüet hayâl meyal seçiliyordu. Ryan dürbünü arkasına koydu ve düşünceli bir tavırla :

— «O şişman arkadaşınızla yanındaki hanım işlerin sürüncemede kalmasından pek hoşlanmıyorlar...» Dedi. «Beni, onlarla tanıştırmadınız, Yüzbaşı Mallory!»

— «Vaktim olmadı. İsimleri Maria ve André Fransız ordusunda 19'uncu Motörlü Tümen'de albaydır...»

Miller :

— «André Fransız ordusunda albay idi!» Diye düzeltti. «Öyle sanıyorum ki, şimdi artık değil, özgürlüğüne döndü.»

Mallory :

— «Doğrudur,» dedi. «Çok aceleleri vardı komutanım. Her ikisi Fransız vatanseveri, her ikisi de gönüllü, her ikisinin de Navarone'da yapılacak pek çok işi var. Üstelik de, bana söylediklerine bakılırsa, en kısa zamanda sonuçlandırmayı tasarladıkları, tez elden yapılması gereken kişisel bazı sorunları varmış.»

Konuyu pek derinleştirmek istemeyen Ryan :

— «Anlıyorum.» Dedi ve yok edilen kalenin hâlâ dumanı tüten kalıntılarını bir defa daha incelemek için dürbününü aldı. «Her neyse, görünüşe bakılırsa her şey yolunda. Bugün için tamam mı beyler?»

Mallory hafifçe gülümseyerek :

— «Bana da öyle görünüyor.» Diye cevap verdi.

Ryan :

— «O hâlde sizlere uyumanızı öğütleyebilir miyim?»

Miller sevinçle :

— «Aman ne hârikulâde bir öğüt!» Dedi. Bölmeden zorlukla uzaklaştı, uykusuzluktan yanan gözlerini ovuşturarak ayaklarının üstünde biraz sallandı ve: «Beni İskenderiye'de uyandırırsınız.» Diye ekledi.

Ryan neşeli bir sesle :

— «İskenderiye'de mi?» Diye sordu. «Oraya en aşağı otuz saatten önce varamayız!»

Miller :

— «Zaten ben de onu söylemek istiyordum!» Dedi.

Ama bu isteğine kavuşamadı. Gerçekten de, uyuyalı ancak yarım saat olmuştu ki, gözlerini rahatsız eden bir şeyin verdiği sıkıntıyla uyandı. Faydasız birkaç itiraz sızlanmasından sonra hayli zorlukla bir gözünü açabildi. İşte o zaman kamarayı dayanılmaz bir ışığın doldurduğunu anladı. Titreyen bir dirseğinin üstünde doğruldu, ikinci gözünü de açarak kendisini rahatsız eden, nezâketten yoksun iki kişiyi hiç de hoş olmayan bakışlarla seyretti: Bir masanın başına oturan Mallory, bir çeşit mesajın şifresini çözmekle uğraşıyordu; komutan Ryan da açık olan kapının önünde duruyordu.

Miller acı acı :

— «Ayıp bir şey bu!» Dedi. «Bütün gece gözümü kapayamadım.»

Ryan :

— «Sâdece yarım saat uyudunuz,» dedi. «Çok üzgünüm. Ama Mısır, Yüzbaşı Mallory'ye gelen bu mesajın büyük bir ivedilik taşıdığını söylüyor.»

Miller şüpheyle :

— «Doğru mu bu?» Dedi. Yüzü biraz önceki gibi asık değildi. «Muhtemelen terfiler, nişanlar, madalyalar falan filân içindir.» Büyük bir umutla, işini bitirip ayağa kalkan Mallory'ye hitap ederek: «Öyle değil mi?» Diye sordu.

Mallory :

— «Hiç sanmıyorum. Yalnız dikkat edin, önce pek fena başlamıyor, hararetli kutla-

malar ıvır zıvır. Ama, sonra mesajın havası biraz bozuluyor.» Dedi ve mesajı yeniden okudu :

«ÇOK İYİ KARŞILANDI - CANDAN TEBRİKLER, FEVKALÂDE BAŞARI - KOCA SERSEMLER ANDRÉ'NİN GİTMESİNE İZİN VERDİNİZ - DERHÂL ONA ULAŞMANIZ GEREK - ŞAFAKTAN ÖNCE HAVA SALDIRISI ALTINDA (ŞAŞIRTMA HAREKETİ) SİZİ ALACAĞIZ - İNİŞ PİSTİ MANDRAKOS'UN 2 KM G D - SIRDAR YOLUYLA C E İŞARETİNİ BEKLİYORUZ - İVEDİLİK 3 - TEKRARLIYORUZ İVEDİLİK 3 - İYİ ŞANSLAR - JENSEN»

Miller mesajı Mallory'nin elinden aldı, uykusuzluğun ve ışığın etkisiyle sulanan gözlerine uyduruncaya kadar karşısında götürdü getirdi. Sonra dehşete kapılmış bir sessizlik içinde mesajı okudu, Mallory'ye geri verdi ve :

— «Ah! Tanrım!» Diye inleyerek kendini boylu boyunca ranzanın üzerine attı. Sonra da, her bakımdan baygın uyku hâline benzeyen bir durumda kaldı.

Mallory :

— «Kurallara uygun tepki,» diye belirtti. Yorgun bir hâlde başını salladı ve Ryan'a doğru döndü. «Çok üzgünüm komutanım ama, üç noktada size başvurmak zorunda kalacağız: Bir şişme sandal, taşınır bir verici telsiz, bir de derhal Navarone'a dönüş. Taşınır telsizin, dâima sizin telsiz kamarası tarafından kontrol edilecek bir frekans üzerinden ayarlanmış olmasını sağlayabilirseniz... C.E. işaretini alır almaz onu hemen Kahire'ye ulaştırırsınız.»

Ryan :

— «C.E. mi?» Diye sordu.

— «Ta kendisi!»

— «Hepsi bu kadar mı?»

Miller :

— «Bir şişe konyak hiç de fazla olmaz,» dedi. «Başlayan uzun gecenin zorluklarına karşı bizleri sonuna kadar destekleyecek bir şey.»

Ryan kaşını kaldırdı.

— «Acaba beş-yıldız'lı bir şişeden mi söz etmek istiyorsunuz onbaşı?»

Miller üzgün bir tavırla :

— «Yoksa ölüme giden bir adama üç-yıldız'lı bir şişe ikram etmek gaddarlığında mı bulunacaksınız?» Diye ona mukabil bir soru yöneltti.

Miller'in o gece için vakitsiz ölüm konusundaki kapkara tahminleri doğru çıkmadı. Uzun gecenin zorlukları; sâdece ufak tefek sıkıntılardan ve tersliklerden ibaret kaldı.

*
**

Sirdar kayalık kıyılara ihtiyatla yaklaşarak onları Navarone'a geri getirinceye kadar geçen zaman süresince gökyüzü kararmıştı. Yağmur yağmaya başlamış, güneybatıdan iri dalgalar kopmuştu. Onun için, Mallory'yle Miller'in kıyıya yaklaşıncaya kadar şişme kauçuk sandallarında kürek çekerken iliklerine kadar ıslanmış olmaları normal karşılanırdı. Üstelik de bir sığlıkta alabora olmuşlar, kumsala ayak basmadan her ikisi de kendini suların içinde bulmuşlardı. Ama, bu fazla önemli bir şey değildi: Schmeisser

marka mitralyöz tabancaları, telsizleri, elektrik fenerleri su geçirmeyen torbalardaydı. Kısaca, Mallory biraz düşününce bunun, denizden Navarone'a son gelişleriyle oranlanacak olursa, yine de birinci sınıf bir çıkarma olduğunu kabul etti. Fırtınaya yakalanan kayıkları, kenarları girintili çıkıntılı, dik yalıyarlara çarparak paramparça olmuştu.

Miller ve Mallory, karanlıklar içinde kaybolan sarp bir kayayla yollarının kesildiğini görünceye kadar, kayarak, sendeleyerek, bir hayli de karamsarlığa kapılarak, kocaman kaya parçaları arasında, ilerlediler. Mallory su geçirmez torbadan bir el feneri çıkardı, ince bir ışık çizgisini dolaştırarak dimdik uzanan kayayı incelemeye koyuldu.

Miller onun koluna dokundu :

— «Feneri yakmakla tehlike yaratmıyormusun?» Dedi. «Yâni, bununla demek istiyorum ki...»

Mallory onun sözünü bitirmesini beklemeden :

— «Hiçbir tehlike yok!» Diye karşılık verdi. «Bu akşam bütün kıyı boyunca bir tek bile nöbetçi bulunmuyordur. Herkes şehirde yangınları söndürmekle uğraşıyordur. Zaten hiç kimseye karşı beklenecek, korunacak bir şey kalmadı ki. Kuşlar bile savuşup gitmişlerdir. Bu arada dönmek için insan gerçekten deli olmalı..»

Miller :

— «Bunun böyle olduğunu çok iyi biliyorum!» Dedi. «Ne olduğumuzun da gayet iyi farkındayım, hatırlatmaya hiç gerek yok!»

Mallory gecenin karanlığında gülümseye-

rek araştırmalarına devam etti. Bir dakikaya kalmadan aradığını bulmuştu: Bayırı eğik olarak bölen küçücük bir yokuş!.. Miller'le birlikte, donatımlarının ağırlığı ve yağmuru yiyen killi toprağın verdiği imkânsızlık içinde hızla bir geçidi tırmanmaya başladılar. Bir çeyrek saate kalmadan tepedeki düzlüğe ulaştılar ve kısa bir mola verdiler. Miller sessizce uzun ceketinin derin ceplerini karıştırdı, ardından da hemen bir lık-lık sesi işitildi.

Mallory merakla:

— «Yolunda gitmeyen bir şey mi var?» Diye sordu.

— «Dişlerimin çarptığını duydun galiba. Mesajdaki şu zırıltı nedir: **"İvedilik 3, tekrarlıyoruz İvedilik 3?"** »

— «Böyle bir şeyden söz edildiğini ilk defa işitiyorum. Ama, ne demek olduğunu biliyorum: Bir yerlerde hemen ölmek üzere bulunan kimseler var!»

— «Her ne olursa olsun, bunlardan ikisini çok yakından tanıyorum... Peki, ya André kabul etmezse? O artık asker değil. Dolayısıyla gelmek zorunluğu da yok!. Hem üstelik, hiç vakit geçirmeden derhâl evleneceğini söylemişti.»

Mallory onunla aynı fikirde değildi:

— «Gelir!» Dedi.

— «Neden bu kadar emin konuşuyorsunuz?»

— «Çünkü André şimdiye kadar tanıdığım insanlar arasında, görevine en çok bağlı olanı da ondan. Onun iki büyük sorumluluk duygusu var: Biri başkalarına, öbürü de kendine karşı. İşte bunun içindir ki Nava-

rone'a döndü: Çünkü kardeşinin ona ihtiyacı olduğunu biliyordu. İşte bu yüzden «İvedilik 3» işaretini görünce başka yerlerde, birisinin yine kendisine ihtiyacı olduğunu öğrenmiş olacağı için durmayacaktır..»

Miller konyak şişesini Mallory'nin elinden kaptı, ceketinin içine sokarak güvenlik altına aldı.

— «İyi... İyi ama, bana öyle geliyor ki, müstakbel madam André Louis (Lui) bütün bunlardan hiç de kıvanç duymayacaktır.»

Mallory açık kalplilikle :

— «André Louis de memnun olmayacak,» dedi. «Bunu ona anlatmayı hiç de isteyerek üstüme almış değilim.»

Fosforlu saatine baktı ve hemen ayağa fırladı. «Mandrakos'a ulaşmak için yarım saatimiz kaldı.»

*
**

Gerçekten de, tam yarım saat sonra, Mallory'yle Miller, Mandrakos köyü yakınlarında keçiboynuzu ağacı yetiştirilen tarlalarda, hızla, gölgeden gölgeye geçerek ilerliyorlardı. Schmeisser tabancaları artık su geçirmez torbalarında olmayıp, boyunlarına asılmış, kalçalarının yüksekliğinde sallanıyordu. Birdenbire, tam karşılarına gelen yönden kadehlerin şişelere çarparak çıkardığı o tarifsiz şıngırtıyı işittiler.

Bu iki insan için tehlike demek olan böyle bir duruma o kadar alışmışlardı ki, birbirlerine danışma ihtiyacını bile duymayıp, hemen sessizce elleriyle dizlerinin üstüne kapandılar ve o şekilde ilerlemeye devam ettiler. Mil-

ler bir yandan ilerlerken bir yandan da havayı kokluyordu: «Ouzo» adındaki reçineli Balkan rakısı, geniş bir çevrede havaya alabildiğine koku yaymak gibi olağanüstü bir yeteneğe sâhiptir. Mallory'yle Miller bir top ağacın hemen kenarına kadar geldiler ve yüzükoyun yere kapandılar.

Orada iki kişi vardı ve duyulan gürültüler onlardan geliyordu. Başlarındaki panayır külâhları ve üzerlerindeki sırmalı yelek ve şalvarlarından da onların ada'lı olduğunu tahmin etmek mümkündü. Silâhlarını dikkatsizce kucaklarına almışlardı. Görevlerini kötüye kullanan kişilerdi bunlar.. Birinin elinde ünlü içki, «Ouzo» şişesi göze çarpıyordu..

Mallory'yle Miller geldiklerinden çok daha az gizlenerek geri çekilip ayağa kalktılar. Bir an bakıştılar ama, hiçbir yorumda bulunmadılar. Mallory omuzlarını silkti ve geriye dönerek yürümeye başladı. Miller onu izliyordu. Mandrakos'un merkezinde, çınardan çınara, evden eve hızla bir gölge gibi süzülürken iki defa daha başka nöbetçilerle karşılaştılar. Bunlar da görevlerini pek ciddiye almamışlardı. Berikiler onlardan yine aynı kolaylık ve rahatlıkla kurtuldular. Miller Mallory'yi bir kapının eşiğine çekti.

— «Şu bizim dostlar, acaba neyi kutlamaktadar?» diye sordu.

— «Navarone bundan böyle Almanlar için yararsız bir yer hâline geldi de ondan. Bir haftaya kalmadan hepsi çekilip giderler.»

— «Anladık ama, neden nöbet tutuyorlar öyleyse?»

Miller köy alanının tam ortasında yükse-

len, daha yeni badanalanmış küçük fakat eski kiliseyi işaret ediyordu. Karartmanın icaplarına pek kötü uydurulan pencerelerden bir ışık dalgası sızdığı gibi içeriden de boğuk boğuk mırıltılar duyuluyordu. «Acaba bunun onunla bir ilişkisi var mı dersiniz?»

Mallory karşılık olarak :

— «Bunu kesinlikle anlamanın tek çıkar yolu var!» Dedi.

Sâkin sâkin ilerlediler. Her gölgeden yararlanıyorlardı. En sonunda, eski kilisenin duvarını destekleyen payanda kemerinin sağladığı hepsinden daha yoğun bir gölgenin içine düştüler. Orada, uygun bir şekilde kapatılmış bir pencere bulunuyordu. Altından sâdece ince bir çizgi hâlinde ışık sızıyordu. İki adam buna pek sevindiler.

Kilise iç taraftan daha da eski görünüyordu. Ham meşe tahtasından yapılan sıralar, yüzyıllardan beri sayısı belirsiz Hıristiyan dindarlar tarafından kullanıla kullanıla, kir pas içinde kalmış, ayrıca da zamanın aşındırmasıyla bir hayli çatlamış, dağılıp ufalanmıştı. Badanalanmış duvarlar içeriden de payanda kemerlerine ihtiyaç gösteriyordu: Yoksa bu durumda pek fazla ayakta kalamayıp, toptan yıkılabilirdi. Aynı şekilde, çatı da her an cemaatin üstüne düşme tehlikesi gösteriyordu.

O sırada, pek çoğu tören giysileri içindeki kadın erkek her yaştan adalının doldurduğu sıralardan oldukça güçlü bir uğultu yükseliyordu. Besbelli ki içeride bir tek bile boş yer yoktu. Işık, çok eskiden kalma burmalı, süs-

lü püslü, pek eski yüzlerce mumdan geliyordu. Bu mumları, bu olağanüstü günün şerefine İero'ya (*) ve duvarların kenarına dikmişlerdi. İero'nun önünde, sakallı, kurallara uygun ihtiyar bir papaz kaygısız ve telâşsız bekliyordu.

Mallory'yle Miller birbirlerine bakışlarıyla bir şeyler sordular. Tam doğrulup kalkmak üzereyken arkalarından gayet nâzik, sâkin, derin bir ses yükseldi :

— «Ellerinizi ensenize koyun ve ağır ağır doğrulun. Elimde Schmeisser marka bir makineli tabanca var.»

Mallory'yle Miller, tıpkı sesin kendilerinden istediği gibi, ağır ağır, büyük bir ihtiyatla emri yerine getirdiler.

Aynı ses :

— «Şimdi yavaş yavaş dönün. Ama sakın yanlış bir harekette bulunmayın!»

Dikkat ederek döndüler. Miller, gerçekten de elinde bir makineli tabanca bulunan kapı gibi karaltıya dikkatle baktı ve sinirli bir sesle :

— «Ne oluyorsunuz be? O mereti başka yöne çevirin hele!» Dedi.

O zaman onları tanıyan André Louis'in sanki taştan oyulmuşa benzeyen yüzünde bir şaşkınlık ifadesi belirdi ama, her zamanki soğukkanlılığına dönmesi çok çabuk oldu. Sonra silâhını indirerek özür dilermişcesine :

— «Alman üniformaları,» diye açıkladı. «Beni aldatan işte bu oldu.»

Miller de :

(*) İero: Kiliselerde papazın dua ettiği yer.

— «Siz de az kalsın bizi haklıyordunuz!» Dedi. Bir yandan da şüpheli bakışlarla André'nin giysilerini inceliyordu: Kabarık kara pantolonu, kara süvari çizmeleri, anlaşılmaz bir şekilde süslenmiş kara yeleği, erguvan renginde gömleği vardı. Dehşetle ürperdi, büyük bir üzüntüyle gözlerini yumarak :

— «Kuzum, siz Mandrakos Belediye Bankasını filân mı soydunuz, nedir?» Diye sordu.

André yavaşça :

— «Bu köylülerin tören giysileridir.» Dedi. «Peki, ya siz ikiniz, gemiden mi düştünüz?»

Mallory :

— «İsteyerek olmadı,» dedi. «Sizi görmek amacıyla geri geldik.»

— «Daha uygun bir zamanı seçebilirdiniz.» Bir an tereddüt etti, sonra sokağın öbür yakasında, hafifçe aydınlatılmış küçük bir yapıya göz attı ve: «Şunun içinde rahat rahat konuşabiliriz.» Diyerek onları o yöne doğru sürükledi.

Adamları içeriye sokunca kapıyı kapattı. Bu, çıplak bir odaydı. Sert ve haşin İspartalılar'a yaraşır konfordaki tahta sıralarla donatılmıştı: Hiç şüphesiz, köy muhtarlığının, ihtiyar heyeti toplantı salonunda bulunuyorlardı. İçerisini aydınlatan isli üç gaz lâmbasının ışıkları bir yığın rakı, şarap, bira şişesiyle, dört ayaklı destekler üzerine kurulan uzun iki masanın hemen hemen her santimetrekaresini kaplayan kadeh ve bardaklarda yansıyordu. Pek sevimsiz görünen bu büfe, belli ki bir karşılama töreni için son dakikada, büyük bir telâşla hazırlanmıştı.

André en yakın masaya doğru yöneldi, üç kadehle bir «ouzo» şişesi aldı ve ikram etti. Miller de konyağını ortaya çıkardı, arkadaşlarına sunmak istedi. Ama, André bunun farkına varamayacak derecede dalgındı. «Ouzo» kadehlerini onlara uzattı :

— «Sağlığınıza!» André bir solukta içkiyi kafasına dikti, çok düşünceliydi. «Keith'ciğim, yerinde bir neden olmasa, dünyada buraya dönmezdiniz.»

Mallory büyük bir sessizlik içinde şu geçirmez muşamba cüzdanından mesajı çıkararak André'ye uzattı. O da isteksiz bir şekilde kâğıdı aldı, okudu, sonra da önemli bir şekilde yüzünü ekşitip iyice surat astı.

— «İvedilik 3, bunun anlamı benim düşündüğüm gibi, değil mi?» Dedi.

Mallory çıt çıkarmadan öylece duruyor, gözünü bile kırpmadan André'yi inceliyordu. Sadece başıyla evet anlamında bir işaret yaptı.

André sözlerine devam ederek :

— «Hiç işime gelmedi, hiç mi, hiç uygun zamana rastlamıyor!» Dedi. «Navarone'da yapılacak pek çok işim var. Yokluğumu hissedecekler.»

Miller :

— «Benim de hiç işime gelmedi,» dedi. «Londra'da, West End'de yapabileceğim bir yığın yararlı iş var. Onlar da benim yokluğumu hissedecekler. Herhangi bir bar tezgâhtarı kıza sorun da görün.. Ama, bu kimseyi ilgilendirmez ki.»

André sâkin ve kaygısız, bir süre onun yü-

züne baktı. Sonra gözlerini Mallory'ye çevirdi:

— «Ya siz? Neden hiçbir şey söylemiyorsunuz?»

— «Söyleyecek bir şeyim yok.»

Kaşlarının çatılması bir yana bırakılırsa, André'nin yüzü gevşedi. Kısa bir duraklamadan sonra elini yine «**ouzo**» şişesine uzattığı anda Miller:

— «Rica ederim...» Diyerek kendi konyak şişesini gösterdi.

André ilk defa hafifçe gülümsedi. Miller'in beş-yıldızını kadehlere boşalttı, mesajı yeniden okudu, Mallory'ye geri verdi.

— «Düşüneyim. Bitirmem gereken bir iş var da.»

Mallory dalgın dalgın:

— «Bir iş mi?» Diye sordu.

— «Evet... Bir evlenme töreninde bulunmam gerek!..»

Miller büyük bir nezaketle:

— «Evlenme töreni mi?» Diye sordu.

— «Siz ikiniz de söylediğim her şeyi böyle papağan gibi tekrarlayacak mısınız? Evet, bir düğüne gideceğim!»

Miller:

— «Pek garip ahbaplarınız var doğrusu,» dedi. «Gecenin bu saatinde düğün olur mu?»

André sert bir sesle:

— «Navarone'de öyle kişiler var ki, gece onlar için tehlikeden uzak tek zamandır.» Dedikten sonra birdenbire döndü, kapıya doğru yürüdü ve kanadı açtı.

Pek meraklanan Mallory :

— «Peki, kim evleniyor?» Diye sordu.

André karşılık vermeden hemen masalardan birine doğru geri geldi. Bir su bardağının yarısına kadar konyak boşaltarak bir yudumda kafasına dikti. Elini sık kara saçlarının arasından geçirip, kendisine çeki düzen verdikten sonra, düşüncelerine kapanmış bir durumda sâkin sâkin kapıya doğru yürüdü. Mallory'yle Miller, onun az sonra gözden kaybolduğunu, kapının kapandığını gördüler. Sessizce bakıştılar.

***

Bir çeyrek saat sonra hâlâ bakışıyorlardı. Ama, bu defa tam bir şaşkınlığın hafif bir sersemleme arasında birbirlerini süzüyorlardı.

Kilisenin en arkadaki sırasında, ieronun hemen hemen yirmi metre kadar uzağında oturuyorlardı. Ama, her ikisi de şöyle aslan gibi, boylu poslu kimseler olduklarından, tam da ortadaki geçitin başında bulunduklarından orada olup bitenleri gayet iyi görebiliyorlardı.

Açıkça söylemek gerekirse, orada hiçbir şey olduğu yoktu. Nikâh töreni sona ermişti. Papaz büyük bir ağırbaşlılıkla son nikâh duasını da okudu, André'yle Maria (Navarone kalesi içinde onlara yol gösteren İtalyan kadın) içinde bulundukları durum icabı takındıkları ciddiyetle döndüler, ortadaki geçitten aşağıya doğru inmeye başladılar. André davranışında olduğu kadar ifadesinde de baştanbaşa tüm sevgi ve say-

gıyla eğildi, bir şeyler mırıldandı. Ama, görünüşe bakılırsa, sözlerinin söyleniş şekilleriyle pek ilişkisi yoktu: Henüz ortadaki geçitin yarısına gelmişlerdi ki aralarında şiddetli bir ağız dalaşması patlak verdi. Aslında bu, ağız dalaşından çok sâdece bir monologdu. Maria kendini kaybetmiş, yüzü hiddetten kıpkırmızı olmuş, gözleri alevler saçıyordu. Hiçbir ölçüye kulak asmadan, hiçbir şeyi umursamadan el kol hareketi yaparak, André'ye hitap ediyordu. André'ye gelince; alçakgönüllü ve uzlaştırıcı hâliyle, aşağı yukarı kabaran denizi durdurmaya çalışan Canute'ün elde ettiği başarıyla onu yatıştırmaya uğraşıyordu.

Orada bulunanlar, bütün bu olanlar karşısında şaşkınlıklarından donakalmışlardı. Doğrusu, bir düğünün ilk mutluluk belirtisi olarak iyi (!) şeyler görmüşler, iyi (!) karşılanmışlardı...

Yeni evliler Mallory'yle Miller'in bulunduğu sıranın önüne geldiğinde, konuşma en şiddetli hâlini aldı. André bir eliyle ağzını kapayarak Mallory'den yana eğildi ve alçak sesle :

— «Bu ilk karı-koca kavgamız!» Dedi.

Daha fazla konuşmasına fırsat verilmedi. Maria onu kolundan yakalayarak kiliseden dışarıya sürükledi. Gözlerden uzaklaşmış olmalarına rağmen Maria'nın sesini içeridekiler hâlâ açık seçik duyabiliyordu. Miller uzun müddet bomboş duran giriş kapısını seyrettikten sonra, düşünceli bir tavırla Mallory'ye döndü :

— «İşte civa gibi canlı bir kız! Rumcayı anlamayı pek isterdim. Ne diyordu?»

Mallory kayıtsız ve sâkin bir şekilde, yeni gelinin sözlerini tekrarladı :

— «Peki, ya benim balayım?»

— «Ya!..» Miller'in yüz çizgileri de son derece ifadesizdi. «Acaba peşlerinden gitmeli miydik, ne dersiniz?»

— «Ne yapmaya?»

— «André insanların pek çoğundan üstün olabilir. Ama, bu defa onu kat kat geçtiler.»

Mallory gülümsedi, ayağa kalkıp, kapıya doğru yöneldi. Peşinde Miller, onun da ardında bu beklenmeyen eğlencenin ikinci perdesini seyretme isteğiyle yanıp tutuşan heyecanlı, telâşçı bir dâvetli kalabalığı yürüyordu. Ne var ki köyün alanı bomboştu.

Mallory bir sâniye bile tereddüt etmedi. André'yle uzun bir beraberlik tecrübesinin verdiği önseziyle, dosdoğru alanı geçti, André'nin eylemin heyecan verici ilk unsurlarını kendilerine açıkladığı muhtarlığa yöneldi. Önsezisi onu yanıltmamıştı. André, elinde kocaman bir konyak bardağı, asık üzgün bir suratla yanağındaki geniş kızartıyı yoklayarak içeriye giren Mallory'yle Miller'e baktı. Neşesiz bir sesle :

— «Anasının evine döndü!» Dedi.

Miller saatine bir gözattı. Hayranlıkla :

— «Bir dakika, yirmibeş sâniye!» Dedi. «Dünya rekoru.»

André yüzünü buruşturdu, Mallory telâşla araya girdi.

— «O hâlde, geliyor musunuz?»

André öfkeyle :

— «Elbette, geliyorum!» Dedi. Konukların gereksiz nezâket taslamadan, birbirini itip kakıştırarak, vâhaya dalan develer gibi, şişelerle aşırı derecede yüklü masalara doğru atılışını umursamazlıkla seyrediyordu. «Sizin ikinizle ilgilenecek birisi gerek!»

Mallory de saatine baktı.

— «O uçağın bizi almaya gelmesine kadar üç saatimiz var. Ayakta uyuyoruz. Bize uyuyacak güvenilir bir yer bulun. Nöbetçileriniz tamamen sarhoş!»

André :

— «Kale uçurulduğundan beri hepsi körkütük sarhoş,» dedi. «Gelin size emniyetli bir yer göstereyim.»

Çevrelerindeki insanlar, büyük bir gürültü içinde, hemen hemen sâdece kadehler ve şişelerle uğraşıyordu. Miller :

— «Ya konuklarınız?» Diye sordu.

— «Ne? Konuklarım mı? Birisinin yeni evlilerle meşgul olduğu bir düğün hiç gördünüz mü siz? Boşverin onlara!.. Beni tâkip edin!..»

Mandrakos'un güneyinde, kırlarda yol aldılar. İki yerde nöbetçiler tarafından önleri kesildi ama, André'nin bir kaş çatmasıyla homurdanması, onları çabucak «ouzo» şişelerinin başına döndürdü. Bardaktan boşanırcasına yağan yağmur hiç ara vermemişti. Miller'le Mallory'nin giysileri zaten o kadar ıslanmıştı ki, biraz daha fazla ıslanmaları hiçbir zarar veremezdi. André'ye gelince, onun kafasında çok daha başka şeyler vardı.

Onbeş dakikalık yürüyüşten sonra Andrea, yolun kıyısında, bomboş olduğu açıkça görü-

len harap küçük bir samanlığın kapı kanatları önünde durdu :

— «Saman da var,» dedi. «Burada emniyet içinde kalabilirsiniz.»

Mallory :

— «Mükemmel!» Dedi. «Sirdar'a bir telsiz mesajı göndermeli ki, Kahire'ye C.E. işaretini geçirsin ve...»

André :

— «C.E. mi?» Diye sordu. «Bu da neyin nesi?»

— «Sizinle ilişki kurabildiğimizi ve buradan alınmaya hazır olduğumuzu Kahire'ye bildirmek için şifre... Bundan sonra da koskocaman nefis üç saatlik uyku.»

André :

— «Evet, üç saat.» Diye onayladı.

Mallory son derece düşünceli bir hâlde :

— «Koskocaman üç saat!» Dedi.

Bir gülümseme André'nin taştan oyulmuşa benzeyen yüzünü yavaş yavaş gevşetti. Mallory'nin sırtına vurdu.

— «Benim yaradılışımda bir kimse üç saatte pek çok şeyin hakkından gelebilir.» Dedikten sonra hiç vakit kaybetmeden döndü ve yağmurlu gecenin içinde çabucak gözden kayboldu. Mallory'yle Miller samanlığın kanatlarını ittiler.

*
**

Uçuş pistinin iki yanı sarp tepelerle sınırlanan ve normal ölçülere uymayan Mandrakos Havaalanı, hiçbir sivil uçağın inip kalkması için aslâ elverişli değildi. Bu; pistten baş-

ka her şeye benzeyen, kırk metre kadar genişliğinde bol miktarda kümbetler serpiştirilmiş bir yoldu. Uçan herhangi bir araç muhakkak surette iniş takımlarını kırmak tehlikesine mâruzdu. Ne var ki, R.A.F. (*) bu alanı daha önce de kullanmıştı, onun için pilotlarının kazasız belâsız bir defa daha buradan yararlanmayı başarmaları hiç de olanaksız değildi.

Alanı güneyde bir keçiboynuzu koruluğu sınırlandırıyordu. Ağaçlardan birinin sunduğu içler acısı barınağın altına oturan Mallory, Miller ve André sabırla bekliyorlardı. Mallory'yle Miller, sırtları kamburlaşmış, acınacak bir hâlde, hâlâ aynı şekilde ıslak giysilerinin içinde soğuktan tirtir titriyorlardı. Ama, André'ye gelince, o şatafatlı bir tavırla sırtüstü uzanmış, ellerini ensesinde kenetlemiş, suratında parçalanan iri yağmur damlalarını hiç mi, hiç umursamadan yatıyordu. Hâlinde âdeta bir hoşnutluk havası, hattâ bir kendini beğenmişlik vardı. Birdenbire :

— «İşte geldiler!» Diye bağırdı.

Mallory'yle Miller bir an kulak kabarttılar, sonra onlar da koca uçakların boğuk gürültülerini işittiler. Üçü birden ayağa kalktı. Onsekiz «Wellington»dan müteşekkil bir filotillâ, bir dakikaya kalmadan, güneydeki dağların tepesinden uçtuktan sonra hızla üçyüz metreden daha aşağı inerek, şafağın ilk ışıkları içinde pistin üstünden geçti, Navarone şehrine doğru yöneldi. Pek kısa bir zaman sonra patlamaların gümbürtüsü işitildi, aynı anda da portakal rengi parlak bir

(*) İngiliz Kraliyet Hava Kuvvetleri. (Çev.)

ışık görüldü: Wellington'lar kuzeyde, harap olan kalenin üstüne bombalarını yağdırıyordu. Otomatik silâhlarla atıldığı belli olan, havada ışıklı iz bırakan mermilerin yer yer görülen çizgileri karadaki savunmanın zayıflığını, etkisizliğini kanıtlıyordu. Kale, şehrin bütün uçaksavar bataryalarıyla birlikte havaya uçmuştu.

Saldırı kısa ve şiddetli oldu: Bombardıman başladıktan hemen hemen iki dakika sonra sona erdi. Şimdi artık yalnız motörlerin gittikçe azalan sesi işitiliyordu. Wellington'lar suları hâlâ kapkara duran Ege Denizi'nin üstünde önce kuzeye, sonra da batıya doğru uzaklaştılar..

Üç seyirci, şaşırmış bir hâlde öyle kaldılar. Sonra kendini toparlayan Miller düşteymiş gibi dalgın dalgın :

— «Bizi bu kadar önemli kişiler hâline getiren ne olabilir?» Dedi.

Mallory de :

— «Bilmem ki!» Diye karşılık verdi. «Ama, bunu öğrenince pek sevineceğimizi hiç sanmıyorum.»

Güneydeki dağlara doğru dönen André :

— «Her ne olursa olsun, fazla gecikmeyecek,» dedi. «İşitiyor musunuz?»

Öbür ikisinden hiçbiri işitmedi ama, gerçekten de işitilecek bir şeyler bulunduğundan aslâ şüphe etmiyorlardı. Çünkü André, hassas bir kulağa ve, şaşılacak derecede keskin görüşe sâhipti. Ve birdenbire onlar da işittiler. Güneyden tek bir bombardıman uçağı -yine bir Wellington- geliyordu. Mallory hızla elektrik fenerini yakıp söndürürken uçak

iniş pistinin üstünde bir daire çizdi. Sonra pistin hizasına geldi ve bütün ağırlığıyla yere konarak pist yerini tutan o berbat alanda, şiddetle sarsılarak kendilerine doğru geldi ve yüz metre kala durdu. Sonra pilot kabininde bir elektrik ampulü yanıp sönmeye başladı.

André :

— «İyi, sakın unutmayın!» Dedi. «Sekiz gün sonra döneceğim söz verdim.»

Miller sert bir sesle :

— «İnsan hiçbir zaman söz vermemeli,» dedi. «Ya tutup da bizi Pasifik Okyanusu'na gönderirlerse?»

— «O hâlde durumu açıklamak amacıyla sizi önden gönderirim.»

Miller başını salladı.

— «Bundan hoşlanacağımı hiç sanmıyorum!»

Mallory :

— «Korkaklığınızın tartışmasını daha sonra yaparsınız,» dedi. «Haydi çabuk olun!..»

Üç adam, kendilerini bekleyen Wellington'a doğru koşmaya başladılar.

*
**

Uçak yarım saatten beri bilmedikleri bir yere doğru uçuyordu. André'yle Miller ellerinde kahve kupaları, doğrudan doğruya uçağın döşemesine yerleştirilen sökük, patlak ot minderlerin üstünde bir parça rahata kavuşmaya uğraşıyorlardı. O sırada da Mallory pilot kabininden geri döndü. Miller, her şeyden çok tam bir serüven ruhu ve heyecan

yoksunluğuyla belli olan kadere boyun eğmiş bir bıkkınlıkla başını ona doğru kaldırdı.

— «Evet, öğrendiniz mi?» Diye sordu.

Mallory'nin öğrendiği şeyin -onun görüşüne göre- beterin de beteri olacağı sesinin tonundan açıkça anlaşılıyordu.

— «İçerideki herif **'Termoli'** dedi.»

— «Haydi bakalım, Termoli olsun! Orası her zaman görmek istediğim bir yerdir.» Miller bir an sustuktan sonra: «Bu Termoli dediğiniz Allah'ın cezası yer, hangi cehennemin dibinde?»

— «İtalya'da gibi geliyor bana.. Güneyde, Adriyatik kıyısında bir yerlerde.»

Miller yan tarafına dönüp battaniyeyi kafasına çekerek :

— «Yok! Olmaz!» Diye hafifçe haykırdı. «Ben spagettiden nefret ederim!»

ÜÇ YARDIMCI

Perşembe, saat: 14.00 - 23.30

Güney İtalya'nın Adriyatik kıyısında bulunan Termoli'ye iniş de, Mandrakos Havaalanı'ndaki havalanış kadar tehlikeli geçti. Avcı uçaklarının havaalanı resmen Termoli'ydi. Ama, büyük bir iyimserlikle pek yeni inşaat olarak sınıflandırılmıştı. Aslında, sâdece yarım inşa edilmişti. Alanın doğu ucundaki prefabrike kontrol kulesine kadar tavşan tarzındaki bütün o korkunç koşu süresince insan bunun farkına varmak için bol bol vakit bulabiliyordu. Mallory'yle Miller toprağa atladıklarında, ne biri, ne de öbürü kendini tam bir güvenlik içinde hissetmiyordu. Sendeleyerek arkadan gelen ve her türlü taşıt aracına karşı hemen hemen hastalığa varan bir dehşet duyduğu iyi bilinen Miller neredeyse ruhunu teslim edecekmiş gibi bir hâldeydi.

Miller'in en ufak bir acıma dilenmeye dahi vakti olmadı. 5'inci Ordu'nun kamufle edilmiş bir cipi gelip uçağın yanında durdu. Aracı süren çavuş, çabucak kimliklerini kontrol ettikten sonra, bir tek söz söylemeden binmelerini işaret etti. Ve adam, savaşın harap ettiği Termoli'yi bütün geçiş süresince ağzını açmadan, kaya gibi sessiz oturdu. Mallory görünüşte düşmanca olan bu konuşmazlıktan hiç de etkilenmiyordu. Şoför muhakkak-

ki kesin konuşma yasağı gibi, onlar konusunda sıkı emirler almış olmalıydı. Bu da Mallory'nin şimdiye kadar defalarca karşılaştığı bir durumdu. Dokunulmazlar pek o kadar kalabalık değillerdi. Ama, kendisi de onlardandı, bunu gayet iyi biliyordu. İki üç kişinin dışında, hiç kimsenin onunla en ufak bir konuşmaya girişme izni yoktu. Mallory, bu davranışın haklı olduğunu düşünüyordu ama, yıllar geçtikçe, giderek abartmaya düşülüyordu. Bu, silâh arkadaşları arasında derin bir uçurum yaratıyordu.

Aradan yirmi dakika geçtikten sonra cip, şehir dolaylarındaki bir binanın mermer basamakları dibinde durdu. Şoför silâhlı bir nöbetçiye sert bir el işareti yaptı, o da aynı şekilde karşılık verdi. Mallory gelmeleri gereken yere ulaştıklarını anladı. Genç çavuş, sessizliği bozmamaya büyük özen gösterdiğinden, kendiliğinden cipten indi. Öbürleri de onu tâkip etti, cip derhal uzaklaştı.

Bu, büyük bir binadan ziyade küçük bir Rönesans sonu sarayıydı. Baştan başa sütun dizileri, damarlı mermerlerle kaplıydı ama, Mallory binadan çok içindekini merak ediyordu. Basamakların tepesinde genç bir nöbetçi onbaşısı tarafından yolları kesildi. Nöbetçi tam bir okul kaçkınına benziyordu.

— «Adınız lütfen?»

— «Yüzbaşı Mallory.»

— «Kimlik kâğıtları? İzin belgeleri?»

Miller:

— «Oh! Tanrım!» Diye sızlandı. «Midem gitgide daha çok bulanıyor.»

Mallory son derece sevimli bir sesle:

— «Size gösterilecek hiçbir şeyimiz yok.» Dedi. «Girmemize izin verin lütfen.»

— «Emir aldım, hem de...»

André sonsuz bir yumuşaklıkla:

— «Biliyorum, biliyorum,» diyerek nöbetçiye yaklaştı, biraz uğraşmadan sonra onbaşının umutsuzca bağrına basıp kucakladığı tüfeği çekip aldı; şarjörünü çıkarıp cebine soktu ve tüfeği geri verdi.

— «Haydi, şimdi gidelim.» Dedi.

Hiddetinden, kıpkırmızı kesilen oğlan bir an durakladı. üç erkeğe daha dikkatlice baktıktan sonra, dönüp kapıyı açtı ve onlara peşinden gelmelerini işaret etti.

Önlerinde uzanan mermer döşeli upuzun bir koridorun yanında değerli büyük vitraylar; öbür yanında ağır çerçeveler içinde eski tablolar ve deri kaplı çifte kapılar vardı. Yarı yola gelince, André onbaşının omuzuna dostça vurdu, hiçbir şey söylemeden şarjörü ona geri verdi. Onbaşı hafif bir gülümsemeyle şarjörü aldı ve silâhına koydu. Yirmi adım daha ilerlediler ve en son deri kapıların önünde durdular. Onbaşı kapıya vurdu, belirsiz, boğuk bir ses girmelerini söyledi. Delikanlı kapılardan birini açtı, yana doğru çekilerek, üç kişinin geçmesine yol verdi. Sonra dışarıya çıkıp kapıyı kapattı.

Burası, bu saray yavrusunun orta çağ stilinde zengin bir şekilde döşenmiş büyük salonuydu: Her taraf; gümüş ya da sırma tellerle işlenmiş ağır ipekli kumaşlar, ta kitaplığın içine kadar yayılan oldukça bol kullanılmış derilerle kaplıydı. Duvarlarda ünlü ressamların imzasını taşıyan bütün bir tab-

lo dizisi ve pas rengi bir sürü halı vardı. Fakat buna rağmen, savaş öncesi köklü İtalyan aristokrasisinin bir üyesi, orada yine küçük bir şok geçirirdi.

Bir sığırın şişe geçirilip rahatça kızartılabileceği genişlikteki bir ocakta zevkle çıtırdayan çam kütüğünün kokusu pek hoş bir şekilde odaya sinmişti. Ocağın yanında, yâni salonun ta öbür ucunda, binanın kapısını pek etkisizce savunan nöbetçiye hiçbir yönden benzemeyen üç delikanlı duruyordu. Güçlü kuvvetli yapıları, son derece geniş omuzları vardı.

Ne var ki, Mallory'yle iki arkadaşının hemen dikkatini çeken nokta ne salonun muhteşem ve çağ dışı dekorasyonu, ne de üç komandonun heybetli varlığıydı. Onların tüm dikkatlerini üzerinde toplayan odadaki dördüncü kişiydi: Bu, salonun tam ortasındaki bir masaya rastgele yaslanmış, iri yapılı, dediğini yaptıran bir adamdı. Derin izler taşıyan yüzünde, sözünü dinletmeye alışmış bir insanın ifadesi okunuyordu. Hafifçe ağarmış sakalı ve sert bakışlı mavi gözleri, kısaca her şeyiyle o, İngiliz Donanması'nın klâsik bir subayı olduğunu ortaya koyuyordu. Üzerinde kar gibi beyaz pırıl pırıl bir üniforma vardı.

Mallory, André ve Miller, bu adamın, kendilerini pek az önce hemen hemen intihar görevine gönderen Akdeniz'deki Müttefik Haberalma Servisi'nin Başkomutanı, Royal Navy'den albay Jensen olduğunu derhal gördüler. Üçü de umutsuzluk ifâdesi olarak başlarını salladılar.

Albay Jensen doğruldu, vahşî bir gülümseyişle göz kamaştırıcı dişlerini gösterdi ve onlara doğru elini uzatarak ilerledi :

— «Mallory! André! Miller!» Her üç adın arasına, tiyatroya yaraşır etki yaratan beş sâniyelik bir duraklama vardı. «Ne söyleyeceğimi bilemiyorum! Gerçekten de ne diyeceğimi bilemiyorum! Ne şâhâne bir çalışma, ne şâhâne...» Konuşmasını kesti, her üçüne de dikkatle baktı. «Siz... Yüzbaşı Mallory, beni gördüğünüze neden bu derece hayret ettiniz?..»

— «Evet efendim. Darılmayın ama, düşmana çok kötü bir tuzak hazırlandığı her yerde ve herhangi bir zamanda hep sizinle karşılaşıyoruz!..»

Albay Jensen onun lâfını kesti :

— «Evet elbette ya!.. Bu tamamiyle doğru! Eeee, nasılsınız bakalım?»

Miller :

— «Yorgunuz,» dedi. «Müthiş şekilde yorgunuz. Dinlenmeye ihtiyacımız var. Bilhassa benim... Evet, dinlenmeye ihtiyacım var!»

Jensen yumuşak ve inandırıcı bir ses tonuyla :

— «Evlâdım, buna kavuşacaksınız,» dedi. «Dinlenme. Uzun, çok uzun bir dinlenme yapacaksınız!..»

Miller inanamadığını belli eden bir tavırla sordu :

— «Çok uzun bir dinlenme mi?»

— «Evet... Size şeref sözü veriyorum.» Jensen'in sakalı kımıldadı, bu da bir anlık geçici ve aşırı bir alçakgönüllülük belirtisiydi.

«Gerçekten de, Yugoslavya'dan döner dönmez, derhal.»

Miller'in gözleri yuvalarından fırlayacakmış gibi oldu :

— «Yugoslavya'dan mı?»

— «Evet, bu akşam oraya paraşütle ineceksiniz.»

— «Hemen bu akşam mı? Hem de paraşütle hâ!..»

Jensen gayet sâkin :

— «Onbaşı Miller, tamamiyle klasik bir eğitim gördüğünüzü ve dosdoğru Fransız soyundan olduğunuzu biliyorum, ama, eğer sizce bir sakınca yoksa, eski çağlardan kalma koşulları bir yana bırakacağız.»

Miller üzgün üzgün André'ye baktı.

— «Ne de hoş bir balayı yolculuğu!» Dedi.

Jensen sert bir sesle :

— «Nedir o?» Diye sordu.

— «Hiiç, küçük bir şaka, efendim.»

Mallory hafifçe direnerek :

— «Albayım, herhalde bizim şimdiye kadar aslâ paraşütle atlamadığımızı galiba unutuyorsunuz?»

— «Hiçbir şeyi unuttuğum yok. Her işin bir başlangıç noktası vardır. Şimdi söyleyin beyler, Yugoslavya savaşı konusunda ne biliyorsunuz?»

André ihtiyatla :

— «Hangi savaş?» Diye sordu.

Jensen memnun bir tavırla :

— «Tam da o işte!» Dedi.

Miller :

— «Bundan daha önce söz edildiğini işittim, bir avuç Çeteci (Partizan) var, değil mi? İşte bunlar Alman birliklerinin işgaline bir çeşit gizli direnişle karşı koyuyorlar.»

Jensen içini çekerek :

— «Çetecilerin sözlerinizi işitmemeleri sizin için büyük mutluluk!» Dedi. «Bir kere onlar gizli değil. Sonra da hem kalabalıklar, hem de gün ışığında çalışıyorlar. En son alınan haberlere göre de, onlardan 350.000'i Yugoslavya'da yirmisekiz Alman ve Bulgar tümenini kımıldayamaz hâle getirmiş.» Kısa bir duraklamadan sonra devam etti: «Gerçekten de bu, şu demektir ki: burada, yâni İtalya'da, Müttefik Orduları bile ancak bu kadarını durdurabiliyorlar.»

Miller özür dilercesine :

— «Bu kadarını bilmiyordum,» dedi. Yüzü aydınlandı. «Mademki en azından 350.000 kişilik kuvvetleri var, bize ne ihtiyaçları olur ki?»

Jensen iğneleyici bir sesle :

— «O kadar sevinmeyin onbaşı!» Diye karşılık verdi. «Çeteciler çarpışmaktan sizden daha da fazla bıktılar. Üstelik de Avrupa'da bugünün bütün savaşının en merhametsiz, en sert, en kan dökücüsünü sürdürüyorlar. Acımasız, bağışlamasız, amansız bir çarpışma. Ne bir taraf, ne de öbür taraf teslim oluyor. Bir tek karargâh yok! Çeteciler umutsuz bir şekilde silâh, mühimmat, yiyecek ve giyecek sıkıntısı çekiyorlar. Bütün bunlara rağmen de, yirmisekiz tümeni abluka edip hareketsiz tutuyorlar.»

Miller hafifçe :

— «Hâllerine hiç de gıpta etmiyorum.» Diye mırıldandı.

Mallory hemen telâşla araya girdi.

— «Bizden beklediğiniz nedir efendim?»

— «Sözü oraya getireceğim.» Jensen buz gibi dondurucu bakışlarını Miller'in üstünden çevirdi. «Şimdiye kadar hiç kimse henüz farkına varmadı ama, Yugoslavlar Güney Avrupa'daki en önemli müttefiklerimizdir. Onların savaşı, bizim demektir. Ve kazanmayı ummadıkları bir savaşı sürdürüyorlar. Yahut da...»

Mallory :

— «İşin üstesinden gelmek için araç gerek,» diye atıldı.

— «Çok değişik ama, doğru. İşin üstesinden gelmek için araç gerek. Şimdiki hâlde silâh, mühimmat, giyecek ve yiyecek ikmallerini yapan bir tek biz varız. Bunlar da hedeflerine ulaşmıyor.» Sözüne ara verdi, Hint kamışından ince bir bastonu yakaladı, hiddetle bütün salonu geçti, ünlü bir ressamın eseri olduğu ilk bakışta belli olan iki tablonun arasında asılı bulunan bir duvar haritasının önünde durdu. «Baylar, Bosna-Hersek. Yugoslavya'nın merkez batısı. Yugoslav çetecilerle bağlantı kurmak için oraya, iki ay içinde dört İngiliz askeri heyet gönderdik. Dört heyet de hiçbir iz bırakmadan kayboldu. Son hava ikmâl konvoylarımızın yüzde doksanı Almanlar'ın eline düştü. Bütün telsiz kodlarımızın hakkından geldiler ve Güney İtalya'ya, görünüşe göre her an haberleşmelerini sağlayan bir casus örgütü yerleştirdiler. Bütün bu hayati önemi haiz olan sorula-

rın karşılığı bulunamadı. Ben bunların karşılıklarını istiyorum. Bunu da bana 'Güç-10' verecek.»

Miller şaşırdı:

— «Güç-10 mu! O da ne demek?»

— «Harekâtınızın şifre adı.»

André:

— «Neden böyle bir ad taktılar?» Diye sordu.

— «Neden olmasın? Şimdiye kadar belirtilen harekâtla en ufak ilişkisi olan bir tek şifreli ad işittiniz mi? Zaten işin püf noktası işte burada dostum!»

Mallory aptalca bir tavır takınarak:

— «Elbette,» dedi. «Bu ad hiçbir bakımdan herhangi hayatî önemdeki bir yerin yıldırım hızıyla ve önden yapılan bir saldırıyla alınmasını belirtmiyor.» Jensen'in tepki göstermediğini farkedince aynı şekilde devam etti: «Güç–10, Beaufort cetvelinde fırtına anlamına gelir.»

— «Fırtına mı!» Miller tek ve aynı sözcüğe hayretle acıyı sığdırmakta hiç sıkıntı çekmedi. «Ah! Tanrım! Oysa ömrümün geri kalan günleri için bütün istediğim huzurla sükûnetti!»

Jensen:

— «Sabrımın bir sınırı vardır onbaşı Miller!» Dedi. «Davranışınız konusunda fikrimi değiştirebilirim.»

Tetikte duran Miller:

— «Davranışım konusunda mı?»

— «**Distinguished Conduct Medal** (*) için.»

(*) İngilizce'den: Üstün Liyakat Madalyası. (Çev.)

Miller yine espriyi patlattı :

— «Tabutumun kapağı üstünde müthiş bir etki yaratır!»

— «Nasıl?»

Mallory duvar haritasına yaklaşarak :

— «Onbaşı Miller sâdece kıvancını ifade ediyordu,» dedi. «Bosna-Hersek çok geniş bir alanı kaplıyor efendim.»

— «Kabul ediyorum. Ama, hedefin yerini -kaybolmaların meydana geldiği bölge- yaklaşık olarak kırk kilometrelik bir bölge içinde sınırlandırabiliriz.»

Mallory döndü.

— «Muazzam bir hazırlık çalışması gerekmiş olmalı. Navarone üstüne yapılan bu sabahki hava akınını düşünüyorum. Bizi kaçırmak için hazır bekleyen Wellington aklıma geliyor. Söylediklerinize göre, bu akşam için tasarlanan hazırlıklar o plânın bir devamı..»

— «Bunun üzerinde iki aydan fazla bir zamandan beri çalışıyoruz. Aslında, üçünüz de oraya birkaç gün önce gitmiş olmalıydınız.»

Madalyasını geri çevirme tehdidi Miller'i hiç mi hiç değiştirmemişti :

— «Arada başka bir şey oldu. Bakın efendim... Biz sabotajcı, patlayıcı maddeler uzmanı, savaşçıyız. Oysa bu istediğiniz, Sırp - Hırvat dilini bilen kamufle casusların işi.»

Jensen ağzı kulaklarına varacak derecede bir gülümsemeyle :

— «İzin verirseniz, buna sâdece ben karar vereyim. Üstelik de siz şansı üzerinize çekiyorsunuz.»

Andre atılarak :

— «Şans yorgun insanlardan kaçar,» dedi. «Biz de çok yorgunuz.»

— «Yorgun, ya da değil. Bütün Güney Avrupa'da tecrübe, yetenek, beceriklilik, işbilirlik bakımından sizin değerinizde bir tek ekip bile yok.» Jensen hâlâ gülümsüyordu. «Üstelik de şanslısınız. Merhametsiz olduğumu gayet iyi biliyorum André. Böyle şeylerden hiç hoşlanmıyorum ama, başka türlü davranamam ki! Bu sözlerden sonra, yorgunluğunuzu hesâba katıyorum. İşte bu yüzden de size bir dayanak ekibi vermeyi kararlaştırdım.»

Mallory ocağın yanında ayakta duran üç genç askere, sonra da Jensen'e baktı.

Albay konuşmasına devam ederek :

— «Üçü de genç, tam formunda ve gitmek için sabırsızlanıyorlar,» dedi. «Donanma komandolarından geliyorlar. Bu demektir ki, bugün elimizde bulunan en iyi tâlim görmüş savaş birliklerinden alındılar. Yeteneklerinin çeşitliliği akla durgunluk verecek gibidir. Meselâ, Reynolds'u ele alalım.» Jensen bu sözleri söylerken kemerli yüzlü, güneş altında, açık havada iyice yanmış, yirmi yaşını pek geçmemiş esmer, çok uzun boylu bir çavuşu işaret ediyordu. «Elinden her şey gelir, bilmediği yoktur: Denizaltı yıkıntılarından uçakların kullanılmasına kadar. Ve gördüğünüz gibi de, en ağır eşyanın taşınmasında çok yararlı olabilir.»

Mallory yavaşça :

— «Ne bakımdan?.. Ben André'den daha iyi bir yük taşıyıcı olabileceğini anlamıyorum efendim.» Dedi.

Jensen, Reynolds'a doğru döndü.

— «Pek inanamıyorlar. Herhangi bir yararınız dokunabileceğini onlara gösterin.»

Reynolds önce biraz durakladı, sonra bakırdan yapılmış ağır bir ateş çubuğunu yerden almak amacıyla eğildi ve aracı elleriyle ikiye bükmeye başladı. Muhakkak ki öyle kolayca ikiye bükülecek ateş çekeceklerden değildi bu. Reynolds fena hâlde kızardı, alnındaki ve boynundaki damarlar şişti, kolları titriyordu ama, yavaş yavaş, kaçınılmaz bir şekilde bakır ateş çubuğu «U» biçimine giriverdi. Reynolds az çok utanmış bir gülümsemeyle onu André'ye uzattı. Beriki aracı istemeye istemeye aldı. Omuzları kamburlaştı, eklemleri bembeyaz kesildi ama, ateş çubuğu «U» şeklinden bir milim oynamadı. André endişeli bir tavırla Reynolds'a baktı, sonra sâkin sâkin bakır çubuğu attı.

Jensen :

— «Şimdi ne demek istediğimi anladınız mı?» dedi. «Yorgunluk. Şimdi gelelim çavuş Groves'a. O büyük bir aceleyle, Middle East (*) yoluyla Londra'dan geldi. Eski bir havacı. Sabotaj alanında patlayıcılar ve elektrik mekanizmaları olarak şu sırada yapılabilenlerin en iyileri bunda. Mayın tuzakları, gecikmeli bombalar, gizli mikrofonlar için bir bulucu araç. Şurada gördüğünüz çavuş Saunders'e gelince, yüksek uçuk telsizcisidir.»

Miller büyük bir üzgünlükle Mallory'ye :

— «Kurt kocayınca...» Dedi.

Jensen sert bir sesle :

— «Saçma sapan konuşmayın onbaşı!» De-

(*) Orta Doğu. (Çev.)

di. «Altı, ideal sayıdır. Her uzmanlıkta iki kişi olursunuz, bu adamlar değer unsurlarıdır! Size paha biçilmez yardımları dokunur. Ayrıca şunu da söyleyeyim ki, sizinle birlikte gitmek için değil, ihtiyat ekibi olarak seçilmişlerdi; bu bir... Sonra...»

Miller pek inanmamış bir tavırla :

— «Anlıyorum, anlıyorum...»

— «Öyleyse anlaşıldı mı?»

Mallory :

— «Pek tam olarak değil,» dedi. «Kim komuta edecek?»

Jensen hayretle :

— «Elbette ki siz!» Diye karşılık verdi.

— «İyi.» Mallory'nin sesi sevimli olduğu kadar da sâkindi. «Donanma komandolarında uygulanan yoğun tâlim şeklinin her şeyden önce inisyatife, kendine güvene, düşünce ve eylem özgürlüğüne dayandığını biliyorum. Mükemmel bir şey. Tabii kendi başlarına kalacak olurlarsa mükemmel. Emirlerime derhal, tam ve tartışmasız boyun eğilmesini isterim. Bütün emirlerime. Derhal ve tam. Yoksa!..»

Reynolds sordu :

— «Yoksa?»

— «Gereksiz bir soru çavuş.. Savaş hâlinde, cephede bir üste itaatsizliğin cezasını bilirsiniz.»

— «Bu dostlarınıza da uygulanır mı?»

— «Hayır!»

Reynolds, Jensen'e doğru döndü.

— «Bundan pek hoşlanmadım efendim.»

Mallory kendini bir koltuğun üstüne attı, bir sigara yaktı, başını salladı ve Jensen'e :

— «Değiştirin bunu.» Dedi.

Jensen kulaklarına inanamıyordu.

— «Nasıl!»

— «Değiştirin, dedim. Daha yola bile çıkmadık, benim yargımı tartışmaya başlıyor. Savaş alanında durum nereye varır sonra! Bu adam tehlikeli. Bunun yerine tik-tak eden gecikmeli bir bomba taşımayı yeğ tutarım.»

— «Ama Mallory, biraz dinleyin...»

— «Bunu değiştirin, aksi halde beni değiştirin.»

— «Beni de.» Diye atıldı André.

— «Beni de.» Diye ekledi Miller.

Salonda bir süre sıkıntılı bir sessizlik oldu. Sonra Reynolds, Mallory'nin oturduğu koltuğa yaklaştı :

— «Efendim...»

Mallory oralı bile olmadan öylece duruyordu.

Reynolds :

— «Özür dilerim efendim,» diyerek devam etti. «Sınırı aştım. Aynı hatâyı iki defa tekrarlamam. Yolculuğa katılmak istiyorum..»

Mallory, André'yle Miller'e doğru bir bakış yöneltti. Miller'in yüzü sâdece Reynolds'un inanılmaz ve gözüpek heyecanı karşısında duyduğu üzüntüyü yansıtıyordu. Her zamankinden daha sâkin duran André belli belirsiz başını eğdi. Mallory gülümsedi.

— «Albay Jensen'in dediği gibi, çok yararlı olacağınıza kesinlikle inanıyorum.»

— «İyi, demek ki her şey yoluna girdi!» Jensen salonda hemen hemen elle tutulacak kadar hissedilen gerginliğin giderildiğinin farkında değilmiş gibi davranıyordu. «Şimdi, uyumak söz konusu. Ama, daha önce birkaç dakika duralım, Navarone raporu.. Anlıyorsunuz ya!» Üç çavuşa baktı. «Bunun son derece gizli olmasından çekiniyorum.»

Reynolds :

— «Peki efendim. Biz uçuş plânını, meteoyu, paraşütleri ve gereçleri gözden geçirmek için uçuş alanına gidiyoruz.»

Jensen onayladı. Üç çavuş çifte kapıyı arkalarından kapattıktan sonra albay yandaki bir kapıya doğru yöneldi, kanadı açtı.

— «Buyurun, general.»

İçeriye giren general çok uzun boylu ve çok da zayıftı. Yaklaşık olarak otuzbeş yaşlarında kadardı ama, daha yaşlı görünüyordu. Tasalar, yorgunluk, hayatta kalabilmek için birçok savaş yıllarından beri katlandığı sürekli yoksunluklar saçlarını ağartmış, zihin ve beden acılarının kırışıklarını yüzüne derin derin çizmişti. Kapkara gözleri, gerçekleşmekten henüz pek uzak bulunan bir ilkeye kendini adayan bir kimsenin bütün taassubuyla parlıyordu. İngiliz Ordusu'nun bir subay üniformasını giymişti ama, ne rütbe işareti, ne de herhangi bir arma vardı.

Jensen yeni geleni tanıtarak :

— «Beyler, General Vukalovic,» dedi. «General, Bosna-Hersek direniş kuvvetlerinin ikinci komutanıdır. Dün R.A.F. gidip onu getirdi. Burada ilâç aramaya gelen vatansever hekim olarak bulunuyor. Onun gerçek kimli-

ğini bizlerden başka bilen yok. General, işte adamlarınız.»

Vukalovic herbirine ayrı ayrı, sâkin sâkin baktı, yüzünden bir şey anlamak olanağı yoktu.

— «Bu adamlar çok yorgun, Albay Jensen,» dedi. «Yorgunluklarının nedeni de çeşitli..»

Miller büyük bir inançla :

— «Hakkı var, görüyorsunuz ya.» Dedi.

Jensen :

— «Bacaklarında kilometrelerin yorgunluğu var, Navarone, oldukça uzaktır. Şimdi dinleyin...»

Vukalovic :

— «Navarone mu?» Diye atılarak sözünü kesti. «Bunlar mı? Bu adamlar mıydı...»

— «Pek öyle bir hâlleri yok, ben de sizinle aynı fikirdeyim.»

Vukalovic :

— «Onlar konusunda aldanmış olabilirim!»

Miller :

— «Hayır generalim, aldanmadınız.» Dedi «Yorgunluktan bitkin bir hâldeyiz. Hepimiz de tamamiyle...»

Jensen acı bir sesle Mallory'ye döndü :

— «Rica ederim yüzbaşı, iki ayrıcalık dışında Bosna'da kim olduğunuzu ve ne yapmak amacıyla geldiğinizi tek general bilecek. General isterse öbürlerinin kimliğini size açıklayabilir, bu tamamiyle onun bileceği bir şeydir. General Vukalovic sizinle birlikte Yugoslavya'ya geliyor ama, aynı uçakla değil.»

Mallory :

— «Neden?» Diye sordu.

— «Çünkü onun uçağı geri gelmeli. Ama sizinki!..»

Mallory :

— «Yâ!» Dedi.

Kısa bir sessizlik süresince Miller ve hattâ André bile Jensen'in sözlerinin anlamını düşündüler. André, ateşi harlandırmak için, dalgın dalgın ocağa birkaç kütük attı, gözleriyle de bir ateş karıştıracağı aradı: Görünürlerde sâdece Reynolds'un «U» şekline soktuğu çubuk vardı. André onu aldı. Aklı fikri başka yerde, hiç zorlanmadan çubuğu tamamiyle düzeltti, sonra korları alevlendirmek için kullandı. Vukalovic bu kuvvet gösterisini büyük bir ilgiyle izlemişti.

Jensen sözlerini sürdürerek :

— «Yüzbaşı Mallory, uçağınız geri gelmeyecek. Çünkü onu gözden çıkarıp fedâ edebiliriz,» dedi.

Miller heyecanla :

— «Bizi de mi?» Diye sordu.

— «Onbaşı Miller, eğer olay yerine ayak basmakla işe başlamazsanız pek fazla bir şey yapamazsınız. Gideceğiniz yerde hiçbir uçak toprağa konamaz. Onun için, paraşütle atlayacaksınız. Uçak da düşüp parçalanacak.»

Miller mırıldanarak :

— «Bu bana biraz sert bir gerçek gibi görünüyor.» Dedi.

Jensen :

— «Savaşın gerçekleri insanın düşünebileceklerinden çok daha serttir. İşte bunun

için o üç çocuğu dışarıya çıkarttım. Heves ve heyecanlarını soğutmak istemem.»

Miller acıklı bir sesle :

— «Benimki buz tuttu.» Dedi.

— «Oh! İyi; üstelik de ikmal paraşütlerimizden yüzde sekseninin neden Almanlar'ın eline düştüğünü öğrenebilseydiniz, mükemmel olurdu. Yakalanan askerî heyet şeflerimizi bulup kurtarabilseydiniz çok daha mükemmel olurdu. Ama, hiç de o kadar önemli olmazdı. Askerî bakımdan söylemek gerekirse bu gereçler, ajanlar, hepsi fedâ edilebilir. Asıl fedâ edilemeyecek olan burada hazır bulunan general Vukalovic'in komutası altına verilen altıbin kişidir. Zenica kafesi adı verilen bir bölgede ablukada tutulan altıbin kişi. Açlıktan ölen, en ufak bir mühimmatı kalmayan altıbin kişi. Hiçbir gelecek ummayan altıbin kişi!»

André boğuk bir sesle :

— «Peki, biz onlara yardım edebilecek miyiz?» Diye sordu.

Jensen büyük bir sâfiyetle :

— «Bilemiyorum,» dedi.

— «Peki ama, bir plânınız yok mu?»

— «Henüz yok! Plânım, tasarım yok. Sâdece bir fikrin pek hafif ışığı, hepsi o kadar.» Jensen yorgun, bezgin bir hâlde elini alnından geçirdi. «Ben de İskenderiye'den geliyorum, geleli ancak altı saat oldu.» Bir an duraklar gibi oldu, sonra omuzlarını silkti. «Bu akşam, kimbilir? Bugün öğleden sonra birkaç saat uyku hepimize iyi gelir. Ama, daha önce şu Navarone raporu var. Baylar, daha fazla beklemenize ihtiyaç yok. Giriş holü-

nün öbür yanında bir yatakhane var. Bütün öğrenmek istediklerimi herhalde Yüzbaşı Mallory bana söyleyebilir.»

Mallory; André, Miller ve Vukalovic'in ardından kapının kapanmasını bekledi.

— «Raporumu hangi andan başlatmalıyım efendim?»

Jensen şaşırmış gibi :

— «Hangi raporu?» Diye sordu.

— «Şu bahsettiğiniz Navarone raporunu!»

— «Navarone cehennemin dibine. O iş oldu, bitti!» İnce bambu bastonunu yakalayıp, duvara doğru yürüdü ve iki yeni haritayı oraya astı. «Şimdi, bakalım!»

Mallory kuşkuyla :

— «Sizin.. bir plânınız.. bir tasarınız var!..» Dedi.

Jensen soğuk bir sesle :

— «Elbette bir plânım, tasarım var!» Önündeki haritayı elinin geniş bir hareketiyle düzeltti. «Şuradan itibaren, onbeş kilometre kuzeye. İtalya'nın enlemesine, Sangro ve Liri ırmakları boyunca 'Gustav Hattı'. Şurada, Almanlar çağdaş savaşın bütün tarihinde en zaptedilmez savunma mevkilerini işgal ediyorlar. Burada Monte Cassino: En iyi müttefik ordularımızdan bazıları gelip orada kırıldılar, bazıları tamamiyle ortadan kalktı. Ve burada Anzio köprübaşı. Ellibin Amerikalı orada canlarını savunuyorlar. Bitmez tükenmez beş aydan beri kafamızı Gustav Hattı'na ve Anzio çevresine çarpıp duruyoruz. İnsan ve gereç kayıplarımız ise hesaplanır gibi değil! Kazançlarımız mı? Bir karış toprak bile yok!»

Mallory çekinerek :

— «Efendim, Yugoslavya konusunda bir şey söylüyordunuz,» dedi.

Jensen istemeye istemeye :

— «Oraya geleceğim,» diye karşılık verdi. «Bundan böyle, Gustav Hattı'nı kurmak için tek umudumuz Alman savunma güçlerini zayıflatmaktır. Buna ulaşmanın tek yolu da onları, en öndeki birkaç tümenlerini çekmeye zorlamak. Onun için Allenby tekniğini uyguluyoruz.»

— «Anlıyorum.»

— «Hiçbir şey anladığınız yok.. **«General Allenby, - Filistin 1918.»** Generalin Ürdün' den Akdeniz'e kadar bir doğu-batı hattı vardı. Batıya saldırmaya karar verdi, böylece düşmanı saldırının doğudan geleceğine inandırdı. Bunun için de, doğuya uçsuz bucaksız bir askerî çadır beldesi kurdu. Bunlarda, düşman keşif uçakları yaklaşır yaklaşmaz hemen dışarı uğrayan ve karıncalar gibi hiç durmadan hareket eden topu topu beşyüz kişi bulunuyordu. Bu aynı uçaklar bütün gün boyunca doğuya doğru inen uzun askerî kamyon konvoyları görüyordu. Ama, bilmedikleri şuydu: Aynı kamyon konvoyları bütün gece batı yönüne geri dönüyorlardı. Hattâ General Allenby, çadır bezinden onbeşbin sahte at yaptırttı. İşte böyle... Bizim de yaptığımız bundan başka bir iş değil.»

— «Çadır bezinden onbeşbin at mı?»

— «Evet, çok eğlenceli!» Jensen haritayı yine eliyle düzeltti. «Buradan Bari'ye kadar bütün uçak alanları yapma bombardıman uçakları ve plânörle kaplı. Foggia çıkışında

bütün İtalya'nın en geniş askerî konak yeri bulunuyor; orasını beşyüz kişi işgal ediyor. Bari ve Taranto limanları kontrplâktan çıkarma sallarıyla ağzına kadar dolu. Bütün gün boyunca, kamyon ve savaş arabaları dizileri Adriyatik kıyılarına doğru yöneliyor Mallory, eğer siz, Alman Yüksek Komuta Heyeti'nden olsaydınız, bütün bunlar konusunda ne düşünürdünüz?»

— «Yugoslavya'ya bir hava ve deniz akını yapılacağını sanırdım. Ama, yine de pek emin olamazdım.»

Jensen hafif bir memnunluk ifadesiyle:

— «Tıpatıp Alman tepkisi,» dedi. «Çok canları sıkılıyor, hattâ şundan da belli ki, tehlikeye karşı koyabilmek düşüncesiyle daha şimdiden Yugoslavya'ya iki tümen taşıdılar.»

— «Ama, durumdan emin değiller mi?»

— «Tam olarak değiller. Hemen hemen. Anlıyorsunuz tabii, tutsak edilen bizim dört heyet komutanımız da üzerlerinde, Mayıs ayı başlarında yapılacak Orta Yugoslavya'nın işgali konusunda kesin bilgiler taşıyorlardı.»

— «Üzerlerinde mi taşıyorlardı?..» Mallory durdu, düşünceli bir hâlle, hiçbir şey söylemeden uzun süre dikkatle Jensen'e baktı. Sonra: «Peki, dördünü birden yakalayabilmek için Almanlar nasıl davrandılar?»

— «Berikilerin gelişini onlara bildirmiştik.»

— «Bunu istiyor muydunuz?»

Jensen hızlı hızlı:

— «Hepsi gönüllüydü, görünüşe göre üzer-

lerinde fazla açık olmayan belgeler de vardı. İşte oğlu, bu yarı inancı, kesin kanı hâline getirmek sizin işiniz olacak.» Jensen, Mallory'nin gerçekten isteksiz tutumuna hiç aldırış etmeden bambu değneğini fırıldak gibi döndürdü ve Orta Yugoslavya'nın büyük bir haritasına tiyatrovârî bir hareketle tesbit etti. «Neretva ırmağı vâdisi, bütün Yugoslavya'yı kuzeyden güneye aşan başlıca yol ekseninin can damarıdır. Bu vâdiyi kontrol altına alan bir kimse bütün ülkeyi kontrol altına almış demektir, bunu da Almanlar'dan daha iyi bilen hiç kimse yoktur. Eğer bir darbe indirilecekse, burada olacağını çok iyi anlıyorlar. Bir Yugoslavya istilâsı hazırlandığını gayet iyi biliyorlar, Müttefikler'le doğudan ilerleyen Ruslar arasında bir birleşme fikrinden ödleri kopuyor. Ve böyle bir birleşmenin zorunlu olarak bu vâdi boyunca gerçekleşeceğini de çok iyi biliyorlar. Daha şimdiden Neretva'ya iki zırhlı tümen yerleştirdiler, bir istilâ ihtimâlinde bir gecede yokedilebilecek iki tümen. Kuzeyden itibaren -şuradan- geçiti güneye doğru zorlamaya uğraşıyorlar, bütün bir ordu müfrezesiyle Neretva'ya doğru inmeye çalışıyorlar. Ama, mümkün olan tek yol Zenica Kafesi'nden -şuradan- geçiyor. Vukalovic'le yedibin askerî yolu ablukaya almışlar.»

Mallory :

— «Vukalovic'in bunlardan haberi var mı?» Diye sordu. «Yâni gerçekten sizin kafanızda bulunanlardan demek istiyorum?»

— «Evet. Direniş kuvvetlerinin komutanı da biliyor. Kendilerine karşı olan rizikoları

da, umutları da biliyorlar ve kabul ediyorlar.»

Mallory:

— «Elinizde fotoğraf var mı?» Diye sordu.

— «Buyurun.» Jensen bir çalışma masasının çekmesinden birkaç resim çıkardı, bir tanesini seçti ve bunu masanın üstünde düzeltmeye uğraşarak: «İşte Zenica Kafesi. Adını haketmiştir: Gerçek bir kafes, düşlenen bir tuzak. Kuzeyde ve batıda: Aşılmaz dağlar. Doğuda: Neretva barajı ve boğazı. Güneyde: Asıl ırmak. Kafesin kuzeyinde, şurada, Zenica Boğazı'nda, 11'inci Alman ordu birliği geçiti zorlamaya çalışıyor. Batıda, şurada -buna Batı gediği adını veriyorlar- 11'inci Ordu'nun birçok başka birlikleri de aynı şeyi yapmaya uğraşıyor. Güneydeyse, şurada, ırmağın öbür yakasında, ağaçların örtüsü altına gizlenen, General Zimmermann'ın komutasında zırhlı iki tümen var.»

— «Peki, ya bu?» Mallory, zırhlı tümenlerin tam kuzeyinde, ırmağın üstüne yürüyen küçücük bir kara noktayı işaret ediyordu.

Jensen düşünceli düşünceli:

— «O mu?» Dedi. «O, **Neretva köprüsü?**»

***

Neretva köprüsü yakından bakınca, havadan çekilen fotoğraftan çok daha etkileyiciydi. Bu, som çelikten, üzerinden asfaltlı kapkara bir yolun geçtiği sağlam bir yapıydı. Köprünün altından eriyen karlarla kabaran Neretva'nın beyaz köpüklü yeşil suları çağıldayarak akıyordu. Yemyeşil bir otlak şeriti güney kıyıyı örtüyordu. Sonra, daha da gü-

neyde dev gibi kocaman çamların oluşturduğu karanlık bir orman başlıyordu. Ve işte orada, General Zimmermann'ın ormanın derinliklerinin loşluğuna büzülüp saklanan zırhlı iki tümeni bekliyordu.

Yüce ağaçların tam sınırında hareketsiz duran upuzun ve kocaman bir taşıt, tümen komutanlığının telsiz kamyonu, öyle mükemmel kamufle edilmişti ki, farkına varmak için yirmi adımdan daha yakınına yaklaşmak gerekti.

O sırada, General Zimmerman'la yaveri Yüzbaşı Warburg kamyondaydılar. Mizaçları da ormanın derinlerinin sürekli loşluğuna pek uygun görünüyordu. Zimmermann, pek ender olarak heyecanını açığa vuran, dâima içine kapanık o ince yüzlerden birine sâhipti. Ama general, kasketini kaldırıp elini seyrekleşen gümüş renkli saçlarından geçirdiği şu anda yüzü, ne endişeden, ne de sabırsızlıktan yoksundu. General, büyük verici aracın arkasında oturan telsizciye seslenerek :

— «Bir tek kelime yok mu? Hâlâ hiçbir şey yok mu?» Dedi.

— «Hâlâ hiçbir şey yok generalim!»

— «Yüzbaşı Neufeld'in karargâhıyla bağlantıyı hiç kaybetmiyorsunuz, değil mi?»

— «Bir sâniye bile generalim.»

— «Onun telsizcisi de bağlantıyı sürekli olarak muhafaza ediyor mu?»

— «Mütemadiyen generalim. Ama hâlâ hiçbir şey.. en küçük bir şey yok.»

Zimmermann döndü ve peşinden gelen Warburg'la birlikte basamakları indi. Kam-

yondan işitilmeyecek bir uzaklığa kadar başı önünde yürüdü, sonra da birdenbire:

— «Allah kahretsin! Allah kahretsin ki, hem de ne türlü!» Diye bağırdı.

— «Generalim, bundan gerçekten de bu kadar emin misiniz?» Warburg otuz yaşlarında, sapsarı saçlı, oldukça yakışıklıydı. Ve yüzü o sırada derin endişeyle basit tasa arasındaki ince dengeyi yansıtıyordu. «Geleceklerine kesinlikle inanıyor musunuz?»

— «Evet, içime öyle doğuyor. Önsezi gibi bir şeydi bu!. Öyle, ya da böyle, hepimiz için ne olacaksa olsa.»

Warburg itiraz etti:

— «Ama generalim, buna kesinlikle inanamazsınız!»

— «Doğru ,böyle bir şeye kesinlikle inanamam. Yalnız bir şeye eminim: Eğer gelirlerse, 11'inci Ordu kuzeye geçmeyi başaramazsa, şu kahrolasıca çetecileri Zenice kafesinde yoketmeyi başaramazsak...»

Warburg cümlenin devamını bekledi ama, Zimmermann düşüncelerinin içinde kaybolmuştu. O zaman Warburg belirli hiçbir neden yokken:

— «Generalim, Almanya'yı tekrar görmek vatanıma kavuşmak isterdim,» dedi. «Sâdece bir defa daha görsem!»

— «Hepimiz aynı durumdayız oğlum, hepimiz aynı durumdayız.»

Zimmermann ormanın kıyısına kadar yürüdü ve orada durdu. Uzun bir süre olduğu yerde kalıp Neretva köprüsüne baktı. Sonra başını salladı, geri döndü ve ormanın ka-

ranlık derinliklerinde bir anda gözden kayboldu.

⁂

Termoli'de, çam kütüğünün ateşi salonun koskocaman ocağı içinde alev alev yanıyordu. Jensen birkaç kütük daha attı, doğruldu, iki kadeh içki doldurdu ve birini Mallory'ye uzattı.

— «Evet, ne haber?»

Mallory üzüntüsünü hiç belli etmiyordu.

— «Bütün plân bu mu?»

Jensen :

— «Evet!» Dedi.

— «Sıhhatinize!»

Mallory bir süre durakladı. «Ve benimkine!» Bu defa daha uzun ve düşünceli bir duraklama yaptı. «Bu akşam bu küçük hikâyeyi işittiğinde Dusty Miller'in suratını görmeyi pek isterdim.»

Bu umutlar boşa çıkmadı: Altı saat sonra, Miller'in tepkisi hiç de ilgiden yoksun değildi. Şimdi artık hepsi İngiliz Ordusu'nun üniformasını giymişlerdi. Miller, Jensen'in gelecekte yirmidört saat içinde gidiş ve davranışlarının doğuracağı muhtemel neticeleri anlatışını, gittikçe artan bir dehşetle dinliyordu. Açıklama sona erince Jensen doğrudan doğruya Miller'e hitap etti.

— «Evet, ne dersiniz? Bunlar yapılabilir mi?»

Miller âdeta donmuş kalmıştı. Sonra şöyle dedi :

— «İntihar olarak yapılabilir!»

— «André, siz ne düşünüyorsunuz?»

André omuzlarını silkti, hiçbir şey demeden ellerini iki yana açtı. Jensen başını salladı.

— «Çok üzgünüm ama, birinden birini seçecek durumda değilim. Haydi şimdi gidin artık.. Ötekiler uçak alanında sizi bekliyorlardır.»

André'yle Miller dışarıya çıkıp uzun koridora daldılar. Mallory tam kapıdan çıkacağı sırada durakladı, kendisini seyreden Jensen'e doğru döndü.

Alçak sesle :

— «Hiç değilse, izin verin de durumu André'ye açıklayayım!» Dedi.

Jensen bir an hiçbir tepki göstermeden durdu, sonra başını hızla salladı ve koridora atıldı.

Yirmi dakika sonra da gene bir tek kelime söylenmemişti. Dört adam, Termoli uçak alanında, Vukalovic'le iki çavuşu buldular: Üçüncüsü; Reynolds, pistin başında başında pervaneleri dönen iki Wellington'dan birinin pilot mahalline geçmişti bile. İki uçak on dakika sonra havalandı. Birinde Vukalovic, öbüründe de Mallory, Miller, André ve üç çavuş yer almıştı, her biri kendi hedefine doğru uçuyordu.

Uçuş pistinde yalnız kalan Jensen onların yükselişlerini seyretti ve o aysız gecenin karanlığında tamamiyle kayboluncaya kadar onları gözleriyle izleyebildi. Sonra, tıpkı General Zimmermann gibi başını salladı, sertçe geriye döndü ve kadere boyun eğen bir yürüyüşle uzaklaştı.

GENEL KARARGÂH

Cuma, saat: 00.30 - 02.00

Mallory: **«Hiç kuşku yok, çavuş Reynolds bir uçağı kullanmasını iyi biliyor.»** Diye düşünüyordu. Bakışındaki bir şey Mallory'ye tetikte bulunmasını emrediyordu ama, her yaptığında açık ve kesin, yetkili, ağırbaşlı davranıyordu. Yetki bakımından Groves'un da ondan aşağı kalır yanı yoktu. Ne küçücük pilot mahallinin darlığı, ne de ışıktan yoksun oluşu onu rahatsız ediyordu. Nazariyede olduğu kadar uygulamada da oldukça başarılıydı. Mallory bakışlarını camdan dışarıya çevirdi, uçağın yüz ayak kadar altında kaçıp giden Adriyatik Denizi'nin köpüklü dalgalarını gördü ve Groves'a doğru döndü:

— «Bu kadar alçaktan uçmak, uçuş plânının gereği mi?» Diye sordu.

— «Evet. Almanlar, Yugoslavya açıklarında, bazı adalara radar örgütleri yerleştirdiler. Dalmaçya'ya gelince yükselmeye başlayacağız.»

Mallory bir el hareketiyle ona teşekkür etti, sonra da Reynolds'a doğru döndü.

— «Albay Jensen'in sizin konunuzda hakkı varmış. Tabiî pilot olarak. Bir deniz topçusu bu tür bir makineyi yönetmesini nasıl öğrenebiliyor kuzum?»

Reynolds:

— «Oldukça tecrübem var,» dedi. «İki yılı, bir Wellington bombardıman uçakları filotillasında çavuş pilot olmak üzere üç yıl R.A.F.'de bulundum. Bir gün, Mısır'da, bir Lysander'i izinsiz uçurdum. Bunu herkes her gün yapıyordu. Ama, o çinkonun kusurlu bir ayarı varmış.»

— «Uçuş yapmanız yasaklandı mı?»

— «Hem de derhal!..» Sırıttı. «Görev değiştirmeyi istediğimde hiç karşı koyan olmadı. Öyle sanıyorum ki, beni R.A.F. için pek uygun bulmuyorlardı.»

Mallory, Groves'a hitap ederek :

— «Peki, ya siz?» Dedi.

Groves bütün dişlerini göstererek ona gülümsedi.

— «O köhne çinkonun yöneticisi bendim. Aynı gün sepetlendik.»

Mallory :

— Aslında böylesi çok daha iyi.» Dedi.

Reynolds sordu :

— «Hangisi daha iyi?»

— «Şerefinizin lekelenmesine alışmış olmanız. Böylece, zamanı geldiğinde rollerinizi çok daha iyi oynarsınız. Eğer fırsat çıkarsa tabii!»

Reynolds büyük bir ihtiyatla :

— «Pek emin değilim ya.» Dedi.

— «Paraşütle atlamadan önce, bütün rütbe şeritlerinizi, işaretlerinizi, armalarınızı giysilerinizden çıkarmanızı istiyorum.» Mallory, kabinin dip tarafında duran André'yle Miller'e, bu sözlerin onlar için de geçerli olduğunu anlatmak için işaret etti, sonra Rey-

nolds'a döndü. «Çavuş şeritleri, alay işaretleri, madalya kordeleleri, bütün bu ıvır zıvırlar çıkarılacak..»

— «İyi ama, neden çıkaracakmışım?»

Mallory içinden: **«Reynolds bir hayli zamandan beri çabucak kaynama derecesine gelecek hâlde.»** Diye geçirdi.

Reynolds ve André :

— «Bu şeritleri, bu armayı, şu kordeleleri ben kazandım!» Dedi. «Neden çıkarmam gerektiğini anlamıyorum!..»

Mallory gülümsedi.

— «Görev hâlindeki bir üste itaatsizlik mi?»

Reynolds ve Andrea :

— «Bu kadar aptalca hassas olmayın!» Diye birlikte cevap verdiler..

André bir gülümsemeyle :

— «Peki kimde makas var?»

Mallory durumu açıkladı :

— «Anlıyorsunuz ya, en son arzu ettiğimiz şey, düşmanın eline düşmektir.»

Miller gür bir sesle :

— «Temennimiz!» Diye bağırdı.

— «Yalnız ne var ki, aradığımız bilgileri elde etmek istiyorsak, onların savaş çizgilerinin içinde olmasa bile, çok yakında çalışmamız gerek. Yakalanabiliriz. Onun için bir gizlenme dalgamız var.»

Groves gayet sâkin bir sesle :

— «Bu gizlenme dalgasının ne olduğunu öğrenebilir miyiz efendim,» dedi.

Mallory öfkeli olduğu kadar güven verici bir sesle :

— «Elbette!» Dedi. «Bunun gibi bir görevde, hayatta kalmamızın bir ve tek şeye bağlı olduğunu anlamıyor musunuz? Yaşamamız tam bir karşılıklı güvene dayanıyor. Birbirimizden gizleyecek sırlarımız olduğu an mahvolduk demektir.»

Kabinin arkasında, yarıkaranlıkta, Andréy'le Miller kayıtsız bir gevşeklikle gülümseyerek birbirlerine baktılar.

*
**

Mallory kabinden uçağın gövdesine geçerken bir parçacık Miller'in omzuna dayandı. Miller, esnemesini zorlukla bastırmaya çalıştı, gerindi ve aynı yolu izledi. Mallory ta dipte onu bekliyordu. Elinde iki tabaka kâğıt tutuyordu. Bunlardan birini açtı, bir cep lambası yakarak Miller'e gösterdi. Miller gösterilen şeyi bir süre inceledi, sonra kaşlarını kaldırdı.

— «Bunun neyi temsil ettiğini öğrenebilir miyiz?»

— «Bu 375 kiloluk bir denizaltı mayınının patlama mekanizması. İyice ezberleyin.»

Pek fazla şaşırmayan Miller, Mallory'nin elindeki ikinci kâğıdı işaret ederek :

— «Peki, bu nedir?» Diye sordu.

Mallory onu da gösterdi. Bu büyük ölçekte bir haritaydı. Tam ortasında, en sonunda dik açıyla güneye doğru kıvrılan uzun bir kol hâlinde doğuda daralıveren kıvrımlı bir göle pek benzeyen bir şey yayılıyordu. Buradan itibaren bu kol barajı andıran bir şeyle pek

çabuk durduruluyordu. Barajın ötesinde, dolambaçlı boğazda bir çay akıyordu.

Mallory :

— «Bunlar konusunda ne düşünüyorsunuz?» Dedi. «Onları, ikisini de, André'ye gösterin, sonra da yoketmesini söyleyin.»

Mallory dersini öğrenmekle pek meşgul olan Miller'i bıraktı ve uçağın ön tarafına döndü. Groves'un uçuş tablosunun üstüne eğilerek :

— «Hep aynı rotada mıyız?» Diye sordu.

— «Evet efendim. Hvar adasının güney ucunu az önce geçtik. Şuradaki ışıklar, karanın ışıkları.»

Mallory belirtilen yönde iki üç ışık salkımı farketti. Sonra, dengesini koruyabilmek amacıyla kolunu birdenbire yukarı kaldırmak zorunda kaldı: Wellington âdeta diklemesine yükselmeye başlamıştı.

Reynolds :

— «İrtifa alıyoruz efendim,» dedi. «Ön tarafta oldukça yüksek zırıltılar var. Yarım saat sonra Partizanların işaret fenerlerini fark etmemiz gerekir.»

Groves hemen :

— «Otuzüç dakika sonra,» diye ekledi. «Saat bir yirmide.»

Mallory bu yarım saati pilot kabininde, bir tiyatro seyreder gibi, tam karşısına bakarak açılıp kapanır bir koltuk üzerinde geçirdi. Birkaç dakika sonra André ortadan kaybolmuştu. Miller geri dönmemişti. Groves haritaya çizgiler çiziyor, Reynolds uçağı yönetiyor, Saunders verici telsizini kurcalıyor, hiç kimse bir tek kelime söylemiyordu.

Saat biri çeyrek geçe, Mallory ayağa kalktı, gereçlerini toplamasını söyleyerek Saunders'in omzuna vurdu. Sonra kabinden ayrıldı ve André'yi, Miller'i buldu. Her şeye boyun eğen zavallı Miller'in yanına döndü. Her ikisi de paraşütlerinin çengellerini demir çubuğa tutturmuşlardı bile. André uçağın kapısını açmış, hava cereyanında uçuşan minicik yırtık kâğıt parçalarını dışarıya atıyordu. Âni ve şiddetli soğuk Mallory'yi ürpertti. André bütün dişlerini göstererek gülümsedi, Miller'i açık kapının yanına çekti ve kulağına :

— «Aşağıda ne kadar kar var!» Diye bağırdı.

Gerçekten de, o kadar çok kar vardı ki! Jensen'in yere konmalarını neden istemediğini Mallory şimdi çok iyi anlıyordu. Aşağıda arazi alabildiğine engebeliydi, aralıksız bir yılankavî vâdiler, sarp dağlar, hemen hemen ülkenin yarısını kaplayan sık çam ormanları dizisinden oluşmuştu. Bunların hepsi de yoğun bir kar örtüsü altında kayboluyordu. Mallory, Wellington'un bir dereceye kadar güvenlik veren gövdesine doğru geriledi ve saatine baktı.

— «Biri onaltı geçiyor.» O da André gibi bağırmak zorundaydı.

Miller zavallı bir hâlde :

— «Saatiniz biraz ileri gidiyor galiba, değil mi?» Diye mırıldandı.

Mallory başını salladı. O anda bir çıngırak sesi işitildi, Mallory kabine doğru ilerledi. Pilot kabininde, Reynolds omuzunun üstünden Mallory'ye bakarak gidiş yönüne doğru bak-

ması için ona işaret etti. Mallory onun üstünden eğildi ve gözlerini kırptı.

Son derece dar ,upuzun bir «V» meydana getiren üç ışık daha henüz birkaç kilometrelik bir mesafedeydi ama, açıkça belli oluyordu. Mallory döndü, Groves'a sıvışması komutunu verdi. Groves ayağa kalktı ve çıktı.

Mallory, Reynolds'a sordu :

— «Kırmızı ve yeşil kıpışık ışıkların anahtarları nerede?»

Reynolds gösterdi.

— «Kırmızıyı ne kadar zaman yakayım?»

— «Yaklaşık olarak otuz sâniye.»

Mallory tekrar ön tarafa doğru baktı. Işıklar yarıyarıya yaklaşmıştı bile. Reynolds'a :

— «Gazı kesin.» Dedi.

— «Gazı kes...? Kalanı içinse!...»

— «Şu Allah'ın cezası depolarınızı kapatın ve hemen arkaya kaçın! Beş sâniyeniz var.»

Reynolds istenilenleri yerine getirdi. Mallory bekledi, son bir defa daha yerdeki ışıklı işaretleri kontrol etti ve o da çabucak sıvıştı. Paraşütle atlama kapısına gelinceye kadar, beşinin sonuncusu olan Reynolds bile gözden kaybolmuştu. Mallory çengelini demir çubuğa taktı, kapının pervazlarına yapıştı ve kendini gecenin ayazına fırlattı.

Sarsıntı bütün bedenini allak bullak etti. Elinde olmadan başını yukarıya kaldırdı. Tepesinde, tümüyle açılan paraşütü yüreğini ferahlattı. Başını eğdi ve açık öbür beş paraşütün aynı güven verici manzarasını gördü. Bunlardan iki tanesi, tıpkı kendisininki gibi, rastgele çalkalanıp duruyordu. André'nin,

Miller'in ve bizzat kendisinin pek çok şeyler öğreneceği daha bir hayli konu bulunduğunu düşündü, özellikle de paraşütle iniş konusunda bilmeleri gereken noktalar pek çoktu.

Wellington'u görebilmek amacıyla başını doğu yönüne kaldırdı ama, hiçbir şey göremedi. Zaten, birdenbire her iki motör aynı anda susmuştu. Mallory uzun sâniyeler boyunca kulaklarında sâdece rüzgârın uğultusunu işitti. Sonra, bombardıman uçağı yere, belki de önüne çıkan bir engebeye çarpıp ezilirken madenî, müthiş bir patlama duyuldu. Hiçbir alev yükselmedi, daha doğrusu görülmedi. Sâdece patlama oldu, sonra da sessizlik. O gece ilk defa olarak ay göründü.

André, pürüzlü bir toprak parçasının üzerine olanca ağırlığıyla kondu; bir iki defa yuvarlandıktan sonra çevik bir hareketle ayağa kalktı ve paraşütü askı kopçalarından kurtaran düğmeye bastı. Önce kendini şöyle bir yokladı; sapasağlamdı, ağrıyan acıyan bir yeri yoktu. Sonra, hemen yakınlarda herhangi bir tehlikenin söz konusu olmadığını anlayınca sâkin sâkin çevresini incelemeye koyuldu.

Müthiş şansları olduğunu düşündü. Yüz metre kadar daha güneyde olsa, bütün geceyi, bildiği kadarıyla da bütün savaşı, hayatında gördüğü en inanılmaz derecede yüksek çamların tepesinde asılı geçireceklerdi. Ama, talih kendilerine gülmüş, böylece de, oradan pek uzak olmayan bir yüzeyin kayalık sarp duvarına dayanan ağaçsız bir alana inmişlerdi.

Talih, birisi hariç, hiç kimseyi unutmamıştı. André'nin bulunduğu yerden yaklaşık

olarak elli metre kadar ötede, orman ağaçsız alanda bir dirsek meydana getiriyordu. En ilerideki, sonuncu ağaç da gelip paraşütçülerden biriyle toprak arasında engel meydana getirmişti. André buna pek hayret etti. Acayip, bir şekilde kaşlarını çattı, sonra da çevik adımlarla koşmaya başladı.

Söz konusu olan paraşütçü en alçak dalın ucunda sallanıyordu: Kolları askılara dolanmış, ayak bilekleriyle dizleri, asılmış kimsenin klâsik durumunda birleşmiş, ayaklarının ucu topraktan aşağı yukarı yetmişbeş santim yüksekteydi. Bu durumda inatla gözlerini yuman Miller gerçekten de pek mutsuz görünüyordu.

André yaklaştı, yavaşça omuzuna dokündu. Miller gözlerini açtı. André ona yeri gösterdi. Miller başını eğdi ve şimdi artık kara topraktan sâdece on santim kadar yukarıda bulunan bacaklarına baktı. Bunun üzerine André, bir çakıyla, ipleri kesti, böylece Miller de yolculuğunu tamamlamış oldu. Son derece sâkin bir yüzle ceketini çekiştirdi, bir şey soracakmış gibi kaşını kaldırdı. André ona arkasındaki ağaçsız alanı gösterdi. Üç başka paraşütçü daha kazasız belâsız yere konmuşlardı. Mallory de tam o sırada geliyordu.

Altı kişi, iki dakika sonra, en doğu uçta bulunan ışıklı işaretten hep birlikte uzaklaşırlarken, bir ses, ormanın sınırından kendilerine doğru koşan genç bir askerin ortaya çıktığını onlara haber verdi. Silâhları doğruldu. sonra derhal geri indi. Genç asker kendi tüfeğini namlusundan tutuyor ve serbest kalan koluyla onlara coşkunlukla hoşgeldiniz işa-

retleri yapıyordu. Sırtında bir hayli yıpranmış, yırtık, şüphesiz değişik pek çok ordunun yağmasından gelen -eğer denebilirse- bir üniforma bozuntusu bir şey vardı. Uzun saçlarıyla her yanından fışkırmış kızıl sakalı birbirine karışmıştı. Sağ gözünde de bir şaşılık vardı. Şüphesiz onları karşılamaktan başka bir arzusu yoktu. Dünyanın en hararetli, en içten davranışıyla kollarını durmadan oynatarak başını üstüste kuvvetle defalarca salladı, koskocaman bir gülümseme sevinç içindeki yüzünü aydınlattı.

Otuz sâniye bile geçmeden beklenmedik, saçı sakallarına karışmış en azından oniki kadar başka üniformalı yanlarına gelmişti. Hemen hepsinin yüzünde aynı neşeli ifade vardı. Sonra da, sanki onlara bir işaret eden olmuş gibi sustular ve birbirlerinden uzaklaştılar. Ormandan bir erkek çıkmıştı. Askerlerine hiç benzemiyordu; şöyle ki uygun bir şekilde traş olmuş, sırtında birbirini tutan bir üniforma, bir İngiliz savaş giysisi vardı. Üstelik de gülümsemiyordu. Akbaba çeneli bir dev hâliyle de berikilerden ayrılıyordu: Rahat rahat bir doksan boyundaydı. Kemerinde en azından dört tane korkunç hançer sallanıyordu: Bir başkasının üstünde olsa aykırı, ya da hattâ komik kaçacak aşırı bir silâhlanma, bu adamda hiç de gülünç görünmüyordu. Fazla karamsar, fazla kuşkulu, buluttan nem kapar yaradılışlı bir kimseye benziyordu. Söze başladığında ağır, durgun ama, kusursuz bir İngilizce'yle konuştu.

Soruşturucu bir sesle :

— «İyi akşamlar. Ben Yüzbaşı Droshny.» Dedi.

Mallory öne doğru bir adım attı.

— «Yüzbaşı Mallory.»

— «Yugoslavya'ya, özgür Yugoslavya'ya hoş geldiniz, Yüzbaşı Mallory.» Droshny'nin gelenlerin ellerini sıkmaya pek niyeti yok gibiydi. «Görüyorsunuz ya, sizleri bekliyorduk.»

Mallory bunu kabul ederek :

— «İşaret ışıklarınız bize çok yardımcı oldu.» Dedi.

— «Teşekkür ederim.» Doroshny başını doğuya doğru çevirerek: «Uçağa yazık oldu!» Diye ekledi.

— «Savaşta böyle şeyler de oluyor.»

Droshny onayladı.

— «Gelin... Genel karargâhımız pek uzakta değil.»

Aralarında bundan başka bir şey konuşulmadı. Başlarında Droshny, hiç vakit kaybetmeden ormana daldılar. Ayışığının parlattığı karlarda Droshny'nin bıraktığı ayak izleri onun hemen arkasında yürüyen Mallory'yi ilgilendirdi. **«Bunlar pek değişik izler,»** diye düşündü. İki tabanın herbiri «V» şeklinde üç tane iz bırakıyordu. Sağ tabandaki ilk «V»nin sağ kanadında pek açıkça belli olan bir kırık görülüyordu. Mallory, hiç farkında olmadan, bu ayrıntıyı aklının bir köşesine kaydetti. Böyle davranmak için hiçbir neden yoktu. Sâdece, bu evrenin bütün Mallory'leri garip küçük ayrıntıları gözler, onları kafasının bir köşesine yazar. Bu onların hayatta kalmalarına yardım eder.

Bayır belirlendi, kar daha derinleşti. Çamların kar yüklü dalları ayışığını pek geçirmi-

yordu. Doğudan hafif bir rüzgâr esiyor, insanı buz gibi donduruyordu. On dakika kadar hiçbir ses işitilmedi, sonra Droshny'nin kalın ama, aceleci ve emredici sesi birdenbire gürledi:

— «Durun! Kımıldamayın! Dinleyin!» Dramatik bir el hareketiyle bayırın yukarısını gösteriyordu.

Durdular, baktılar ve dikkatle dinlediler. Daha doğrusu Mallory'yle adamları böyle yaptı. Yugoslavlar'a gelince, onların kafasında daha başka şeyler vardı: Çabucak, büyük bir birlik ve düzenlilik içinde, ne ağızdan, ne de hareketle kendilerine hiçbir komut verilmeden tüfek ve makineli tüfeklerinin namlularını açık ve sağlam bir yetkiyle altı paraşütçünün böğrüne ve sırtına dayadılar. Bu durumda, bir komut aşağı yukarı sebepsiz görünürdü.

Altı paraşütçünün her biri kendi tarzına göre tepki gösterdi. Kaderin değişkenliklerine, ağabeylerinden daha az alışkın olan Reynolds, Groves ve Saunders, üçü birden sınırsız bir hayretle katmerlenen müthiş bir öfke gösterdiler. Mallory düşünceli görünüyordu. Miller alaycı bir tavırla kaşının birini kaldırmıştı. Umulacağı gibi de, André hiçbir şey söylemedi: Alışılmış tepkisini maddî şiddete karşı koymakla fazlasıyla uğraştı.

Açık bir teslim olma işareti hâlinde derhal omuz çizgisine kadar kaldırdığı sağ eli bir kanca gibi sağ tarafında bulunan adamın tüfeğinin üstüne düştü ve elinden kaptı. Bu arada sol dirseği de sol yanında bulunan adamın böğrüne kudurgan bir şiddetle iniyordu. Beriki iki adım geriye sendeleyerek acıyla hıç-

kırmaya başladı. Şimdi, André tüfeği iki eliyle tutuyordu. Bir saman yığınının önündeki diren gibi silâhı başının üstüne kaldırdı, o anda ânî bir hareket oldu ve öbür adam birdenbire yere yıkıldı. Soluğu hâlâ kesik, çırpıntılarla sarsılan sağdaki adam André'ye nişan almayı denedi ama, çok geç kalmıştı. André'nin döndürdüğü tüfek namlusu tam suratının ortasına çarptı. Bir parça öksürdü, sonra ormanın toprağına cansız serildi.

Bütün bunlar üç sâniye sürmüştü, bu da şaşkınlıklarının verdiği geçici hareketsizlikten kurtulma için Yugoslavlar'a gereken süreydi. Yarım düzine kadar asker André'nin tepesine çullanarak onu yere yuvarladılar. Ve müthiş bir çarpışma başladı. André kendine özgü bütün iyi niyetiyle kıyasıya vurdu. Ama, Yugoslavlar'dan biri tabancasının kabzasıyla kafasına vurunca André çarpışmayı bırakmak zorunda kaldı.

Droshny buz gibi bir tavırla André'ye yaklaşıp, hançerlerinden birini kınından çıkardı ve hançerin üzerinde kan damlaları belirecek kadar hoyrat ve kaba bir hareketle André'nin boynuna dayadı. Droshny bir an için, bıçağı sonuna kadar saplayacakmış gibi bir hareket yaptı. Sonra, bakışı karların içinde birbiri üstüne yığılan iki adama doğru kaydı. Yanında duran genç Yugoslav'a :

— «Nasıllar?» Diye sordu.

Beriki diz çöktü, adamları çabucak yokladı ve hemen doğruldu. Yüzü bembeyaz kesilmişti.

— «Josef ölmüş. Galiba boynu kırılmış.

Kardeşiyse.. soluk alıyor.. ama, herhalde çenesi...» Sesi kısıldı.

Droshny'nin bakışları André'ye döndü. Dudakları kıvrıldı ve vahşî bir gülümsemeyle hançeri biraz daha bastırarak:

— «Seni derhal öldürmeliydim ama, daha sonra öldüreceğim.» Bıçağını kınına soktu, yumruğunu André'nin suratının karşısında salladı ve: «Seni şu ellerle ben öldüreceğim!» Diye bağırdı.

— «Şu ellerle...» André, anlamlı bir gözle, kollarını kımıldamaz hâle getiren dört çift ele baktı, sonra da küçümseyici bir tavırla Droshny'ye baktı.

— «Cesaretiniz bana dehşet veriyor!» Diye doğruladı.

Kısa bir sessizlik oldu. Derin bir üzüntü içinde, gördüklerine inanmayan, bir hâlde olan üç genç çavuş, gözlerinin önünde geçen ve Mallory'yle Miller'in hiç heyecanlanmadan seyrettikleri olay karşısında büyülenmiş gibi duruyorlardı. Bir an için Droshny pek iyi anlayamamış gibi göründü, sonra öfkesinin etkisiyle suratı büzüldü ve elinin tersiyle André'ye vurdu. André ağzının kenarından sızan kana rağmen yerinden kımıldamamış, hattâ yüzünün ifadesinin bile değiştirmemişti.

Droshny, öfkesinden kuduracak gibiydi. Bu sefer öbür elinin tersiyle ona yeniden vurdu. Bu, yine ilk defaki etkiyi yarattı; André de derhal gülümsemeye başladı. Yalnız, gözlerinin içine bakmak, ağzına kadar açık bir mezara düşmek demekti. Droshny topukları-

nın üstünde döndü, Mallory'nin karşısına dikildi:

— «Yüzbaşı Mallory, bu adamların komutanı siz misiniz?» Diye sordu.

— «Benim.»

— «Çok sessiz bir şefsiniz yüzbaşı?»

— «Silâhlarını dostlarına, ya da müttefiklerine çeviren bir kimseye söyleyecek hiçbir sözüm yok.» Mallory bütün sükûnetini muhafaza ediyordu. «Bu konuda üst rütbedeki subayınızla konuşacağım, bir kafadan kontakla değil.»

Droshny'nin suratı asıldı. Vurmaya hazır bir hâlde, öne doğru bir adım attı. Mallory sükûnet ve yumuşaklığıyla uyuşmayan bir hızla, böğürlerine dayanan iki namluya en ufak bir önem vermeden, Lüger'ini kaldırdı ve Droshny'nin burnuna dayadı. Emniyet tetiğinin açılması, âni olduğu kadar da anormal olan bu sessizlik içinde bir çekiş darbesi gibi patladı.

Özellikle yoğunluğu bakımından anormal bir sessizlik. Partizanlarla paraşütçüler, denebilir ki, herhangi bir İyonya tapınağına değer kazandıracak bir heykel hareketsizliği içinde donup kalmışlardı. Üç çavuşla partizanların pek çoğu şaşkınlığın çeşitli örneklerini meydana koyuyorlardı. Mallory'nin iki muhafızı yuvalarından fırlayacakmış gibi açılmış gözleriyle Droshny'ye bakıyorlardı. Droshny'nin gözleri, çılgınlığa varan bir ısrarla Mallory'nin üzerindeydi. Andrea özel olarak hiç kimseye bakmıyordu, Miller'e gelince o, bütün bu olanlara tam bir ilgisizlik gösteriyor, hiçbir şeye metelik vermiyordu.

Bununla beraber, kurtarıcı küçük hareketi yerine getiren yine de Miller oldu: Schmeisser'inin emniyet tetiğini kapattı. Schmeisser'lerin zamanı daha sonra gelecekti.

Droshny garip bir yavaşlıkla elini aşağı indirdi, sonra iki adım geriledi. Hıncı, öfkeyi, gaddarlığı elden bırakmamıştı ama, kendine hâkim oluyordu.

— «Kimliklerinizi saptayıncaya kadar ihtiyatlı davranmamız gerektiğini anlamalısınız.» Dedi.

Mallory :

— «Hayır!» Dedi. «Anlaşılması çok zor.» André'yi işaret etti: «Bir dahaki sefere adamlarınıza şu arkadaşımla bize karşı daha ihtiyatlı davranmalarını tembih edin. Belirli bir mesafede durmalarını söyleyin. Neden bu şekilde tepki gösterdiğini de çok iyi biliyorum.»

— «Durumu sonra açıklarsınız. Silâhlarınızı verin bana.»

— «Hayır!» Mallory Lüger'ini kılıfına yerleştirdi.

— «Deli misiniz siz? Onları zorla elinizden alabilirim!»

Mallory kabul etti :

— «Doğrudur. Ama, daha önce bizleri öldürmeniz gerekir, anlıyor musunuz? Bu durumda da, uzun müddet yüzbaşı olarak kalamazsınız!..»

Droshny'nin gözlerindeki öfkenin yerini bir düşünce aldı. Sırp - Hırvat dilinde sertçe bir emir verdi, adamları tüfeklerini yeniden Mallory'yle arkadaşlarına çevirdi. Ama, tutsaklarının silâhlarını almaya yeltenmediler.

Droshny herkese peşinden gelerek şu sarp yamaçlı ormanı tırmanma emrini verdi. Mallory, Droshny'nin düşüncesiz sorumluluklar yüklenecek insan olmadığını aklından geçirdi.

Yirmi dakika kadar, hiç elverişli olmayan bayırı tırmanmaya devam ettiler. Daha yukarılardan, karanlıkta birisi seslendi, Droshny de yürüyüşünü yavaşlatmadan ona karşılık verdi. Ellerinde makineli tüfekler bulunan iki nöbetçinin önünden geçtiler, bir dakikaya varmadan da Droshny'nin haber verdiği genel karargâha girdiler.

Bu, küçük çapta bir askerî konak yeriydi, eğer kaba bir şekilde yontulmuş kütüklerden yapılan kulübelerin meydana getirdiği geniş bir daireye askerî konak yeri denebilirse tabii. Bosna ormanlarının özelliği olan ve Batı Avrupa'nın en yüksek, en sık çamlarının meydana getirdiği geniş çukurluklardan birinde bulunuyorlardı. Büyük dalları yirmi otuz metre yükseklikte birbirlerine geçiyor, kar yüklü muazzam bir tavan oluyordu. Burası, öylesine geçilmez derecede yoğundu ki, konak yerinin döğülmüş toprak zeminine bir tek kar tanesi bile düşmüyordu. Aynı şekilde, hiçbir ışığın yukarıya doğru yansıma olanağı yoktu: Onun için, pencereleri ardına kadar açık kulübelerde lâmbalar asılmıştı. Hiçbir karartma derdi yoktu.

Droshny durdu. Mallory'ye :

— «Siz, benimle gelin!» Dedi. «Siz, öbürküler, olduğunuzu yerde durun!»

Mallory'yi en büyük kulübenin girişine doğru sürükledi.

André, buyur eden olmadığı hâlde, çıkınını yere bıraktı ve üstüne oturdu. Bir iki tereddütten sonra öbürleri de aynı şeyi yaptılar. Muhafızları hiç ağızlarını açmadan onları seyrediyordu. Sonra çevrelerinde bir yarım daire meydana getirdiler. Reynolds, yüzü saygıdan, hattâ en basit iyi niyetten bile tamamiyle yoksun, André'ye doğru döndü.

— «Delisiniz siz!»

Reynolds gayet alçak ama, pek öfkeli bir sesle konuşuyordu. «Zincire vurulacak delisiniz.. Hepimizi öldürtebilirdiniz. İlletiniz nedir? Şizofren filân mısınız?»

André hiç karşılık vermedi. Berbat sigaralarından birini yaktı, Reynolds'a da tatlı bir şekilde, daha doğrusu elinden geldiğince tatlılığa yakın bir bakış sundu.

Reynolds'dan daha da öfkeli olan Groves :

— «Deli sözcüğü çok hafif kalır,» dedi. «Bir partizanı öldürmenin ne demek olduğunu biliyor musunuz?»

André neyi bilip neyi bilmediği konusunda hâlâ ağzını açıp bir tek kelime söylemiyordu. Sigarasından bir soluk çekti, sonra da aynı uzlaştırıcı bakışı Groves'a çevirdi.

Miller yumuşatıcı bir sesle :

— «Haydi, haydi!» Dedi. «Şimdi bunları bırakın!. Belki de Andrea bir parçacık aşırı acelecilik yapmıştır ama...»

Reynolds iki görev arkadaşına umutsuzca bir bakış yönelterek dedi ki :

— «Tanrı bizlere acısın! Vatanımızdan ikibin kilometre ötede, üstelik de namlular üzerimize çevrilmiş!» Sonra Miller'e doğru dön-

dü, iğrenerek onun teklidini yaptı, Miller de ona yukarıdan baktı ve çevreyi hayranlıkla seyretmeye koyuldu.

⁂

Çıplak geniş odanın derme-çatma ocağında yanan kütüklerin verdiği sıcaklık hariç tutulursa, burası her türlü rahatlıktan yoksun bir mağaraydı. Odanın bütün eşyası tahtaları ayrık çam ağacından bir masayla, iki sandalye bir de sıradan ibaretti.

Mallory hiç belli etmeden bunu aklının bir köşesine not etti. Droshny'nin yaptığı tanıştırmaları hayâl meyal işitti :

— **«Yüzbaşı Mallory, işte benim üstüm.»**

Bu, kısa boylu, tıknaz, otuzbeş yaşlarında kadar bir adamdı. Gözleriyle ağzının çevresindeki derin kırışıklar sıkıntıdan, soğuktan, zorluktan meydana gelmiş gibi görünüyordu. Şimdilik, bir parça gülümsüyordu. Sırtında Alman Ordusu'nun yüzbaşı üniforması vardı, boynunda da Demir Haç nişanı bulunuyordu.

ÖZEL GÖREV

Cuma, saat: 02.00 - 03.30

Alman yüzbaşı sandalyesine iyice yerleşti, güzel vakit geçirmeye hazırlanan bir adam gibi parmaklarını çıtırdatarak kendini tanıttı :

— «Ben Hauptmann Neufeld'im. Siz de sanırım Yüzbaşı Mallory'siniz öyle değil mi? Nasıl beni görünce hayret ettiniz mi?»

Mallory cevap verdi :

— «Sizi gördüğüme çok sevindim, Hauptmann Neufeld!»

Mallory'nin hayreti yavaş yavaş gülümsemeye dönüşüyordu ve uzun bir rahatlama soluğu aldı. «Öyle ki, sevincimin büyüklüğünü anlatmama imkân yoktu..» Birden Droshny'ye doğru döndü, gülümsemesi yerini üzüntülü bir ifadeye bıraktı. «Ama, siz, siz kimsiniz? Bu adam kim Hauptmann Neufeld? Tanrı aşkına, şurada, dışarıda duran adamlar kim? Bunlar, şeyler mi...»

Droshny onun sözünü kesti :

— «Bu gece onun adamlarından biri, benimkilerden birini öldürdü.»

— «Nasıl!»

Neufeld ,hiç de sevimli olmayan bir yüzle, arkasından sandalyesini yere fırlatarak birdenbire ayağa kalktı. Mallory görmemezlikten geldi ve sözü yine Droshny'ye yöneltti :

— «Siz kimsiniz? Söyleyin bana!»

Droshny ağır ağır:

— «Bize Cetniques'ler derler,» dedi.

— «Cetniques'ler mi? Nenin nesi bu Cetniqes'ler?»

Neufeld hafif bir gülümsemeyle:

— «Beni bilgisizliğinize inanmamış görürseniz darılmayın yüzbaşı,» dedi.

Yüzünde güvenlik ifadesi vardı, soğukkanlılığına kavuşmuştu. Mallory, eğer Hauptmann Neufeld'i gerçek önemiyle değerlendirmemek gibi bir hatâda bulunursa çok kötü şeylerle karşılaşabileceğini düşündü.

Beriki sözlerine devam ederek:

— «Siz!» Dedi. «Bu bölgede özel bir görevin sorumlusu olan siz, Yugoslav Cetniques'lerin müttefiklerimiz olduğunu bilmeyesiniz? Bu konuda bir brifing yapmadılar mı?»

— «Müttefikleriniz mi? Ya!.. Yâni düşmana satılmış vatan hâinleri öyle mi?»

Droshny'nin boğazından boğuk bir homurtu yükseldi: Adam elini hançerlerinden birine atarak Mallory'ye doğru ilerledi. O anda Neufeld'in sert bağırışı onu durdurdu.

Mallory sordu:

— «'Özel görev sorumlusu' sözüyle neyi kasdediyorsunuz? Böyle bir görevimiz var, kabul ama, sizin demek istediğiniz anlamda değil.»

Neufeld de kaşlarını hemen hemen Miller kadar ustalıkla oynatıyordu:

— «Peki, sizi bekleyeceğimizi nereden biliyordunuz?..»

Mallory:

— «Bunu sâdece Tanrı bilir.» Dedi. «Partizanların bulunacağını düşünüyorduk.. İşte bu yüzdendir ki, Droshny'nin adamlarından biri öldü.»

Neufeld, Mallory'yi şüpheyle ve ihtiyatla dinliyordu. Sandalyesini bulunduğu yerden kaldırdı ve düşünceli bir tavırla onun karşısına oturdu:

— «Davranışınızı bana açıkça anlatsanız, daha iyi edersiniz gibi geliyor Yüzbaşı Mallory,» dedi.

⁂

Her medenî insan gibi, yemek yerken peçete kullanmaya alışmış olan Miller, Neufeld'in konak yerinin ortasında bir karavana içinde ortaya getirilen acayip ve tatsız bir gulaşı yutarken de, ceketinin yakasına iliştirilmiş bir peçete bulunduruyordu. Yanında oturan üç çavuş, anlamsız bir ifadeyle onu seyrediyorlardı. André, o kaçınılmaz berbat sigarasını hâlâ tüttürerek ve kaygıları kolayca anlaşılabilecek yarım düzine dikkatli muhafıza hiç aldırış etmeden, dalgın dalgın gidip geliyordu. Buz gibi dondurucu gecede, bir ses uzakta çalınan gitar havasına eşlik ediyordu. André küçük gezintisini tamamlamıştı. Miller başını kaldırdı ve ona müziğin geldiği yönü işaret ederek:

— «Solist kim?» Diye sordu.

André aldırmazlıkla omuzunu silkti:

— «Belki de radyodur.»

— «Pek radyoya benzemiyor... Kulaklarım hassastır!..»

Reynolds endişeli bir fısıltıyla onların sözünü kesti :

— «Biz bir şey düşündük.»

Miller ender rastlanan kibarlıkla peçetesini kullandıktan sonra tatlı bir sesle :

— «Vazgeçin,» dedi. «Gözyaşı döken anaları, arkanızda bıraktığınız nişanlıları düşünün!..»

— «Ne demek istiyorsun?»

Miller :

— «Bir gedik açmayı düşünmenin şimdilik gerekli olmadığını söylemek istiyorum,» dedi. «Başka bir zaman belki olur!..»

En saldırganları olan Groves atıldı :

— «Peki, neden şimdi değil de başka zaman?.. Tetikte değiller ki...»

Miller içini çekti :

— «Yâ! Öyle mi? Genç olmak ne güzel şey! Bir kere daha gözatın bakalım. Siz onların André'nin sağlığı için duâ mı yaptığını sanıyorsunuz?»

Üç çavuş birer suikastçı gibi, çevrelerine yeniden gözattılar, sonra da yavaşça André'ye bir şeyler sordular.

André :

— «Tam beş tane karanlık pencere var. Her pencerenin arkasında da kara bir mitralyözün başında bekleyen bir adam var.» Dedi.

Reynolds başını eğdi, gözlerini çevirdi.

***

Ötede Neufeld parmaklarının kemiklerini çıtırdatmaya devam ediyordu. Mallory, vak-

tiyle bütün sanıkları darağacına mahkûm eden ve aynı tikin derdini çeken bir yargıç tanımıştı.

Hauptmann birden doğruldu:

— «Pekâlâ, Yüzbaşı Mallory, bize anlatacağınız en değişik hikâye bu muydu?» Diye sordu.

Mallory:

— «Ta kendisi!» Dedi. «İtiraf edin ki, şu anda içinde bulunduğumuz durum sözümüzü kanıtlıyor!..»

Neufeld ağır ağır, yine parmaklarını çıtırdattı.

— «Güney İtalya'da birkaç ay penisilin ve ilâç kaçakçılığını yönettiğinizi iddia ediyorsunuz. Müttefik Orduları irtibat subayı olduğunuzdan, Amerikan ordu ya da hava üslerinden bunları sağlamakta hiçbir zorluk çekmemişsinizdir.»

Mallory:

— «Son günlerde biraz zorlaşmaya başlamıştı,» diye ilâve etti.

— «Ve bütün bu maddeleri Wehrmacht'a sürdüğünüzü de iddia ediyorsunuz!»

Mallory öfkeli bir sesle:

— «Evet ama, **'iddia etmek'** sözünü bu tonda söylemekten vazgeçmenizi pek isterdim,» dedi. «Padova'daki askerî istihbarat şefi, Feld-mareşal Kesselring'den bunun doğruluğunu öğrenebilirsiniz.»

— «Memnuniyetle!»

Neufeld telefonu açtı, Almanca birkaç kelime söyledi ve kapattı.

Mallory hayretten az kalsın küçük dilini yutacaktı.

— «Buradan dış dünyayla bağlantılı direkt hattınız mı var?»

— «Onbeş metre ötede bulunan ve güçlü bir telsiz vericiyle donatılmış barakayla direkt bağlantım var. Her neyse! Öte yandan da yakalandığınızı, harp divanında yargılandığınızı, ölüme mahkûmiyetinizin tasdikini beklediğinizi iddia ediyorsunuz. Doğru mu?»

Mallory kuru bir sesle :

— «İtalya'daki casusluk örgütünüz söylendiği kadar iyiyse, bunu yarın öğrenirsiniz.» Dedi.

— «Çok haklısınız, bu konuda sizinle aynı fikirdeyim. Muhafızlarınızı öldürdünüz ve bir kapının ardından Bosna için özel bir görevin brifingini dinledikten sonra kaçtınız.» Bir süre sustuktan sonra devam etti: «Bakın, bu gerçek olmalı. Söylediğinize göre, bu özel görev neydi?»

— «Ben hiçbir şey söylemedim. Zaten pek dikkat de etmedim, kaybolan İngiliz özel görev şeflerini bulmak ve sizin casusluk örgütünüzü bozmak söz konusu olacaktır ama, pek emin değilim. Düşünecek daha önemli başka işlerimiz vardı.»

Neufeld haşin bir sesle :

— «Beni hiç şaşırtmıyorsunuz!» Dedi. «Söyler misiniz bana yüzbaşı, apoletleriniz ne oldu? Ya madalyalarınız? Ya düğmeler?»

— «Hauptmann, Neufeld, görüyorum ki bir İngiliz harp divanına hiç katılmamışsınız.»

— «Onları pekâlâ kendiniz de çıkarmış olabilirsiniz. Öyle değil mi?»

— «Ve öyle sanıyorum ki, çalmadan önce uçağın benzin depolarının dörtte üçünü de boşaltmış olabilirim, değil mi?»

Neufeld tatlılıkla :

— «Öyle mi?» Dedi. «Sâdece çeyrek benzininiz mi vardı? Şu hâlde uçağınız ateş almadan düştü?»

Mallory sabırla :

— «Bizim istediğimiz, yere inmekti. Ne çâre ki yakıtımız tükendi; dediklerine bakılırsa, yerimizi de şaşırmışız.»

Neufeld dalgın dalgın yorumda bulundu :

— «Partizanlar işaret fenerleri yaktıkları her seferde, biz de hemen rastgele birkaç tane yerleştiriyoruz. Sizin, ya da birisinin geleceğini biliyorduk. Yakıtınız kalmamıştı ha?» Neufeld yeniden telefonu açtı, birkaç kelimelik kısa bir konuşmadan sonra Mallory'ye doğru döndü. «Eğer doğruysa, kandırıcı bir açıklama. Sâdece, şurada bulunan Yüzbaşı Droshny'nin adamının ölümünün anlatılması kalıyor.»

— «Bunun için son derece üzgünüm. Müthiş bir yanlışlık bu. Ama, durumu anlayabilirsiniz. En son istediğimiz şey, sizin alanınıza inmek, tepenize çullanmaktı. Alman arazisine konan İngiliz paraşütçülerin başına neler geldiğini biliyorduk.»

Neufeld parmaklarını çıtırdattı.

— «Bu, yasa ve kurallara uygundur. Devam edin.»

— «Bizim niyetimiz partizanların bölümüne inmek, sonra da hatları aşmak ve gelip kendiliğimizden teslim olmaktı. Droshny silâhlarını bize karşı çevirince partizanların bi-

zi aradığını, bir uçak çaldığımızı onlara haber verdiklerini sandık. Bizim için bunun bir tek anlamı vardı!..»

— «Gidin dışarıda bekleyin. Yüzbaşı Droshny'yle ben az sonra yanınıza geliriz.»

Mallory çıktı. André, Miller ve üç çavuş çantalarının üzerine oturmuş, büyük bir sabırla bekliyorlardı. Hâlâ uzaktan gelen bir müzik sesi işitiliyordu. Mallory, bir an başını o yöne çevirdikten sonra öbürlerinin yanına gitti. Miller peçeteyle dudaklarına kibarca dokunarak :

— «Sohbetiniz iyi geçti mi?» Diye sordu :

Mallory :

— «Ona bir masal anlattım,» dedi. «Hani uçakta tasarladığımız hikâye vardı ya...» Üç çavuşa hitap ederek: «İçinizde Almanca konuşan var mı?»

Üçü de evet anlamında başını salladı.

— «Mükemmel! İngilizce konuştuğunuzu da unutun. Sizi sorguya çekerlerse, hiçbir şey bilmiyorsunuz!»

Reynolds :

— «Peki, beni sorguya çekmezlerse, yine hiçbir şey bilmiyorum.» Dedi.

Mallory samimî bir tavırla :

— «Böylesi çok daha iyi,» dedi. «Böylece, söyleyecek hiçbir şeyiniz olmaz, doğru değil mi?»

Ama, tam o sırada Neufeld'le Droshny barakadan çıktılar. Neufeld onlara doğru geldi.

— «Doğrulama karşılığının gelmesini beklerken hafif bir yemeğe, bir bardak şaraba ne dersiniz?» Az önce Mallory'nin yaptığı gibi,

şarkıyı dinlemek amacıyla durdu. «Ama, her şeyden önce sizlere saz ozanımızı tanıtmalıyım.»

André :

— «Hafif bir yemekle şarap, işte bize gereken sâdece bu,» dedi.

— «Öncelik düzeniniz kusurlu. Gelin, göreceksiniz.»

Yemek salonu -denilebilirse tabiî- oradan kırk metre kadar ötedeydi. Neufeld kapıyı açtı: Bu, tamamlanmamış, dövme toprak üstüne yerleştirilen dört tane sıra ve iki masayla donatılmış bir barakaydı. Odanın ta dibinde, içinde odunların yandığı taş bir ocak vardı. Ocağın yanında, ikinci masanın ucuna yerleşen nöbet dışındaki üç gözcü, yakalarını kaldırmış, tabancalarını masanın üzerine koymuş, alevlerin önünde oturan birisinin mırıldandığı halk şarkısını dinleyerek kahve içiyordu.

Söz konusu şarkıcı, lime lime dökülen bir ceket bozuntusu, daha da pırtıl bir pantolon, bütün dikişleri sökük bir çift çizme giymişti. Bütün yüzünde sâdece kapkara bir saç yığını, bir de kara gözlükler görünüyordu.

Adam yalnız değildi. Başını onun omuzuna dayayan genç bir kız uyur gibiydi. Kızın sırtında İngiliz Ordusu'nun kalkık yakalı bir pardesüsü vardı. Parlaklığını bir hayli yitiren pardesü o kadar uzundu ki bağdaş kurup altına kıvırdığı bacaklarını tamamiyle örtüyordu. Kuzeyin herhangi bir kızı, onun dağınık bir şekilde omuzlarına dökülen plâtin renkli saçlarına imrenirdi. Yalnız ne var ki, geniş elmacık kemikleri, kalın kara kaşlar,

son derece soluk renkli yanaklarını gölgeleyen uzun kara kirpikler bâriz bir Slav tipini belirtiyordu.

Neufeld bütün odayı bir baştan bir başa geçti, şarkıcıya doğru eğilerek :

— «Petar, sana bazı dostları tanıtırım.» Dedi.

Petar gitarını indirdi, başını kaldırdı, sonra genç kıza doğru döndü ve onun koluna dokundu. Kız derhal toparlandı ve üzüm gibi kapkara gözlerini yusyuvarlak açtı. Bu sanki, hemen yakından kovalanan bir hayvanın bakışıydı. Vahşî bir şekilde çevresine bakındıktan sonra hızla ayağa kalktı. Aşırı derecede uzun mantosu neredeyse ayak bileklerine kadar iniyordu. Erkek kardeşinin kalkmasına yardım etmek için atıldı. Adam sendeledi. Gözleri görmüyordu.

Neufeld :

— «İşte Maria,» dedi. «Maria, bu da Yüzbaşı Mallory.»

— «Yüzbaşı Mallory...» Kızın gayet tatlı ve hafifçe boğuk bir sesi vardı; İngilizce'yi hemen hemen bir İngiliz kadar düzgün konuşuyordu. «İngiliz misiniz Yüzbaşı Mallory?»

Mallory, Yeni Zelandalı ataları konusunda açıklamalara girişme ihtiyacını duymadı. Gülümsemekle yetindi.

— «Evet, İngilizim!»

Maria da ona gülümsedi.

— «Her zaman bir İngiliz'le karşılaşma arzusunu duydum.»

Genç kız ilerledi, Mallory ona elini uzattı. Kız da elini açtı ve bütün gücüyle suratına bir şamar indirdi.

Neufeld bağırdı:

— «Maria! O bizim taraftan!»

— «Hem İngiliz, hem de casus hâ!»

Daha beter şamarlamak için elini tekrar kaldırdı ama, bu defa André'nin demir gibi eli kolunu durdurdu. Genç kız kısa bir süre, boş yere direndi, çabaladı ve gözleri ateş saçarak, yüzü hiddetten gerilmiş bir hâlde hareketsiz kaldı.

André tatlı bir anıyı düşünerek yanağını ovuşturdu.

— «Ulu Tanrım, bu benim Maria'mı hatırlattı bana!» Gülümseyerek Mallory'ye doğru döndü. «Bu Yugoslavlar'ın elleri pek becerikli!»

Mallory de yanağını ovuşturuyordu ama, daha üzgündü. Neufeld'e:

— «Belki de Petar...» Dedi.

— «Hayır.» Neufeld kesin bir şekilde başını salladı. «Daha sonra. Önce bir şeyler yiyelim.» Onları odanın öbür ucundaki bir masaya sürükledi ve kendisiyle birlikte oturmaya buyur etti. «Çok üzgünüm. Benim hatâm oldu. Bunun böyle olacağını tahmin etmeliydim.»

Miller kibarca hafif hafif öksürdü.

— «Sağlığı tam yerinde mi?»

— «Yâni, yırtıcı bir hayvan mı demek istiyorsunuz?»

— «Ben daha çok tehlikeli bir evcil hayvanı düşünürüm...»

— «Belgrad Üniversitesi'nden diplomalı. Yaşayan diller bölümünden. Hem de dediklerine göre, parlak bir şekilde. Sınavlarını ver-

dikten sonra, ülkesi Bosna'ya, dağdaki yuvasına dönmüş. Orada anasını, babasını, iki erkek kardeşini boğazlanmış olarak bulmuş. Kız.. sözün kısası o zamandan beri hep bu durumda.»

Mallory oturduğu sıranın üzerinde kızı görebilecek şekilde döndü. Beriki kapkara gözlerini kırpmadan ona bakıyordu. Bu nefretten de beterdi.

Mallory, Neufeld'e :

— «O işi kim yapmıştı?» Diye sordu. «Yâni, âilesi için demek istiyorum?»

Droshny yırtıcı bir hâlde atılarak :

— «Partizanlar,» dedi. «Piçler sürüsü. Maria'nın âilesi şimdi biziz. Cetniques'ler.»

Mallory sordu :

— «Peki, ya şarkıcı kim?»

Neufeld karşılık verdi :

— «Ağabeyi. Doğuştan gözleri görmez. O her nereye giderse, kız onu elinden tutup götürür. Onun gözleri ve bütün hayatıdır.»

Yiyeceklerle şarap gelinceye kadar hiç konuşmadılar. Mallory: «**Orduların mideleriyle yürüdüğü sözü gerçekse, bu pek uzağa gidemez,**» diye düşündü. Partizanların besin durumunun hemen hemen umutsuz hâle geldiğini biliyordu. Gözlerinin önündeki örneklere bakılırsa, Cetniques'lerle Almanlar'ınki de onlarınkinden pek parlak değildi. İsteksizce kaşığını -çünkü çatal hiçbir işe yaramazdı- ne olduğu belirsiz cambul cumbul bir salçanın üstünde yüzen bir etin minicik kırıntılarının yüzdüğü bir yahniye daldırdı. Andrea'ya bir gözattı, onun böyle bir mide cesaretine sâhip olmasına hayranlık duydu: Tabağı

boşalmıştı bile.. Miller gözlerini kendi tabağından başka yöne çevirmiş, kırmızı şarabını yudumluyordu. Üç çavuşa gelince, önlerine konulan yemeğin ne biçim bir şey olduğunun henüz farkında bile değillerdi: Oradaki kıza bakmaktaydılar. Neufeld gülümsedi.

— «Baylar itiraf ederim ki, hayatımda bundan daha güzel bir kız görmedim, bir parça süslendikten sonra ne şekle gireceğini görebilmek için çok şeyler verirdim. Ama, size göre değil o. Evli.» Hepsi ona doğru döndü. «Hayır, bir erkekle değil. Eğer ölümün bir ülkü olabileceği kabul edilirse, bir ülküyle evli: Partizanların ölümü!.»

Miller mırıldandı:

— «Çok hoş doğrusu!»

Bu tek yorum oldu, çünkü söyleyecek başka bir şey yoktu. Sessizce yemeklerini yediler, sâdece ateşin yanında sürüp giden tatlı nağmenin bozduğu bir sessizlik. Sesin güzelliğiyle tezat teşkil eden gitar, içler acısı bir şekilde akortsuzdu. André boş tabağını itti, kör müzisyene doğru öfkeli bir bakış fırlatarak Neufeld'e sordu:

— «Okuduğu bu şarkı nedir, kuzum?»

— «Söylediklerine bakılırsa Bosna'nın eski bir aşk şarkısı. Çok eski ve çok hazin. Bunun İngilizcesi de var.» Parmaklarını şaklattı: «Evet, evet, işte böyle: **'The girl I left behind me' (*).**»

André homurdandı:

— «Şuna söyleyin de başka bir şarkı okusun.»

(*) Arkada (ülkede) bıraktığım sevgili. (Çev.)

Neufeld meraklanarak ona doğru dönerken bir Alman çavuş geldi, kulağına bir şeyler söylemek için eğildi. Neufeld onayladı, çavuş gitti.

Adam düşünceli düşünceli :

— «Her neyse...» Dedi. «Sizin uçağı bulan devriyenin telsiz mesajı geldi. Padova'dan olumlu karşılık beklemek zorunda olup olmadığımızı düşünüyorum. Ya siz, Yüzbaşı Mallory?»

— «Anlamıyorum.»

— «Hiç önemi yok. Buraya bakın, General Vukalovic'den söz edildiğini işittiniz mi?»

— «Kim dediniz?»

— «Vukalovic.»

Miller karşılık verdi :

— «Bizim taraftan değil. Böyle bir adla, imkânsız.»

— «Yugoslavya'da onun kim olduğunu bilmeyen tek insan sizsiniz. Onu herkes tanır. Partizanlar, Cetniques'ler, Almanlar, Bulgarlar, herkes. Millî bir kahramandır o.»

André :

— «Şarabı bana gönderin.» Diye seslendi.

Neufeld kuru bir sesle konuşmasına devam etti :

— «Dinleseniz daha iyi ederdiniz. Vukalovic, aşağı yukarı üç aydır Neretva Irmağı kıvrımlarında durdurulan hemen hemen bütün bir karşı mukavemet tümenine komuta ediyor. Vukalovic de komuta ettiği adamlar gibi delidir. Hiçbir barınakları yok! Silâh sıkıntısı çekiyorlar, neredeyse hiç mühimmatı kalmadı, açlıktan ölmek üzereler. Orduları-

nın sırtında lime lime dökülen hırpani giysiler var. Kısacası sıfırı tüketmiş durumdalar.»

Mallory sordu :

— «Peki ama, neden geri çekilmiyorlar öyleyse?»

— «Oradan çıkmak olanaksız da ondan. Neretva Irmağı'nın uçurumları onların doğusunu kesiyor. Kuzeyle batıda aşılmaz dağlar var. Tek çıkış yolu güneyde, Neretva'nın üstündeki köprü. Biz de oraya zırhlı iki tümen mevzilendirdik.»

— «Dağlarda boğaz, geçit gibi şeyler yok mu?»

— «İki boğaz var. Fakat onlar da en iyi savaş birliklerimizin ablukasında.»

Miller :

— «Bu durumda, neden teslim olmuyorlar? Onlara savaş kurallarını öğreten olmamış mı?»

Neufeld :

— «Size söyledim ya, herifler deli... Hem de zırdeli!»

⁂

İşte tam o dakikalarda, Vukalovic'le adamları, deliliklerinin daha da arttığını başka Almanlar'a göstermekle uğraşıyorlardı.

Batı gediği dolambaçlı, iri kaya parçalarıyla tıkanmış, sarp iki cidar arasına sıkışmış, daracık bir geçitti. Ve Zenica kafesini doğuya doğru kapatan dağı aşmak isteyenler oradan geçmek zorundaydı. Üstün derecede yetiştirilen, tâlim ettirilen çok sayıda dağcı as-

kerin pek yakınlarda katıldığı Alman piyade birlikleri üç aydan beri geçiti zorlamaya çalışıyordu. Üç aydan beri de büyük kayıplar ve gürültülerle, düzenli bir şekilde püskürtülüyorlardı. Ama Almanlar, denemeyi yılmadan tekrarlıyordu. Yine o gece de müthiş bir soğukta ve hafif bir ayışığında, nazlı nazlı yağan karın altında bir kere daha denemeye girişmişlerdi.

Almanlar saldırılarını, profesyonel bir beceriklilik, uzun ve zor bir tecrübenin sağladığı düzen içinde yapıyorlardı. Beyaz kar giysileri, en ufak arazi örtülerinden yararlanmaları ve ileri doğru atılışlarını ayın bulutla örtüldüğü zamanlara getirmeleri, onları hemen hemen görünmez duruma sokuyordu. Bununla birlikte, Alman birliklerinin yerini bulmakta hiçbir zorluk yoktu: Belli ki mühimmat sıkıntısı çekmiyorlardı; makineli tabancalarıyla tüfekleri hiç durmadan ateş kusuyordu. Boğazın sarsıntılı eğiminde Almanlar'ın önünde ilerleyen topçu barajının geldiği dağa yerleştirilen ağır toplar da yine aralıksız ama, biraz arkalarında gümbürdeyip duruyordu.

⁂

Yugoslav Partizanlar boğazın çıkışında bekliyordu. Alelacele yığılan taşlardan, Alman topçu bataryasının ateşi altında devrilen ağaç kütüklerinden meydana gelen kayalık bir tabyaya siperlenmişlerdi. Karın kalınlığı bir hayli yüksekti. Doğudan esen rüzgâr da öldürücüydü ama, Partizanlar'dan pek azının sırtında palto vardı. Bu da garip ve olağanüstü bir üniforma niteliğindeydi; vaktiyle İn-

giliz, Alman, İtalyan, Bulgar, Yugoslav ordularına âit olan bir yığın üniforma. Hepsindeki ortak tek işaret, başlıklarının sağ yanına dikilen kırmızı yıldızdı. İncecik ve yırtık pırtık olan asıl üniformalar ısırıcı soğuğa karşı pek hafif bir koruyucuydu, adamlar durmadan titriyordu. İçlerinden büyük bir çoğunluğu daha şimdiden yaralanmıştı. Yürüyebilmek için olanca gücünü harcayan yaralı bacaklar, askıya alınmış kollar, sargılı kafalar... Ama, bütün bu başıbozuk insan sürüsünün açlıktan bitkin, yorgunluktan kırışmış çizgili yüzlerinde; bundan böyle kaybedecek hiçbir şeyi kalmayanların sâkin ve kesin kararı okunuyordu.

⁂

Savunucular topluluğunun aşağı yukarı ortasında, hâlâ ayakta kalabilen ender çam ağaçlarından birinin muazzam gövdesinin ardına barınmış iki kişi duruyordu. Yer yer kırlaşmış kara saçları ve son saatlerin yorgunluğuyla daha da belirgin hale gelen derin kırışıklı yüzüyle General Vukalovic'i tanımamak imkânsızdı. Ama, canlı, kapkara bakışları her zamankinden daha kuvvetle parlıyordu. Tam o sırada, kendisiyle birlikte barınağı paylaşan subayın uzattığı sigarayı almak için öne doğru eğilmişti. Vukalovic; kemerli büyük burunlu, kan lekesi içindeki sargıdan hafifce görünen kapkara saçlı esmer adama gülümsedi.

— «Elbette ki deliyim, Stephan'cığım! Sen de delisin. Öyle olmasa, haftalarca önce bu durumu bırakır giderdin. Biz hepimiz deliyiz. Bunu bilmiyor muydun?»

— «Çok iyi biliyorum!» Binbaşı Stephan elinin tersiyle sekiz gündür tıraş yüzü görmeyen sakalını sıvazladı. «Bir saat önceki paraşütle gelişiniz delilik.» Konuşmasını yarıda kesti: İki üç metre ötede bir tüfek patlamıştı. Dar boğazın yukarısında bir şeyler görmeye çalışan ancak onyedi yaşlarında kadar olan çelimsiz bir delikanlının yanına gitti: «Herifi benzettin mi?» Diye sordu.

O, cevap vermek için döndüğünde; Vukalovic umutsuz bir üzüntüyle: **«Bir çocuk, sadece bir çocuk!»** Diye düşündü. **«Herkesin okula gittiği yaşta daha.»**

Delikanlı:

— «Pek emin değilim!..» Dedi.

— «Say bakalım, kaç tane kurşunun kaldı?»

— «Saymaya değmez. Yedi tane.»

— «Vuracağına tamamiyle emin olmadığın zaman sakın ateş etme!»

Stephan Vukalovic'e doğru döndü.

— «Generalim, rüzgâr sizi hemen hemen düşmanların eline götürüp bıraktı!..»

Vukalovic yavaşça:

— «Ooo!...» Dedi. «Paraşüt olmasa daha da beter olabilirdi ya!»

— «O kadar az zaman kaldı ki!» Stephan yumruğuyla avcuna vurdu. «Dönmekle delilik ettiniz.. Size çok daha fazla ihtiyaçları var...»

Ânî olarak durdu, bir an çevreyi dinledikten sonra, bütün ağırlığıyla kendisiyle birlikte onu da yere atmak için Vukalovic'in üzerine atıldı. Tam o anda bir havan topu

mermisi birkaç metre ötedeki kayaların içine saplandı ve orada patladı. Hemen yakınlarda bir yerlerde müthiş bir çığlık duyuldu. İkinci bir havan topu mermisi, ardından bir üçüncüsü, sonra da bir dördüncüsü geldi, hepsi de on metrelik bir alana indi.

Stephan çabucak doğrularak :

— «Pis herifler, en sonunda atışı ayarlayabildiler!» Dedi.

Binbaşı dar boğazın yukarı kısmına yaklaştı. Uzun bir müddet hiçbir şey göremedi: Bir kara bulut dizisi ayın önünden geçiyordu. Sonunda ay ortaya çıktı ve Stephan düşmanı görebildi, hem de çok iyi gördü: Önceden düzenlenen herhangi bir işarete karşılık vererek, uzun zaman siperde kalmaya uğraşmıyorlardı. Eğimin elverdiği bütün hızla, makineli tabanca ve tüfekler ateşe hazır vaziyette ileri doğru saldırıyorlardı. Ayın ortalığı aydınlattığı anda derhal ateş ettiler. Stephan geri çekilerek kendini bir kaya yığınının siperine attı.

— «Ateş!» Diye bağırdı.

Partizan'ların düzensiz ilk ateşi ancak birkaç sâniye kadar sürdü: Vâdiyi kara bir gölge kapladı ve atış durdu.

Vukalovic bağırdı :

— «Ateşe devam edin! Durmayın! Herifler ta burnumuzun ucunda!» Kendisi de bir mitralyöz sağanağı yağdırdı ve Stephan'a hitap ederek: «Her ne olursa olsun, aşağıdaki küçük dostlarımız neyle yetineceklerini çok iyi biliyorlar.» Dedi.

— «Öyle olmaları gerek!» Bir el bombasını fitilini çekti ve aşağıdaki küçük dostların te-

pesine fırlattı. «Bunu onlara anlatmak için az mı yırtındık!»

Ay tekrar bulutlardan çıktı. İlk Alman piyade erleri artık yirmibeş metreye kadar yaklaşmışlardı. El bombaları her iki yönden de uçmaya başlamıştı. Her iki taraf da dik açıdan birbirine bomba yağdırıyordu. Pek çok sayıda Alman düşüyordu ama, daha da kalabalık başkaları sipere saldırıyordu. Ortada tam bir kargaşalık hüküm sürüyordu, göğüs göğüse vuruşuyorlardı. Adamlar birbirlerini kışkırtıyor, hakaret ediyor, öldürüyordu. Ama, siper hâlâ dayanıyordu. Ânî olarak, eskisinden daha da yoğun bulutlar ayışığını boğdu, dar boğaz zifirî karanlık bir geceye gömüldü. Gerginlik yavaş yavaş gevşedi, her şey eski sükûnetine kavuştu. Uzakta, topçu bataryalarının ve havan toplarının gürültüsü boğuk bir homurtu hâlinde giderek azaldı, sonra da büsbütün sustu.

Vukalovic, Stephan'a dönerek :

— «Bir şaşırtmaca mı dersin? Acaba yeniden saldırırlar mı?» Diye sordu.

Stephan :

— «Böyle bir gecede... Hiç zannetmem!» Diye karşılık verdi. «Heriflerin gözü pek ama..»

— «Ama, deli değiller?»

— «Evet, deli değiller!»

Stephan'ın yarası yeniden açılmış, bütün yüzü kana bulanmıştı ama, o yine gülümsüyordu. Belirsiz bir selâmla kendisini şereflendiren gürbüz bir çavuşu karşılamak için hemen doğruldu.

— «Gittiler binbaşım. Bu sefer yedi kişi kaybettik. Ondört da yaralımız var.»

— «İkiyüz metreye hazır kuvvet indirin. Duydunuz mu generalim? Yedi ölü, ondört yaralı.»

Vukalovic :

— «Hepsi birden ne ediyor?» Diye sordu.

— «İkiyüz... Belki de ikiyüzbeş.»

— «Dörtyüz üstünden mi!» Vukalovic sırıttı. «Tanrım, dörtyüz üstünden!»

— «Bunların altmışı yaralı.»

— «Hiç olmazsa, şimdi onları revire gönderebilirsin.»

Stephan karamsar bir sesle :

— «Artık revir diye bir şey kalmadı,» dedi. «Size söylemeye vakit bulamadım. Orasını bu sabah bombaladılar. İki hekim de öldü. Bütün ilâçlar da yok oldu..»

— «Hiçbir şey kurtulmadı mı? Elinizde bir şey kalmadı mı?» Vukalovic uzun bir süre düşündü. «Genel karargâhtan size gönderirim. Yürüyebilen yaralılar oraya insinler.»

— «Generalim, yaralılar dünyada mevzilerinden ayrılmazlar. Açıkça reddederler.»

Vukalovic ağır ağır :

— «Anlıyorum,» dedi. «Mühimmat ne kadar?»

— «İki günlük. Dikkatli davranırsak, üç.»

— «Altmış yaralı!» Vukalovic büyük bir üzüntüyle başını salladı. «Bir parça ilâç bile yok! Hemen hemen mühimmat kalmadı. Ağıza atacak lokma yok. En küçük bir barınak yok. Yine de yerlerinden ayrılmak istemiyorlar! Onlar da mı çıldırmışlar, nedir?»

— «Evet generalim!..»

— «Ben ırmağa kadar iniyorum. Genel karargâhta albay Lazlo'yu göreceğim.»

— «Evet generalim.» Stephan hafifçe gülümsedi. «Onun da aklî dengesini benimkinden daha iyi bir durumda bulacağınızı hiç sanmıyorum.»

Vukalovic :

— Evet, gerçekten de pek muhtemeldir!» Dedi.

Stephan selâm verdi, yüzüne sızan kanları sildi, kararsız bir iki adım attı ve oldukça ağır şekilde bir yaralıyla ilgilenmek için diz çöktü.

Vukalovic arkasını dönüp, gitti.

***

Mallory yemeğini bitirmişti. Bir sigara yaktı ve :

— «Peki, şu sizin dediğiniz gibi, Zenica kafesindeki Partizanlar ne olacak?» Diye sordu.

Neufeld :

— «Bir çıkış yapacaklar,» dedi. «Hiç değilse, deneyecekler.»

— «Evet ama, bunun imkânsız olduğunu siz söylediniz.»

— «O çılgın Partizanlar için hiçbir şey imkânsız değildir. Tanrı adına, normal şekilde, normal insanlara karşı çarpışmak isterdim, meselâ İngilizler gibi, ya da Amerikalılar gibi! Her ne olursa olsun, elimizde bilgiler var, hem de çok ciddî bilgiler; bunlara göre hemen bir çıkışı denemek üzereler. İşin can sıkıcı yanı şu ki, iki boğaz var, hattâ Neretva

köprüsünü zorlamayı bile deneyebilirler. Ve biz olayların nerede gelişeceğini bilmiyoruz.»

Hâlâ Bosna aşk şarkısını çalmaktan bıkmayan müzisyene kara kara bakışlar fırlatan André :

— «Çok ilginç doğrusu!» Dedi. «Şimdi bir parça uyumamız mümkün olur mu acaba?»

— «Korkarım ki bu akşam imkânsız!» Neufeld'le Droshny gülümsediler. «Bu akşam, çıkışın nereden yapılmak isteneceğini bizim hesabımıza araştırıp bulacaksınız.»

— «Biz mi?» Miller bardağını kafasına dikip son damlasına kadar içti ve şişeyi yakaladı. «Delilik bulaşıcı bir hastalık galiba!»

Neufeld, sanki bu lâfı işitmemiş gibi devam etti :

— «Partizanların genel karargâhı buradan yaklaşık olarak on kilometre kadar ötede. Siz şimdi oraya, gerçek İngiliz özel görevlileri olarak, yolunuzu kaybetmiş gibi gideceksiniz. Onların plânlarını öğrendikten sonra, Drvar Birinci Genel Karargâhı'na gideceğinizi söylersiniz, elbette ki öyle bir davranışta bulunmayacaksınız! Buraya döneceksiniz. Bundan daha basit bir şey olamaz, değil mi?»

Mallory :

— «Miller'in hakkı var,» dedi. «Siz çıldırmışsınız!»

Neufeld :

— «Çılgınlardan yeteri kadar söz ettik,» dedi. «Hiç şüphesiz, belki de yüzbaşı Droshny'nin sizleri adamlarına teslim etmesini yeğ tutuyorsunuz? Sizi temin ederim ki, adamlar eski arkadaşlarının kaybını pek acı bir şekilde hissettiler.»

Mallory öfkelenmeye başlıyordu :

— «Bizden bunu isteyemezsiniz! Partizanlar bizim hakkımızda bir telsiz mesajı alırlar, buna hiç şüphe yok! Bunun ne demek olduğunu çok iyi bilirsiniz. Evet.. Bizden böyle bir şey isteyemezsiniz!»

— «İsteyebilirim ve istiyorum da!» Neufeld fazla bir heyecana kapılmadan Mallory'yle beş arkadaşını tepeden tırnağa süzdü. «Size garip görünebilir ama, ecza ve daha başka ilâç alıp satanları hiç sevmem.»

Mallory :

— «Bazı ortamlarda sizin kanaatlerinize pek fazla önem verdiklerini hiç sanmıyorum,» dedi.

— «Yâni?»

— «Kesselring'le Askerî İstihbarat Başkanlığı bundan pek hoşlanmayacaktır.»

— «Geri dönmezseniz onların ruhu bile duymaz. Dönerseniz...» Neufeld gülerek elini, boynundaki Demir Haç nişanına götürdü. «Muhakkak ki şunun üstüne bir de meşe yaprağı eklerler.»

Miller özellikle hiç kimseye hitap etmeden, ortaya :

— «Ne sevimli bir insan!» Diye mırıldandı.

Neufeld masadan kalkarak :

— «Haydi gelin,» dedi. Sonra kör şarkıcıya seslendi.

Petar, gitarını omuzuna asarak, kız kardeşiyle birlikte ayağa kalktı.

Mallory :

— «Bu da nesi?» Diye sordu.

— «Rehberleriniz.»

— «Bu ikisi mi?»

Neufeld onları ikna etmeye çalışarak :

— «Bakın, dinleyin,» dedi. «Bölgeyi hiç tanımıyorsunuz. Petar'la kız kardeşi, daha doğrusu kız kardeşi, Bosna'yı avucunun içi gibi gayet iyi biliyor.»

— «Peki ama, acaba Partizanlar?..»

Neufeld hemen onun sözünü kesti :

— «Sizler Bosna'yı tanımıyorsunuz. Bu ikisi canlarının istediği yere giderler, hiç kimse de kapısını bunların suratına kapatmaya cesaret edemez. Bosnalılar, şu iki kardeşin az çok ecinnili olduğuna inanır. Boş inanlar ülkesinde bulunduğumuzu unutmayın Yüzbaşı Mallory!»

— «Peki ama, bizi nereye götüreceklerini nasıl bilecekler?»

— «Merak etmeyin bilirler.»

Neufeld, Droshny'ye işaret etti, o da Maria'ya Sırp-Hırvat diliyle çabucak bir şeyler söyledi. Bu sefer de genç kız Petar'a biriki söz söyledi, kör şarkıcının gırtlağından garip bazı sesler çıktı.

Miller :

— «Acaip konuşma!» Diye söylendi.

Neufeld kısaca açıkladı :

— «Zorlukla konuşur da... Doğuştan böyle. Şarkı söyleyebiliyor ama konuşamıyor. Çok görülmüş bir şey bu. Onların lânetlenmiş olmaları inancına hâlâ şaşıyor musunuz? Gidin, adamlarınızla beni dışarıda bekleyin.»

Mallory öbürlerine önden çıkmalarını işaret etti. Neufeld'in derhal Droshny'yle alçak sesle bir tartışmaya giriştiğini, berikinin de

Cetniques'lerinden birini çağırdığını, onu bir iş için dışarıya gönderdiğini farketti.

Dışarıya çıktıklarında, Mallory, André'yle bir parça yalnız kalabilmek için ağır davrandı ve kulağına bir şeyler fısıldadı. Andrea belli belirsiz bir tasvip hareketi yaptı.

Neufeld'le Droshny, elinden tutarak Pètar'ı yöneten Maria'yı peşlerine katıp Mallory'nin grubuna doğru ilerlediler. André, ağzında o berbat sigarası, büyük bir umursamazlıkla onları karşıladı. Hayretten donakalan Neufeld'in karşısına dikilerek tam suratına bir nefes duman üfledi.

— «Hiç hoşuma gitmiyorsunuz Hauptmann Neufeld! Ondan da, o bıçak tüccarından da hiç hoşlanmıyorum.»

Neufeld'in yüzü, şiddetli öfkenin etkisiyle allak bullak oldu. Ama, çabucak kendini toparladı.

— «Hakkımda beslediğiniz fikirler beni hiç ilgilendirmez. Ama, Yüzbaşı Droshny belki aynı fikirde değildir. Yolunun üstüne sakın çıkmayın o, Bosnalı'dır. Gururludur ve bütün Balkanlar'ın da en usta bıçak kullananıdır.»

— «En usta bıçak kullananıymış!..» André bir kahkaha attı. «Bir opera-komik bileyicisi!»

Droshny'nin şaşkınlığı tam ama, pek kısa oldu. Bir opera-komik dekoru içinde değil de Bosna ormanındaki bir kurt gibi dişlerini gösterdi. Kemerinden korkunç derecede kıvrık bir hançer çekti ve vahşî bir şekilde André'nin üzerine atıldı.

André, iri gövdesinden beklenmeyen bir çevikliğe sâhipti. Bıçak hedefine ulaştığında

adam yerinde değildi. Ama eli, hazır bekliyordu. Droshny'nin bileğini yakaladı, hemen az sonra da iki erkek müthiş bir bıçağa sâhip olma savaşı içinde karların üstüne yuvarlandılar.

Olay öylesine çabuk geçmişti ki, bir iki sâniye hiç kimse bir tepkide bulunamadı. Üç çavuşun, Neufeld'in, Cetniques'lerin soluğu kesilmişti. Vahşî kızın yanında duran Mallory, düşünceli bir hâlde çenesini ovuşturuyordu. Miller, biraz hafifleyen bir ilgiyle bu sahneyi seyrederken zarif hareketlerle sigarasının külünü silkeliyordu.

Hepsi birden; Reynolds, Groves ve iki Cetniques, çarpışanları ayırmak amacıyla kavga alanına atıldılar. Ancak Neufeld'le Saunders'in yardımıyla bu işi başarabildi. Droshny'yle André'yi ayağa kaldırdılar. Birincinin, kinden yüzü değişmişti, ikinciye gelince, geçerken yerden almayı becerdiği sigarayı sâkin sâkin yeniden tüttürüyordu.

Reynolds, André'ye sertçe bağırdı:

— «Siz tamamiyle çıldırmışsınız, kendinizi tedavi ettirin! Bu gidişle hepimizi öldürteceksiniz!..»

Neufeld düşünceli bir tavırla:

— «Doğrusunu söylemek gerekirse böyle bir şeye hiç şaşmam.» Dedi. «Haydi, gelin. Bu kadar saçmalık yeter!»

Adamlara yolu gösterdi; hemen ardından da altı kişilik kadar bir Cetniques topluluğu onlara katıldı. Bu yeni gelenlerin şefi, yere indiklerinde kendilerini ilk karşılayan, şaşı gözlü, sakallı, kızıl saçlı gençti.

Mallory, Neufeld'e:

— «Bunlar ne yapmaya geldiler?» Diye sordu. «Herhalde onları yanımızda götürmek söz konusu olamaz.»

Neufeld sâkin bir sesle açıkladı :

— «Kollayıcı takımı. Sâdece ilk yedi kilometre için.»

— «Kollayıcı takımı mı? Kollayıcı takımını biz ne yapalım? Size bakılırsa, hiç kimsenin kötülüğümüzü istediği yok. Hiçbir tarafın, ne sizin ne de Yugoslav Partizanların bizimle alış-verişi var.»

Neufeld kuru bir sesle :

— «Sizler için tasalandığımız, sizi düşündüğümüz yok,» dedi. «Sâdece, yolun en önemli bölümünü geçirtecek taşıt için kaygılanıyoruz. Burada taşıtlar pek ender ve değerlidir; Partizanların devriyeleri de böyle fırsatları hiç kaçırmazlar.»

Yirmi dakika sonra karanlık bir gecede, daha doğrusu ormanlık bir vâdide zikzak hâlinde uzanan daracık bir keçiyoluna, ulaştılar. İşte orada, Mallory'yle arkadaşlarının şimdiye kadar hiç görmedikleri, dünyanın en garip dört tekerlekli vasıtası onları bekliyordu: İnanılmaz derecede eski ve buram buram duman kusan bir kamyon, öyle ki insan makinenin yandığını sanabilirdi. Aslında bu, savaştan pek önce sık sık rastlanan ve Balkanlarda çok görülen tipte, odun kömürüyle çalışan bir kamyondu. Miller bu cehennem kaçkını şeytan arabasının karşısında boğulacak gibi oldu, Neufeld'e doğru döndü.

— «Siz buna taşıt mı diyorsunuz?»

— «Hangi adı isterseniz onu verin. Ya da yaya gidin.»

— «On kilometrelik yolu mu? Boğulma tehlikesini göze alıyorum!»

Miller kamyona bindi, öbürleri de onu izlediler. Yolun üstünde sadece Droshny'yle Neufeld kaldı.

Neufeld :

— «Öğleden önce döneceğinizi umuyorum.» Dedi.

Mallory :

— «Mümkün olur da dönersek tabii!.. Eğer telsiz çalıştıysa...»

Neufeld ilgisiz bir sesle :

— «Ava giden avlanır,» diye karşılık verdi.

Kamyon büyük gürültüler, müthiş sarsıntılar, bol duman bulutları arasında, muşamba örtünün altında, gözlerinden yaşlar boşanan, öksüren, aksıran yolcuların büyük hoşnutsuzluğu içinde zorlukla yola koyuldu.

Neufeld'le Droshny, âdeta silkelenerek, sarsılarak ağır ağır uzaklaşan taşıtı seyrettiler. Neufeld başını salladı.

— «Bunlar kendilerini akıllı sanıyorlar.»

Droshny de :

— «Hem de pek akıllı sanıyorlar!» Dedi. «Ama, yüzbaşı, şişkoyu istiyorum ben!»

Neufeld onun sırtına vurdu.

— «Elde edeceksiniz dostum! İyi, artık gözden kayboldular. Oraya gitmenizin zamanı geldi.»

Droshny parmaklarını dudaklarına götürüp ıslık çaldı. Hemen yakınlardan bir moto-

run homurtusu işitildi, az sonra da yeni model bir Fiat araba çamların arasından çıktı, kaba taslak yolun kıyısına yığılan karlar boyunca ilerledi ve büyük bir zincir şakırtısı içinde iki adamın arasında durdu. Droshny şoförün yanına bindi. Fiat, kamyonun izinde yola koyuldu.

TUZAK

Cuma, saat: 03,30 - 05,00

Kamyonun arkasında, daracık yan sıraların üzerine yığılan ondört kişi için bu yolculuk, savaş hâlinde olmalarına rağmen, hiç de normal sayılmazdı. Sıraların da minderi yoktu. Yırtık pırtık, iyi tutturulmamış muşamba örtüden soğukla duman aynı oranda geçiyordu. Mallory'nin gözleri yanıyordu; bir yandan da, hiç değilse bunun uyanık kalmalarına yaradığını düşünüyordu.

André tam Mallory'nin karşısında oturuyor, boğucu havayla hiç ilgilenmiyordu. Bunun şaşılacak bir yanı yoktu: Kamyon dumanının keskin ve yakıcı etkisi André'nin dişlerinin arasına sıkıştırdığı kırpık uçlu Manilâ purosununkinin yanında gülünç kalıyordu. Tembel tembel rastgele dolaşan bakışları Mallory'ninkilerle karşılaştı. Mallory başını belli belirsiz önüne eğdi. André gözlerini, Mallory'nin dalgın dizlerine bıraktığı eline indirdi. Mallory içini çekti, sırtını daha iyi yaslamaya çalıştı; bu arada da eli kayıyor ve başparmağı taşıtın döşemesini işaret ediyordu. André yanardağ gibi yeni bir duman bulutu üfledi ve ilgisiz bir tavırla gözlerini çevirdi.

Bir hayli şamata ve duman tütsüsü arasında, vâdi boyunca birkaç kilometre gittikten sonra, kamyon sola kıvrıldı, eskisinden daha

da dar bir keçiyoluna saparak bayır yukarı tırmanmaya başladı. İki dakikaya kalmadan, ön sırada yolcu olarak sâkin bir şekilde oturan Droshny'nin bulunduğu Fiat da aynı dönemece saptı.

Yamaç giderek daha dikleşiyordu, odun kömürüyle çalışan eski kamyon da bir insan yürüyüşü hızıyla buzlu karın üstünde patinaj yapıyordu. İçeride, André'yle Mallor her zamankinden daha dikkatli davranıyorlardı. Ama, Miller'le üç çavuş ya yorgunluk, ya da bir boğulma belirtisinin etkisiyle uyuklar gibi görünüyorlardı. Maria'yla Petar elele tutuşmuş, uyur gibiydiler. Fakat Cetniques'ler güzel düşler görmekten pek uzaktaydılar. Belli ki muşamba örtünün delikleriyle yırtıkları kazalardan ötürü meydana gelmemişti. Droshny'nin altı adamı şimdi sıralara diz çökmüş, makineli tüfeklerinin namlusu dışarıya çevrik, öylece duruyorlardı. Kamyonun, partizanların toprağına, ya da en azından vahşi ve engebeli bir yasak bölgeye girdiği açıkça ortadaydı.

En önde bulunan Cetniques, birdenbire başını muşamba örtüdeki bir delikten çekti ve silâhının dipçiğiyle şoför mahalline vurdu. Kamyon tıknefes bir homurdanmayla durdu, kızıl saçlı delikanlı yere atladı, hızla gözatarak çevrede bir tuzak bulunmadığına kanaat getirdikten sonra da öbürlerine inmelerini işaret etti. Davranışlarındaki çabukluk, oralarda gerektiğinden bir sâniye fazla kalmanın tehlike doğuracağını ortaya koyuyordu. Mallory'yle arkadaşları birer birer buzlu karın üstüne atladılar. Reynolds kör şarkıcının inmesine yardım etti, sonra da patikaya atla-

mak üzere bulunan Maria'ya elini uzattı. Genç kız bir kelime söylemeden reddetti, çevik bir hareketle yere atlayıverdi.

Kamyon küçük bir düzlükte, ağaçsız bir alanda durmuştu. Göz açıp kapayıncaya kadar geri döndü ve hâlâ dumanlar saçıp gürültüler koparark, geliştekine oranla baş döndürücü bir hızla hemen ters yönde orman yoluna saptı. Arkadan, Cetniques'ler bir tek uğurlama hareketi bile yapmadılar.

Maria, buz gibi dondurucu bir bakışla Mallory'yi süzdü, sonra da Petar'ın elini tutarak bir patikaya saptı. Mallory omuzlarını silkeledi ve peşinden gelen çavuşlarla genç kızın adımlarını izledi. André'yle Miller kamyonun gözden kaybolduğu dönemece düşünceli düşünceli bakarak hiç kımıldamadan bir süre oldukları yerde durdular. Sonra onlar da alçak sesle konuşarak keçiyoluna saptılar.

*
**

Odun kömürüyle çalışan köhne kamyon, Mallory'yle arkadaşlarının görüş mesafesinden çıktıktan yüz metre kadar sonra fren yaptı. İki Cetniques, kollayıcı takımının başı olan kızıl saçlı sakallıyla koyu kumral başka bir sakallı aşağıya atladılar ve derhal ormana daldılar. Kamyon bir defa daha cehennemi bir gürültü içinde ateş ve alev kusmaya başladı.

*
**

Bir kilometre aşağıda, hemen hemen aynı sahne tekrarlanıyordu. Fiat büyük bir fren gıcırtısıyla durdu, Droshny arabadan indi ve

ağaçların arasında kayboldu. Fiat geri dönerek, patikadan aşağı indi.

*
**

Bundan sonra artık gevşeyen ve derinleşen kar, yürüyüşü daha da zorlaştırıyordu. Ay tamamiyle gözden kaybolmuştu. Doğudan esen rüzgâr daha çok ve daha yoğun kuşbaşı karları döndüre döndüre savuruyor, soğuk gittikçe artıyordu. Yolun sık sık çatallaşmasına rağmen erkek kardeşiyle başta yürüyen Maria nereye gittiğini kesin olarak bilenlere özgü bir kararlılıkla hiç duraklamadan ilerliyordu. Birçok defa kaymış, karların içine düşmüştü; en sonuncusunda öylesine şiddetle yuvarlandı ki kardeşi de onunla birlikte düştü. Tekrar yuvarlandığında Reynolds ilerledi, kalkmasına yardım etmek için genç kızın kolunu tuttu. Maria kurtulmak amacıyla vahşî bir şiddetle direndi. Reynolds gözlerine inanmak istemiyordu. Mallory'ye doğru dönerek :

— «Bunun nesi var, Allahaşkına? Yâni demek istiyorum ki, sâdece ona yardım etmek istemiştim ve...»

Mallory onun lâfını kesti :

— «Onu rahat bırakın,» dedi. «Sizden ölesiye nefret ediyor.»

— «Benden!.. Ama niye?»

— «Sırtınızda İngiliz üniforması var. Zavallı kızcağız sâdece onu görüyor. Kendi hâline bırakın.»

Reynolds hiçbir şey anlayamıyordu. Sırtındaki çantayı düzeltti, arkasına bir gözattı; yeniden yola koyulmak üzere bir adım attı.

Ama, tekrar arkasına döndü. Onun bu hareketi Mallory'nin dikkatinden kaçmadı.

André otuz metre kadar geride kalmıştı. Sırt çantasının ve Schmeisser'inin ağırlığı, suratını kamçılayan kar, her şey onun işlerini zorlaştırıyor, gitgide olduğu yere yapışıp kalıyordu. Mallory, birliğin geri kalan kısmını durdurup André'ye yetişme zamanı bıraktı. Bu arada André sarhoş gibi sendelemeye, bir yandan da sağ böğrünü sıkıştırmaya başlamıştı. Reynolds, Groves'a; Groves da Saunders'e baktı; her üçü de ağır ağır başlarını salladılar. André nihayet onlara yetişti. Gülümsemeye çalıştı ama, acısının ıstırabıyla ağzı büzülmüştü. Soluk soluğa çıkan boğuk bir sesle :

— «Kusura bakmayın,» dedi. «Şimdi geçer.»

Saunders biraz durakladı, sonra ona doğru ilerledi. Bağışlama şeklinde gülümsedi ve elini André'nin çantasıyla Schmeisser'ine doğru uzattı.

— «Haydi, babalık! Ver şunları!»

Saniyenin binde biri kadar kısa bir zaman içinde André'nin bakışında, görülmekten çok sezinlenen, tehdit edici bir pırıltı geçti. Sonra, yavaşça sırt çantasından kurtulmak için omuzlarını silkti. Saunders onu aldı, elini Schmeisser'e uzatır gibi yaptı. Ama, André cansız bir gülümsemeyle :

— «Hayır, teşekkür ederim,» dedi. «Bu olmazsa kendimi âdeta kaybolmuş gibi hissederim.»

Sonunda, çam ağaçlarının arasından tırmanışlarına yeniden koyuldular. André'nin

ilerleyişini izlemek amacıyla sık sık dönüp arkalarına bakıyorlardı. Kuşkuları boşuna değildi. Otuz sâniye geçmeden, André hemen hemen ikiye bükülmüş bir durumda olduğu yerde kalakaldı. Bakışı bulanık bir hâl almış, eskisinden daha da beter soluyordu :

— «Biraz dinlenmem gerekiyor... Siz devam edin. Ben yetişirim.» Dedi.

Miller kaygılı bir yakınlıkla :

— «Ben de sizinle birlikte kalırım.» Dedi.

André asık bir suratla :

— «Hiç kimseye ihtiyacım yok. Üzerime titreyip yeni pışpışlamanın gereği yok!»

Miller karşılık vermedi. Mallory'ye baktı, o da genç kıza işaret etti. Miller'le André'yi arkalarında bırakarak, istemeye istemeye yeniden yola koyuldular. Reynolds hem usanmış, hem de sinirlenmişti. Bir iki defa başını salladıktan sonra kesin kararını verdi ve bir ayağını öbüründen daha yükseğe kaldırmaya uğraşarak ilerledi.

André hâlâ böğrünü tutuyor ve yüzünü ekşitiyordu. Birliğin en son kişisi de son kıvrımı dönüp gözden kayboluncaya kadar iki büklüm öylece kaldı. Sonra hiç güçlük çekmeden doğruldu, bir parmağını ağzına soktu ve rüzgârın yönünü araştırdı: Yamacın yukarısına doğru esttiğini anlayınca bir puro çıkardı, yaktı ve hiç de gizlemediği bir zevkle çekmeye başladı. Aslında hayret edilecek bu çabuk iyileşme karşısında, Miller, hiç de şaşırmış görünmüyordu: Ağzı kulaklarına varırcasına gülümsedi ve sessizce bayırın aşağısını işâret etti. André de ona aynı gü-

lümsemeyle karşılık verdi ve büyük bir nezâketle önden geçmesi için ona yol verdi..

Otuz metre daha aşağıda, yukarılarındaki keçiyolunun yüz metre kadar bir bölümünü gözetleme olanağını sağlayan bir yer bularak, bir ağaç gövdesinin ardına siperlendiler. Bir iki dakika hareketsiz kalıp derin bir dikkatle çevreyi inceleyip etrafı dinlediler. Sonra André, purosunu kuru bir toprak köşesine büyük bir özenle yerleştirmek için eğilmeden önce küçük bir el hareketi yaptı.

Bir tek kelime bile konuşmadılar. Zaten birbirlerine söyleyecek hiçbir şeyleri yoktu. Miller çam ağacının öbür yanında yerde süründü ve karlar içine sırtüstü serilen vurulmuş bir kartal durumunda, kolları iki yana açılmış, görünüşte cansız yüzü havanın değişikliklerine uygun bir yöntemle yerleşti. André, Schmeisser'ini namlusundan yakaladı, giysilerinin derinlerinden bir bıçak çıkarıp, kemerinin içine soktu. Sonra şiddetli kış ayazında dayanabilecekleri kadar kararlı ve tetikte beklediler.

Miller, iki Cetniques'in geldiğini onların kendisini farketmelerinden çok önce gördü. Başlangıçta sâdece belirsiz iki hayâlet gibiydiler, kar perdeleri ardında, giderek daha belirlenmeye başladılar. Sonunda iki hayâlet gibiydiler. Kar perdeleri ardında giderek daha belirlenmeye başladılar.

Cetniques'ler: Sonunda, şaşı gözlü sakallıyla, adamlarından biri olduğunu iyice anlayabildi. Aralarında otuz metre kadar bir mesafe kalınca Miller'i gördüler. Kısa bir müddet oldukları yerde kaldılar, sonra makineli tüfeklerini indirerek beceriksizce koşarak yu-

karıya çıkmaya başladılar. Miller gözlerini yumdu. Şimdi ayakkabılarının karlardaki gıcırtısından, üzerine eğilen adamların soluk soluğa nefes alışlarına kadar her şeyi duyabiliyordu.

Miller adamın soluğunu yüzünde hissedince gözlerini yeniden açtı. Kızıl sakallı Cetniques'in gözleri kendininkilerden otuz santim ötedeydi. Miller'in ânîden harekete geçen sert parmakları neye uğradığını anlamayıp irkilen adamın gırtlağına saplandı.

Kara sakallı Cetniques arkadaşının imdadına koşma olanağını aramaya henüz başlamıştı ki gözünün ucuyle André'yi farketti ve korunmak amacıyla kollarını kaldırdı. Fakat André'nin Schmeisser'i çoktan ölüm kusmaya başlamıştı. André geri tepmenin etkisiyle yüzünü buruşturdu. Schmeisser'i yere bıraktı, bıçağını çekerek Miller'in boğmasına karşı umutsuzca çırpınan Cetniques'e sapladı.

Miller doğrulup kalktı. Ayaklarının dibinde yatan iki cesede baktı. Meraka kapılan André birdenbire kızıl saçlının üzerine eğilerek sakalını yakaladı ve çekti. Sakal, henüz traş edilmiş bir yüzü açıkta bırakarak elinde kaldı. Ağızın köşesinden çeneye kadar bir yara izi uzanıyordu.

André'yle Miller bu manzara karşısında şaşkınlıklarını gizleyemediler ama, hiçbir yorumda bulunmadılar. Cesetleri yolun kıyısına sürükleyerek, sık ağaçlı bir yere gizlediler. André yerden bir kuru dal aldı ve karşılaşmanın izlerini süpürdü. Süpürmenin izlerine gelince, bir saate kalmadan onları taze kar örtecekti. Purosunu geri aldı, elindeki

dalı da uzaklara fırlattı. İki adam arkalarına bile bakmadan çabucak bayırı tırmanmaya koyuldulr.

Şayet arkalarına şöyle bir gözatmış olsalardı, aşağıda bir ağaç gövdesinin ardından gizlice uzanan bir yüzü ancak hayâl meyâl seçebilirlerdi. André süpürme işiyle uğraşırken Droshny, yolun dönemecine ulaşmış, onun kuru bir dal parçasını uzaklara fırlattığını görmüştü. Fakat bu uğraşmanın anlamını kavrayamamıştı.

Miller'le André'nin gözden kaybolmalarını bekledi, tedbiri elden bırakmamak için iki dakika daha geçirdi. Sonra, şüpheyle kararsızlık arasında kurnazca bölünen haydut yüzüyle hemen atıldı. Kaşla göz arasında iki Cetniques'in tuzağa düştükleri çam ağacına ulaştı. Çabucak yöreyi inceleyip, ormanın derinlerine dalan süpürme izlerinin peşinden gitti.

Çalıları ayırdı. Hendeğin karları içine yarıyarıya gömülen iki Cetniques'in şekilsiz bir yığın meydana getiren cesetlerini gördü. Droshny bir süre sonra doğruldu. André'yle Miller'in az önce gözden kayboldukları yolun ucuna doğru başını kaldırdı. Yüzünün ifadesini yakından seyretmek görülmeye değerdi.

André'yle Miller yolda oyalanmamışlardı. Tam bir dönemeci daha kıvrılacakları sırada, uçuşan karların içinde garip bir şekilde sessizleşen bir gitarın biraz yukarda yavaşça çaldığını işittiler. André yürüyüşünü ağırlaştırdı, purosunu attı ve böğrünü tutarak iki büklüm oldu. Miller acıyarak, iyilikseverlikle onun kolunu tuttu.

Birliğin ana kısmını otuz metre öteden gördüler. Öbürleri de yavaşlamanın doğru olduğuna karar vermişlerdi. Bayır daha da dikleşiyordu ve karın kalınlığı şimdi her türlü çabukluğu imkânsız hâle getiriyordu. Bütün zamanını gittikçe artan bir kaygı içinde boynunu geri çevirmekle geçiren Reynolds bir defa daha arkasına bakınca André'yle Miller'i gördü; Mallory'ye seslendi. O da öbür ikisinin birliğe katılmasını sağlamak amacıyla adamlarını durdurdu.

Mallory endişeyle André'yi inceledi.

— «Biraz olsun hafiflemedi mi?»

André boğuk bir sesle :

— «Ne kadar daha kaldı?» Diye sordu.

— «Herhalde bir kilometreden fazla değil.»

André hiçbir şey söylemedi. Gece karanlığında, kar fırtınası ortasında bir kilometrelik tırmanışı gözünün önüne getiren bitkin adamın davranışıyle hızlı hızlı soluyordu. İki sırt çantasını birden taşıyan Saunders çekinerek yaklaştı :

— «Size biraz faydası dokunabilir. Eğer...»

— «Biliyorum.» André büyük bir zorlukla gülümsedi, Schmeisser'ini çıkardı, Saunders'e uzattı. «Teşekkür ederim evlât.»

Petar'ın gitarından, hayâletlerin yaşadığı o çam ormanlarından birinde insanın tüylerini diken diken eden bir melodi dökülüyordu. Miller, Mallory'ye sordu :

— «Yürürken çalıyor, değil mi?»

— «Öyle sanıyorum ki, bu onun kişisel parolası.»

— «Demek ki, Neufeld şaka etmiyormuş!

Şarkı söyleyen Cetniques'mize hiç kimse dokunmuyor mu?»

— «Onun gibi bir şey.»

Tekrar yürümeye koyuldular. Mallory, André'yle birlikte arkaya süzüldü. Bu, rahatsız olan bir arkadaşa karşı duyulan endişeden başka bir şey değildi.

Aşağı yukarı bir çeyrek saat sonra, ellerinde makineli tüfeklerle nereden çıktıkları belli olmayan üç kişi hemen burunlarının ucunda beliriverdi ve yollarını kesti. Eğer silâhı yanında olsaydı, André bile karşı koymaya vakit bulamazdı. Mallory, Reynolds'un ısrarlı bakışına karşılık olarak gülümsedi.

— «Tasalanmayın; bunlar partizanlar. Bakın, başlıklarında kırmızı yıldız var. Önemli bir geçit üzerindeki ileri karakol muhafızları!»

Maria askerlerden birine kısaca bir şeyler söyledi. Adam onu başıyla onayladı ve bir el hareketiyle herkese peşinden yürümesini bildirdi. Öbür ikisi, hâlâ gitarını tıngırdatan Petar yanlarından geçerken haç çıkardıktan sonra, oldukları yerde kaldılar. Mallory kendi kendine, kör şarkıcıyla kızkardeşinin uyandırdığı saygılı korku konusunda Neufeld'in hiç de abartmadığını düşündü.

Partizanların genel karargâhına ulaşmak için on dakika daha gitmeleri gerekti. Burası garip bir şekilde Hauptmann Neufeld'in konak yerine benziyordu. Yaklaşık olarak, kütükten yapılmış aynı kulübeler çemberi, aynı «**jamba**», yâni muazzam çam ağaçları beşiğini oluşturan bir çöküntü!.. Rehber, Maria'yla konuştu; Maria da her türlü anlam-

dan yoksun bir soğukluk ve horgörürlükle Mallory'ye mecburiyet karşısında istemeye istemeye hitap etti.

— «Geçiş barakasına gidiyoruz. Sizin kendinizi komutana tanıtmanız gerekiyor. Asker sizi götürecek.»

Rehber, bir hareketle onayladı. Mallory onun peşinden konak yerine gitti. Adam oldukça geniş, oldukça iyi aydınlanmış bir kulübenin kapısına vurdu, sonra kanadı açtı ve Mallory'nin ardından içeriye girdi.

Komutan zayıf, uzun boylu, son derece esmer, Bosna dağlarında pek sık rastlanan kartal bakışlı, soylu yüzlü bir kişiydi. Gülümsedi, elini uzatarak Mallory'yi karşılamaya geldi.

— «Binbaşı Broznik. Vakit çok geç ama, gördüğünüz gibi hâlâ ayaktayız. Yalnız, sizi daha erken bekliyorduk..»

— «Neden söz ettiğinizi anlamıyorum.»

— «Anlamıyor musunuz?.. Siz Yüzbaşı Mallory'siniz, değil mi?»

— «Böyle bir kimsenin adını hiç işitmedim!»

— «Ondan söz edildiğini hiç işitmediniz mi?»

Mallory rehberden yana kısa bakışlar fırlatırken, bir taraftan da Broznik'i inceliyordu. Broznik kaşlarını çattı, sonra yüzü aydınlandı. Rehbere bir iki kelime söyledi. Beriki geriye çark etti ve çıktı. Mallory, Broznik'e elini uzatarak :

— «Yüzbaşı Mallory.» Dedi. «Beni bağışlayın Binbaşı Broznik, sizinle ancak başbaşa konuşabilirim.»

— «Herkesten mi kuşkulanıyorsunuz? Ama, ne olursa olsun benim karargâhımda değil!»

— «Herkesten.»

— «Kendi adamlarınızdan bile mi?»

— «Adamlarım hatâ yapabilirler. Bu bizzat benim bile başıma gelebilir. Hattâ sizin de hatâ yapabileceğinizi düşünebilirim!...»

Broznik'in sesi, bakışı kadar soğuktu:

— «Efendim?»

— «Meselâ, sizin kayıp görünen iki adamınız yok muydu? Biri kızıl saçlı, öbürü esmer, birincinin şaşı gözleri, çenesinde de bir yara izi yok muydu?»

Broznik yaklaştı.

— «O iki adam konusunda neler biliyorsunuz?»

— «Önce soruma cevap verin! Yâni, onları tanıyor musunuz demek istiyorum?»

— «Geçen ay, bir çarpışma sırasında kayıp göründüler.»

— «Cesetleri bulunamadı mı?»

— «Hayır.»

— «Elbette ya! Kaçmışlardı... Cetniques'lere geçmişlerdi.»

— «Ama, zaten kendileri Cetniques'di!... Bizim dâvâmıza dönmüşlerdi.»

— «Yeniden eski durumlarına dönmüş olmalılar. Yüzbaşı Droshny'nin emri üzerine, bu gece bizi izliyorlardı. Onları öldürttüm.»

— «Siz, siz onları öldürttünüz mü?»

Mallory bıkkınlıkla:

— «Bakın, dinleyin!» Dedi. «Eğer buraya

kadar gelselerdi -bizden hemen sonra gizlice gelmekten geri kalmayacaklardı- biz onları tanımayacaktık, siz de onları kaçak tutsaklar olarak karşılayacaktınız. En ufak hareketimizin hesabını vereceklerdi. Buraya geldikten sonra onları tanımış olsaydık bile, pekâlâ bekçi köpeklerine vereceğimiz cezayı, efendilerine ulaştıracak başka Cetniques' leriniz bulunabilirdi. Onun için, sâkin sâkin, patırdı gürültü etmeden, buradan uzakta onların hesabını gördük, cesetlerini de gizledik.»

— «Komutam altında hiçbir Cetniques yoktur, Yüzbaşı Mallory.»

Mallory kuru bir sesle :

— «Binbaşı,» dedi. «Fıçının en üstünden çürük iki elma alıp, alttakilerin hepsinin iyi olduğunu söyleyen çiftçi pek şakacı bir insandır! Hiçbir rizikoya gerek yok! Aslâ!» Sonra söylediklerini yumuşatmak amacıyla gülümsedi. «Şimdi de konumuza dönelim binbaşı!» Hauptmann Neufeld'in bazı bilgilere ihtiyacı var.»

Geçiş barakasının ,en yoksul konuk odalarıyla bile karşılaştırılabilecek bir yönü yoktu. Burası ancak öyle pek titiz olmayan evcil hayvanların barınağı olarak kabul edilebilirdi. Rastgele bir yatakhane olarak ise, insanlar için en eski batı uygarlıklarının, vazgeçilmez diye kabul ettikleri şeyleri sunmaktan pek uzaktı. Bir masa, bir sıra, can çekişen bir ateş, birkaç parça da dövülmüş toprak kabartısı. İkinci bir kâbus yuvası.

İçeride altı kişiydiler: Üçü ayakta, biri oturmuş, ikisi de düzgün olmayan toprağa

uzanmıştı. Nasılsa kızkardeşi yanında bulunmayan Petar gitarını sessizce bağrına bastırmış, cansız bakışını karanlığa dikmiş yerde oturuyordu. André, gözle görülür bir rahatlık duygusuyla yatak tulumunun içine gömülmüştü. Ona doğru yönelen öldürücü bakışlardan da iyice anlaşılacağı gibi, her zamankinden daha da berbat bir puroyu keyifle tüttürüp duruyordu. Miller, ince bir şiir kitabına pek benzeyen bir şeye dalmıştı. Bir türlü uyuyamayan Reynolds'la Groves hiçbir şey yapmadan tek pencerenin yanında durmuş, pek hafif aydınlatılan konak yerinin canlılıktan yoksunluğunu dalgın dalgın seyrediyorlardı. Telsiz vericisini kapıya doğru götüren Saunders'e döndüler. Reynolds kaşlarını kaldırdı :

— «Nereye gidiyorsunuz?» Diye sordu.

— «Karşıya, telsiz barakasına. Termoli'ye mesaj var. Böylece uyuyan güzellerinizi rahatsız etmemiş olurum.»

Saunders çıktı. Groves masanın önüne oturdu, başını ellerinin arasına aldı. Pencerenin yanında kalan Reynolds, Saunders'in alanı geçtiğini, içeride bir lâmbanın yanmakta gecikmediği karanlık bir kulübeye girdiğini gördü.

Reynolds'un bakışı daha sonra birdenbire beliren ışıklı bir dikdörtgene takıldı: Binbaşı Broznik'in kulübesinin kapısı açılmıştı. Mallory bir an için, elinde bir tabaka kâğıt varmış gibi, aydınlık çerçevede açıkça belirdi. Sonra kapı yeniden kapandı, Mallory telsiz barakasına doğru yöneldi.

Ama Reynolds, birdenbire baştan ayağa dikkat kesildi, hareketsizliğini daha da art-

tırdı. Mallory henüz on adım kadar ya gitti, ya da gitmedi, bir başka barakanın daha da karanlık gölgesinden koyu renkli bir karaltı ayrıldı. Reynolds'un eli kemerindeki Lüger'ine gitti, fakat ağır ağır geri döndü. Reynolds bu karşılaşmanın anlamı konusunda ne düşüneceğini bilemiyordu ama, şimdi iyi biliyordu ki Mallory hiçbir tehlikeye maruz değildi: Hiç kuşkusuz Maria'nın yanında herhangi bir silâh yoktu. Ve artık şüphe kalmamıştı: Mallory'yle görünüşte oldukça içli dışlı bir konuşmaya girişen Maria'ydı.

Bu manzara karşısında pek şaşıran Reynolds suratını cama dayadı. Mallory'yi öylesine müthiş bir hısla tokatlayan, kine yakın bir düşmanlık gösterme fırsatını hiç kaçırmayan şu kızın şimdi sadece sâkin değil, üstelik de dostça sohbet edişini hayretle gördü.. Olaylar karşısında iyice şaşıran Reynolds bu defa da Mallory'nin teselli, ya da sevgi, ya da her ikisini birden kapsayan, hiçbir bakımdan genç kıza karşı en ufak bir hınç, bir kırgınlık duygusu taşımayan bir davranışla güven verici kolunu onun omuzlarına doladığını gördü. Reynolds'un aklına gelebilen tek yorum daha da korkunçtu. Topuklarının üzerinde döndü, Groves'un dikkatini çekti, hiç vakit kaybetmeden çabucak pencereye gelmesini işaret etti. Ne var ki, Groves gereken çabukluğu göstermedi, Maria gözden kaybolmuştu bile: Tek başına kalan Mallory, hâlâ elinde o kâğıtlar olarak telsiz barakasına doğru yöneliyordu. Groves ortada anormal bir şey göremedi.

Reynolds :

— «Beraberdiler!» Diye fısıldadı. «Mal-

lory'yle Maria! Gözlerimle gördüm! Konuşuyorlardı!»

— «Ne dedin? Emin misin?»

— «Namusum hakkı için! Onları gördüm. Hattâ yüzbaşı kolunu kızın... Çekil şu pencerenin önünden, işte Maria geliyor!»

André'nin, ya da Miller'in dikkatini çekmemek amacıyla, hiç acele etmeden döndüler, sanki ortada bir şey yokmuş gibi, gidip masanın başına oturdular. Maria, iki sâniye sonra içeriye girdi. Hiç kimsenin yüzüne bile bakmadan hemen gidip ateşin yakınına, Petar'ın yanına oturdu ve elini tuttu. İki dakika sonra da Mallory girdi, gidip André'nin yanına yerleşti. Beriki purosunu ağzından çekti, tamamiyle önemsiz bir ilgiyle sessizce Mallory'yi süzdü.

Reynolds belli belirsiz Groves'a baktı ve Mallory'ye :

— «Bir nöbet sırası kurmamız gerekmez miydi, efendim?» Dedi.

— «Bir nöbet sırası mı?» Fikir Mallory'nin pek hoşuna gitmişe benziyordu. «Niçin çavuş? Bir Partizan karargâhında bulunuyoruz. Yâni dostlar arasındayız, anlıyor musunuz? Ve mükemmel bir nöbetçi örgütleri olduğunu herhalde kendiniz de farketmişsinizdir.»

— «Hiç bilinmez...»

— «Ben biliyorum. Uyusanız iyi ederdiniz.»

Reynolds inatla direndi.

— «Saunders orada, tek başına. Bundan pek hoşlanmıyorum...»

— «Tarafımdan kısa bir mesajı şifreleyip

göndermekle uğraşıyor. Ancak birkaç dakika sürer, o kadar.»

— «Ama!..»

André :

— «Eee... Artık sesini kes!» Dedi. «Yüzbaşının sözlerini işitmedin mi?»

Reynolds huzursuzluğunu saldırgan ve ânî bir tepkiyle ortaya vurdu :

— «Kes sesini mi? Neden sesimi kesecekmişim? Siz bana komuta edemezsiniz. Öyle zannediyorum ki, artık yapacaklarımızı birbirimize söyleyebilecek duruma geldik; siz de o Allah'ın cezası pis kokulu puronuzu dışarıya atsanız iyi edersiniz!»

Miller okuduğu şiir kitabından başını kaldırarak :

— «Allah'ın cezası pis kokulu puro konusunda sizinle aynı fikirdeyim, yalnız, bir albayla konuştuğunuzu sakın aklınızdan çıkarmayın!»

Bunun üzerine Miller yeniden kitabına daldı. Reynolds'la Groves ağızları bir karış açık, birbirlerine bakakaldılar. En sonunda Reynolds ayağa kalktı ve André'ye hitap ederek :

— «Özür dilerim efendim,» dedi. «Ben.. şeyi.. bilmiyordum...»

André yüce gönüllü, bağışlayıcı bir hareketle elini kaldırdı ve purosuyla sohbetine bıraktığı yerden devam etti.

Dakikalar sessiz sedâsız geçip gidiyordu. Ateşin önünde, Maria başını Petar'ın omuzuna dayamış; uyuyordu. Miller kendi başını derin bir minnet işareti olarak salladı -her-

halde şiir perisinin bâtınî gösterilerinden birine hayran olmuştu- istemeye istemeye kitabını kapattı, uyku tulumuna gömüldü. André de purosunu toprakta ezerek söndürdükten sonra uykuya daldı. Mallory zaten uyur gibiydi. Groves uzanmıştı, Reynolds da alnını masanın üzerinde kavuşturduğu koluna koydu. Galiba onun da en sonunda iyi kötü biraz içi geçmişti. Birdenbire başını kaldırdı, ânîden ayağa fırladı ve saatine baktı. Gidip Mallory'yi omuzlarından sarsarak telâşla :

— «Yirmi dakika oldu!» Dedi. «Saunders yirmi dakikadan beri gelmiş olmalıydı!»

Mallory sonsuz bir sabırla :

— «Pekâlâ, yirmi dakika oldu,» dedi. «Bağlantı kurmak bazen uzun zaman alabilir.»

— «Evet efendim. Gidip bir araştırma yapmama izin verir misiniz?»

Mallory olumlu bir hareketle başını salladı, tekrar gözlerini yumdu. Reynolds hemen Schmeisser'ini kapıp, dışarıya çıktı ve kapıyı ardından kapattı. Dışarıda emniyeti açtı, koşmaya başladı.

Telsiz barakasındaki ışık hâlâ sönmemişti. Reynolds pencereden içeriye bakmayı denedi ama, cam tamamiyle buz tutmuştu. Bunun üzerine kapıya yöneldi. Kanat hafifçe aralıktı. Parmağını tetiğin üstüne koydu, sonra da -şiddetli bir tekmeyle- kapıyı açtı.

İçeride hiç kimse yoktu; ya da daha doğrusu çekinilecek hiç kimse yoktu. Reynolds ağır ağır silâhını indirdi. Müteredditbir yürüyüşle ilerledi, yüzü bir maskenin içindeymiş gibi kasılmıştı.

Saunders iletim masasının üzerine tembelce yayılmış, başı garip bir açı meydana getirmişti. İki kolu yere doğru sarkıyordu. Kürek kemiklerinin arasında bir hançerin kabzası görünüyordu. Reynolds bilinçsizce, hiç kan olmadığını farketti: Ölüm ânî olmuştu. Telsiz vericisi parçalanmış, hiçbir onarım umudu kalmamış, bükülmüş çarpılmış bir maden yığını hâlinde yerde duruyordu. Reynolds çekinerek, ölünün omuzuna dokundu. Saunders kımıldar gibi oldu ve yana devrilerek telsiz vericisinin üzerine yuvarlandı. Reynolds yavaş yavaş onun üzerine eğildi. Saunders'in güneş yanığı teni tirşe rengine dönüşmüştü. Gözleri, ebediyen uçup giden bir ruha doğru çevrilmişe benziyordu. Reynolds kısa ve ağır bir küfür savurduktan sonra doğruldu, koşarak dışarı çıktı.

Geçiş barakasında herkes uyuyor gibiydi. Reynolds diz çöktü ve şiddetle Mallory'yi sarstı. Beriki yorgun gözlerle bakarak, dirseğinin üzerinde isteksizce doğruldu.

Reynolds öfkeden kudurmuş bir sesle âdeta ıslık çalarcasına konuştu :

— «Bunların dost olduğunu söylüyordunuz, değil mi? Güyâ Saunders'in başına hiçbir şey gelemeyecekti? Hani her şeyi bildiğinizi söylemiştiniz. Ooo! Doğrusu, iyi biliyormuşsunuz!»

Mallory hiçbir şey söylemedi. Oturdu, uykusu iyice açılmıştı. Şaşkın şaşkın :

— «Saunders mi?» Diye sordu.

Reynolds da :

— «Benimle birlikte gelseniz iyi edersiniz!» Dedi ve sessizce çıktılar.

Mallory telsiz barakasının eşiğinde donmuşçasına hiç kımıldamadan ölüye; parçalanan telsiz aracına bakıyordu. Bu ancak on sâniye kadar sürdü ama, Reynolds'a akıl almaz derecede uzun göründü :

— «Eee, ne yâni, bütün gece böyle duracak değiliz herhalde!. Bir şeyler yapmaya karar vermek yeteneğinden yoksun musunuz?»

Mallory sâdece :

— «Köpekler birbirlerini yeme hakkına sâhiptirler,» dedi. «Ama, siz sakın bir daha benimle bu tonda konuşmayın. Meselâ ne yapmalı, söylesenize?»

— «Ne mi yapmalı?» Reynolds'un kendine hâkim olmak için büyük bir çaba gösterdiği gözle görülüyordu. «Bunu yapan o sevimli kişiyi bulmalı!»

Mallory :

— «Bu çok zor olacaktır,» diye belirtti. «Daha doğrusu, imkânsız demem gerekirdi. Eğer kaatil karargâhtan biriyse, gizlendiği deliğe çoktan girmiştir bile. Yok, eğer dışarıdan geldiyse, şimdiye kadar iki üç kilometreyi rahatça aşmıştır ve her geçen sâniye onunla bizim aramızdaki mesafeyi daha da açmaktadır. Gidip André'yi, Miller'i ve Groves'u uyandırın ve hemen buraya gelmelerini söyleyin. Sonra da Binbaşı Broznik'e gider burada olanları anlatırsınız.»

Reynolds acı acı :

— «Olup bitenleri onlara anlatırım!» Dedi. «Eğer sözümü dinlemiş olsaydınız bunların hiçbiri meydana gelmezdi. Ama hayır. Benim sözümü dinlemeniz sizi rahatsız ederdi!»

— «İyi, iyi; siz haklıydınız, ben haksızdım. Haydi şimdi dediklerimi yapın.»

Reynolds artık tam isyan edeceği sırada, Mallory'nin ifadesinde pek garip nitelikte bir şey belirdi. Bu da teraziyi sağduyu ve boyun eğme yönüne çevirdi. Reynolds asık suratla onayladı ve gitti.

Mallory onun barakanın köşesini dönmesini bekledi. Sonra cep fenerini yaktı ve pek fazla umuda kapılmadan girişin önünde, yığılan karları incelemeye koyuldu. Bir ara dikkatini çeken bir şeyin üzerine eğildi, ışık demetini yerin pek yakınına tutarak çömeldi.

Bu, bir sağ ayağın ucuna ait küçücük bir iz parçasıydı. «V» şeklinde iki işaret görünüyordu, birincisinde oldukça belirli bir kırıklık vardı. Mallory izlerin gittiği yönü takip etti ve öncekilerin benzeri iki iz daha buldu. Ondan sonra artık kar yoktu. Donmuş toprak herhangi bir işareti tutamayacak kadar sertti. Mallory ayakkabılarının burnuyla üç izi dikkatlice silerek geri döndü. İki saniye sonra Reynolds, André, Miller ve Groves, onların hemen peşinden de Binbaşı Broznik'le adamlarından pek çoğu yanına geldi.

İp ucu bulabilmek amacıyla barakayı incelediler ama, en ufak bir ipucu bile yoktu. Kapının önüne yığılan karları karış karış araştırdılar, yine de bir sonuç elde edemediler. Bu arada, uyuklayan altmış kadar Partizan bütün yapıları ve ormanın dolaylarını didik didik etmeye gönderilmişti. Ama, ne karargâhta, ne de çevredeki ormanlarda kaatili ele verecek hiç bir ipucu yoktu.

Mallory sonunda :

— «Bu işten vazgeçsek çok iyi ederiz,» dedi. «Herif buhar olup uçmuş.»

Binbaşı Broznik de bu fikri kabul etmek zorunda kaldı :

— «Evet, gerçekten de öyleye benziyor.» Böyle bir olayın kendi karargâhında meydana gelmiş olmasından fena hâlde heyecanlanmış ve oldukça da sıkılmıştı. «Gecenin kalan kısmı için nöbetçi ve devriyeleri arttıracağız.»

Mallory :

— «Hiç gereği yok,» dedi. «Dostmuz artık dönmez.»

Reynolds yırtıcı bir tavırla taklid ederek :

— «Hiç gereği yok!» Dedi. «Zavallı Saunders'in buna ihtiyacı olmadığını söylemiştiniz. Peki, şimdi nerede bulunuyor? Rahatça yatağında mı yatıyor? Evet, canına okundu! Hiç gereği yokmuş!..»

André homurdandı, Reynolds'a doğru bir adım attı ama, Mallory sağ eliyle uzlaştırıcı kısa bir hareket yaptı.

— «Elbette ki sizin bunda hiçbir kusurunuz yok binbaşı. Uykusuz geçen gece ve adamlarınız için çok üzgünüm. Yarına görüşürüz.» Yüzünü buruşturdu. «Zaten uzun bir zaman da kalmadı.»

Gitmek için döndüğünde, her zamanki güler yüzünün, artık sâdece Reynolds'un yoğun düşmanlığını yansıttığı, çavuş Groves tarafından yolunun kesildiğini gördü.

— «Demek böyle, buhar olup uçtu, haa? Cehenneme kadar yolu var, haa? Ve işte hepsi bu kadar!»

Mallory bir an düşündü.

— «Hayır, tam olarak böyle söylemedim. Biraz zaman geçsin, onu mutlaka bulacağız.»

— «Biraz zaman mı geçsin? O zamana kadar herif zaten yaşlılıktan ölmez mi?»

André, Mallory'ye :

— «Yirmidört saat yeter mi?» Diye sordu.

— «Daha da az.»

Mallory peşinde André'yle birlikte geçiş barakasına doğru gitti.

Reynolds'la Groves, biraz arkalarında da Miller, onların uzaklaşmasını seyrettiler.

Groves soğuk bir sesle :

— «Merhametli zavallı iki yürek!» Diye haykırdı. «Zavallı Saunders'ciğin ölümüyle mahvoldular!» Başını salladı. «Heriflerin umurlarında bile değil, evet! Umurlarında bile değil!»

Miller çekinerek :

— «Ben hiç de öyle düşünmüyorum!» Diye atıldı. «Açıkça görülen şu ki, iyice umursamış gibi bir hâlleri var. Hiç de aynı şey değil bu.»

Reynolds homurdandı :

— «Evet, ikisi de tıpkı kurşun askerler kadar duygulu! Saunders'in öldürülmüş olmasına üzüldüklerini bir tek defa bile söylemediler.»

Miller sonsuz bir sabırla :

— «Evet, elbette!» Dedi. «Basma kalıp, beylik bir sözdür bu ama, herkes aynı şekilde tepki göstermez ki. Kabul, bu tür olaylarda alışılmış tepki üzüntüdür, hiddettir. Yalnız ne var ki, eğer André'yle Mallory bütün zamanlarını ömürlerince kendi başlarına gelen

her şeye o şekilde tepki göstermiş olsalardı, suratları kırışıktan geçilmezdi. Onlar olayları yaparlar. Meselâ şimdi arkadaşınızın kaatiline yapacakları şeyler var. Siz bunu belki pek iyi kavrayamadınız ama, bir ölüme mahkûm edilişe tanık oldunuz.»

Reynolds müteredddid bir tonla :

— «Siz bunu nereden biliyorsunuz?» Diye sordu. «Hattâ onlar bunu nereden biliyorlar? Yâni hiç konuşmadan, demek istiyorum.»

— «Telepati!..»

— «Bu 'telepati'yle neyi kastetmek istiyorsunuz?»

Miller bıkkınlıkla :

— «Bunu anlatmak şimdi çok uzun sürer,» dedi. «En iyisi yarına bırakalım..»

ONLAR İÇİN DUA EDİN

Cuma, saat: 08,00 - 10,00

Dev gibi çam ağaçlarının tepesini süsleyen, karlarla kaplı dalların o içinden çıkılmaz örgüsü gökyüzüyle, Binbaşı Broznik'in «**jamba**»nın çukuruna büzülen karargâhı arasında kalın bir perde meydana getiriyordu. Bir yaz gününün tam öğle vaktinde bile aşağısı alacakaranlıktı. Aydınlık böyle bir sabahta, gün doğuşundan bir saat sonra bile aydınlık, zor farkediliyor; kar sanki yıldızlı bir gecenin içinde yağıyordu.

Mallory'yle arkadaşlarının Binbaşı Broznik'in kahvaltısını paylaştıkları kantinin içinde göz gözü görmüyordu. İsli iki petrol lâmbası karanlığı daha da yoğunlaştırmışa benziyordu.

Masanın çevresindeki herkes üzgündü, birbirine bakmadan, ağır bir sessizlik içinde yemeğini yiyordu. Bir gece önceki olaylar hepsinde derin bir iz bırakmıştı. Reynolds'la Groves, Saunders'in ölümünün kendilerinde yarattığı kötü etkiden bir türlü kurtulamamışlardı. Yemeklere ellerini bile sürmüyorlardı.

İki genç **Partisankas**; (*) kavrulmuş buğday unundan yapılan ve içine bir parça rakı karıştırılan, Yugoslavların «**polenta**» dedikleri bir çeşit çorbayı sofraya koymuşlardı. Mil-

(*) **Mareşal Tito ordusunun kadın yardımcıları.**

ler, isteksiz isteksiz tabağındakini karıştırıp duruyordu. Bir ara ortaya konuşarak:

— «İşte böyle,» dedi. «Benim bütün söyleyebileceğim şu: Değişiyor.»

Broznik özür dilercesine:

— «Bütün elimizde bulunan bu!» Dedi. Kaşığını bıraktı, tabağını geri itti. «Hattâ bunu bile yiyemeyeceğim. Hayır, bu sabah gitmiyor. «**Jamba**»nın bütün yolları gözetim altında, her yanda nöbetçiler, devriyeler var. Buna rağmen yine de dün gece karargâhımda elini kolunu sallayarak, rahatça bir kaatil dolaşıyordu. Ama, belki de nöbetçiler çizgisini aşmadı. Belki de zaten buradaydı. Benim karargâhımda bir vatan hâini.. Ve üstelik de, böyle bir durumda, ben onu yakalayamıyorum. Bunu bir türlü aklım fikrim almıyor!»

Her türlü yorum gereksizdi. Her şey söylenmişti. Broznik'in derin sıkıntısı, zaptedilen hiddeti, sesinin tonundan kolayca anlaşılıyordu, hiç kimse de ondan yana bakmaya, ona bir gözatmaya bile lüzum görmüyordu.

André büyük bir iştahla tabağını silip süpürmüştü. Reynolds'la Groves'un yemek tabaklarına baktı: Onlara hâlâ el sürülmemişti. Sonra sessizce iki çavuşun bakışlarını araştırdı. Kabul ediyorlardı. André eğildi, iki tabağı önüne çekti ve yine aynı iştahla atıştırmaya koyuldu. Reynolds'la Groves gözlerini anlamsız ifadelerle ona dikmişlerdi. Belki André'nin yemek zevkinin basitliğine hayret ediyorlardı, ya da daha akla yakın olarak arkadaşlarından birinin ölümünden hemen üç beş saat sonra bu kadar büyük bir iştahla yemek yiyebilen bu adamın duygu-

suzluğuna, vurdumduymazlığına şaşıyorlardı. Miller'e gelince, dehşete kapılmış bir hâli vardı. Bir kaşık daha «polenta» yutmaya çabaladı, iğrenerek kibarca burnunu buruşturdu. Kaşığı elinden bıraktı, üzgün bakışlarını Petar'a çevirdi. Beriki gitarını omuzuna asmış, beceriksizce karnını doyuruyordu. Sinirlenen Miller:

— «Şu Allah'ın cezası gitardan hiçbir zaman ayrılmaz mı bu herif?» Diye haykırdı.

Broznik:

— «Zavallı yitik arkadaşımız...» Diye mırıldandı. «Biz ona böyle deriz. Zavallı kör ve yitik dostumuz. Gitarını her yere yanında taşır. Onunla birlikte uyur, bu gitar onun için kendi hayatından çok daha önemlidir. Dün gece gördünüz mü? Birkaç hafta önce, adamlarımızdan biri şaka olsun diye onu elinden almaya kalkıştı. Petar, bütün körlüğüne rağmen, adamı neredeyse öldürecekti.»

Miller hayret etti:

— «Evet ama, Petar duvar gibi sağır! Olur şey değil doğrusu! Ben hayatımda bunun kadar çatlak zurna bir gitar işitmedim!»

Broznik hafifçe gülümsedi.

— «Kabul. Ama, anlamıyor musunuz? O dokunarak gitarı hisseder, duyar. Onun kendi malı. Dünyada elinde kalan tek varlığı, tek malı bu. Kapkaranlık, yapayalnız, ıssız bir dünya. Zavallı yitik dostumuz...»

Miller homurdandı:

— «Hiç olmazsa akord edebilirdi, değil mi?»

— «Doğrusu çok hoş bir insansınız. Düşüncelerimizi başka yöne çevirmeye uğraşıyor-

sunuz ama, bu olanaksız bir çaba.» Broznik Mallory'ye doğru döndü. «Yitik ajanlarınızı geri almak ve bölgedeki Alman karşı casusluk örgütünü etkisiz hâle getirmek için kurduğunuz şu çılgınca tasarınızı tartışalım daha iyi. Bu düpedüz çılgınlıktır! Basbayağı, katıksız bir çılgınlık!»

Mallory belirsiz bir şekilde elini salladı.

— «Hele siz kendinize bir bakın. Azığınız, yok. Topunuz, tüfeğiniz yok. Taşıtınız yok. Doğru dürüst silâhınız, hemen hemen hiç mühimmatınız yok. İlâcınız yok. Tankınız yok. Uçağınız yok. Umudunuz yok. Yine de çarpışmaya devam ediyorsunuz. Ama bunun dışında, hiç de çılgın değilsiniz!»

— «Tam isabet!» Broznik gülümsedi, rakı şişesini yakaladı, önce Mallory'nin kadehini, sonra da kendininkini doldurdu. «Bu dünyanın bütün çılgınları şerefine!»

*
**

General Vukalovic :

— «Az önce yukarıda, batı gediğinde, Binbaşı Stephan'la tartışıyordum,» dedi. «Hepimizin delirdiğini düşünüyor. Siz de bu görüşü paylaşıyor musunuz, Albay Lazlo?»

Vukalovic'in yanında yüzükoyun yatan adam dürbününü indirdi. Bu orta yaşlı, daha yeni parlatılmışa benzeyen gür bıyıkları bulunan güçlü kuvvetli bir kişiydi. Bir süre düşündükten sonra :

— «Hiç şüphesiz, generalim.» Diye cevap verdi.

Vukalovic karşı koydu :

— «Çekoslovak kökenli bir babayla siz de mi?»

Lazlo açıkladı :

— «Babam Yukarı-Tatra'lıydı. Orada hepsi bir parça kafadan kontaktır!»

Vukalovic gülümsedi, dirseklerinin üzerine daha bir rahatça yerleşti. Kendi dürbününü aldı, kayanın çatlağı arasında çevreyi araştırmaya koyuldu.

Tam önündeki kayalar, aşağı yukarı altmış metre kadar bir mesafede tatlı bir eğimle uzanıp gidiyordu. Sonra giderek bol çayırlı uzun bir yayla hâlinde yarılıyorlardı. Bu yaylanın genişliği ikiyüz metreyi aşmıyordu ama, sağda ve solda göz alabildiğine yayılıp giden yayla. Solda, daha sonra kuzeydoğuda, en sonunda da kuzeyde çukurlaşıyordu.

Yaylanın kıyısında, beyazlı yeşilli bir renk cümbüşü meydana getirerek gürül gürül çağıldayan bir ırmak vardı. Tam güneyde, Lazlo'yla Vukalovic'in bulunduğu yerin karşısında, bu ırmağın üstünde, yine beyazlı yeşilli boyanmış, dirsekli, çelikten sağlam bir köprü vardı. Öbür kıyıda, çayır yüz metre kadar hafifçe yükseliyor, sonra da gelip dev gibi çam ağaçlarının bulunduğu bir ormanın sınırında yok oluyordu. İlk ağaçların altına serpilmiş madenî birkaç kütle buluyordu. Bunlar, hiç şüphesiz tanklardı. Ve daha da uzaklarda, ormanın ötesinde, pırıl pırıl parlayan karlı tepeler. Daha da yukarıda ama, biraz güneyde, kapalı bir gökyüzünde beklenmeyen masmavi bir lekenin içinde, daha da beyaz pırıl pırıl bir güneş.

Vukalovic dürbününü indirdi, içini çekerek :

— «Ormandaki tankların sayısı konusunda hiçbir fikriniz yok mu?» Diye sordu.

Lazlo bir yetersizlik hareketiyle :

— «Ah!.. Bunu bilmeyi ne kadar isterdim!» Dedi. «Belki on tane. Belki de ikiyüz. Hiç fikrim yok. Gayet tabiî ki, öncüler gönderdik ama, onları bir daha gören olmadı, hiçbiri geri gelmedi. Belki Neretva'yı aşarken sulara kapılıp gittiler.» Vukalovic'e araştırıcı bir gözattı. «Generalim, acaba saldırının nereden geleceği konusunda bizzat sizin bir fikriniz var mı? Zenica boğazından mı? Batı gediğinden mi? Şuradan, köprüden mi? Ne dersiniz?»

Vukalovic hayır anlamında başını salladı.

— «Ama, saldırının pek yakında olacağını umuyorsunuz, değil mi?»

— «Hem de pek yakında.» Vukalovic yumruğuyla taşlı toprağa vurdu. «Şu Allah'ın cezası köprüyü uçurmanın hiçbir yolu yok mu?»

Lazlo boğuk bir sesle :

— «R.A.F. beş defa saldırıda bulundu,» dedi. «Alınan son haberlere bakılırsa, yirmiyedi uçak kayıp... Neretva boyunca heriflerin ikiyüz tane D.C.A. bataryaları var, en yakın Messerschmitts üssü hava yoluyla on dakikalık bir mesafede bulunuyor. Alman radarları İngiliz bombardıman uçaklarını daha kıyıya yaklaşır yaklaşmaz buluyor ve onlar gelinceye kadar Messerschmitts'ler yola çıkıp yollarını beklemeye koyuluyorlar. Bir de unutmayın ki, köprünün iki başı kayaya gömülü.»

— «Ya hep, ya hiç, öyle mi?»

— «Üçbin metre mesafeden yedi metre genişlikteki bir hedefin tam ortasına isabet ettirmek imkânsız bir şey! Üstelik de söz konusu hedef öyle iyi kamufle edilmiş ki, arazi üzerinde ancak yüz metreden ya görülür, ya da görülmez!..»

Vukalovic soğuk bir sesle :

— «Ve bizim için imkânsız,» dedi.

— «Evet... Bizim için imkânsız. Son bir denemeye iki gece önce giriştik.»

— «Giriştiniz... Bunu size ben söylememiştim ki!»

— «Bunu bizden istememiştiniz, hayır. Birliklerimiz yaylanın tam yarısına geldiklerinde, nasıl haber aldıklarını bir Tanrı bilir, füze yağdırmaya başladılar. Ondan sonra da işe projektörler katıldı ve...»

— «Ve sonra da şarapnel parçaları,» diye Vukalovic cümleyi tamamladı. «Bir de oerlikonlar. Kayıp ne kadar?»

— «Yarım tabur kaybettik.»

— «Yarım tabur mu? Ya adamlarınız köprünün öbür başına kadar gidebilmiş olsalardı, durum ne olacaktı, bana söyler misiniz?»

— «Vuruşla patlayan el bombaları vardı, bir de...»

— «Bir de kestane fişekleri mi vardı?» Vukalovic isteksiz isteksiz alay ediyordu. «Bir bir hayli etkili olurdu! Bu köprü betonarmenin içine gömülmüş çelikten yapılmış! Böyle bir şeyi denemeye bile değmezdi. Bu düpedüz deliliktir.»

— «Evet generalim.» Lazlo bakışlarını çevirdi. «Belki de beni görevimden almanız gerekirdi.»

— «Galiba öyle yapmam gerekiyor.» Vukalovic arkadaşının allak bullak olan yüzünü daha dikkatlice inceledi. «Gerçekten de, bunu pek isterdim. Ama, bütün komutanlarım en azından sizin kadar çılgın. Bir de, ya Almanlar saldırırsa... Belki de, hattâ bu gece...»

— «Yerimizden bile kımıldamayız. Biz Yugoslavız, üstelik gidecek başka yerimiz yok! Tutacak başka bir yolumuz yok!»

— «Başka çâre yok mu? Birinci derecede, haydi diyelim ki, zırhlı iki Alman tümenine karşı pek çoğu bitkin ve aç, ellerinde mantar tabancalarıyla ikibin kişi. Ve siz yerinizden bile kımıldamıyorsunuz. Her zaman teslim olabilirsiniz, biliyorsunuz!»

Lazlo gülümsedi.

— «Generalim, izin verirseniz hiç de şaka edecek zaman değil.»

Vukalovic onun omuzuna vurdu.

— «Ama, bunu ben de gülünç bulmuyorum ki. Ben baraja, kuzeydoğu istihkâmına kadar çıkıp Albay Janzy çılgınını göreceğim. Ve albay!..»

— «Evet generalim!»

— «Eğer bir saldırı olursa, geri çekilme emri verebilirim.»

— «Geri çekilme emri mi?»

— «Teslim olma değil. Geri çekilme. Belki de ilerde zafer şekline girebilecek bir geri çekilme.. Hiç değilse öyle olacağını umuyorum.»

— «Generalim, neden bahsettiğinizi iyi bildiğinize emin misiniz?»

— «Söz konusu olan general değil.» Vuka-

lovic, Neretva'nın öbür kıyısına siperlenebilecek muhtemel seçme atıcılara aldırış etmeden, gitmeye hazırlanarak ayağa kalktı. «Yüzbaşı Mallory'den söz edildiğini hiç işittiniz mi? Keith Mallory, Yeni Zelandalı?»

Lazlo hiç düşünmeden cevap verdi:

— «Hayır! Ama, durun... Dağcılık sporu yapan biri değil mi?»

— «Evet, ta kendisi! İşittiğime göre onun daha başka meziyetleri de varmış.» Vukalovic fırça gibi sert yanağını ovuşturdu. «Eğer hakkında bütün işittiklerim gerçekse, onu oldukça üstün yetenekli bir kişi olarak kabul edebilirsiniz.»

Lazlo büyük bir merakla:

— «Ya! Öyle mi?» Diye sordu.

— «Evet.» Vukalovic birdenbire çok ciddileşti, hattâ endişeli bir hâl aldı. «Her şeyin mahvolduğu, hiçbir umudun kalmadığı bir anda, dâima dünyanın bir yerinde insanın ona doğru yöneleceği bir kişi vardır. Sâdece ona doğru.. Normal olarak ondan başkası yoktur ama, o en iyisidir.» Bir süre düşündü. «Her neyse, söyledikleri bu.»

Lazlo:

— «Evet generalim,» dedi. «Şu Keith Mallory konusunda...»

— «Bu gece yatmadan önce benim gibi yapın: Onun için duâ edin.»

— «Peki generalim. Ya bizler için? Bizler için de duâ edeyim mi?»

Vukalovic:

— «Hiç de fena bir fikir değil.» Dedi.

*
**

Binbaşı Broznik'in karargâhının çevresinde, «jamba»nın yamaçları kaygan olduğu kadar da dikti. O sırada bu yamaçları tırmanan insanlarla katırlar oradan sağ sâlim kurtulmak için binbir zorluk çekiyorlardı. Hiç değilse pek çoğu için durum böyleydi. Kollayıcı takımının bodur tıknaz ve anlaşılmaz Bosnalı Partizanları tırmanıştan hiç zorluk çeker görünmüyorlardı: Burası onların yaşadıkları, doğup büyüdükleri topraklardı. André'nin berbat ve vazgeçilmez purosunun dumanları Reynolds'un hıncını kamçılamaktan geri kalmıyordu.

— «Dün geceden beri müthiş hızlılık elde etmişe benziyorsunuz sayın Albay Louis!»

— «Beni André diye çağırın.» Purosunu ağzından çıkardı. «Ben yüreğimle yaşarım. O iyiyse, ben de iyiyim.» Puro yine eski yerini aldı.

Reynolds :

— «Beni hayrette bırakıyorsunuz!» Diye homurdanarak, kuşkulu gözlerle omuzunun üstünden geriye baktı. «Mallory de ne cehennemin dibine gitti?»

André düzeltti :

— «Yüzbaşı Mallory de ne cehennemin dibine gitti?»

— «Pekâlâ, nereye gitti?»

— «Bütün savaş birliği şeflerinin pek çok sorumluluğu vardır. Bir yığın şeyle uğraşmaları gerekir. Yüzbaşı Mallory şu anda bile bir şeylerle uğraşıyor olmalı.»

Reynolds homurdanarak :

— «Bunu sizden öğrenecek değilim!..»

— «Nasıl?»

— «Hiç!..»

⁂

André iyi tahmin etmişti: Yüzbaşı Mallory o sırada bir şeyle uğraşıyordu. Aşağıda, Binbaşı Broznik'in çalışma odasında Broniz'le masaya yayılan bir haritanın üzerine eğilmişlerdi. Broznik parmağıyla haritanın en kuzey noktasında bulunan bir yeri gösteriyordu.

— «Tamamiyle aynı fikirdeyim. Bir uçağın inebileceği en yakın yer burası. Ama, çok yüksek. Yılın bu döneminde orada hemen hemen bir metre kar olmalı. Bundan daha uygun başka yerler de var.»

Mallory:

— «Gayet iyi biliyorum!» Dedi. «Başka yerlerde çayır daima daha yeşildir, iniş alanları için de durum aynıdır. Ama, benim oralara gidecek zamanım yok.» Parmağını haritanın üzerinde bir noktaya götürdü. «Burada ve sâdece burada bir iniş alanı istiyorum, hem de gün batmadan önce. Bir saat sonra Konjic'e bir atlı gönderir, isteğimi Drvar'daki genel karargâhınıza derhal telsizle iletirseniz size minnettar kalırım.»

Broznik kuru bir sesle:

— «Âni mûcizeler istemek âdetiniz midir, Yüzbaşı Mallory?» Dedi.

— «Söz konusu olan mûcize değil. Ortada sadece bin kişi var. Bin kişinin bacakları. Yedibin can için, bu hiç de pahalı bir bedel değil.» Broznik'e bir kâğıt uzattı. «İşte şifreyle dalga uzunluğu. Konjic bunu mümkün olduğu kadar çabuk iletsin, lütfen.» Saatine

baktı. «Zaten yirmi dakikamı aldılar. Biraz acele etsem, hiç de fena olmayacak!»

— «Yüzbaşı Mallory, ben...»

— «Biliyorum. Siz hiç tasalanmayın. Her ne olursa olsun, ben uzun yıllar yaşayıp kemiklerini eskiten yaratıklardan değilim. Böyle bir şey için fazlasıyla aptalım.»

— «Hepimiz aynı durumda değil miyiz?» Yüzbaşının kolunu yakaladı. «Bu gece sizin için Tanrı'ya duâ edeceğim.»

Mallory bir süre sessiz kaldı, sonra da onayladı.

Bosnalı öncüler de katırlara binerek topluluğun başında ormanlık vâdiden iniyorlar, yanyana at süren André'yle Miller'e dolambaçlı bir yol açıyorlardı. Bu ikisinin ardından gelen Petar'ın bindiği katırın yularını Maria tutuyordu. Reynolds'la Groves, belki rastlantıyla, belki de tasarlayarak, bir parça geride kalmışlar ve alçak sesle konuşuyorlardı. Groves düşünceli, dalgın bir hâlde :

— «Mallory'yle binbaşının orada, aşağıda, nelerden bahsettiklerini doğrusu ya pek merak ediyorum!»

Reynolds zehir gibi acı bir dudak büküşle :

— «Bunu hiç bilmemek belki de daha iyi olur!» Diye cevap verdi.

— «Belki de.. bilmem ki...» Groves bir süre sustu ,sonra da bir dâvâ savunucusu tonuyla sözlerine yeniden başladı: «Broznik kurallara bağlı, buna kesinlikle güveniyorum! İçinde bulunduğu duruma göre, bunun böyle olması lâzım!»

— «Olabilir. Öyleyse, Mallory de mi aynı durumda?»

— «Evet onun da aynı durumda olması zorunlu!»

— «Zorunlu mu?» Reynolds yırtıcı bir hâl almıştı. «Allah rızası için beni iyi dinle, onu kendi gözlerimle gördüğümü söylüyorum sana!» Başıyla yirmi metre kadar önlerinden giden Maria'yı işâret etti. Bakışları sert ve acımasızdı. «Şu kız Neufeld'in karargâhında onu tokatladı; bunun hemen ardından ne görüyorum? Broznik'in kulübesinin önünde bu ikisi tatlı tatlı sohbet ediyorlar! Garip değil mi? Bundan hemen az sonra da Saunders öldürüldü. Hiç şüphesiz bir rastlantı mı? Duyuyor musun, Groves? Bu işi pekâlâ Mallory bizzat kendisi yapmış olabilir. Kız da Mallory'ye rastlamadan bunu yapacak zamanı bulabilirdi. Yalnız ne var ki, onbeş santimetrelik bir hançeri ta kabzasına kadar saplayacak gücü bulamazdı. Mallory bunu pekâlâ yapabilirdi. Yeteri kadar zamanı, telsiz barakasına götürülecek bir de kusursuz bahanesi vardı.»

Groves itiraz etti:

— «İyi ama, bunu ne diye yapmış olsun?»

— «Çünkü Broznik ona acele bilgiler vermişti. Mallory sanki elde ettiği bilgileri hiç vakit kaybetmeden İtalya'ya gönderiyormuş gibi birsürü gösteri yapmak zorundaydı. Ama, belki de o mesajı aslâ göndermek istemiyordu. Belki de aklına gelen ilk çâreyle buna engel oldu ve başka hiç kimsenin mesaj göndermemesi amacıyla, vericiyi parçaladı. Belki de işte bu yüzden nöbet tutmama engel oldu, Saunders'in çoktan öldüğünü anlamamam için de gidip onu yoklamama izin ver-

medi: Aksi hâlde, zaman faktörü nedeniyle elbette ki bütün şüpheler kendiliğinden onun sırtına yüklenecekti.»

— «Sen kendi kendine kuruntular yaratıyorsun!»

Groves istemeyerek, sıkıntısına rağmen, Reynolds'un düşünme düzeninin etkisinde kalmıştı.

— «Sen öyle mi sanıyorsun? Peki, ya Saunders'in sırtındaki hançer, o da mı kuruntuydu yoksa?»

⁂

Mallory yarım saate kalmadan onlara ulaşmıştı. Onu görmemezlikten gelmeye özellikle dikkat eden Reynolds'la Groves'u geçti, sonra aynı şekilde davranan Maria'yla Petar'ı da geçerek, gidip André'yle Miller'in arkasında yer aldı.

Bosna'nın sık ormanlı vâdilerinde işte bu düzen içinde bir saat kadar ilerlediler. Arada sırada, vaktiyle küçük bir köyün, ya da minicik bir kasabanın bulunduğu orman boşluklarının çevresini dolanıyorlardı. Artık köyler yoktu, insanlar oraları terketmişti. Bu orman boşluklarının hepsi birbirlerine benziyordu: Buz gibi dondurucu ve kasvet vericiydiler. Sadece kömürleşmiş yıkıntılar göze çarpıyordu. Çevredeki hava da acı bir duman kokusu, ya da çürümenin ve ölümün kekremsi kokularıyla ağırlaşmış bir hâldeydi: Bundan böyle Almanlar'la Yugoslav Partizanların giriştiği kinci savaşın dilsiz bir tanığı gibiydi. Pek seyrek olarak şurada burada, bir bombanın, ya da herhangi bir gülle-

nin veya birkaç litre benzinin bedeline değmeyen taştan küçücük bir ev hâlâ ayakta duruyordu. Ama, tüm yıkıntıdan biraz daha önemlice pek az yapı kurtulmuştu. Kiliseler, okullar ilk hedefleri meydana getirmişe benziyordu. Birara, bir ameliyat salonunun yanmış çelik donatımından anlaşıldığına göre, bütün yıkıntısı on santimlik duvardan ibaret olan küçük bir köy hastanesinin önünden geçtiler. Mallory hastaların âkıbetinin ne olduğunu düşünüyordu ama, cevabı uzun uzun araştırmadı. Yüzbinlerce Yugoslav'ın, Mareşal Tito'nun büyüleyici etkisi altında neden toplandıklarını gayet iyi biliyordu. Yüzbaşı Jensen 350.000 sayısını vermişti fakat, kadınlarla çocuklar da hesaba katılınca en azından bir milyon olmalıydı. Yurtsever duygu, yakıcı özgürlük ve öcalma isteği bir yana zaten bütün bu yaratıkların gidecek başka yerleri yoktu. Bu insanların -Mallory böyle düşünüyordu- evet, artık bu insanların hiçbir malı yoktu. Ve önemsemez göründükleri canlarından başka da yitirecek hiçbir şeyleri kalmamıştı. Demek ki tam aksine, düşmanı gebertmekle hepsini kazanacaklardı. Eğer Mallory' yi bir Alman askerinin derisine soksalardı, Yugoslavya'ya gönderilmek fikri onu hiç de memnun etmezdi. Wehrmacht'ın aslâ kazanamayacağı, hiçbir batı ülkesinin hiçbir ordusunun aslâ kazanamayacağı bir savaştı bu. Çünkü dağ halkı kırıp geçirilebilir, yıkılabilir türden değildir.

Mallory, Bosnalı öncülerin vatandaşlarının bırakıp gittiği, pek çoğu ıssız kalan köylere, yıkıntılara başlarını çevirip de bir göz bile atmadıklarını farketti. Şöyle geçerken yan

gözle bile bakmıyorlardı. Hepsinin kendi anıları vardı, bu da zaten yeteri kadar yüklüydü. Eğer insan olarak düşmana acımak mümkünse, işte bu durum karşısında Mallory, Almanlar'a içten acıdı.

Küçük dağ yolları az sonra, ona oranla daha geniş bir yola ulaştı. Daha doğrusu, tek dizi gidiş gelişe yetecek kadar genişti. Baş taraftaki Bosnalı öncü kolunu kaldırdı ve katırını durdurdu.

Mallory :

— «Sanki yarıresmî bir yasak bölge,» dedi. «Tıpkı bu sabah, bizi kamyondan indirdikleri zamanki gibi.»

Mallory, bu görüşünde yanılmıyordu. Partizanlar katırlarını döndürdüler; sonra da ağzı kulaklarına varan bol gülücükler, gürültülü olduğu kadar da anlaşılmaz bir yığın hararetli el hareketleri ve vedalaşmalarla acele olarak geldikleri yoldan geri döndüler.

Yedi kişiye düşen ve şimdi artık André'yle Mallory'nin yönettiği küçük topluluk küçük yoldan ayrıldı ve anayola saptı. Kar durmuş, bulutlar dağılmıştı. Bundan böyle daha seyrek olan çam ağaçlarının arasından güneş ışınları süzülebiliyordu. André, Malloy'nin koluna dokundu. Mallory sola baktı. Çamlar yüz metre kadar daha iniyor ve orada duruyordu. Ötede, uzaklarda, parıl parıl parlayan yeşil bir şey göze çarpıyordu. Mallory eyerin üstünde dönerek :

— «Bu yandan! Ben bir gözatmak istiyorum. Hiç kimse sakın çamların son çizgisini aşmasın.» Dedi.

Katırlar büyük bir dikkat ve emniyetle sarp

ve kaygan bayırı indiler. Son ağaç çizgisinin on metre kadar berisinde süvariler, Mallory' nin bir işareti üzerine, yere atladılar ve ağaçtan ağaca geçerek sonsuz bir ihtiyatla yollarına devam ettiler. Son birkaç metreyi elleriyle dizleri üstünde emekleyerek aştılar, son ağaçların kararsızlık, güvenilmez perdesi altında yüzükoyun yere kapandılar. Mallory dürbününü çıkardı, merceklerin buzunu eritti.

Tam karşılarında, kar örtüsü üç dörtyüz metreden öteye uzanmıyordu. Ondan sonra artık bir kara toprakla kaya parçaları karışımı göze çarpıyordu. Sonra, daha da ötede kısacık, seyrek bir çayır kuşağı görünüyordu. Bunun tam kıyısından geçen asfalt bir yol, Mallory'nin dikkatini çekti. Bu yol şaşılacak derecede iyiye benziyordu. Sonra da, buna paralel olarak yüz metre kadar bir mesafeden, gayet dar, paslanmış, sanki uzun yıllardan beri hiç kullanılmıyormuş gibi dört bir yanından otların saldırısına uğramış tek bir demiryolu hattı geçiyordu. Demiryolundan hemen sonra da arazi baş döndürücü bir şekilde, dar ve kıvrımlı bir göle düşermiş gibi görünüyordu. Gölün karşı kıyısında, hiç de daha az baş döndürücü olmayan sarp yamaçlar bir hamlede karlarla kaplı sipsivri yüksek tepelere ulaşıyordu.

Mallory bulunduğu yerden gölün hemen hemen dik açı şeklinde kırılan bir kıvrımının üzerine eğiliyordu. Bu göl tarifsiz bir güzellikteydi. Bu ilkbahar sabahının ilk güneşinde zümrütlerin en safı, en lekesizi gibi pırıldıyor, ışıklar saçıyordu. Hafif esintiler, şurada burada suyun dümdüz yüzünü bir parça

kırıştırıyordu ama, ona açık yeşil bir zümrütün en derin ve en saydam rengini kazandırıyordu. Asıl göl hiçbir yerde dörtyüz metreden daha geniş değildi ama, muhakkak ki kilometreler boyunca uzanıyordu. Sağ tarafta, doğuya doğru, dağ kütleleri arasında göz alabildiğine kıvrılıp gidiyordu. Solda, güneye dönen kol gitgide daha dikey bir hâl alan cidarlar arasında çabucak sıkışıp kalıyordu. Dağın duvarları öylesine dikeydi ki yukarıya doğru birbirine kavuşuyormuş gibi görünüyordu. Göl de varıp beton bir barajın tabyasına çarpıyordu. Ama, dikkati her şeyden çok üzerine çeken, uzak tepelerin bu zümrüt aynanın üstüne vuran hârikulâde akisleriydi.

Miller :

— «Tanrım! Bu ne şâhâne güzellik!» Diye mırıldandı.

André ona anlamsız uzun bir bakış yönelttikten sonra da gölü seyretmeye koyuldu.

Groves'un hıncı geçici olarak küllenmişti.

— «Bu gölün adı nedir, efendim?»

Mallory dürbününü indirdi.

— «Hiç fikrim yok! Maria... Bu gölün adını söyler misiniz?»

Genç kız istemeye istemeye :

— «Neretva barajı,» dedi. «Yugoslavya'nın en büyük barajı.»

— «Çok büyük önemi var öyleyse?»

— «Çok büyük önemi vardır. Bunu kontrol altına alan, bütün Orta Yugoslavya'yı kontrol altına alır.»

— «Öyle tahmin ediyorum ki, bunu Almanlar kontrol altına almışlar.»

— «Kontrol ediyorlar. Biz kontrol ediyoruz!» Maria'nın gülümsemesinde zaferden daha üstün bir anlam vardı. «Biz Almanlar bütün çevreyi, bütün yalıyarları kontrol altında tutuyoruz. Tıpkı asıl barajı olduğu gibi. Oraya ancak basamaklar, ya da daha doğrusu hemen barajdan sonra cidara tutturulan demir bir merdivenle gidilir.»

Mallory kuru bir sesle :

— «Bir paraşüt komandosu için.. çok ilginç doğrusu!» Dedi. «Görülecek pek çok başka işimiş var. Gelin!»

Miller'e bir işaret yaptı, o da geriye doğru çevik bir yürüyüşe girişti; iki çavuş, Maria ve Petar da onu taklit ettiler. Mallory'yle André pek kısa bir süre geciktiler. Mallory mırıldandı :

— «Nasıl olduğunu pek merak ediyorum.»

André :

— «Neyin nasıl olduğunu merak ediyorsun?» Diye sordu.

— «Barajın öbür yanını.»

— «Ve cidara tutturulan demir merdiveni?»

— «Evet... Demir merdiveni.»

⁂

Neretva Irmağı boğazlarının batı yanında, bir yalıyarın tepesinde; General Vukalovic bulunduğu yerden cidara tutturulan merdiveni mükemmel bir şekilde görüyordu. Gerçekten de, barajın bütün dış yüzünü ve bara-

jın eteğinde başlayan, dik açı yaparak sağa doğru sapıp kaybolmadan önce binbeşyüz metrelik bir mesafede güneşe doğru inen boğazı gayet iyi görebiliyordu.

Barajın duvarı çok dardı -otuz metre kadar- ama, buna karşılık çok derindi, bir parça «V» şeklindeydi. Beyazlı yeşilli su köpürerek fışkırıyordu. Duvarın tepesinde, doğu uca inşa edilen kontrol istasyonuyla iki küçük baraka farkediliyordu. Bunlardan biri herhalde nöbetçilerin odasıydı: Duvarın üstünde devriye gezen askerler açıkça görülüyordu. Bu yapıların üst tarafında, boğazın cidarları on metre kadar dikey olarak yükseliyor, sonra da korkunç bir taşma duvar gibi, çıkıntı hâlinde uzanıyordu.

Kontrol istasyonundan sonra, kenetli kancalarla cidara bağlanan yeşil boyalı bir demir merdiven boğazın derinlerine kadar iniyordu. Ta aşağıda, merdivenin ayağında, korniş şeklinde daracık küçük bir yol yüz metre kadar suyun boyunva gidiyor, sonra bir yıkıntının derin iziyle birdenbire kesiliveriyordu. İşte o zaman yol bir köprüyle devam ediyor ve sağ kıyıya ulaşıyordu.

Kendi ağırlığıyla her an sellere yuvarlanma tehlikesiyle karşı karşıya olan eski, köhne tahta bir yaya köprüsü, ilk bakışta, sanki çılgın bir kafanın yıkıntının üst tarafında, asılı duran muazzam bir kaya parçasının altına bile bile kurduğu intibaını veriyordu. Sâdece o aynı çılgın kafa, bu köprü üstünden ırmağı aşmaya cesaret edebilirdi. Ama, itiraf etmek gerekir ki, mümkün olan başka bir yer de yoktu.

Zahmetli küçük yol, biraz daha ötede son

derece tehlikeli görünüşlü bir çeşit ırmak geçiti sâyesinde yine sol kıyıya geçiyor, en sonunda da nehir yön değiştirdiği zaman onunla birlikte kayboluyordu.

General Vukalovic dürbününü indirip, gülümseyerek yanındakilere doğru döndü.

— «Doğu cephesinde her şey son derece sâkin, öyle değil mi Albay Janzy?»

Janzy kabul etti:

— «Doğu cephesinde her şey sâkin.» Şakacı yüzlü, saçlarının beyaz oluşu hesaba katılmazsa, gençlik dolu kısa boylu bir kimseydi bu. «Kuzey cephesine gelince, sükûnetin pek o kadar kesin olmadığından korkarım.»

Vukalovic dürbününü kaldırdı, kuzeye doğru döndü, yüzündeki bütün gülümseme bir anda yitip gitti. Bulundukları yerden beş kilometreden daha yakın bir mesafede, sabah güneşinin ışıklarına gömülen Zenica boğazı gayet iyi görünüyordu. Burası, Vukalovic'in, Albay Janzy'nin komutasındaki kuzey savunma birlikleriyle 11'inci Alman İşgal Ordusu'nun birliklerinin haftalardan beri şiddetle ele geçirmeye uğraştıkları, kanlı savaşlar verdikleri sık bir ormandı. O sırada bile oradan sık sık kara duman bulutları yükseliyordu. Sol tarafta, yoğun bir duman sütunu kıvrılarak bulutsuz gökyüzüne doğru çıkıyor ve en sonunda orada kapkara büyük bir örtü meydana getiriyordu. Taşınabilir silâhlardan çıkan o bitmez tükenmez çıtırtıya, arada sırada ağır topçu birliklerinin boğuk gümbürtüsü de karışıyordu. Vukalovic endişeyle:

— «Büyük taarruzdan önce bu biraz yatışır mı?»

— «Elbette. Son saldırı olacak.»

— «Kaç tane tank var?»

— «Tam olarak söylemek biraz zor. Kurmay birliğim, elindeki raporlara göre, yüzelli tane olduğunu tahmin ediyor.»

— «Yüzelli mi?»

— «Nazarî olarak. Bunlardan en az ellisi Tiger tipi olduğu tahmin ediliyor.»

— «Tanrıya duâ edelim de kurmay heyetiniz sayı saymasını bilmiyor olsun!» Vukalovic gözlerini ovuşturmak zorunluğunu hissetti: Ne o gece, ne de bir önceki gece uyumuştu. «Haydi gidip bakalım bizde kaç tane var.»

*
**

Şimdi artık Maria'yla Petar yolu açıyor, Reynolds'la Groves da elli metrelik bir gecikmeyle şüphe içinde yürüyüşü kapatıyorlardı. Mallory, André, Miller dar yolda yanyana katırlarını sürüyolardı. André, Mallory'ye alttan bir bakış yönelterek:

— «Saunders'in ölümü konusunda bir fikriniz var mı?» Diye sordu.

Mallory başını salladı.

— «Bana başka bir şey sorun.»

— «Gönderilmek üzere ona verdiğiniz mesaj neydi?»

— «Broznik'in karargâhına sağ sâlim geldiğimizi bildiren bir rapor. Başka hiçbir şey yoktu.»

Miller atıldı:

— «Bir şizofren! Hançeri o kadar iyi, öylesine ustaca kullanan heriften söz etmek isti-

yorum. Böyle bir neden yüzünden sâdece bir şizofren adam öldürebilir.»

Mallory yavaşça :

— Belki de başka bir neden vardı,» dedi. «Bunun belki de başka tür bir mesaj olduğunu sanıyordu...»

— «Başka tür bir mesaj mı?» Miller bir kaşını kaldırdı. «Ne tür bir...»

André'nin bir bakışı ona fikrini değiştirtti ve o da bu konuda daha ileri gitmedi. Mallory derin bir düşünceye dalmıştı. Ama, bu uzun sürmedi. Mallory doğru sonucu yakalayan bir kimse hâliyle başını kaldırdı ve Maria'ya durmasını söyledi. Reynolds'la Groves' un kendilerine yetişmesini hep birlikte beklediler.

Malllory :

— «Önümüzde birçok seçim yolu var,» dedi. «Haklı, ya da haksız, benim seçtiğim yol şu.» Hafifçe gülümsedi. «Uzun sözün kısası, belki de sadece bizi buradan en kısa zamanda çıkaracak yol olduğu için seçtim onu. Binbaşı Broznik'le konuştum ve istediğimi buldum. Yakalanan dört ajanımızın nerede tutulduğunu Partizan casusların bulduğunu söyledi bana.»

Reynolds hayretle :

— «Gerçekten mi?» Dedi. «Peki öyleyse, Partizanlar neden hiçbir şey yapmıyorlar?»

— «Şu yüzden ki, ajanlarımızın bulunduğu yer, Alman bölgesinin ta derinlerinde. Yüksek bir dağın tepesinde, zaptedilmez bir kalenin içinde.»

— «Peki öyleyse, ya biz? O zaptedilmez ka-

leye kapatılan müttefik ajanlar için ne yapacağız?»

Mallory sükûnetle :

— «Gayet basit,» dedi. «Yâni daha doğrusu nazariye olarak çok basit. Onları oradan çekip kurtarıyoruz ve bu akşam da buradan sıvışıp gidiyoruz.»

Hayretler içinde kalan Reynolds'la Groves birbirlerine baktılar. André'yle Miller'e gelince, onlar özellikle hiçbir yere bakmamaya gayret ettiler.

Reynolds :

— «Siz delirmişsiniz!» Diye bağırdı.

André hemen cümleyi düzeltti :

— «Siz delirmişsiniz, efendim!»

Reynolds hiçbir şey anlamadan André'ye baktı, sonra yine Mallory'ye dönerek :

— «Sıvışmak mı?» Nereye sıvışacağız?»

— «Geri dönüyoruz. İtalya'ya.»

— «İtalya'ya mı?» Bu heyecan verici haberi sindirebilmek için Reynolds'un bir kaç sâniyeye ihtiyacı oldu. Sonra da alaycı bir sesle: «Herhalde uçakla, değil mi?» Diye sordu.

— «Hayır, yüzerek. Biraz uzun sürer, hattâ sizin gibi güçlü kuvvetli bir delikanlı için bile.»

Groves hafifçe şaşkına dönmüşe benziyordu, tekrarladı :

— «Uçakla mı?»

— «Uçakla. Buradan on kilometre ötede, dağın en tepesinde, yükseklerde bir yayla var. Partizanlar oraları toptan kontrol altında tutuyorlar. Bu akşam yukarıda bir uçak bulunacak. Saat dokuzda.»

— «Yukarda bir uçak mı bulunacak? Saat dokuzda öyle mi? Bu plânı siz mi düzenlediniz?...»

— «Nasıl yapabilirdim ki? Artık telsizimiz de yok!»

Reynolds'un yüzünde hayretle karışık bir güvensizlik ifadesi belirdi :

— «Peki ama, bundan nasıl bu kadar emin olabilirsiniz? Hem de saat dokuzda?»

— «Çünkü bu akşam saat altıdan itibaren bir Wellington bomba uçağı her üç saate bir alanın üstünden geçecek. Gerekirse bütün hafta boyunca.»

Mallory katırını mahmuzladı, birlik yeniden yürüyüşe geçti. Reynolds'la Groves yine her zamanki gibi gerilerdeki yerlerini aldılar. Bir süre sonra Reynolds şüpheci ve düşmanca bakışlarını Mallory'den ayırıp Groves'a doğru döndü.

— «Mükemmel, mükemmel doğrusu. Harikulâde bir şey! Öyle oldu ki bizi Broznik'in karargâhına gönderdiler. Yitik dört ajanın nerede bulunduğu biliniverdi. Yine öyle oldu ki bir uçak belirli bir saatte, belirli bir alanın üstünden uçuverecek. Yalnız yüksek yaylada iniş alanı bulunmadığını biliyorum! Peki öyleyse? İskambillerin açık oynandığına hâlâ inanıyor musun?»

Groves'un korkunç suratı böyle bir sorunun yersizliğini açıkça ifade ediyordu.

— «Peki bu durumda ne yapmalıyız?»

— «Ardımızı kollamalıyız.»

Elli metre kadar önde, Miller gırtlağını temizledi.

— «Reynolds'un size itimadı yok gibi görünüyor, efendim.»

Mallory kuru bir sesle :

— «Bunda şaşılacak bir şey yok,» dedi. «O hançeri Saunders'in sırtına benim sapladığımı sanıyor.»

Bu sefer de André'yle Miller bakıştılar. Duyduklarına son derece üzülmüşlerdi. Elbette ki kaşarlanmış eski poker oyuncusu suratlarının elverdiği ölçüde.

İVENICI YAYLASI

Cuma, saat: 10,00 - 12,00

Neufeld'in karargâhına bir kolometre kala, Yüzbaşı Droshny'yle yarım düzine kadar Cetniques'e rastladılar. Droshny'nin karşılaması samimiyetten bir hayli yoksundu. Ama tarafsızlık görüşünü muhafazaya çalışıyordu.

— «Döndünüz mü?»

Mallory:

— «Gördüğünüz gibi!» Dedi.

Droshny katırları işaret ederek:

— «Bey gibi rahat yolculuk ediyorsunuz, öyle mi?»

— «Dostumuz Binbaşı Broznik'in armağanı.» Mallory ağzı kulaklarına varırcasına gülümsedi. «Bunun bizleri en kısa zamanda, çabucak Konjic'e ulaştıracağını sanıyor!»

Binbaşı Broznik'in ne sanıp ne sanmayacağı Droshny'yi hiç mi hiç ilgilendirmez görünüyordu. Omuzlarını silkti, atını döndürdü ve dörtnala Neufeld'in karargâhının yolunu tuttu.

Karargâha ulaştıklarında yere ayak basar basmaz Droshny hemen Mallory'yi, Neufeld'in barakasına götürdü. Doğruyu söylemek gerekirse, Neufeld'in karşılaması da öyle pek kendinden geçercesine heyecanlı olmadı ama, onun tarafsızlığında küçük bir iyi niyet

gölgesinin belirtisi görünüyordu. Bir parçacık da hayret vardı.»

— «Yüzbaşı, açıkça söyleyeyim ki, sizleri tekrar göreceğimi hiç beklemiyordum. O kadar çok.. ölçüye gelmez kişiler var ki! İnanın ki sizi burada gördüğüme son derece memnun oldum: Sizden istediğim bilgiler olmasa dünyada dönmezdiniz. Yüzbaşı Mallory. Şimdi artık işimize dönelim!»

Mallory, Neufeld'i seyrediyordu.

— «Sizin pek geçerli bir ortak olamayacağınızdan korkarım.»

Neufeld kibarca :

— «Yok canım?» Dedi. «Hangi anlamda?»

— «İyi iş ortakları birbirlerine hiç yalan söylemezler. Vukalovic'in birliklerini yığdığını söylemiştiniz, bu doğru. Ama, sizin ileri sürdüğünüz gibi, saldırmak amacıyla değil. Aksine, son Alman saldırısına, onları kesin olarak ortadan kaldıracak saldırıya karşı kendilerini savunmak için. Ve bu saldırının hemen pek yakında olduğunu düşünüyorlar.»

Neufeld :

— «Sizi denemeden önce -rahatça düşmana geçirebileceğiniz, dikkat edin geçirebileceğiniz diyorum,- askerî sırları meydana vuracağımı mı sanıyordunuz? O kadar saflık taslamayın! Söz konusu olan şu saldırı hakkındaki bilgileri size kim verdi?»

Mallory gülümsedi :

— «Binbaşı Broznik. Dedi. «Çok konuşkan, açık yürekli bir insan.»

Neufeld öne doğru eğildi: Yüzünün ifadesinden, düşüncesini anlamak mümkündü.

— «Saldırının nereden geleceğini de söylediler mi?»

— «Sâdece adını biliyorum. Neretva köprüsü.»

Neufeld sandalyesine şöyle bir rahatça yerleşti, sessiz uzun bir soluk aldı, söyleyeceği sözlerin gurur kırıcı, küçük düşürücü etkisini silmek amacıyla gülümsedi.

— «Dostum, İngiliz, vatan haini, ordu kaçağı, ilâç ve daha başka şeyler kaçakçısı olmasaydınız; Demir Haç nişanını haketmiştiniz. Aklıma geldi de, Padova'da gümrükten muafsınız... Neretva köprüsü mü? İyice emin misiniz?»

Mallory hiddetlendi :

— «Söylediklerime inanmıyor musunuz?»

— «Elbette, elbette inanıyorum! Söz gelişi sordum..» Neufeld bir an düşünceye daldı, sonra da yavaşça tekrarladı: «Neretva köprüsü... Bu, bütün tahminlerimize uygun düşüyor.»

Mallory kabaca :

— «Tahminlerinizle artık ilgili değilim. Bana hiç gereği yok,» dedi. «Eğer sizce bir mahzuru yoksa, şimdi artık benim işlerimle uğraşalım. Sizi tam olarak memnun ettik değil mi? İsteklerinizi yerine getirdik, arzuladığınız bilgileri verdik mi? Öyleyse bizi buradan defedin gitsin. Alman kontrolu altındaki bir alana uçurtun bizi. Eğer isterseniz, Avusturya'ya, ya da Almanya'ya gönderin; buradan ne kadar uzağa gidersek bizim için o kadar iyi olur. İngiliz'lerin, ya da Yugoslav'ların eline düşersek başımıza nelerin geleceğini, bizi neyin beklediğini biliyorsunuz!..»

Neufeld samimiyetle :

— «Bunu tahmin etmek hiç de zor bir şey değil,» dedi. «Ama dostum, hakkımda o kadar kötü şeyler düşünmeyin. Güvenilir bir yere gitmeniz düzenlendi bile. Kuzey İtalya Askerî İstihbarat şeflerinden biri bizzat sizinle tanışmayı pek istedi. Ona büyük yararlarınız dokunacağını ümid ediyor.

Mallory başını eğdi, anlıyordu.

*
**

General Vukalovic dürbününü Zenica boğazına dikti. Daha yakından bakılınca, burası görünüş ve boy bakımından hemen hemen birbirinin eşi, yüksek sarp iki kütlenin arasına sıkışan, ormanlık daracık bir vâdiydi.

11'inci Alman Ordu Birliği'nin tanklarının yerini bulmak hiç de zor bir iş değildi: Almanlar'ın kendilerine güveni ve gelecekteki savaşın sonucuna inançları öylesine sonsuzdu ki, onları kamufle etmek, hattâ şöyle üstünkörü gizlemek zahmetine bile katlanmamışlardı. Hareketsiz duran birkaç taşıtın üstünde çalışmakta olan askerler gayet iyi farkediliyordu. Başka tanklar geri gidiyor, yarım sağ yapıyor, sanki saldırı artık sâdece bir sâniye konusuymuş gibi, savaş düzenine girmek için manevra yapıyorlardı. Tiger'lerin muazzam motorlarının hiç durmadan homurdandıkları işitiliyordu.

Vukalovic, zaten birçok sayıyla dolan bir kâğıda birkaç sayı daha karalamak amacıyla dürbününü bıraktı, bazı toplamalar yaptı, içini çekerek kâğıdı kalemi bir yana itti ve Albay Janzy'ye doğru döndü. O da kendi yö-

nünden buna benzer hesaplar yapmakla uğraşıyordu.

— «Kurmay heyetinizden özür dilerim albay.. En azından benim kadar sayı saymasını biliyorlarmış.»

Deniz Albayı Jensen'in pek ünlü ve kendisine pek yakışan o korsan gülüşü ilk olarak görünmez oldu. Jensen'in düşünceli, ağırbaşlı yüzü, 5'inci Ordu'nun harekât genel karargâhındaki odasını durmadan arşılanladığı sırada yorgunluk ve uykusuzluğunu açıkça belli ediyordu.

Bu gidip gelmelerde yalnız değildi. Yanında, İngiliz Ordusu'nun tümgeneral üniformasını giymiş, saçları kırlaşmaya başlayan bir subay da vardı. O da aynı gidiş gelişi, aynı asık yüzle yapıp duruyordu. İkisi birlikte odanın sonuna geldikleri anda general, hatırı sayılır bir R.C.A. vericisinin önünde oturan ve başında kulaklıklar bulunan bir çavuşa dikkatle baktı. Çavuş ona başını salladı. İki komutan yürüyüşlerine yeniden başladılar.

General birdenbire :

— «Jensen vakit ilerliyor!» Dedi. «Kabul edersin ki, önemli bir işi başlattıktan sonra onu durdurman çok zor oluyor.»

Jensen içini çekerek :

— «Farkındayım, son keşif raporları ne diyor efendim?»

General acı acı :

— «Çok şükür, rapor sıkıntısı çektiğimiz yok ama, ne işe yarayacaklarını ancak Tanrı bilir,» diye cevap verdi. «Görünüşe bakılırsa, iki «**Panzerdivision**»u, Bir Alman piyade tümenini, bir Avusturya piyade tümenini ve iki

«**Jaeger battalion**»u -şu harikulâde dağcı birlikleri- içinde bulunduran Gustav hattı boyunca, yoğun bir faaliyet göze çarpıyor. Bir saldırı hazırlığında değiller. Bir kere, bütün bu manevraların geçtiği bölgede saldırı çok zor olurdu. İkincisi de, eğer bir saldırı hazırlasalardı, hazırlıklarını gizli tutmak için görülmemiş tedbirlere başvururlardı.»

— «Peki, ya bütün bu faaliyet nedir öyleyse? Eğer saldırmaya niyetleri yoksa, neden çırpınıyorlar?»

— «Yetkili bir kaynağın bildirdiğine göre, bütün bu hazırlıkların yıldırım gibi bir geri çekilmeyi haber verdiği kabul ediliyor. Benim bütün bildiğim, o çürümüş tümenlerin hâlâ Gustav hattında bulunduklarıdır!»

Jensen umutsuzca, omuzlarını kaldırdı.

— «Sabahın saat dördünden itibaren, her iki saatte bir telsiz buluşması kararlaştırılmıştı ve...»

— «Hiçbir bağlantı kurulamadı.»

Jensen ses çıkarmadı. General bir süre düşünceli düşünceli ona baktı :

— «Batı Avrupa'nın en iyisi demiştiniz, değil mi?»

— «Evet, öyle demiştim!..»

⁂

Generalin «**Güç 10**» harekâtı için Jensen'in seçtiği ajanların vasıflandırılması konusundaki sessiz şüpheleri, yersiz değildir. Eğer o anda Hauptmann Neufeld'in Bosna karargâhındaki geçiş barakasında, bulunan ajanları görse, bu şüphesi kat kat artardı. Bu adamlarda, askerî harekât ekiplerinin en iyileri

arasında sayılan bir topluluktan beklenebilecek uyumluluk, anlaşma, karşılıklı güvenden hiçbir eser yoktu. Tam aksine, hava, garip bir şekilde hınç ve şüpheyle, anlaşmazlık ve düşmanlıkla yüklüydü. Bu öylesine ağır bir havaydı ki âdeta elle tutulabilirdi. Reynolds artık kendini tutamadığından Mallory'ye hiddetle :

— «Şimdi artık her şeyi öğrenmek istiyorum!» Diye bağırıyordu.

André sertçe :

— «Daha yavaş konuşun.» Diye onlara ihtar etti.

Reynolds sesini bir hayli kısmış olmasına rağmen öfkesinden yine de hiçbir şey kaybetmemişti :

— «Şimdi artık her şeyi öğrenmek istiyorum!»

Mallory'nin sesi hep aynı derecede tarafsız ve sâkindi :

— «Zamanı gelince öğrenirsiniz. Henüz o duruma gelmedik. Bilmediğiniz bir şeyi size söyletemezler.»

Reynolds yumruklarını sıktı, öne doğru bir adım attı.

— «Yâni ne demek istiyorsunuz siz...»

— «Hiçbir şey demek istemiyorum çavuş!.. Termoli'de haklıydım. Gecikmeli bir bombadan daha yararlı değilsiniz.»

Şimdi, Reynolds artık iyiden iyiye kendini kaybetmişti :

— «Ama, hiç değilse, bir bomba namuslu, dürüst bir şeydir!»

André gayet sâkin bir sesle :

— «Söylediklerinizi tekrar edin.» Dedi.

— «Nasıl?»

— «Söylediklerinizi tekrar edin diyorum.»

— «Dinleyin, André...»

— «Albay André, evlât.»

— «Peki efendim.»

— «Sözlerinizi tekrarlayın, ben de size dikbaşlılıktan en azından beş yıl garanti edeyim..»

— «Evet efendim.» Reynolds'un kendine hâkim olmak için yaptığı fizikî çaba hiç kimsenin gözünden kaçmıyordu. «Peki ama, bir yandan bu akşam şu Ivenici denen yerden gideceğimizi anlattığı hâlde, öğleden sonraki tasarılarını bize neden söylemiyor?»

André sonsuz bir sabırla :

— «Çünkü tasarılarımız Alman'ların rahatça engelleyebilecekleri bir şeydir,» dedi. «Eğer öğrenirlerse. İçimizden birini baskıyla, zorlayarak konuştururlarsa, elbette.. Ama, Ivenici'ye karşı hiçbir şey yapamazlar: Yayla Partizanların elinde.»

Miller konuşmanın yolunu değiştirdi. Mallory'ye :

— «İkibin metre yükseklik dediniz, kar orada pek kalın olmalı,» dedi. «Herhangi bir kimse bütün bunu kaldırmayı nasıl umabilir?»

Mallory dalgın dalgın :

— «Bilmiyorum,» dedi. «Belki de birisinin aklına bir fikir gelir.»

***

Ivenici yaylasında, ikibin metreden daha

fazla bir yükseklikte, gerçekten de birisinin aklına bir fikir gelmişti.

Ivenici yaylası keder verici beyazlıkta bir çöldü. Ve yılın pek çok ayında, müthiş derecede ısırıcı, kükreyen, her türlü varlığın yaşamasına elverişsiz soğukta bir çöl. Yayla kuzey yönde, az çok dikey, yüzelli metrelik bir duvara dayanıyordu. Bu cidarın üstünde, buz parçalarının arasında, şurada burada cılız birkaç top çam görülüyordu. Bu ağaçlar minicik bir kornişin üzerinde büyümüşlerdi, dalları da buzlu karın ağırlığı altında içler acısı bir şekilde sarkıyordu. Doğuda yayla hiçbir şeye dayanmıyordu: Doğrudan doğruya aşağı vâdilere düşen cidarın tepesi, âdeta bıçakla kesilmiş gibi dümdüzdü.

Asıl yayla denen kısım kar alanından ibaretti. Bu bembeyaz düzlüğün üzerinde güneşin yansıması gözleri kamaştırıyordu. Alanın uzunluğu belki sekizyüz metre kadardı ama, genişliği aslâ yüz metreyi aşmıyordu. Yayla, güney uçta, biraz daha yüksek olan cidarla birleşmek için birdenbire yükseliyordu.

Bu çıkıntının üzerine, biri küçük, diğeri büyük, beyaz iki çadır kurulmuştu. Küçüğünün önünde iki kişi tartışıyordu. En uzun boylusu ve en yaşlısı, sırtında kalın bir palto, gözlerinde de kara gözlükleri bulunanı, Saraybosna'da üslenen bir Partizan tugayının komutanı Albay Vis'ti. Daha genç ve daha zayıf olan öbürü, yardımcısı Yüzbaşı Vlanovis'ti. İki komutan, bakışlarıyla yaylanın bütün uzunluğunu tarıyorlardı.

Yüzbaşı Vlanovic sıkıntılı bir sesle :

— «Bunu yapmanın muhakkak ki çok daha kolay yolları vardır.» Dedi.

— «Boris, evlâdım, şu yolları bana gösterin, onları hemen kullanırım.» Albay Vis'in sesi, büyük bir yetki etkisi taşıyordu.

— «Buldozerler, evet kabul ediyorum, bize çok yararlı olurdu; kar süpürme makineleri de öyle. Ama itiraf edin ki, bu makinelerin buraya kadar yükselen dikey cidarları tırmanması, gayet zor olurdu. Zaten bir ordunun yürümekten başka işi var mıdır ki?»

Vlanovic saygılı bir ses tonuyla onun fikrini cerh etti:

— «Evet albayım!» Dedi.

Tam karşılarında, yaylanın kuzeyinde ve daha da ötesinde, bazıları koyu renkli ve tırtıllı, bazıları da kar ve pembe pırıltılarla yirmi kadar sipsivri tepe, bulutsuz gökyüzünün soluk maviliği içinde ok gibi yükseliyordu.

Ama o sırada yaylanın arzettiği manzara bundan daha da etkileyici ve büyüleyiciydi. Yugoslav Ordusu'nun kurşunî üniformasını giymiş -daha doğrusu yarısı üniformalıydı, geri kalan kısmı uluslararası olduğu kadar da rengârenk, değişik giysiler içindeydi- bin kişilik güçlü bir falanj birliği ayak değmemiş karların üstünde kaplumbağa hızıyla ilerliyordu.

Falanj, kolkola girip birbirine perçinlenmiş, elli kişi genişliğindeydi, ağır ağır karlar üstünde zorlukla ilerleyen elli kişi. Ve elli kişilik yirmi sıra vardı. Yürüyüşlerindeki yavaşlığın hiçbir gizli tarafı yoktu: İlk dizidekiler, bellerine kadar kara gömülen bedenlerinin yarısıyla kelimenin tam anlamıyla karı süpürüyorlardı. Daha şimdiden yüzlerinde bitkinliğin ifadesi okunuyordu. Bu yükseklik-

te nabızları daha hızlı attıran, derman namına bir şey bırakmayan, gerçekten, gaddar bir işti bu. Bir nefes hava çekmek için âdeta çarpışmak gerekti. Bacaklar kurşun kesilmiş, kollar cendere içindeydi. Uzuvların kendilerine âit olduğunu, çektikleri acılardan anlıyorlardı.

Gelenler yalnız erkekler değildi. İlk beş asker dizisinden sonra, sıralarda hemen hemen erkekler kadar kadın ve genç kızlar da vardı. Ama, dondurucu soğuktan, kamçılayıcı sert rüzgârdan korunmak amacıyla herkes öyle sıkı sıkıya sarınıp sarmalanmıştı ki, kadını, erkeği ayırdetmek hemen hemen imkânsızdı. Son iki dizi yalnız ve yalnız «**Partisankas**»lardan oluşmuştu. Onlar dahi ta dizlerine kadar karlara gömülüyorlardı ki, bu da yapılacak işin azametini anlatmaya yeterdi.

Bu akla durgunluk veren manzara, savaştaki Yugoslavya'da pek o kadar seyrek rastlanan bir şey değildi. Tamamiyle Alman zırhlı birliklerinin elkoyduğu ovalardaki uçak alanları, devamlı olarak Yugoslavlar'a yasaklanmıştı. İşte onun içindir ki Partizanlar yüksek dağlarda kendilerine özel iniş alanları kurmuşlar, böyle bir kar kalınlığı karşısında, mekanik araçlara hiç yol vermeyen bölgelerde buna katlanmak, elde olanla yetinmek zorunda kalmışlardı.

Albay Vis önünde uzanan o acıklı manzarayı seyretmekten kendini zorla alarak :

— «İşte böyle Boris!» Dedi. «Burada kış sporları yapmak için mi bulunduğumuzu sanıyorsunuz? Haydi bakalım, biraz da erzak ve mutfak işleriyle uğraşın. Bugün sıcak ye-

mek ve çorba için bütün bir haftalık tayınımızı harcayacağız.»

— «Başüstüne albayım!» Vlanovic, kuzeyden yükselmeye başlayan uzak bir patlama gürültüsünü daha rahat işitebilmek amacıyla kulaklıklı kürk başlığını çıkardı. «Peki ama, bu da nesi?»

Vis dalgın bir hâlde :

— «Şu bizim Yugoslav dağlarının saf havasında ses çok uzaklara kadar ulaşır!» Diye karşılık verdi.

— «Anlamadım, albayım?»

Vis gözle görülen bir memnunlukla :

— «Dediğim şu oğlum: Meslek hayatının en güzel kar çözülmesiyle karşılaşmakta olan Novo Derventa'daki Messerschmitt avcı uçakları üssü bu.»

— «Efendim, albayım?...»

Vis büyük bir sabırla derin derin içini çekti :

— «Günün birinde, sizi asker yapabileceğim Boris!. Messerschmitt'ler kötü toplar ve mitralyözlerle donatılmış avcı uçaklarıdır. Şimdi söyleyin bakalım, şu anda Yugoslavya'da böyle avcı uçakları için en bulunmaz hedef hangisidir?»

— «En bulunmaz ha...» Vlanovic sözünü yarıda kesti ve bakışlarını zahmetle çabalayan falanja döndürdü. «Ah!...»

— «Evet ah, ya!.. «**British Air Force**,» sadece Novo Derventa'daki küçük dostlarımızla uğraşmak amacıyla, en iyi ağır bombardıman uçakları Lancaster'lerden altı tanesini İtalyan cephesinden çekti.» O da daha iyi işitebilmek için başlığını çıkardı.

— «Sert iş görüyorlar, değil mi? Bitirdiklerinde, bir tek Messerschmitt bile bir haftadan önce bu alandan havalanamaz. Havalanabilecek bir tek uçak kaldığını kabul edersek tabii.»

— «Bir şey söylememe izin verir misiniz, albayım?»

— «Hiç çekinmeyin, Yüzbaşı Vlanovic.»

— «Daha başka avcı uçakları üssü de var.»

— «Doğru.» Vis gökyüzünü gösterdi. «Orada bir şeyler görüyor musunuz?»

Vlanovic boynunu dört yana çevirdi, kör edici güneşte gözlerini kırpıştırdı, hayret verici boşluktaki masmavi gökyüzünü araştırdı ve başını salladı. Vis itiraf etti :

— «Ben de bir şey göremiyorum. Bununla beraber, yedibin metre ötede -hiç şüphesiz mürettebatı da en azından bizler kadar donuyordur- birçok «**Beau-fighters**» filotillâsı var. Bunlar hava iyice kararıncaya göklerde devriye gezmeye devam edecekler.»

— «Ama albayım, bütün bu işleri çeviren kimdir? Bütün adamlarımızı, bombardıman filolarını, avcı filolarını ayaklandırma yetkisini kendinde bulan kimdir?»

— «Yüzbaşı Mallory, galiba.»

— «Bir yüzbaşı mı? Benim gibi mi?»

— «Bir yüzbaşı ama, tıpkı size benzeyip benzemediğini pek bilmiyorum. Her ne olursa olsun, önemli olan rütbeler değildir. İsimdir. Mallory...»

— »Ondan söz edildiğini hiç işitmemiştim.»

— «Olabilir evlât!»

— «İyi ama... O adam, yâni Yüzbaşı Mallory, bütün bunlarla ne yapmak istiyor?»

— «Bu akşam onu gördüğünüz zaman bunu kendisine sorarsınız.»

— «Bu akşam buraya mı gelecek?»

— «Evet bu akşam. Eğer şu sırada hâlâ hayattaysa.»

*
**

Neufeld peşinden gelen Droshny'yle birlikte hızlı ve kendine güvenen adımlarla telsiz barakasına girdi: Eski bir masa, sarsak iki sandalye, koskocaman portatif bir verici, işte hepsi bu kadar. Telsizin başında oturan Alman onbaşı araştırıcı gözlerle başını döndürdü.

Neufeld ona şu komutu verdi :

— «Neretva köprüsündeki 7'nci Zırhlı Birlik genel karargâhı.» Neufeld gayet formunda görünüyordu. «Bizzat general Zimmermann'ın kendisiyle görüşmek istiyorum!»

Onbaşı başıyla tasdik etti, çağırma göstergesini düzenledi ve birkaç sâniye içinde karşılık aldı. Bir süre dinledi, sonra da Neufeld'e hitap etti :

— «General derhal geliyor, yüzbaşım.»

Neufeld elini uzattı kulaklıkları yakaları ve çıkış kapısının yönünü gösterdi. Onbaşı ayağa kalkarak, barakadan ayrıldı. Neufeld onun yerine oturdu, kulaklıkları başına geçirdi. Bir iki sâniye sonra, kulaklarında bir ses çınlamaya başlarken, elinde olmadan sandalyesinde şöyle bir doğruldu.

— «Herr General, Hauptmann Neufeld ko-

nuşuyor! İngilizler döndüler. Zenica kafesindeki Partizanların, güneyden, Neretva köprüsünden, büyük çapta bir saldırı beklediklerini bildirdiler.»

— «Sahi mi?...»

General Zimmermann, tam da Neretva köprüsünün güneyinde, ilk ağaç çizgisinin üzerinde duran telsiz kamyonunun arkasındaki bir döner koltuğa rahatça yerleşmişti. Memnunluğunu gizleme zahmetine bile katlanmıyordu. Kamyonun tentesini açmışlardı. O küçük ilkbahar güneşinden daha iyi yararlanabilmek amacıyla kasketini çıkardı.

— «Çok ilginç doğrusu,» diye konuşmasını sürdürdü. «Başka bir şeyler daha yok mu?»

— «Var efendim.» Neufeld'in sesi hoparlörden mâdenî bir cızırtıyla çıkıyordu. «Adamlar, uçakla siper bir yere gönderilmeyi istediler. Hatlarımızın arkasında uzak bir yerlere, ya da hattâ Almanya'ya bile gitmeye hazırlar. Kendilerini burada pek emniyet içinde hissetmiyorlar.»

— «İyi, iyi, iyi! Kendilerini emniyet içinde hissetmiyorlarmış!» Bu sözler üzerine Zimmermann çabucak bir şeyler düşündü. «Durum hakkında tam olarak bilgi edinebildiniz mi Hauptmann Neufeld? Bunun kapsadığı incelikleri iyice biliyor musunuz? Kısacası, bütün bunların ne demek olduğunu tam olarak kavrıyor musunuz?»

— «Evet, Herr General!»

— «Biraz düşünmem gerekiyor. Ayrılmayın.»

Zimmermann, tasarısını kafasında daha iyi evirip çevirmek amacıyla gevşek gevşek ön-

den arkaya bir süre sallandı. Neretva'nın güney kıyısını çevreleyen çayırlara, çelik köprünün altından akip giden ırmağa, sonra da Albay Lazlo'nun Partizanlarının ilk savunma hattını meydana getiren kayalardan oluşan istihkâmlara kadar hızla yükselen karşı kıyıdaki çayırlara donuk gözlerle bakıyordu. Eğer bakışlarını doğuya doğru yöneltirse, hemen hemen tam karşıdan gelen beyazlı yeşilli, bol köpüklü suları görebiliyordu: Neretva kuzeye doğru kıvrılarak, hiç durmadan fışkırdığı boğazın cidarları ardında kaybolurken, iki kıyıdaki çayırlar da gitgide daralıyordu. Güneye doğru da çeyrek bir dönüş yapsa bakışları çam ormanına dalıyordu. O, ıssız bir çam ormanıydı. Sonraları gözler alacakaranlığa alışınca, hem gökyüzünden, hem de Neretva'nın kuzey kıyısından, birçok kamuflaj örtü ve ağıyla, kocaman kuru dal yığınlarıyla görünmez hâle getirilen düzinelerle dikdörtgen şekiller beliriveriyordu. İki «**Panzerdivision**»unun kamufle edilmiş bu ilk unsurlarının görünüşü Zimmerman'ın düşüncelerini toparlamasına bir parça yardım etti. Hemen mikrofonu yakaladı:

— «Hauptmann Neufeld? Karar verdim, ayrıntılarını titizlikle izleyerek onu uygularsınız...»

Droshny başına geçirdiği öbür kulaklıkları çıkardı, kuşkulu bir hâlle Neufeld'e:

— «Acaba general biraz fazla ileri gitmiyor mu?» Dedi.

Neufeld:

— «General Zimmermann her zaman ne yaptığını bilir,» diyerek ona güvenlik verdi.

«Yeryüzündeki yüzbaşı Mallory'ler konusundaki psikolojik bilgisi her zaman yüzdeyüz doğru çıkmıştır.»

— «Öyle olduğunu umut ederim!» Droshny pek inanamıyordu. «Bizler için umut etmek isterim!»

Barakadan ayrıldılar. Neufeld geçerken telsizciye: «Yüzbaşı Mallory'yi bana gönderirsiniz. Çavuş Baer'i de,» dedi.

Mallory, Neufeld'in çalışma odasına girdiğinde Droshny'yle Baer de orada bulunuyordu. Neufeld soğuk ve işi başından aşkın görünüyordu.

— «Kayaklı bir uçak sizi götürecek. Şu pis dağlara inebilen tek araç bunlar. Hareket saat dörtte, o zamana kadar uyuyacak birkaç saatiniz kalıyor. Soracağınız bir şey var mı?»

— «İniş alanı nerede?»

— «Buradan bir kilometre ötede bir orman düzlüğü. Başka bir şey soracak mısın?»

— «Hayır!. Bizi buradan gönderin yeter.»

Neufeld kelimelerin üstüne basa basa:

— «Benden yana hiç tasa çekmeyin!» Dedi. «Tek isteğim sizin emniyetli bir yere bir an önce ulaştığınızı görmek. Daha doğrusu siz, benim için bir dertten başka bir şey değilsiniz, onun için ne kadar erken başımdan giderseniz o kadar iyi olur.»

Mallory başını salladı, çıktı. Neufeld, Baer'e doğru döndü.

— «Size verilecek küçük bir işim var çavuş Baer!.. Küçük ama, çok önemli. Beni iyi dinleyin.»

Mallory dışarıya çıkınca düşünceli bir hâl-

de avluyu geçti. Geçiş barakasına yaklaşırken içeriden André çıktı ve başının dört bir yanı puro dumanlarıyla çevrelenmiş, kaşları çatılmış, bir tek kelime bile söylemeden yanından geçip gitti. Mallory yine Petar'ın **'The girl I left behind me'** şarkısının Yugoslavcası'nı çalmakta olduğu kulübeye girdi. Hiç şüphesiz bu ,onun en sevdiği parçaydı. Yerde oturan Maria, Reynolds ve Groves, hiç konuşmuyorlardı. Uyku tulumunun içine yarıyarıya uzanan Miller şiir kitabını gözden geçiriyordu.

Mallory kapıyı gösterdi.

— «Dostumuzu rahatsız eden bir şey var?»

Miller bir parça sırıttı ve Petar'ı gösterdi:

— «Bir defa daha, André'nin en sevdiği havayı çalıyor.»

Mallory kısaca gülümsedi ve Maria'ya doğru döndü.

— «Çalmayı bırakmasını söyleyin şuna. Öğleden sonra gidiyoruz, onun için hepimizin mümkün olduğu kadar fazla uykuya ihtiyacı var.»

Reynolds homurdandı:

— «Uçakta da uyunabilir. Her neresi olursa olsun, gittiğimiz yerde de uyuyabiliriz.»

— «Hayır, şimdi uyuyun.»

— «Neden şimdi?»

— «Neden mi şimdi?» Mallory'nin gözleri uzak bir hedefi incelermiş gibiydi. Sâkin bir sesle: «Çünkü uyuyabileceğimiz tek zaman şimdi de ondan.»

Bu sözler Reynolds üzerinde garip bir etki yarattı. Bütün günden beri yüzü ilk olarak ne

düşmanlık, ne de şüphe gösteriyordu. Her şeyden çok özellikle merak duyuyordu. Hattâ onda, ilk ve titrek bir anlama ışığı gibi bir şey farkedilebilirdi.

⁂

Ivenici yaylasında falanj hâlâ hareket hâlindeydi. Ama, artık canlı yaratıklardan, insanlardan oluşmuşa benzemiyordu. Kötü durumdaki otomatları, suratları acıyla ve tahmin edilemez, aklın alamayacağı bir yorgunlukla bükülmüş, kolları bacakları ateş içinde, beyinleri uyuşmuş, sendeleyerek ölüler arasından geri gelen hayâletleri andırıyordu. Her sâniye birisi düşüyor ve bir daha kalkmıyordu. Onu alıp götürüyorlar, yarı koma hâlinde uzanan düzinelerle gövde arasına bırakıyorlardı. «**Partisankas**»lar dumanı tüten çanak çanak çorbalar, ağzına kadar dolu bardak bardak rakılarla hayatın ve hararetin yenilgiye uğrmaması için ellerinden geleni yapmaktan bir an geri kalmıyorlardı.

Yüzbaşı Vlanovic, sonsuz bir ciddiyetin farkedildiği zayıf, bozuk bir sesle Albay Vis' le konuşuyordu.

— «Çılgınlık bu albayım, düpedüz çılgınlık! İmkânsız bir şey, mümkün olmadığını siz de görüyorsunuz ya! Bakın, albayım: Sâdece ilk iki saat içinde ikiyüzelli bayılma olayı! Yükseklik, soğuk, tam beden yorgunluğu. Dedim ya, bu bir çılgınlık!»

Vis sükûnetle :

— «Genel olarak, savaş zaten çılgınlıktır,» diye karşılık verdi. «Telsize gidin, beşyüz kişi daha isteyin.»

HER ŞEYE ATEŞ!

Cuma, saat: 15,00 - 21,15

Artık olan olmuştu, Mallory bunu gayet iyi anlıyordu. André'ye, Miller'e, Reynolds'a, Groves'a baktı ve onların da anladığını hissetmişti. Tamamı tamamına kendi içinden geçenleri onların yüzlerinde yansıdığını görüyordu. Alabildiğine bir gerginlik, basit bir tetik çekilmesiyle hemen faaliyete geçmeye hazır bir uyanıklık. Herhangi bir kimseyi gerçek yüzüyle gösteren o gerçek dakikası daima gelirdi. Mallory hep kendi kendine Reynolds'un, Groves'dan ne bekleyebileceğini sorup durmuştu: Şimdi onların hiç de geri kalmayacaklarını, yetenekli olacaklarını biliyordu. Miller'le André konusunda hiç kafasını yormuyordu, onları çok yakından ve çok iyi tanıyordu. Her şeyin mahvolmuş göründüğü anda, Miller sâkin sâkin, kendi kendini de aşardı. Gevşek ve tasasız André'ye gelince, akıl almaz bir dövüşme makinesi, Mallory'nin bütün tecrübesine rağmen ömründe hiç rastlamadığı şekilde, soğukkanlılıkla zırdeli fakat hesaplı bir yaratık hâline girivermek için birdenbire uyuşukluğundan çıkabilirdi.

Mallory söz aldığında bu işi yine her zamanki gibi hiçbir şey ifade etmeyen bir tonla :

— «Gidişimizin saat dörtte olması karar-

laştırıldı. Şimdi saat üç. İşler biraz olurunda giderse, onları ansızın yakalayabiliriz. Her şey iyice anlaşıldı mı?»

Reynolds kulaklarına inanmakta zorluk çekiyordu.

— «Yâni demek istiyorsunuz ki, bir kemik görünce ateş edeceğiz, öyle mi?»

— «Evet... Hem de öldürmek için ateş edeceksiniz. Bu bir emirdir çavuş.»

Reynolds :

— «Olur şey değil,» dedi. «Olup bitecekler konusunda hiçbir fikrim yok, hazırlanan nedir anlamıyorum!»

Herkes açıkça görüyordu ki Reynolds artık düzenlenen şeyler üzerinde kendi küçük saplantısını sürdürmekten en sonunda kesinlikle vazgeçmişti.

Mallory'yle André kulübeden ayrılıp, tasasız adımlarla Neufeld'in barakasına doğru yöneldiler.

Mallory :

— «Bizim hakkımızda pek fazla hayâle kapıldıkları yok, biliyor musunuz?» Dedi.

— «Biliyorum. Petar'la Maria nerede?»

— «Belki de uyuyorlardır? Onlar çıkalı iki saat oldu. O ikisini daha sonra buluruz.»

— «O zaman belki de çok geç olur... Pek büyük bir tehlike içindeler, Keith'çiğim!»

— İmkânsızı mümkün hâle getiremeyiz ki. Şu son on saatte sâdece bunu düşündüm. Dayanılmaz bir tehlike ama, onu göze almak zorundayım. Feda edilebilirler.. Kâğıtlarımı hemen açsam bunun ne demek olacağını biliyorsunuz.»

André içini çekti :

— «Evet,» dedi. «Her şeyin sonu olurdu.»

Kapıya vurmak zahmetine katlanmadan içeriye girdiler. Yanında Droshny'yle, çalışma masasının başında oturan Neufeld asık suratla hayretini belli etti.

— «Saat dört demiştim, üç değil!»

Mallory özür dileyerek :

— «Bunda sizin bir kusurunuz yok,» dedi. Ardından kapıyı örttü. «Lütfen bir çılgınlık yapmaya kalkışmayın.»

Neufeld'le Droshny, uçlarından delinmiş saçtan susturucular bulunan iki Lüger'in namlusunu seyretmekle yetindiler. Sonra Neufeld belirli bir konuşma zorluğuyla söze başladı :

— «Sizin değerinizi bu kadar küçümsediğim için bağışlanır tarafım yok!...»

— «Rahat durun. Broznik'in casusları dört İngiliz tutsağının nerede olduklarını buldular. Sözün kısası, onların nerede olduklarını biliyoruz. Bizi oraya götüreceksiniz. Hem de derhal.»

Neufeld inançlı bir sesle :

— «Delisiniz siz!» Dedi.

André :

— «Fikrinize ihtiyacımız yok.» Dedi.

Neufeld'le Droshny'nin arkalarına geçti, tabancalarını aldı, mermileri çıkarıp, sonra yine kılıflarına yerleştirdi. Daha sonra odanın bir köşesine gidip Schmeisser iki mekineli tüfeği aldı, getirip masanın üzerine, birini Neufeld'in, öbürünü de Droshny'nin önüne bıraktı.

André gayet kibar bir sesle :

— «Baylar,» dedi. «İşte şimdi tepeden tırnağa silâhlandınız!»

Droshny hiddetle :

— «Peki, ya sizinle gelmeyi kabul etmezsek?»

André'nin kibarlığı derhal uçup gitti. Sâkin sâkin masanın çevresini dolandı, Lüger'inin susturucusunu Droshny'nin çenesine dayadı. Beriki acıdan hıçkırdı.

André hemen hemen yalvaran bir sesle hareketini tamamladı.

— «Çok rica ederim,» dedi. «Çok rica ederim, beni kışkırtmayın.»

Droshny hiçbir kışkırtmaya kalkışmadı. Mallory pencereye yaklaştı. Dışarıda, oradan aşağı yukarı on metre kadar ötede, tepeden tırnağa silâhlı bir düzine kadar Cetniques dolaşıp duruyordu. Avlunun öbür yanında, ahırların kapıları ağzına kadar açıktı. Bu, Miller'le iki çavuşun mevkilerini aldığı anlamına geliyordu.

Mallory karşısındakilere :

— «Avluyu geçip ahırlara kadar gideceksiniz,» dedi. «Hiç kimseyle konuşmayacaksınız, hiçbir hareket, hiçbir işaret yapmayacaksınız. Biz on metre geriden sizi izleyeceğiz.»

— «On metreden mi? Dışarıda, herkesin gözü önünde silâhlarınızı üstümüze çevirmeye cesaret edemezsiniz ki!»

Mallory kabul etti :

— «Orası öyle. Şu kapıyı açacağınız andan itibaren, ahırlarda mevzilenmiş üç Schmeisser'in ateş hattı içinde bulunacaksınız. Dikkat

edin, herhangi bir harekete kalkışırsanız, sizinle birlikte bütün askerlerinizin ölümüne sebep olursunuz!.. Biz sizin arkanızda bir hayli uzaktan geliyoruz.»

André'nin bir el hareketi üzerine, Neufeld' le Droshny şarjörü boşaltılan Schmeisser'lerini düşmanca bir sessizlik içinde omuzlarına astılar.

Mallory bir an onları inceledi.

— «Takındığınız tutuma biraz dikkat ederseniz, herhalde iyi olur. Canınızı sıkan bir şey var, öyle göze çarpıyor ki eğer bu suratlarla kapıyı açarsanız, daha adımınızı eşiğe atmadan Miller sizi yere serer. Bana inanmanızı bilhassa rica ederim!»

İster istemez razı oldular. Mallory onlara kapıyı açıncaya kadar yüzlerine normale az çok yakın bir ifade verebildiler. Çıktılar ve ahırlara doğru yöneldiler. Yolun yarısına ulaştıklarında, Mallory'yle André de dışarıya çıktı ve onları izledi. Çevredekiler onlara merakla baktılar, hepsi o kadar. Herkesin ahırlara doğru yönelmeye hakkı vardı, bunun özel bir ilgiye değer yanı yoktu.

İşte böylece, iki dakika sonra karargâhtan ayrıldılar. Gerektiği gibi Neufeld'le Droshny önde katırlarını sürüyorlardı. Özellikle Droshny'nin Schmeisser'i, tabancası ve kemerindeki korsan hançerleri kolleksiyonuyla pek savaşçı bir görünüşü vardı. Hemen arkasından gelen André'nin kendi Schmeisser' iyle başının dertte olduğu besbelliydi: Silâhı iki eliyle yakalamış, burnunun ucuna kaldırmış inceden inceye bir şeyler araştırıyordu. Önünden giden iki adamı temizlemek için

namluyu on santim kaldırıp tetiğe basmanın yeterli olduğu konusunda hiç kimsenin söyleyecek bir sözü olamazdı. André'nin arkasında Mallory'yle Miller katırlarını yanyana sürüyorlardı. Onların da tıpkı André gibi canları sıkkın görünüyordu. Dizinin en sonunda gelen Reynolds'la Groves da hemen hemen aynı gevşeklik ve rahatlığı göstermeyi başarıyorlardı. Ama, onların bakışında belli belirsiz bir dikkat fazlalığı farkediliyordu. Bu da olmayabilirdi, çünkü yedi adam sâdece bir tek silâh patlatmadan değil, aynı zamanda da en ufak bir çabalamaya meydan vermeden karargâhtan çıkmışlardı.

Yol, hemen hemen tamamiyle tırmanma olmak üzere, ikibuçuk saat sürdü. Kan kırmızısı bir güneş seyrelmeye başlayan çamlar arasından batıya devrilirken bir orman düzlüğüne girdiler: Burası bir sahanlık gibi dümdüzdü. Neufeld'le Droshny durdular ve öbürlerinin gelmesini bekleştiler. Mallory orman düzlüğünün ortasına kurulan yapıyı rahatça, gönlünün dilediği gibi incelemek amacıyla katırını durdurdu: Gayet alçak, son derece tıkız, demir çubuklu daracık pencereleriyle etkileyici güçte, tepesinde biri tüten iki bacası bulunan bir blokhavs.

Mallory :

— «Burası mı?» Diye sordu.

Neufeld kötü bir sesle :

— «Bunu sormaya değmez,» diye cevap verdi. «O kadar zamanı, sizi kötü bir yere getirmek için mi geçireceğimi sanıyordunuz?»

Mallory de buna karşılık :

— «Sizden her şey beklenir,» dedi. «Her neyse, pek sevimli bir yer burası.»

— «Yugoslav Ordusu mühimmat depolarını lüks otellere yerleştirmiyor.»

Mallory :

— «Gayet tabii!» Diye tasdik etti.

İşareti üzerine, katırlarını orman düzlüğünden sürdüler. Zırhlı iki levha ön tarafdaki duvardan âdeta kaşla göz arasında yok oluverdi ve böylece de mitralyöz namlularının dışarıya uzandığı iki pencere ortaya çıktı. Yedi kişi bulundukları durumda kaderlerini şu korkutucu ateşli silâhların eline teslim etmişlerdi.

Mallory gerçeği kabul ederek :

— «Adamlarınız nöbet tutmasını iyi biliyorlar!» Dedi. «Böyle bir müstahkem mevkii korumak için pek fazla insan gerekmemeli. Kaç kişi bunlar?»

Neufeld istemeye istemeye :

— «Altı,» dedi.

André uyardı :

— «Yedi olursa, öldünüz demektir.»

Neufeld :

— «Altı,» diye tekrarladı.

Yaklaştıkları sırada, Neufeld'le Droshny' nin gözle görülen varlığı sâyesinde, namlular geri çekildi, kepenkler kapandı ve ağır madenî kapı açıldı. Kapının eşiğinde bir çavuş belirdi, biraz da hayret ederek, saygıyla selâm verdi.

Çavuş :

— «Ne güzel bir sürpriz oldu, Hauptmann

Neufeld!» Dedi. «Geleceğinizi bildiren hiçbir telsiz mesajı almamıştık.»

— «Bunun görevle bir ilişkisi yok.»

Neufeld onları içeriye buyur etti ama, André, onun önden geçmesi için, gözdağı veren Schmeisser'inin bir dürtüsüyle de desteklenen bir kibarlıkla ısrar etti. Neufeld girdi, peşinden de Droshny'yle öbür beş kişi geldi.

Pencereler öylesine daracıktı ki petrol lâmbaları süs olmaktan çıkmıştı. Bu çelimsiz ışıkların yardımına ocakta gürüldeyen büyük bir odun ateşi koşuyordu. Yontulmamış taştan o muazzam duvarlardan yayılan kasvetle hiçbir şey başa çıkamazdı ama, neyse ki oda umulmadık derecede iyi döşenmişti: Bir masa, sandalyeler, iki koltuk bir de sedir vardı. Hattâ yerde bir de halı vardı. Görülen üç kapıdan biri kalın demir çubuklarla donatılmıştı. Kendilerini karşılayan çavuş da hesaba katılırsa, odada silâhlı üç asker bulunuyordu. Mallory, hiddetten aşırı derecede gerilmiş olan Neufeld'e işaret etti. Neufeld de nöbetçilerden birine :

— «Tutsakları getirin!» Dedi.

Nöbetçi duvardan kalın, ağır bir anahtar aldı ve tahkim edilmiş kapıya doğru yöneldi. Çavuşla ikinci nöbetçi pencerelere zırhlı kepenkleri tutturmakla uğraşıyorlardı. André o tarafa doğru birkaç adım attı, sonra da birdenbire nöbetçiyi şiddetle çavuşun üzerine itti. İki adam gidip, tam o sırada anahtarı kilide sokan öbür nöbetçiye çarptılar. Anahtar gürültüyle yere düştü. İki asker zorlukla ayaklarının üstünde durmayı başarabildiler. Üçü de fena hâlde hiddetlenmişti, ne olduğunu anlayamadan André'ye doğru dön-

müşlerdi. Fakat üç adım öteden, burunlarına dayanan Schmeisser marka bir makineli tabancayla karşılaşınca, taş gibi oldukları yerde donup kaldılar.

Mallory, çavuşa :

— «Üç kişi daha olacak,» dedi. «Nerede onlar?»

Öfke saçan bir bakışın hırçınlığından başka karşılık çıkmadı. Mallory bu defa rahat bir Almanca'yla sorusunu tekrarladı. Nöbetçi duymazlıktan geldi, sessizce Neufeld'e danıştı: Dudakları sıkılmış taş gibi bir yüzle karşılaştı.

Neufeld, çavuşa :

— «Ne bekliyorsunuz?» Diye haykırdı. «Bu adamların insan öldürücü yaratıklar olduğunu görmüyor musunuz? Cevap verin ona!»

— «Gece nöbetindeydiler, uyuyorlar.» Çavuş bir kapı gösterdi. «Şurada.»

— «Açın o kapıyı. Adamlara da dışarıya çıkmalarını söyleyin. Geri geri ve eller başın üzerinde.»

Neufeld komut verdi :

— «Size söyleneni kelimesi kelimesine uygulayın!»

Çavuş söyleneni kelimesi kelimesine yerine getirdi, bitişik odada dinlenmekte olan üç nöbetçi de başka türlü davranmadılar. Her çeşit direnme duygusundan yoksun görünüyorlardı. Mallory anahtarı tutan ve bu arada zorlukla ayağa kalkabilmiş olan nöbetçiye döndü ve ona tahkim edilmiş kapıyı işaret etti.

— «Açın şunu!»

Nöbetçi kanadı ardına kadar açtı. Dört İngiliz subayı, son derece müteredditt, ağır ağır çıktılar.

Uzun bir tutukluluk benizlerini soldurmuş, endamlarını inceltmişti, bunun dışında hiçbir zarara uğramamışlardı. Binbaşı birdenbire durdu, bakışlarını Mallory'yle adamlarına dikti: Âdeta gözlerine inanamıyordu.

— «Ey Tanrım, çocuklar, nedir bu!..»

Mallory soğukça onun sözünü kesti :

— «Çok rica ederim. Sizi sıcak tutacak neyiniz varsa onu alın ve gidip dışarıda bekleyin.»

— «Ama... Peki ama, bizi nereye götürüyorsunuz?»

— «İtalya'ya! Hemen bu akşam. Çok rica ederim, elinizi çabuk tutun!»

— «İtalya'ya mı? Yâni, herhalde demek istiyorsunuz ki...»

— «Çabuk olun!» Oldukça hiddetlenen Mallory saatine bir gözattı. «Zaten geç kaldık.»

Bozuk sağlıklarının elverdiği ölçüde, dört İngiliz subayı en sıcak tutacak neleri varsa hemen topladılar ve hızla dışarıya çıktılar. Mallory yeniden çavuşa hitap etti.

— «Katırlarınız, bir ahırınız bulunmalı.»

Çavuş hiç nazlanmadan, çabucak cevap verdi :

— «Tam blokhavs'ın arkasında.»

Mallory pek beğenerek :

— «İşte akıllı bir çocuk,» dedi. Sonra da Reynolds'la Groves'a hitap etti: «İki katıra

daha ihtiyacımız var. Lütfen gidip onları eyerler misiniz?»

İki çavuş çıktı. Mallory'yle Miller'in uyanık gözetimi altında, André altı nöbetçinin herbirini teker teker araştırdı, hiçbir şey bulamadı, adamları hücrelere doğru itti, ağır anahtarı kilitte çevirdi, sonra da çivisine astı. Sonra, yine aynı dikkat ve titizlikle Neufeld'le Droshny'nin üstünü başını araştırdı. Droshny'nin bütün hançerlerini odanın bir köşesine attığı zaman, Yugoslav'ın suratında fırtınalar esti.

Mallory iki adama:

— «Sizleri öldürebilirdim ama, hiç gereği yok!» Dedi. «Nasıl olsa yarından önce sizi arayan olmaz.»

Miller ısrarla:

— «Hattâ belki de günlerce arayan soran olmaz.» Diye üsteledi.

Mallory dalgın dalgın:

— «Ölü ağırlık bunlar,» diye belirtti. Sonra da gülümseyerek: «Hauptmann Neufeld, size sevimli küçük bir düşünme konusu bırakma zevkinden kendimi alamıyorum,» dedi. «Hani, biri gelip sizi buradan çıkarıncaya kadar fikrinizi oyalamak için.» Neufeld hiçbir şey söylemediğinden konuşmasını sürdürdü: «Yâni demek istiyorum ki, bu sabah size verdiğim bilgi konusunda!»

Neufeld hemen dikkat kesildi.

— «Bu sabah bana verdiğiniz bilgi konusunda ne olmuş?»

— «Olan şu: Korkarım ki, bu pek doğru değildi. Vukalovic kuzeyden, Zenica boğazından saldırıya uğrayacağını sanıyor, güney-

den değil, aslâ Neretva köprüsünden değil. Zenica boğazının tam kuzeyine yığılan ikiyüze yakın tankınız bulunduğunu çok iyi biliyoruz; ama yarın, sabahın saat ikisinde, saldırının başlaması için kararlaştırılan saatte onlar artık orada olmayacaklar. Bu arada İtalya'yla, Lancaster filotillalarımızla görüşebildim. Kafanızı çalıştırın, şâhâne hedefi düşünün. Üçyüz üzerine yüzelli metrelik minicik bir alana sıkışan ikiyüz tank. R.A.F. saat birbuçukta orada olacak. Saat ikide de göreve elverişli bir tek tank kalmayacak.»

Buz gibi donan Neufeld uzun bir süre gözlerini ona dikti. Sonra, alçak sesle :

— «Reziller! Reziller!» Diye söylendi.

Mallory sevimli bir yüzle :

— «Bana istediğiniz kadar hakaret edebilirsiniz. Çünkü, bundan başka yapabileceğiniz bir şey yok!» Dedi. «Siz kurtuluncaya kadar, bu anlattıklarım tarih sayfalarına geçmiş olacak. Savaştan sonra göüşürüz.»

André iki adamı yandaki odaya kilitledi, anahtarı da hücreninkiyle birlikte duvara astı. Sonra hep beraber dışarıya çıktılar, giriş kapısını kilitleyip anahtarı kanadın yanındaki bir çiviye astılar. Groves ve Reynolds'un eyerledikleriyle birlikte hazırlanan katırlara atladılar ve meyili tırmanmaya başladılar. Mallory alacakaranlığın son ışıklarında haritayı inceliyordu.

Yolları bir çam ormanının kıyısını izliyordu. Blokhavs'dan ayrıldıktan aşağı yukarı üç kilometre sonra, André katırını durdurdu, yere indi, hayvanın sağ ayağını kaldırdı ve

büyük bir dikkatle incelemeye koyuldu. Öbürleri de durdular.

André durumu açıkladı :

— «Ayağına bir taş saplanmış. Oldukça fena görünüyor ama, düzelir, ben onun hakkından gelirim. Siz beni beklemeyin, beş dakika sonra size yetişirim.»

Mallory ve arkadaşları yollarına devam ettiler.

Yalnız kalan André katırı ağaçların siperine götürdü, onlardan birine sıkıca bağladı. Yaya olarak blokhavs yönünde geri döndü, durdu, bir ağaç gövdesinin arkasına yerleşti, dürbününü kılıfından çıkardı.

Bekleyişi pek uzun sürmedi. Aşağıda, orman düzlüğünün hemen kıyısında, bir ağacın yanında ihtiyatla bir karaltı belirdi. Karların içinde yatan, buz gibi soğuk dürbününü âdeta gözevine saplayan André karaltının kimliğini derhal tanımakta hiçbir zorluk çekmedi: Kısacık boylu, yusyuvarlak çavuş Baer'in dolunay gibi suratını, bu kadar kısa bir süre içinde ancak hafızası çok zayıf bir kimse unutabilirdi.

Baer ormana daldı, sonra da birinin sağrısında tıknaz, koskocaman birşey taşıdığı bir dizi katırı ardından çekerek yeniden göründü. İki başka katırda da, elleri eyerin ön kayışına bağlanmış iki kişi vardı. Hiç kuşkusuz, Petar'la Maria. Daha sonra, silâhlı dört atlı geliyordu. Çavuş Baer onlara orman düzlüğünden peşinden gelmelerini işaret etti, az sonra da hepsi blokhavs'ın ardında gözden kayboldular. André yeniden ıssızlaşan or-

man düzlüğüne düşünceli düşünceli bakıp, bir pura yaktı ve bayırı tekrar tırmandı.

⁂

Çavuş Baer cebinden bir anahtar çıkardı. Ama, kapının yanında, bir çivide sallanan başka bir anahtar gördü, kendisininkini tekrar cebine indirdi. Öbürünü çividen aldı, kapıyı açtı ve girdi. Bir an çevreyi gözden geçirdi, sonra duvarda asılı duran anahtarlardan birini aldı ve bir kapıyı daha açtı. Gülümseyerek Hauptmann Neufeld göründü, saatine bir gözattı.

— «Tam zamanında geldiniz, çavuş Baer. Telsiz yanınızda mı?»

— «Dışarıda.»

— «Mükemmel, mükemmel!» Neufeld, Droshny'ye baktı, yeniden gülümsedi. «Ivenici yaylasındaki sözleşmemize gitme zamanımız geldi galiba.»

Çavuş Baer son derece saygılıydı.

— «Tam da Ivenici yaylası olduğuna bu kadar kesinlikle nasıl inanabilirsiniz, Hauptmann Neufeld?»

— «Kesinlikle nasıl mı inanıyorum? Gayet basit, Baer'ciğim. Çünkü Maria... Onu da getirdiniz mi?»

— «Elbette, Hauptmann Neufeld!»

— «Çünkü bunu bana Maria söyledi. Başka hiçbir yer değil, Ivenici yaylası.»

⁂

Ivenici yaylasında gece bastırmıştı. Ama, falanj adamların yorgunluğuna rağmen,

adım adım uçak için bir iniş alanı düzlemekten geri kalmamıştı. Çalışma şimdi artık daha az vahşî, daha az zorlayıcıydı, çünkü zaten karı bir hayli çiğnemişlerdi. Eklenen beşyüz askerin getirdiği yeni kuvveti hesaba katılsa bile, alan, yine de sarp ve umut kırıcıydı.

Öte yandan da, düzen artık aynı şekilde değildi: Elli kişilik yirmi sıra yerine şimdi yirmi kişilik elli sıra vardı. Gerçekten de, uçağın kanatları için yeterli bir alan açtıktan sonra, sertliği, madenî bir alanınkine aşağı yukarı eşit olacak bir hareket şeridi hazırlamak gerekiyordu.

Isırıcı bir karayel, son çeyreğinde olan bembeyaz pırıl pırıl ayın önünden yırtık bulut kordeleleri uçuruyordu. Ve kapkarą uzun gölgeler tembel tembel yaylayı sıyırıp geçiyordu. Bir an için gümüş renkli bir ışığa gömülen falanj, bir an sonra derin bir karanlık içinde kayboluyordu. Bu, insanı iliklerine kadar ürpertecek, akıl almaz, peri âlemlerini hatırlatan, az rastlanır bir manzaraydı. Albay Vis, Yüzbaşı Vlanovic'e bunun kendi görüşüne, Dante'nin «Cehennem»ine benzediğini ama, ondan da soğuk olduğunu söyledi.

Saat 20,50'de, Mallory'yle arkadaşları bir tepeden belirip de, tam Ivenici yaylasının batı sınırı üstünde, -uçurumun en ucunda- katırlarını durdurdukları zaman, gözlerine bir manzara çarptı. Upuzun iki dakika boyunca, başları önlerinde, sırtları kamburlaşmış, bütün bir yaylanın döşemesini çiğnemekle, ovuşturmakla uğraşan, canını dişine takmış, bin kişinin yaptığı alanı gördüler.. Hiç kımıldamadan, bir tek söz söylemeden öylece

kaldılar. O zamana kadar hiç görülmemiş, bir daha da aslâ göremeyecekleri, eşsiz bir manzaraydı bu. Sonunda Mallory silkindi. Miller' le André, onun hayranlıkla inanmazlığı birbirine karıştıran gözleriyle karşılaştılar. Bütün bunlar bir gerçekti.

Mallory katırını sağa döndürdü ve yalıyarın daha ilerde inişe elverişli olduğu noktaya doğru yolu açtı.

On dakika sonra Albay Vis onları karşılıyordu.

— «Sizinle karşılaşacağımı hiç ummuyordum, Yüzbaşı Mallory!» Vis büyük bir coşkunlukla onun kolunu sallayıp duruyordu. «İnanın ki, sizi burada göreceğimi hiç mi hiç ummuyordum! Siz.. ve adamlarınız.. müthiş bir korunma yeteneğine sâhip olmalısınız!»

Mallory alaycı bir sesle :

— «Bunu bana birkaç saat sonra tekrarlarsınız,» dedi. «Ve yemin ederim ki o zaman pek hoşuma gider!»

— «Ama, şimdi artık oldu, kazandık! Uçak şuralarda bir yerlerde olmalı...» Vis saatine baktı. «Tamamı tamamına sekiz dakika sonra her şey hazır, iniş alanı onu bekliyor, zorluğa uğramadan, rahatça inip kalkabilir, yeter ki köşede fazla gecikmesin. Görevinizi fevkalâde bir şekilde başarıya ulaştırdınız, talih de size yardım etti.»

Mallory tekrarladı :

— «Birkaç saat sonra bundan yine söz ederiz.»

— «Özür dilerim.» Vis şaşkınlığını bir türlü gizleyemiyordu. «Uçağın başına bir şey gelmiş olacağını mı sanıyorsunuz?»

— «Uçağa herhangi bir şey olacağını düşünmüyorum. Ama, bütün yapılanlar, bütün geçenler sâdece bir başlangıçtır!»

Vis şaşırmıştı :

— «Başlangıç mı?»

— «İzin verin de durumu size anlatayım.»

⁂

Neufeld, Droshny, çavuş Baer katırlarını son ağaçlara bağladılar ve yaya olarak küçük bir tepeyi tırmanmaya başladılar. Çavuş Baer sırtındaki koskocaman verici telsizin ağırlığı altında karlar içinde kösteklenip duruyordu. Tepeye yakın bir yerde, toprağa yüzükoyun yapıştılar ve son metreleri emekleyerek aştılar. Ivenici yaylasına inen cidarın kıyısına gelmeden az önce durdular. Neufeld omuzundaki dürbünü çıkardı, sonra onu tekrar yerine koydu: Bir bulut örtüsünden sıyrılan ay, aşağıda geçen sahneyi aydınlatıyordu. Her ayrıntı, beyaz üstüne kara, öyle bir kesinlikle, beliriyordu ki dürbünün kullanılmasına hiç gerek kalmıyordu.

Sağda Albay Vis'in komuta çadırları, hemen onların yanında aceleyle kurulan sefer mutfakları görünüyordu. Çadırlardan en küçüğünün önünde, tartışmakta olan on kadar insan açıkça belli oluyordu.

Üç adam, aynı zamanda, çadırların bulunduğu küçük tepenin hemen altında korkunç şekilde dövülmüş olan karın üstünde insanlıktan uzak çiğnemeyle meydana gelen alanı gördü. Neufeld, Droshny, Baer ve tıpkı az önce Mallory ve adamları gibi, gözlerinin önüne serilen manzara karşısında şaşkınlık için-

de kalakaldılar. Neufeld bakışlarını çevirmek, daha maddî bir evrene dönmek için bütün iradesini toplamak zorunluğunu duydu.

— «Sâdece bizim çıkarımız için böylesine kendilerini helâk eden Yugoslav dostlarımız gerçekten de çok nâzik davranıyorlar,» diye mırıldandı. Baer'e doğru döndü, ona telsizi gösterdi. «Generali bulun, lütfen!»

Baer sırtındaki telsizi indirdi, sağlam bir şekilde karın içine oturttu, teleskoplu anteni yükseltti, frekansı ayarladı ve kolu kurcaladı. Hemen derhal bağlantı kurdu, kısaca konuştu ve miğferle mikrofonu Neufeld'e uzattı. Beriki de, karınca hâlindeki şu binlerce kadın ve erkeğin karşısında hâlâ yarıyarıya büyülenmiş, gözlerini bir türlü aşağıdan alamadan kendisine uzatılanları aldı. Kulaklıklarda bir ses cızırdadı ve sihir bozuldu.

— «Herr General?»

— «Ah! Hauptmann Neufeld! Ne haber bakalım? İngiliz düşüncesi konusundaki yorumum ne merkezde?»

— «İstidadınızı körletmişsiniz, Herr General! Her şey tamamı tamamına tahmin ettiğiniz şekilde geçti. «**Royal Air Force**»un bu sabah tam saat birbuçukta Zenica boğazını ateşe tutacağını öğrenmek herhalde sizi ilgisiz bırakmaz, Herr General.»

Zimmermann düşünceli düşünceli :

— «Mükemmel, mükemmel!» dedi. «Çok ilginç doğrusu. Ama, hiç de şaşırtıcı değil.»

— «Hayır, Herr General!.»

Droshny kuzeyde olanları bakışıyla işaret etmek için omuzuna dokunarak Neufeld'in

konuşmasını kesti. «Bir dakika, Herr General!»

Neufeld dinleme miğferini çıkardı, kuzeye doğru baktı. Dürbünününü almak istedi ama, görülecek hiçbir şey yoktu. Buna karşılık, hiç kuşkusuz, işitilecek bir şeyler vardı: Yaklaşan bir uçağın motor gürültüsü.. Neufeld miğferi aldı.

— «İngilizler'in kesinliğine diyecek yok doğrusu generalim.. Uçakları geldi işte.»

— «Mükemmel. Olup bitenleri bana bildirin.»

Neufeld dinleyicilerden birini çıkardı. Bir bulut ayı örttüğünden, kuzeyde hâlâ görünen bir şey yoktu ama, uçağın motor gürültüsü gitgide yaklaşıyordu. Birdenbire, aşağıda, yaylanın üstünde bir yerlerde, üç tane büyük düdük sesi çınladı. Hemen ardından, falanj dağıldı, sendeleyen kadınlar erkekler kar yığının üstüne tırmandılar. Önceden kararlaştırıldığı açıkça belli olduğu gibi, iniş alanı boyunca, her iki yanda da aynı aralıklarla dizilen seksen kişi kalmıştı.

Neufeld :

— «Hiç değilse, iyi örgütlendiklerini söyleyebiliriz.» Diye takdir etti.

Droshny'nin dudaklarına bir kurt gülüşü belirdi.

— «Bizim için böylesi daha iyi, değil mi?»

Neufeld kabul etti :

— «Bu akşam bizi memnun etmek için herkes elinden geleni yaparmış gibi görünüyor!»

Bulut güneye doğru sürüklendi, ayın beyaz ışığı bütün yaylanın üstünde ışıldadı.

Neufeld bir kilometreden daha yakında bulunan uçağı artık görebiliyordu. Alanın ucuna doğru süzüldüğü sırada, bütün kamuflajına rağmen ayrıntıları açıkça görülüyordu. Başka bir düdük sesiyle ilerleme şeridi boyunca dizilen adamlar cep fenerlerini yaktılar. Şu an için buna hiç gerek yoktu, iniş gün ortasındaymış gibi yapılabilirdi ama, ay bir sâniye içinde kaybolabilirdi.

Neufeld mikrofonda :

— «İşte, nerdeyse yere konacak. Bir Wellington bombardıman uçağı.»

Zimmermann :

— «Her şeyin iyi geçeceğini umalım,» dedi.

— «Umalım, generalim!»

Her şey yolunda gitti, son derece zor şartlar hesaba katılırsa Wellington kusursuz bir şekilde yere kondu. Gayet kısa bir zaman içinde yavaşladı, sonra değişmeyen bir hızla alanın ucuna doğru ilerlemeye devam etti.

Neufeld :

— «Kusursuz bir iniş, generalim!» Dedi. «İniş alanında ilerliyor...»

Zimmermann endişelendi. Merakla :

— «Neden durmuyor?»

— «Bir uçak kar üzerinde beton üstünde olduğu gibi hızlanamaz. Havalanmak için her karış araziye ihtiyaçları vardır.»

Wellington'un pilotu da hiç itirazsız aynı kanıyı paylaşıyordu. Önünde daha elli metre vardı. Tam o sırada iniş alanı boyunca duran adamlardan iki topluluk yerlerinden ayrıldı. Birisi uçağın az önce açılan kapısının yanına atıldı, öbür topluluk da uçağın peşin-

de öbeklendi. Tam uçak iniş alanının ucuna gelip de durduğu anda bir düzine kadar adam aracın kuyruğuna yapıştı ve hemen Wellington'u 180 derece döndürmeye başladı.

Droshny pek etkilenmişti.

— «Tüh Allah kahretsin! Bir sâniye bile kaybetmiyorlar, gördünüz mü?»

— «Başka çâreleri yok ki! Uçak, ne kadar az olursa olsun, biraz gecikti mi derhal karla örtülme tehlikesiyle karşı karşıya.»

Neufeld yine dürbününü aldı, mikrofonda konuşmaya başladı. «Tamam oldu Herr General, biniyorlar. Bir, iki, üç,... yedi sekiz, dokuz. Hepsi dokuz kişi.» Neufeld rahat bir soluk aldı. «Candan kutlarım, Herr General! Hepsi dokuz kişi, yanlışlık yok!»

Uçak geldiği yöne dönmüştü bile. Pilot frenleri gevşetti, motorları çalıştırdı ve hareketini kestiği andan tam yirmi sâniye sonra, Wellington tam yolla aksi yönde hareket etmişti bile. Pilot hiçbir rizikoya girişmedi, uçağını yerden koparmak için son sâniyeyi, son metreleri bekledi, şaşırtıcı bir kolaylıkla yükseldi ve derhal hiç durmadan karanlık gökyüzünde yükseldi.

Neufeld bildirdi :

— «Gitti Herr General. Önceden bilinen tasarıda en küçük bir pürüz olmadı.» Mikrofonu eliyle kapattı, uçağın gözden kayboluşunu seyretti, sonra Droshny'ye gülümsedi. «Onlara iyi yolculuk dileğinde bulunmamız gerekmez miydi?»

*
**

İniş alanının her iki yakasına sıralanan adamlar arasında bulunan Mallory dürbününü indirdi.

— «Haydi, hepinize uğurlar olsun, iyi yolculuklar!»

Albay Vis üzgün üzgün başını salladı.

— «Bütün bu çabalama adamlarımdan beşini tâtillerini geçirsinler diye İtalya'ya göndermek için miydi?»

Mallory:

— «Bir parça dinlenmeye ihtiyaçları vardı, en azından söylenecek şey budur!»

Reynolds:

— «Cehenneme gitsinler!» Dedi. «Peki, ya biz ne olacağız?» Bunu söylerken kızgın değildi. Sâdece hayretten donup kalmıştı, hepsi bu kadar. «Şimdi ne yapacağız? Şu Allah'ın cezası uçağa binmeyi hiç de canım istemiyordu!»

Mallory acı acı:

— «Oh!» Dedi. «Öyle sanıyorum ki pek yakında size fikrinizi değiştirteceğim...»

⁂

Wellington uçağında, palabıyık binbaşı üç arkadaşıyla beş partizana baktı, anlamaktan daha iyi vazgeçmek amacıyla başını salladı.

Yanında oturan yüzbaşıya:

— «Her ne olursa olsun, yine olağan bir şey değil!» Dedi.

Yüzbaşı da:

— «Evet efendim, hiç de olağan değil!» Binbaşının elinde tuttuğu kâğıtlara şöyle me-

raklı bir gözattı. «Nedir o elinizde tuttuğunuz?» Diye sordu.

— «Bir haritayla bazı kâğıtlar. İtalya'ya ayak basar basmaz bunları donanmanın bir sakallısına vermem gerekiyor. Şu Mallory de hani öyle sıradan, her gün rastlanan kişilerden değil, doğrusu!»

Yüzbaşı:

— «Gerçekten de, sıradan bir adam değil!» Diyerek doğruladı.

⁂

Mallory'yle adamları, bir de Vis'le Vlanovic, Vis'in çadırı önünde toplanmak üzere kalabalıktan ayrılmışlardı.

Mallory, Vis'e:

— «İpleri elde edebildiniz mi?» Diye sordu. «Bizim derhal gitmemiz gerekiyor.»

Groves da:

— «Bu kadar acele etmenize bir sebep var mı?» Onda da, tıpkı Reynolds'da olduğu gibi hınç ve düşmanlığın yerini sınırsız bir şaşkınlık almıştı. «Yâni, demek istiyorum ki, öyle birdenbire!»

Mallory endişeyle:

— «Petar'la Maria,» dedi. «İşte acele olan bu!»

Reynolds şüpheyle:

— «Ne olmuş Petar'la Maria'ya?» Diye atıldı. «Bunun içinde onların ne işleri var?»

— «Cephanelik-blokhavs'da tutsak bulunuyorlar. Neufeld'le Droshny oraya döndükleri zaman da...»

Gözlerini yuvalarından fırlayacakmış gibi açan Groves :

— «Oraya döndüklerinde mi?» Dedi. «Oraya döndüklerinde demekle ne anlatmak istiyorsunuz? Biz.. biz onları oraya kilitlemedik miydi? Sonra da, Petar'la Maria'nın blokhavs'da tutsak edildiklerini siz nereden bilebilirsiniz? Ulu Tanrım, böyle bir şey imkânsızdır! Yâni, demek istiyorum ki, oradan ayrıldığımızda onlar orada değillerdi, hem de... Pek o kadar uzun bir zaman geçmedi ki!»

— «Blokhavs'dan ayrıldığımızda, bayırı tırmanırken, André'nin katırının ayağına bir taş saplanmıştı ya, aslında katırın tırnağında hiçbir şey yoktu. André arkamızdan olup bitenleri gözetliyordu.»

Miller de durumu açıkladı :

— «Anlıyorsunuz ya, André hiç kimseye güvenmez.»

Mallory konuşmasını sürdürdü :

— «Çavuş Baer'in, Petar'la Maria'yı getirdiğini görmüş. İkisinin de elleri eyerlere sıkı sıkıya bağlıymış. Baer, Neufeld'le Droshny'yi hücreden çıkarmış. Son dolarlarınıza rahatça bahse girebilirsiniz ki, bizim neşeli duettocular şurada, yalıyarın tepesinde siperlenip kesinlikle uçup gittiğimizi gözleriyle izleyip güven getirmişlerdir.»

Reynolds acı bir sesle :

— «Söyledikleriniz çok önemli şeyler, değil mi efendim?» Dedi.

Mallory ısrarla üsteledi :

— «Her ne olursa olsun, sizlere şunu söylüyorum! Eğer hemen işe el koymazsak, Ma-

ria'yla Petar öbür dünyayı boylarlar. Neufeld'le Droshny henüz bilmiyorlar ama, dört ajanın nerede bulunduğunu bize Maria'nın söylediğine inanmaya başlamışlardır bile. Aslında bizim kesinlikle ne olduğumuzu baştan beri biliyorlardı. Bunu onlara Maria söylemişti. Şimdi de Maria'nın kimliğini öğrendiler. Droshny'nin Saunders'i öldürmesinden hemen az önce...»

— «Droshny mi?» Artık Reynolds dayanamıyordu. «Maria mı?»

Mallory bir çeşit usanç ve bezginlikle konuşmasına devam etti :

— «Bir hesap yanlışı yaptım. Bu herkesin başına gelebilir ama, benimki özellikle pek talihsizdi.» Bakışlarına hiç uymayan bir gülümsemeyle. «Neufeld'in karargâhının kantini önünde, Droshny'yle kavga çıkardığı zaman André'yle karşı kötü düşünceler, acı sözler yönelttiğinizi hatırlıyor musunuz?»

— «Elbette ki hatırlıyorum. Öyle aptallık ettim de...»

Mallory onun sözünü kesti :

— «André'den sonra özür dilersiniz, şimdi zamanı değil. Ben kendisinden istediğim için André, Droshny'yi kışkırttı. Neufeld'le Droshny'nin biz gittikten sonra kantinde bir düzenler kurduğunu biliyordum, nelerden bahsettiklerini Maria'ya sormak için bir fırsat arıyordum. O da bana, casusluk etmek için peşimizden Broznik'in karargâhına kıyafet değiştirerek iki Cetniques göndermeyi tasarladıklarını söyledi. Bunlar o odun kömürü kamyonundaki kollayıcı takımında bulunanlardan ikisiydi. André'yle Miller onları öldürdüler.»

Groves otomat gibi söylendi :

— «Madem ki söylüyorsunuz, öyledir! André'yle Miller onları öldürdü.»

— «Benim bilmediğim, Droshny'nin de bizi izlediğiydi. Onun da peşimizde olduğundan haberim yoktu. Maria'yla beni birarada gördü.» Reynolds'a baktı. «Sizin gibi. O sıralarda bunların hiçbirini bilmiyordum ama, birkaç saatten beri biliyorum. Nazari olarak Maria bu sabahtan beri ölüme mahkûm edildi. Ama, şu âna kadar hiçbir şey yapamazdım. Eğer iskambillerimi açsaydım, her şey mahvolurdu.»

Reynolds anlamakta hâlâ zorluk çekiyordu.

— «Ama, az önce Maria'nın sizi eleverdiğini söylediniz...»

Mallory :

— «Maria, İngiliz İstihbaratı'nın birinci derecede bir ajanıdır. Babası İngiliz, anası Yugoslav. Almanlar gelmeden çok önce bu ülkede yaşıyordu. Belgrad'da yüksek öğrenim yapıyordu. Hemen Partizanlara katıldı. Onlar da onu telsizci olarak yetiştirdiler, sonra da Cetniques'ler tarafına geçmesini sağladılar. Öte yandan da Cetniques'ler ilk İngiliz heyetlerinden birinin telsizcisini yakalamışlardı. Cetniques'ler, ya da daha doğrusu Almanlar, Maria'yı ikisi birbirinden ayırdedilemez hâle gelinceye kadar o telsizcinin -bütün telsizcilerin tamamiyle kendilerine has bir ifade şekli vardır- tarzını taklid etmeye alıştırdılar. İngilizce'sine gelince, elbette ki kusursuzdu. İşte böylece Maria, Kuzey Afrika'daki ve İtalya'daki Müttefik İstihrabatı'yla doğrudan doğruya temas kurmuş oldu. Al-

manlar bu şekilde bizi tamamiyle aldattıklarını sanıyorlardı. Aslında tam tersi oldu.»

Miller yakınarak :

— «Bütün bunlardan bana da bir tek kelime söylememiştiniz!» Dedi.

— «Düşünecek o kadar çok şeyim vardı ki... Her neyse, son dört ajanımızın paraşütle ineceğini resmen haber aldı. Ve pek tabiî olarak da durumu hemen Almanlar'a bildirdi. Bütün bu ajanları, Almanlar'ın hemen pek yakında bir ikinci cephenin açılacağı, Yugoslavya'nın büyük ölçüde istilâ edileceği konusundaki düşüncelerini güçlendirecek nitelikte bilgiler taşıyordu.»

Reynolds ağır ağır :

— «Bizim geleceğimizi de biliyorlar mıydı?» Diye sordu.

— «Elbette! Daha başlangıçta hakkımızda her şeyi biliyorlardı. Aslında kim olduğumuzu öğrenmişlerdi. Ama, bilmedikleri, onların bildiğini bizim bildiğimizdi. Bizim konumuzda bildikleri gerçekti ama, gerçeğin sâdece bir parçasıydı.»

Reynolds bir süre dinlediklerini sindirdi.

— «Efendim?»

— «Evet.»

— «Sizin hakkınızda çok yanılmışım, efendim.»

Mallory kabul ederek :

— «Olağan şeyler bunlar, arada sırada herkesin başına gelebilir,» dedi. «Hatâlıydınız çavuş, bunun su götürür yanı yok ama, iyi bir neden yüzündendi. Hatâyı ben, sâdece ben işledim. Ama, ne yaparsınız ki elim ko-

lum bağlıydı.» Reynolds'un omuzunu tuttu. «Günün birinde belki de artık bana kızmayacak duruma gelirsiniz.»

Groves :

— «Peki, ya Petar?» Dedi. «Maria'nın kardeşi değil miydi?»

— «Petar, sâdece Petar'dır. Başka bir şey değil. Bir örtü.»

Reynolds :

— «Daha o kadar çok şey var ki...» Diye başladı.

Mallory onun sözünü kesti.

— «Bekleyebilirler! Albay Vis, bir harita lütfen.»

Yüzbaşı Vlanovic gidip çadırdan bir tane getirdi, Mallory de el fenerini üstüne yöneltti.

— «Bakın şurası, Neretva barajıyla Zenica kafesi. Partizanların güneyden, Neretva köprüsünden gelecek bir saldırıyı beklediklerini Broznik'in bana söylediğini Neufeld'e bildirdim. Ama, az önce dediğim gibi, Neufeld -daha biz gelmeden çok önce- gerçekte kim olduğumuzu biliyordu. Onun için de yüzdeyüz yalan söylediğime inanıyordu. Saldırının kuzeyden, şuradan Zenica boğazından geleceğine kesinlikle inandığım sonucunu çıkarmıştır. Bu hiç de yersiz değildi, eğer dikkat ederseniz: Şurada ikiyüz Alman tankı var.»

Vis dikkatle onun yüzüne baktı.

— «İkiyüz mü?»

— «Yüzdoksanı kontrplaktan. İşte bu nedenle Neufeld -ve hiç kuşkusuz Alman Başkomutanlığı da- bu yararlı bilginin gerçekten de kazasız belâsız İtalya'ya ulaşmasına

fazlasıyla önem veriyorlardı. Bundan emin olmanın tek yolu da, yardım görevimizi başarıya ulaştırmamızı sağlamaktı. Allah için böyle davranmaktan da geri kalmadılar: Mümkün olan her yardımı, kolaylığı gösterdiler, gönül hoşluğuyla kendilerini kaçırtacak kadar bizimle işbirliği ettiler. Bu işin içinden ancak onları kaçırarak ve bizi blokhavs'a götürmeye zorlayarak çıkabileceğimizi elbette ki biliyorlardı. Çünkü bunu yapabilecek tek varlıktan, Maria'dan, bizi yoksun bırakmaya dikkatle gayret etmişlerdi. Ve bunu önceden bildikleri içindir ki, pek tabiî olarak gelip kendilerini kurtarma görevini Baer'e vermişlerdi.»

Albay Vis :

— «Anlıyorum!» Dedi. «Peki, R.A.F.'in Zenica boğazı üzerine açacağı ateşi demek oluyor ki şimdi köprüye nakledeceksiniz, öyle mi?»

— «Hayır. Wehrmacht'a verdiğimiz sözden dönmek istemeyiz. Vaadedildiği gibi, Zenica boğazının bombardımanı gerçekleşecek. Bizi iyice aldattıkları konusunda içlerinde uyanabilecek son bazı şüphelerin de ortadan kalkması için. Zaten, siz de benim kadar bilirsiniz ki, o köprü yüksek irtifadan bir hava saldırısı altında hiçbir zarara uğramaz. Başka yollardan onu tahrip etmek gerekir.»

— «Meselâ nasıl?»

— «Elbette bir şeyler düşünürüz. Gece henüz başlıyor. Son iki nokta Albay Vis: Tam geceyarısı bir, bir de sabahın üçünde başka bir Wellington gelecek. Bırakın gitsinler. Ondan sonra gelecek olana, saat altıdakine ge-

leceğimizi söyleyin. Yâni kısacası, nazarî olarak gelirsek, tabiî. Talih biraz yüzümüze gülerse, şafaktan önce uçarız.»

Albay Vis endişeli bir hâlde:

— «Talih biraz gülerse!» Dedi.

— «Telsizle General Vukalovic'i buluverin lütfen. Size söylediklerimi, gerçek durumu ona tekrarlayın. Ve sabahın saat birinde portatif silâhlarla yoğun bir ateş açmasını söyleyin.»

— «Neyin üzerine ateş etsinler?»

— «Bildiğim kadarıyla, Ay'a nişan alsınlar!» Mallory katıra bindi. «Haydi bakalım, şimdi buradan kirişi kıralım.»

⁂

General Vukalovic kabul etti:

— «Güzel, Ay yeter boyda bir hedeftir ama, biraz uzakta bulunuyor. Neyse, mademki dostumuzu memnun edecek, biz de onu hoşnut etmek için elimizden geleni yapmaktan geri kalmayız.» Vukalovic bir parça durakladı, Zenica boğazının güneyinde, ağaçlar altında bir kütük üstünde, yanı başında oturan Albay Janzy'ye baktı, sonra tekrardan mikrofonu eline aldı. «Her neyse, çok çok teşekkür ederim, Albay Vis... Elbette, saat bir sularında hemen yakın bölgeler pek tekin değildir. Hiç korkmayın, oralarda bulunmayız.» Vukalovic dinleyicileri çıkardı, Janzy'ye doğru döndü. «Geceyarısı biz sâkin sâkin geri çekiliriz. Mümkün olduğu kadar fazla gürültü yapmak için de burada biraz adam bırakırız.»

— «Ay'a ateş edecek olanlar mı?»

— «Evet, Ay'a ateş edecek olanlar. Telsizle, Neretva'daki Albay Laylo'yu bulur musunuz, lütfen. Saldırı başlamadan ona katılacağımızı söyleyin. Sonra da, Binbaşı Stephan'la temas kurun ve ona gayet az sayıda insanı mevzi başında bırakmasını, batı gediğini terketmesini ve Albay Lazlo'nun genel karargâhına doğru yönelmesini söyleyin.» Vukalovic bir an düşündü. «Önümüzdeki saatler pek ilginç olacağa benziyor, ne dersiniz?»

Janzy aynı zamanda bu sorunun cevabını da kapsayan bir sesle sordu :

— «Başarıya ulaşmak için şu Mallory'nin en ufak bir şansı var mı dersiniz?»

Vukalovic durumu açıkladı :

— «Olayları nasıl görmek gerektiğini size anlatayım. Elbette, bir şans var! Bu zorunludur. Bu, eninde sonunda, bir seçim yaparken alınacak karar sorunudur.. Bizler içinse, başka bir seçim yolu yok.»

Janzy karşılık olarak, sanki Vukalovic pek derin anlamlı bir şey söylemiş gibi, birkaç defa ağır ağır başını salladı.

ÖLÜM YOLCULUĞU

Cuma, saat: 21,15 - Cumartesi: 00,40

Mallory'yle arkadaşları, Ivenici yaylasından blokhavs'a kadar olan sık çam ormanlarını, yine geldikleri yoldan, fakat çok daha kısa bir zamanda aştılar. Son derece şiddetli yağan kar sanki onları engellemek istermişçesine durmadan çeşitli irtifâlar ve derinlikler arzediyordu. Katırlarının üzerinde güçlükle durabilen beş kişiden hiçbiri, bir diğerine binicilik dersi vermek iddiasında bulunamazdı. Kaymalar, yuvarlanmalar, ağır düşmeler sık sık tekrarlanıyordu. Katırdan düşüp de karların içine kafasını saplama beceriksizliğinden hiç kimse kendisini kurtaramadı. Neyse ki, o anı kar aynı zamanda da yumuşatıcı görevi görüyordu. Katırlarının akıl almaz çevikliği de binicileri daha beterlerinden koruyordu.

Blokhavs'ın göründüğü alana geldiler. Mallory birliğini yavaşlatmak amacıyla kolunu kaldırdı. Hedeflerinin ikiyüz metre yakınına ulaşınca katırdan indiler, hayvanlarını da özellikle pek sık olan bir top ağaca bağladılar.

Miller inledi :

— «Bu Allah'ın cezası katırlar artık canıma tak etti ama, bir metre boyundaki şu karda yürümek daha da beter geliyor! Neden ta sonuna kadar katırla gitmiyoruz?»

Mallory öğrencisine ders veren öğretmene benziyordu :

— «Çünkü aşağıdakilerin de katırları var, başka katırların geldiğini görünce, ya da işitince, ya da kokusunu alınca kişnemeye başlarlar!»

— «Her ne olursa olsun, kişnemelerine engel olunamaz ki?»

André de şunu belirtti :

— «Bir de aşağıda nöbetçiler olmalı. Onbaşı Miller, şu hayvancıkların sırtında gizli bir giriş yapamayız gibi geliyor bana.»

— «Nöbetçiler mi? Neye karşı? Neufeld'le dostlarına göre, şu sırada biz tam Adriyatik' in ortasında bir yerlerdeyiz.»

Mallory :

— «André'nin hakkı var,» dedi. «Neufeld konusundaki düşünceniz ne olursa olsun, hiçbir tehlikeyi göze almayan birinci sınıf bir subaydır o. Aşağıda mutlaka nöbetçiler vardır.» Bakışlarını gökyüzüne çevirdi: Daracık bir bulut çizgisi Ay'a yaklaşıyordu. «Şunu görüyor musunuz?»

Miller sızlanarak :

— «Evet, görüyorum,» dedi.

— «Bana kalırsa, otuz sâniye. Blokhavs'ın hiç pencere bulunmayan son çıkıntısına kadar koşacağız ve oraya varır varmaz ölü gibi davranacağız! En ufak bir çıtırtı duyar da, şu kadarcık olsun bizim dışarda olduğumuzdan kuşkulanırlarsa, kapıları pencereleri kapatırlar ve Petar'la Maria'yı tutsak gibi kullanırlar. Bizim de o zaman bütün yapabileceğimiz o ikisini kaderleriyle başbaşa bırakmaktan ileriye gitmez!..»

Reynolds :

— «Gerçekten de bunu yapar mıydınız, efendim?» Diye sordu.

— «Elbette. Hattâ bir bacağımın kesilmesine dahi razı olurdum ama, bunu yapardım. Başka çârem yok çavuş!»

— «Evet, sâhiden de yok efendim. Anlıyorum.»

Bulut çizgisi Ay'ı örttü. Mallory ve arkadaşları, çamların koruyucu siperinden çıktılar ve yüksek olduğu kadar da sıkışık karın içinde güçlükle blokhavs'ın son çıkıntısı yönünde inmeye koyuldular. Otuz metre kadar yaklaşınca Mallory, pencerelere yerleştirilen muhtemel nöbetçilerin kulağına herhangi bir ayak sesi gelmesinden korktuğu için adamlarına yavaşlamalarını işaret etti. Yolun kalan kısmını teker teker, birbiri peşinden giderek, mümkün olduğu kadar hafif ve ellerinden geldiğince çabuk, bir önündekinin ayak izlerinden yararlanarak tamamladılar.

Blokhavs'ın penceresiz bölümüne görünmeden ulaştılar. Ay, henüz buluttan sıyrılmamıştı. Mallory ne kendini, ne de öbürlerini kutlamakla vaktini geçirmedi. Kendini hemen yüzükoyun yere attı, elinden geldiğince duvara yapışarak, emekleye emekleye taş duvarın köşesini kıvrıldı.

Köşeden bir metre ötede ilk pencere bulunuyordu. Mallory karlara daha fazla saplanma zahmetine katlanmadı: Pencereler o son derece kalın duvarlara öylesine gömülmüştü ki, iki metreden daha yakın mesafede olup bitenlerden en ufak bir şeyi içerden görmeleri imkânsız olmalıydı. Bütün dikkatini çıt çı-

karmamaya yöneltti ve içeridekilerin ruhları bile duymadan pencerenin önünden geçti. Öbür dört kişi de aynı şeyi yaptılar. İçlerinden sonuncusu, Groves, tam pencerenin altında bulunduğu anda Ay buluttan sıyrıldı ama, o da öbürleri gibi görünmeden geçti.

Mallory kapıya vardığında, Miller, Reynolds ve Groves'a bulundukları yere yüzükoyun yapışıp kalmalarını işaret etti. André'yle kendisi sessizce ayağa kalkıp, kulaklarını kapıya dayadılar.

Hemen derhal Droshny'nin tehdit eden, kin dolu sesini işittiler.

— «Düşmana satılmış bir kadın! Bundan başka bir şey değil o! Dâvâmıza ihanet etti. Hiç vakit kaybetmeden öldürün onu!»

— «Bunu neden yaptın, Maria?» Öbürüne oranla, Neufeld'in sesi ölçülü, sâkin, hemen hemen sevimli görünüyordu.

Droshny gürledi :

— «Bunu neden mi yaptı? Para uğruna, işte nedeni! Yalnız para uğruna ve başka bir şey için değil!»

Neufeld yine aynı sükûnetle üsteledi :

— «Neden? Yoksa Yüzbaşı Mallory kardeşini öldürmekle mi seni korkuttu?»

Maria'nın sesini pek güçlükle, belli belirsiz işitebildiler :

— «Daha da beter. Beni öldürmekle tehdit etti. Ondan sonra da gözleri görmeyen zavallı kardeşimle kim uğraşacaktı?»

Droshny sabırsızlandı :

— «Boş yere vaktimizi kaybediyoruz. Bırakın da şunları dışarıya götüreyim.»

— «Hayır!» Neufeld'in sesi gayet sâkin çıkıyordu ama, hiçbir itiraza tahammülü yoktu. «Kör bir genç! Ürkmüş bir kız! Peki ama, siz nasıl bir yaratıksınız?»

— «Bir Cetnique!»

— «Ben de Wehrmacht'ın bir subayıyım!»

André, Mallory'nin kulağına :

— «Bir dakika daha oyalanırsak, sonunda birisi karların üzerindeki izlerimizi bulacak.» Diye fısıldadı.

Mallory başıyla tasdik etti, doğruldu, eliyle küçük bir hareket yaptı. Tepeden tırnağa silâhlı kişilerle ağzına kadar dolu odaların kapısını ardına çarparak açmak gerektiği zamanlarda Mallory hiçbir hayâle kapılmazdı: Böyle durumlarda dünyanın bütün kapı açıcıları arasında en üstünü André'ydi ve bir defa daha bunun öldürücü ispatını verecekti.

Kanadın kolunu bir bükme, sağ ayağıyla şiddetli bir tekme ve André'nin silüeti kapının çerçevesinde beliriverdi. Kapının kanadı henüz yolculuğunun sonuna ulaşmamıştı ki André odayı Schmeisser'inin boğuk tarrakasıyla doldurmuştu bile. Mallory André'nin omuzunun üstünden, barut dumanı bulutları arasından, en ufak bir tepki gösteremeden ölümün tırpanından geçen iki Alman askerinin birbirlerinin üzerine yığıldıklarını gördü. Makineli tabancasını uzatarak Mallory de André'nin peşinden içeriye girdi.

Ama, artık Schmeisser denen şeylere hiç ihtiyaç yoktu. Orada bulunan öbür askerlerden hiçbirinde silâh yoktu. Neufeld'le Droshny'ye gelince, onlar, şaşkınlıklarından

kurtulup da, sâdece intihar sayılabilecek bir direniş hareketi bile göstermemişlerdi.

Mallory, Neufeld'e :

— «Kellenizi kurtardınız,» dedi. Maria'ya döndü, ona kapıyı gösterdi, kardeşini dışarıya çıkarmasını bekledi, sonra da Neufeld'le Droshny'ye doğru dönerek soğuk bir tarzda onlara: «Silâhlarınız!» Dedi.

Elinde olmayan sıçramalarla dudakları kıpırdayan Neufeld son derece uzun bir düşünceyi sözle anlatmaya uğraşıyordu :

— «Hay Allah kahretsin şu...»

Mallory canının pek konuşmak istemediğini seziyordu. Schmeisser'ini kaldırdı :

— «Silâhlarınız!» Diye tekrarladı.

Droshny'yle Neufeld, sanki rüyadaymış gibi, tabancalarını çıkardılar ve yere attılar.

Mallory'nin emredici sesi bu defa :

— «Anahtarlar!» Diye gürledi.

Droshny'yle Neufeld en ufak bir şey anlamadan ona bakıyorlardı.

Mallory tekrarladı :

— «Anahtarlar! Derhal, yoksa artık hiç ihtiyacım kalmayacak onlara!»

Uzun sâniyeler boyunca odada sessizlik hüküm sürdü. Sonunda, Neufeld kımıldadı, Droshny'ye doğru döndü ve başını salladı. Droshny yüzünü buruşturarak ceplerini karıştırdı, anahtarları uzattı. Miller onları aldı, bir tek kelime söylemeden hücrenin kapısını açtı, makineli tabancanın ucuyla Neufeld'e, Droshny'ye, Baer'e ve öbür askerlere içeriye girmelerini işaret etti. Bu iş de olduktan sonra kanadı çarparak örttü, anahtarı kilitte iki

defa döndürdükten sonra cebine indirdi. Telsizi kesinlikle tahrip etmek için André tetiğe bastığı zaman oda yeniden çınladı. Beş saniye sonra hepsi dışarıdaydılar. Mallory en arkadan çıktı, kapıyı kilitledi, anahtarı da uzaklara, gözle görülmeyecek bir yere fırlattı.

Dışarıda tam da onlara gereken yedi katır bağlı duruyordu. Mallory hücrenin penceresine koştu ve :

— «Bizim katırlar bayırın ikiyüz metre yukarsında, çam ağaçlarına bağlı. Unutmayın sakın!» Diye bağırdı. Sonra koşarak döndü, öbürlerine katırlara binme komutunu verdi. Reynolds'un pek şaşırmış bir hâli vardı.

— «Bunu mu düşünüyorsunuz, efendim? Hem de böyle bir zamanda?»

— «Bunu herhangi bir zamanda düşünürüm.» Mallory, tam o sırada beceriksizce katırına binen Petar'a, sonra da Maria'ya döndü. «Ona gözlüğünü çıkarmasını söyleyin.»

Maria şaşırmış hâldeydi, sonra anlar gibi oldu ve kardeşiyle konuştu. O da şaşırdı, sonra alçak gönüllülükle başını eğdi, gözlüğünü çıkardı, büyük bir özenle ceketinin derinlerinde bir yerlere yerleştirdi. Reynolds bu sahneyi büyük bir şaşkınlıkla izlemişti. Mallory'ye doğru döndü.

— «Bir türlü anlıyamıyorum, efendim.»

Mallory katırını çevirdi ve soğuk bir tavırla :

— «Anlamanıza hiç gerek yok!» Dedi.

— «Özür dilerim efendim.»

Mallory katırını tekrar geri çevirdi.

— «Saat onbir oldu bile.. Yapacağımız şeyler için hemen hemen çok geç kaldık, anladın mı evlât!..»

— «Efendim?..» Gizliden gizliye ama, derinden derine Reynolds kendisine **'evlât'** dendiğini işitmekten pek memnun değildi. «Bilmeye pek o kadar ihtiyacım yok, efendim.»

— «Siz sordunuz. Katırların izin verdiği ölçüde hızlı gitmeliyiz. Gözleri görmeyen bir kimse engelleri göremez, arazinin görünüşüne göre dengesini hesaplayamaz, ciddî bir düşme anında gerektiği şekilde kendini yerde bulmaya hazırlayamaz, bir yön değişiminden önce gereken yana eğilemez. Kısacası, bir bayırdan aşağı dörtnala inerken, bir kör bizden yüz defa daha fazla düşme tehlikesine mâruzdur. Ömrünün sonuna kadar kör olması yeter de artar bile. Bir de üstelik onu gözünde gözlükle ağır bir düşme tehlikesiyle karşı karşıya bırakmamızın gereği yok. Camı kırılabilir, gözlerinden birini patlatır, ömrünün geri kalan günlerinde ona acı çektirir.»

— «Ben bunu düşünememiştim... Yâni demek istiyorum ki... Çok üzüldüm, efendim.»

— «Özür dilemeyi kesin artık, evlât. Neredeyse sıra bana gelecek, anlıyorsunuz ya. Ona göz kulak olun, emi?»

*
**

Albay Lazlo, dürbünü elinde, ay ışığı altında, Neretva köprüsüne inen kayalık bayırı inceliyordu. Güneyde, öbür kıyıda, ırmağı çam ormanından ayıran çayırlarda, Lazlo'nun tahmin ettiği kadarıyla, orman sınırının bile ötesinde en ufak bir hareketin, en ufak bir

işaretin bulunmayışında insanı hayrette bırakan bir şey vardı. Lazlo bu pek doğal olmayan ve gözle görülen hareketsizliğin uğursuz anlamını kendi kendine yorumlamakla uğraşırken omuzuna bir el dokundu. Olduğu yerde hemen döndü ve batı gediğinin komutanı Binbaşı Stephan'ı tanıdı :

— «İyi akşamlar. General geleceğinizi bana bildirdi. Taburunuz sizinle birlikte mi?»

— «Ne kaldıysa.» Stephan gülümser gibi yaptı. «Yürüyebilecek durumda olan bütün askerler ve bütün yürüyemeyecek durumdakiler. Hepsi.»

— «Belki bu gece onlara hiç ihtiyacımız olmaz! General size şu Mallory'den söz etti mi?» Binbaşı Stephan'ın olumlu bir işaret yaptığını görünce, Lazlo konuşmasına devam etti: «Ya başaramazsa? Ya Almanlar bu gece Neretva'yı geçerlerse...»

— «Ee, ne olur ki?» Stephan omuzlarını silkti. «Her ne olursa olsun, bu gece zaten hepimiz ölmeyecek miydik ki?»

Lazlo kadere boyun eğen bir tavırla :

— «Tamamiyle haklısınız,» dedi.

Tekrar dürbününü aldı, Neretva köprüsünü seyretmeye koyuldu.

*
**

Hemen hemen inanılır gibi değildi ama, o âna kadar ne Mallory, ne de ardından katır koşturan altı kişiden hiçbiri katırını bırakıp gitmemişti. Hattâ Petar bile. Aslında, bayır Ivenici yaylasından blokhavs'a kadar olan bölümden daha az dikti ama, Reynolds, Mallory'nin gidişi belli belirsiz yavaşlattığından

şüpheleniyordu. Reynolds'un düşüncesine göre, Mallory belki de, gitarı omuzunda, umutsuz bir şekilde eyerinin ön kaşına yapışan yanındaki kör şarkıcıyı farkında olmadan korumaya çalışıyordu. Reynolds daha sonra düşüncelerini az önce blokhavs'da geçen sahneye doğru kaydırdı. Bir an sonra da Mallory'ye yetişmek için katırını mahmuzladı.

— «Efendim?»

Mallory hiddetli bir sesle:

— «Ne var?» Diye sordu.

— «Sâdece bir tek kelime efendim.. Çok acele. Gerçekten de çok acele.»

Mallory herkesin mola vermesi için elini kaldırdı.

Soğuk bir tavırla:

— «Kısa kesin!» Dedi.

Reynolds bir an tereddüt etti.

— «Efendim, Neufeld'le Droshny'nin nereye gittiğimizi bildiklerini mi kabul ediyorsunuz?»

— «Şimdi bu sorunun ne gereği var?»

— «Lütfen, efendim...»

— «Evet biliyorlar.. Tamamiyle aptal değillerse tabii, ki, hiç de değiller.»

Reynolds pek kısa bir düşünmeden sonra:

— «Her şeye rağmen, onları öldürmemiş olmanız esef verici.» Dedi.

Mallory sabırsızlanarak:

— «Konuya gelin!»

— «Peki efendim. Daha önce onları çavuş Baer'in kurtardığını mı kabul ediyorsunuz?»

— «Elbette!» Mallory kendini zor zaptedi-

yordu. «André onların geldiğini gördü. Bütün bunları daha önce anlatmıştım. Neufeld' le Droshny, gidişimizi seyretmek için Ivenici yaylasına çıkmak istiyorlardı.»

— «Anlıyorum efendim. Demek ki siz, Baer'in bizi izlediğini biliyordunuz. Peki, blokhavs'a nasıl girebildi?»

Mallory hiddetli bir sesle :

— «Kapının yanına astığım anahtarla!» Dedi.

— «Peki efendim. Geleceğini umuyordunuz. Ama, çavuş Baer geleceğini umduğunuzu bilmiyordu. Bunu bilse bile, anahtarları öyle, elinin altında bulacağı aklına gelmezdi ki.»

Mallory üzüntüden yumruğuyla avcunu dövüyordu :

— «Ey Tanrım! Şuna akıl fikir nasip et! Anahtarların eşi vardı! Sersem! Pek tabiî ki herifin kendi anahtarları olacaktı!»

Miller düşünceli düşünceli :

— «Droshny de bütün kestirme yolları biliyordur.» Diye söze karıştı.

Mallory :

— «Hepsi bu kadar değil.» Dedi. Soğukkanlılığına kavuşmuştu. «Daha da beteri! Herif dosdoğru karargâhına dönüp, telsizle Zimmermann'a haber ulaştırıp Neretva'daki zırhlı birlikleri çektirebilir. Bu akşam, bilet paranızı ödediniz Reynolds. Teşekkür ederim evlât. André, size göre buradan Neufeld'in karargâhına ne kadar çeker?»

André omuzunun üstünden :

— «Birbuçuk kilometre!» Dedi.

Üstün derecedeki yeteneklerinin kullanılmasını açıkça gerektiren her durumda olduğu gibi, André yine uçup gitmişti bile.

Beş dakika sonra, ormanın kıyısında, Neufeld'in karargâhının hemen yirmi metre kadar yakınında yüzükoyun yere yapışmışlardı. Barakalardan pek çoğu aydınlanmıştı, kantinden müzik seslerinin geldiği işitiliyordu, bir çok savaşçı da avluda gezinip duruyordu.

Reynolds Mallory'nin kulağına fısıldadı :

— «Bu işi nasıl becereceğiz, efendim?»

— «Hiçbir şey yapacak değiliz. Sâdece André'nin istediğini yapmasını seyredeceğiz.»

Groves alçak sesle :

— «André mi?» Dedi. «Bir tek kişi mi? Bunu bir tek adama mı yaptıracağız?»

Mallory içini çekti :

— «Onbaşı Miller, anlatın şunlara.»

— «Anlatmamayı daha uygun bulurdum. Ama, mademki istiyorsunuz; şimdi dinleyin bakalım: Aslında, gerçek şu ki, bu tür işler için André hiç de fena değildir.»

Reynolds atıldı :

— «Biz de fena değiliz. Komando birliğindeniz. Bu tür işler için antrenmanımız var.»

Miller kabul ederek :

— «Ona hiç şüphem yok, bir hayli ileri götürülmüş bir antrenmandır,» dedi. «Ona ancak kafa tutabilmeniz için altı yıl daha denemeden geçmeniz, sizin gibi de altı delikanlı daha gerekir. Yine de bundan bir hayli şüpheliyim ya, neyse! Çavuş efendiler, değerinizi düşürmeye uğraşmıyorum ama, bu gece sona ermeden önce, onun gibi bir kurdun ya-

nında sizlerin yeni doğmuş birer kuzu olduğunuzu anlamanız mümkün olacak.» Miller büyük bir ağırbaşlılıkla bir süre düşündü. «Tıpkı, şu sırada telsiz kulübesinde bulunan kimse gibi.»

— «Şu sırada telsiz kulübesinde bulunan kim...» Groves arkasına bir gözatmak amacıyla geri döndü. «André nerede? Gitti mi? Gittiğini görmedim.»

Miller :

— «Onun gittiği hiçbir zaman görülmez. Şu zavallıcıklar da geldiğini göremeyecekler.» Mallory'ye hitap ederek: «Kısa sürecek,» dedi.

Mallory fosforlu saatine bir gözattı :

— «Onbirbuçuk. Kısa sürdü!»

Bir dakika boyunca, arkalarında, oradan uzaklarda ormanda bir yerlerde bağlı olan katırların sürekli hışırtısından başka hiçbir ses işitilmedi. André birdenbire yanıbaşında belirince, Groves boğuk bir çığlık kopardı.

Mallory sordu :

— «Kaç tane?»

André iki parmağını gösterdi, sessizce katırlara doğru yöneldi. Öbürleri de doğrulup onu izlediler. Groves'la Reynolds her türlü sözden daha anlamlı bir gözle bakıştılar: Böylece, André konusunda belki de Mallory durumunda olduğundan daha da fazla yanıldıklarını belirtiyorlardı.

***

Mallory'yle arkadaşları, Neufeld'in karargâhının kıyısındaki ormanda duran katırla-

rına bindikleri anda, bir Wellington bombardıman uçağı pırıl pırıl aydınlatılan bir havaalanına iniyordu. Bu, Mallory'yle adamlarının yirmidört saat önce havalandıkları Termoli Havaalanı'ydı. Uçak, kusursuz bir iniş yaptı. İniş pistinde ilerlediği sırada ordunun bir telsiz taşıtı, sanki yolunu kesmek istermiş gibi döndü, son yüz metreyi onunla birlikte aştı. Soldaki ön ve arkadaki sağ sıralarda kimlikleri derhal belli olan iki kişi oturuyordu: Öndeki sakallı albay Jensen, deniz korsanıydı; arkadaki de, Termoli Harekât Genel Karargâhı'ndan Jensen'in yakın arkadaşı bir İngiliz tümgeneraliydi.

Uçakla telsiz taşıtı aynı anda durdular. Jensen, iri gövdesinden hiç umulmayan şaşılacak bir çeviklikle yere atladı, bekleme alanını çabucak geçti ve tam kapının açıldığı, yolcuların ilkinin, posbıyık binbaşının yere atladığı anda Wellington'un yanına vardı.

Jensen binbaşının elinde tuttuğu kâğıtları başıyla işaret ederek:

— «Benim için mi?» Diye sordu.

Binbaşı gözlerini kırpıştırdı, bir an tereddüt etti, sonra da pek yapmacıklı bir baş hareketiyle Jensen'e döndü. Açıkça görülüyordu ki, aşağılık bir tutukluluktan henüz çıkan bir kimsenin böyle karşılanmaması gerektiğini düşünüyordu. Jensen bir tek kelime eklemeden kâğıtları onun elinden aldı, dönüp telsiz taşıtındaki yerine oturdu. Cep fenerini yakıp belgelere kısaca bir gözattı. Oturduğu yerden arkasına doğru döndü ve tümgeneralin yanında oturan telsizciye:

— «Uçuş tasarısı değişmiyor, hedefler aynı. Derhal!» Dedi.

Telsizci anahtarları çevirmeye başladı.

⁂

Seksen kilometre kadar güneydoğuda, Foggia bölgesinde, R.A.F.'nin yapıları ve iniş pistleri düzinelerle uçak motorunun gök gürlemesini andıran gürültüsüyle uğulduyordu: Ana iniş pistinin batı ucunda, birçok ağır Lancaster bombardıman filoları işaret verilir verilmez uçmaya hazır bir durumda sıralanmış bekliyordu.

Alanın ortasında, pistin hemen yakınında, Termoli'de Jensen'in bulunduğu cipin bir benzeri duruyordu. Cipin arkasında bulunan telsizci, başına kulaklıkları geçirmiş, telsizin üzerine eğiliyordu. Büyük bir dikkatle dinledi, sonra başını kaldırdı, oldukça yavan bir sesle:

— «Yönergelerde değişiklik yok. Derhal! Derhal!» Diye bildirdi.

Önde oturan yüzbaşı tekrarladı:

— «Yönergelerde değişiklik yok. Derhal! Derhal! Derhal!»

Küçük çekmecede bulunan üç tane Very tabancası çıkardı, dosdoğru pistin üstüne çevirdi, herbiriyle teker teker ateş etti. Işık füzelerinin aydınlık çizgileri yeşil, kırmızı, yine yeşil demetler hâlinde patladı, sonra da kusursuz bir şekil çizerek üç eğri hâlinde ağır ağır yere düştü. Alanın ucunda gök gürültüsü baş döndürücü artışla gümbürdedi ve Lancester'lerin ilki harekete geçti. Hemen birkaç

dakika sonra en son Lancaster de havalandı, Adriyatik'in kapkara ve düşman semalarında yükseldi.

⁂

Jensen konuşma tonundaki üstünlük havasıyla generalin dikkatini çekiyordu :

— «Uzmanlıkta bunların en iyileri olduğunu söylemiştim, galiba. İşte tamam, Foggia'daki dostlarımız yola çıktılar.»

Arkada oturan general tekrarladı :

— «Uzmanlıkta en iyileri. Evet belki. Buna karşılık, bildiğim bir şey varsa o da şu kahrolasıca Alman ve Avusturya tümenlerinin hâlâ Gustav hattında mevzilenmiş olmalarıdır. Tam.. tam otuz saat sonra Gustav hattına karşı saldırının 'H' saati.»

Jensen güvenle :

— «Başarıya ulaşacak,» dedi.

— «Sizin şu gözü kapalı güveninizi paylaşmayı ne kadar isterdim.»

Jensen ona sıcak, içten bir gülümseme yöneltti, cip hareket etti, deniz albayı öne doğru döndü. Bu arada, dudaklarındaki gülümseme tamamiyle yok oldu, parmaklarıyla koltuğun döşemesini tıkırdatmaya başladı.

⁂

Neufeld, Droshny ve adamları dörtnala karargâha girdiklerinde ay yine bulutlardan ayrılmış, köpük saçan katırları, ay'ın soluk ışığında tabiatüstü hayâletlere benziyordu. Neufeld yere atladı, çavuş Baer'e :

— «Ahırda ne kadar katır kaldı?» Diye sordu.

— «Yirmiye yakın.»

— «Onlara çabucak eyer vurdurun. Ne kadar katır varsa o kadar da adam alın.»

Droshny'ye bir işaret yaptı, ikisi birlikte telsiz kulübesine koştular. O buz gibi dondurucu gecede, kapı ardına kadar açıktı. Daha eşiğe varmadan üç metre önce Neufeld bağırmaya başlamıştı bile:

— «Derhal Neretva köprüsünü bulun! General Zimmermann'a deyin ki...»

Neufeld kapının çerçevesinde donup kaldı, hemen ardında da Droshny vardı. O gece, iki adam, ikinci defa müthiş bir sarsıntı geçirdiler.

Telsiz barakasını küçük bir lâmba aydınlatıyordu ama, her şeyi görmeye fazlasıyla yeterliydi. İki asker, hemen hemen birbirinin üstüne yığılmış bir durumda, gülünç bir şekilde yerde yatıyordu. Ölmüşlerdi. Vericinin kalıntıları yanlarına serilmişti. Neufeld bir süre sonra, üzerine çöken uğursuzluğu parçalamak istermişçesine, şiddetle başını salladı.

— «O şişko!» Dedi. «Bunu o şişko yaptı!»

— «O şişko yapmıştır!» Droshny bunu söylerken hemen hemen gülümsüyordu. «Verdiğiniz sözü hatırlıyorsunuz değil mi, Hauptmann Neufeld? O şişko benim.»

— «O sizin sözünüz. Gelin. Ancak birkaç dakikalık bir ilerilikleri var, hepsi o kadar.»

İki adam koşarak avluya döndüler. Çavuş Baer'le bir savaşçı topluluğu katırlara eyer vurmaya başlamışlardı bile.

Neufeld bağırdı:

— «Sâdece makineli tabancalar alınacak! Tüfek istemez! Bu gece yakından çarpışma söz konusu! Çavuş Baer?»

— «Hauptmann Neufeld?»

— «Adamlara tutsak almayacağımızı bildirin.»

Mallory'yle altı arkadaşının katırları da tıpkı Neufeld'le adamlarınınkiler gibi, ter içinde kalan sağrılarından yükselen buharın içinde kayboluyordu. Sendeleyen gidişleri artık tırısa bile dayanamıyordu. Bitkinlikten adım atacak hâlleri yoktu. Mallory André'ye baktı.

Beriki hemen:

— «Evet,» dedi. «Şimdi artık yaya olarak daha hızlı gidebiliriz.»

Mallory:

— «İhtiyarladım galiba!» Dedi. Ve görüşünü bir an için bu sözünü ispatlıyordu. «Bu akşam kafam pek iyi çalışmıyor, değil mi?»

— «Anlamadım!»

— «Katırlar. Neufeld'le askerleri ahırlarında taptaze hayvanlar bulacaklar. Onları öldürmeli ya da hiç değilse, öteye beriye dağıtmalıydık.»

— «Yaşlılıkla uykusuzluğu birbirine karıştırmamak gerekir. Bak, bu benim de aklıma gelmedi işte. İnsan her zaman her şeyi düşünemez ki!..»

André hayvanını durdurdu. Tam ineceği sırada, önünde, bayırın aşağısında bir şey dikkatini çekti ve parmağıyla gösterdi.

Bir dakika sonra, hepsi birden Orta Yugoslavya'da pek sık rastlanan tipte, gayet dar hatlı bir demiryolunun önüne dizilmişlerdi. Kar burada pek tutmamıştı. Demiryolu paslanmış, her yanını otlar bürümüştü ama, işe yararlığı bakımından yine de iyi durumda görünüyordu. Bu, hiç şüphesiz, Binbaşı Broznik'in karargâhından gelirken Neretva barajının yeşil sularını seyretmek amacıyla durduklarında, o sabah gözlerine çarpan hattı. Ama, Mallory'yle Miller'in birdenbire ilgisini çeken, demiryolunun kendisi değildi, küçük bir odun lokomotifinin, ya da daha doğrusu savaşın başından beri yerinden hiç kımıldamamış olan sağlam bir pas kütlesinin durduğu garaj yoluydu.

Mallory ceketinin cebinden büyük ölçekte bir harita çıkardı ve cep fenerini yaktı.

— «Hiç şüphe yok, bu sabah gördüğümüz demiryolu hattı. Güneye kıvrılmadan önce, en azından sekiz kilometre kadar Neretva Irmağı boyunca uzanıyor... Şu zırıltıyı yerinden oynatabilir miyiz acaba?..»

— «Nasıl?» Miller dehşete kapılmıştı. «Eğer ona elinizi değdirirseniz, binbir parça olup dökülür. Baksanıza, ancak pas sâyesinde ayakta duruyor! Hem de şu bayırı gördünüz mü siz?» O, yüreği paralanarak büyük bir üzüntüyle, görüyordu. «Buradan iki üç kilometre ötede, dev gibi bir çam ağacının üzerine nasıl bir hızla bindireceğimizi biliyor musunuz?»

Mallory karşılık olarak ona:

— «Katırların işi tamam,» dedi. «Yaya yürümeyi de ne kadar sevdiğinizi siz kendiniz daha iyi bilirsiniz.»

Miller nefret duyarak lokomotife bakıyordu.

— «Daha başka bir çâre bulunmalı, canım!»

— «Ssssut!» André başını eğdi. «Geliyorlar. Seslerini işitiyorum.»

Miller bağırdı:

— «Ön tekerleklerin takozlarını kaldırın!»

Hemen atıldı ve ayak parmaklarının kendisine açacakları zarar ziyan dâvâsına hiç aldırış etmeden, uygun şekilde indirdiği tekmelerle, zincirlerle lokomotifin ön tarafına tutturulan üçgen biçimindeki takozu çıkarmayı başardı. Reynolds hiç de ondan geri kalmayan bir çabayla öbür takozu yerinden oynattı.

Hepsi, hattâ Petar'la Maria bile, bütün güçleriyle lokomotifi arkasından ittiler, lokomotif yerinden bir milim bile oynamadı. Umutsuzluğun bütün enerjisiyle bir defa daha denediler: Tekerlekler bir parmak bile kımıldamıyordu. Groves düşüncesini açıklamakta tereddüt etti ama, yapacak başka şey yoktu, içinde bulundukları durum, acele etmelerini gerektiriyordu.

— «Efendim, böyle bir rampada, muhakkak ki bunun frenlerini sıkıştırıp bırakmışlardır.»

Mallory sızıldandı:

— «Ey Tanrım!.. André! Çabuk! Frenin kaldıracı!»

André düzlüğe atladı.

— «İyi ama, bunun altında en azından bir düzine kaldıraç var!»

— «İyi, öyleyse onikisini de indirin!»

Mallory endişeyle arkasındaki yola baktı. André belki bir şeyler işitmişti, belki de işitmemişti: Ama, her ne olursa olsun, görünürlerde hiç kimsecikler yoktu. Ama, Mallory gayet iyi biliyordu ki, hemen arkalarından blokhavs'dan ayrılmış olan ve bu ormanlarla bu patikaları kendisinden çok daha iyi bilen Neufeld'le Droshny'nin şimdi artık pek uzaklarda bulunmamaları gerekirdi.

Küfürlerle madenî gıcırtılar birbirine karışıyordu, otuz sâniye sonra da André bütün fren kaldıraçlarının indirildiğini bildirdi.

— «İtin!» Diye komut verdi.

Topuklarını traverslere, sırtlarını da lokomotife dayayarak ittiler. Bu sefer lokomotif yerinden oynadı. Hem de korkunç bir dingil gıcırtısı içinde olmasına rağmen bu, o kadar kolaylıkla gerçekleşti ki, Mallory'nin adamlarından pek çoğu sırtüstü demiryoluna uzanıverdi. Bir an sonra da, daha şimdiden hızlanmaya başlayan lokomotifin arkasından koştular. André dışarıya doğru eğildi Maria'yı, ardından da Petar'ı bindirdi, sonra da öbürlerine elini uzattı. En sona kalan Groves tam içeriye atlayacağı anda, tuttuğu eli bıraktı, geri dönmek için kendi ekseni çevresinde atladı ve koşarak katırlara doğru gitti. Hemen ip kangallarını yakalayıp, omuzuna attı ve yine bir koşu lokomotifin peşine takıldı. Mallory, onun içeriye atlamasına yardım etti.

Mallory üzgün üzgün:

— «Bugün hiç de günümde değilim!» Dedi. «Ya da daha doğrusu akşamımda değilim. Önce anahtarların eşi. Onun ardından katır-

lar. Daha sonra, frenler. İşte şimdi de ipler. Bakalım gelecek sefere neyi unutacağım, doğrusu ya pek merak ediyorum.»

Reynolds :

— «Neufeld'le Droshny!» Dedi.

— «Nasıl, Neufeld'le Droshny mi?»

Reynolds, Schmeisser'inin namlusuyla demiryolunu gösterdi.

— «Ateş etmeye izin var mı efendim?»

Mallory olduğu yerde şöyle bir döndü. Neufeld, Droshny ve sayısı belirsiz savaşçı, katırlara binmiş hemen yüz metre kadar arkalarında, demiryolunun küçük bir dönemecinin ardından çıkıyorlardı.

Mallory kabul ederek :

— «Evet... Ateş etmeye izin var,» dedi. «Siz!.. Öbürleri, eğilin!»

Reynolds kendi silâhının tetiğini çektiği anda Mallory de Schmeisser'ini çıkardı ve nişan aldı. O küçük bölme, aşağı yukarı beş saniye kadar, madeni duvarların yankılanmasıyla kulakları sağır edici gürültüyle patlayacak gibi oldu. Sonra da, Mallory'nin bir dirsek vuruşu üzerine iki adam ateşi kestiler. Ortada hedef diye bir şey kalmamıştı. Neufeld'le adamları ancak birkaç el ateş etmişlerdi: Hayvan sırtından ateş etmenin bir lokomotiften ateş etmekten çok daha zor olduğunu derhal anlamışlar ve demiryolunun iki yakasındaki ormana dalmışlardı. Ama, hepsi tam zamanında kaçamamıştı: İki kişi, karlar içinde yüzükoyun cansız yatıyordu, bu arada katırları kendi kendilerine lokomotifin izinden, demiryolu boyunca dörtnala koşuyorlardı.

Miller doğruldu, bir müddet bu manzarayı seyretti, sonra elini Mallory'nin koluna koydu.

— «Aklıma bir şey geldi efendim. Bu zırıltı nasıl durdurulur acaba?» Küçük pencereden dışarıya endişeli bir bakış yöneltti. «Daha şimdiden saatte doksan kilometre hızla gidiyoruz herhalde!»

— «Evet, yâni rahat bir otuzla!» Mallory gülümsemekten kendini alamadı. «Ama, bu kadarı bile şu katırlarla arayı açmaya yeter. Siz deminki soruyu André'ye sorun. Frenleri gevşeten o.»

— «Ama, o bir düzineye yakın fren gevşetti,» diye düzeltti. «Onlardan herhangi biri fren olabilirdi.»

Mallory:

— «Bakın dinleyin, bunun kendi kendine durmasını bekleyecek değiliz, değil mi? Şu kahrolasıca makinenin nasıl durdurulacağını araştırıp bulun!»

Miller ona hiç de sıcak olmayan bir bakış yöneltti ve kahrolasıca makineyi durdurmak için bir çare aramaya koyuldu. Mallory kolunu çekiştiren Reynolds'a doğru döndü.

— «Evet?»

Şimdi lokomotifin sahanlığı ciddî bir şekilde sallanmaya başlamıştı ve Reynolds düşmesine engel olmak amacıyla kolunu Maria'ya dolamıştı.

Mallory'ye bakarak mırıldandı:

— «Herifler bizi ele geçirecekler efendim. Orası muhakkak, en sonunda bizi ele geçirecekler. Hiç olmazsa şu ikisini bırakmak için

durabilseydik!.. Ormanda kaybolmak için onlara bir şans vermiş olurduk.»

— «Düşündüğünüze teşekkür ederim. Ama, biraz kafanızı çalıştıracak olursanız görürsünüz ki, yanımızda kurtuluş ihtimalleri daha çok.. Küçük ama, yine de bir ihtimaldir. Eğer arkamızda bırakacak olursak, mutlaka öldürürler!..»

Lokomotif şimdi Mallory'nin sözünü ettiği hızı ve mesafeyi aşmıştı, hız daha henüz Miller'in korkusundan doğan sayıya ulaşmadıysa da dayanıklılığı ve dengesinin elbette ki bir sınırı bulunan makineyi sıçratmaya, sallamaya bol bol yetiyordu. Sağda, son ağaçlar hızla gözden silinmiş, yerlerini Neretva barajının karanlık sularına bırakmışlardı. Demiryolu, oldukça derin bir uçurum olması gereken yerin kıyısına pek tehlikeli bir şekilde yaklaşıyordu. Mallory başını içeriye çekti. André'nin dışında herkes endişeliydi ve bunu belli etmekten de hiç kimse korkmuyordu.

Mallory sordu :

— «Şu uğursuz makineyi durduracak bir çâre bulan var mı içinizde?»

André bir kaldıraç gösterdi :

— «Gayet kolay. İşte, şu...»

— «Peki, bay frenci... Bir gösteri yapılmasını isterdim.»

Yolculardan pek çoğunun rahat bir soluk almasını sağlayarak André fren kolunu çekti. Bütün dişleri dökecek korkunç bir gıcırtı oldu, lokomotifin her iki yanından kıvılcım demetleri fışkırdı. Tekerleklerden pek çoğu raylar üzerinde sıkıştığından, lokomotif ka-

zasız belâsız yavaşladı. Görevini yerine getiren André, lokomotif başmakinistinin bütün dengesi ve bütün umursamazlığıyla dışarıya sarktı: Sanki o anda bütün isteği bir yağdanlıkla bir de düdükten ibaretti.

Mallory'yle Miller inip, yalıyarın kıyısına doğru koştular: Arada sâdece on metre kadar vardı. Daha doğrusu Mallory atıldı. Miller çok daha fazla ihtiyatla yaklaştı, yolun son bölümünü emekleyerek aştı. Uçuruma ürkek bir bakış fırlattı, ardından hemen gözlerini yumdu ve geldiği gibi geri çekildi.

Mallory önünde açılan uçuruma düşünceli gözlerle baktı. Dosdoğru baraj duvarının tepesinin üstünde bulunduklarını farketti: Ay'dan yayılan garip yarı aydınlığın gölge oyunları içinde, bütün bunlar sonsuz bir derinlikteymiş gibi görünüyordu. Duvarın geniş tepesi ışıldaklarla aydınlatılmıştı; başlarında miğfer, ayaklarında çizmeler bulunan oniki kadar Alman askeri orada devriye geziyordu. Duvarın ötesinde, aşağıdaki, ırmak tarafında, Maria'nın sözünü ettiği merdiven görülmüyordu. Buna karşılık, sol kıyıdaki çöküntünün üstünde asılı kalan muazzam kütlenin hâlâ tehdit ettiği dayanıksız, çelimsiz tahta köprü iyice farkediliyordu. Daha da ötede, ırmak geçiti olması gereken yeri belirten beyaz köpükler seçiliyordu. Geçici olarak düşüncelerinin derinliklerine dalan Mallory, peşlerindekilerin baş döndürücü bir hızla yaklaşmakta olduklarını hatırlayarak bir koşu lokomotife döndü. André'ye :

— «Bana kalırsa, ikibuçuk kilometre,» dedi. «Daha fazla değil.» Maria'ya doğru yöneldi. «Barajın bir hayli ötesinde ırmak geçiti

-daha doğrusu ona benzer bir şey- olduğunu biliyorsunuz. Aşılabilir mi acaba?»

— «Belki bir dağ keçisi geçebilir.»

Miller kınayarak:

— «Ona hakaret etmeyin,» dedi.

— «Anlamadım.»

Mallory:

— «Siz ona bakmayın,» dedi. «Sâdece, oraya gelince bize haber verin.»

⁂

General Zimmermann Neretva barajının dokuz-on kilometre kadar aşağısında, Neretva köprüsünün güneyinde uzanan çayırın önünde, çam ormanının kıyısında gidip geliyordu. Yanında, tümen komutanlarından bir de albay yürüyordu. Arkalarında, güneyde bulunan yüzlerce insan, düzinelerle tank, yine düzinelerle başka başka taşıtlar belli belirsiz ancak seçiliyordu. Hepsi de kamuflajlarından sıyrılmış, her tankın, her taşıtın başına üşüşen numara erleri, muhtemelen yararsız, son gözden geçirmelere dalmış, kendilerini iyice işlerine kaptırmışlardı. Artık gizlenme zamanı çoktan geçmişti. Bekleyiş sona ermek üzereydi. Zimmermann saatine baktı.

— «Saat sıfır otuz. İlk piyade tümenleri saat biri çeyrek geçe, geçişe başlayacaklar ve sağ kıyı boyunca uzanacaklar. Tanklar saat ikide hareket edecek.»

— «Evet generalim!»

Bütün ayrıntılar saatlerce önceden kararlaştırılmıştı ama, böyle anlarda dinleyecek

bir kulak bulunca tâlimatı tekrarlamaktan insan kendini alamaz.

Albay kuzeye doğru döndü :

— «Bazen, öbür tarafta hiç değilse bir kişinin bulunup bulunmadığını kendi kendime soruyorum.»

Zimmermann endişeli bir tavırla :

— «Beni tasalandıran kuzey değil,» dedi. «Batıdan çekiniyorum.»

— «Müttefikler mi? Siz onların hava donanmalarının neredeyse geleceğini mi düşünüyorsunuz, Herr General?»

— «Bunun böyle olacağını ta kemiklerimin içinden sezinliyorum. Hem de eli kulağında. Benim için, sizin için, bizlerden herbirimiz için.» Ürperdi, sonra da zorla gülümsedi: «Sanki densizin biri mezarımın üstünde yürüyormuş gibi geliyor bana.»

YA ŞİMDİ YA DA HİÇBİR ZAMAN

Cumartesi, saat: 00,40 - 01,20

Lokomotif sarsılıp duruyor, dört bir yana çalkalanıyordu. Sarı saçları rüzgârda uçuşan Maria başını içeriye çekti, Mallory'ye doğru döndü. Ona:

— «Yaklaşıyoruz... Üçyüz metre kaldı.» Dedi.

Mallory, André'ye:

— «Anlaşıldı mı, bay frenci?» Diye bağırdı.

— «Anlaşıldı!»

André kaldıracın ucuna yapışıp gerildi. Paslı raylar üzerinde sonuna kadar sıkışan tekerleklerin uğursuz gıcırtısı ve dört bir yana saçılan kıvılcımlar arasında lokomotif, bir hayli sarsıldıktan sonra nihayet hareketsiz kaldı. André kafasını pencerden uzattı ve yalıyarın ucunu 'V' biçiminde kesen bir yarık farketti.

— «Bir metreden yakında, yalıyarın tam kıyısı.»

Mallory onu tasdik ederek:

— «Evet, bir metreden yakın. Savaştan sonra iş arayacak olursanız, bir ayırma istasyonuna başvurun.» Yere atladı, elini Maria ve Petar'a uzattı, Reynolds'la Groves'un da inmesini bekledi. Sonra da sonsuz bir sabırla André'ye:

— «Haydi yahu, neredesiniz? Çabuk olun!» Diye bağırdı.

— «Geliyorum!»

André kaldıracı sonuna kadar geri itip, yere atladı, lokomotifi dürttü. Köhne taşıt derhal harekete geçti ve yavaş yavaş hızlandı.

André düşünceli bir tavırla:

— «Hiç bilinmez,» dedi. «Şans biraz yardım ederse, tutar birini yaralar.»

Yalıyarın kıyısındaki kesintiye kadar koştular. Neretva'yı tam altında bir beyaz su çevrintisi hâline, kaynayan köpükler saçan bir çağlayanlar dizisi hâline getiren o tarih öncesi toprak kayması oradan başlamış olmalıydı. İnsan biraz hayalini işletse, yalıyarın yamacındaki bu yara izine koridor adını vermek hiç de imkânsız olmazdı. Gerçekte, bu hemen hemen dikey bir düşmeden başka şey değildi: Kayşatlardan, şistlerden, küçük kaya kütlelerinden, hepsi de korkunç derecede kararsız oynak ve arkadan vurucu parçalardan oluşmuştu. Bu tehlikeli dökülüş, aşağı yukarı yarı yolda bulunan, çıkıntı hâlindeki küçük bir kaya kornişiyle ancak durdurulabilmişti. Miller hemen o anda dehşet verici manzarayı inceledi, çabucak geri çekildi ve Mallory'ye sessiz bir üzüntünün inanamaz bakışlarını yöneltti.

Mallory:

— «Ben de korkuyorum,» dedi.

— «Ama bu, müthiş işte! Navarone'un güney yalıyarını tırmandığım zaman da...»

Mallory hiç acımadan:

— «Navarone'un güney yalıyarını siz tırmanmadınız ki,» dedi. André'yle ben, bir ipin ucunda sizi yukarıya çektik!»

— «Gerçekten mi?» Unutmuşum. Ama bu.. dağa tırmanıcının kâbusu!»

— «İyi ama, burada tırmanmak söz konusu değil ki. Sâdece kendini bırakıp inmek var. Yuvarlanmaya kalkmadığınız müddetçe her şey yolunda gider.»

Miller düşünmeden tekrarladı :

— «Yuvarlanmaya kalkışmadığım müddetçe her şey yolunda gidecek.» İki ipi ucuca birbirine düğümleyen ve onları bir çam ağacına dolayan Mallory'ye bakıyordu. «Peki, ya Maria'yla Petar?»

— «Bu inişi yapmak için Petar'ın görmeye ihtiyacı yok. Onun bütün yapacağı, şu ipin üstünde kendini aşağıya indirmek. Birisi kornişte onu bekler. André de Maria'ya göz kulak olur. Şimdi, elimizi çabuk tutalım. Neufeld'le adamları neredeyse tepemize çullanırlar. Eğer bizi bu yamacın üstünde yakalarlarsa, işimiz bitti demektir. André, siz Maria'yla önden gideceksiniz.»

André'yle Maria, derhal kenarı atladılar ve ipten aşağıya hızla inmeye başladılar. Groves onların nasıl davrandıklarına baktı, bir an düşündükten sonra Mallory'ye yaklaştı.

— «Ben ipi de beraberime alıp en son ineceğim efendim.» Dedi.

Miller onu kolundan tutup, biraz kenara çekti :

— «Bu çok yüce bir davranış ama, Dusty Miller'in hayatı buna bağlı olduğu müddetçe

hiç hükmü yok. Sözlerimi açıklayayım. Buna benzer bir durumda, içimizden her birinin hayatı iple ilk inenlere bağlıdır. Size güvenle, bilerek söyleyebilirim ki, yüzbaşı dünyanın en mükemmel ipçibaşıdır.»

— «Nedir, nedir?»

— «Bu özel görevi yönetmek için seçilmesi, hiç de rastlantı sonucu değildir. Bosna'nın kayaları, yalıyarları, bütün ülkeye hâkim olan dağlarıyla bütün dünyaya ün salmıştır. Siz daha bebekken, Mallory Himalâya dağını tırmanıyordu, evlât. Ama, durun bakalım, ondan söz edildiğini hiç işitmemiş olacak kadar da genç değilsiniz!..»

— «Bu Keith Mallory mi? Şu Yeni-Zelandalı?»

— «Ta kendisi. Koyunları devşirmek için, onun ne yaptığını iyi bildiğini sanıyorum. Haydi bakalım, sıra sizde!»

İlk beş kişi kazasız belâsız, kornişe ulaştılar. Hattâ sondan bir önceki olan Miller bile, yol boyunca gözlerini sıkı sıkı yummaktan ibaret olan kendi tekniğinin doğruluğu sâyesinde, burnu bile kanamadan indi. Mallory, gittikçe ipi kangallayarak, çabuk olduğu kadar da güvenle yer değiştirerek ayaklarını koyduğu yerlere bile bakmadan, yine de bir tek taşı bile oynatmadan en son indi. Groves hayran hayran onu seyrediyordu ama, inanmakta zorluk çekiyordu.

Mallory ikinci inişi incelemek, oraları gözden geçirmek amacıyla kornişin üzerine eğildi. Boğazın hafif bir kıvrımı yüzünden, Ay ışığı tam bulundukları yerin altında karanlık sert bir kesit meydana getiriyordu. Öte

yanda çağlayanların pırıltılı beyazlığı bütün ışığı çekiyordu. Bundan da başka, Ay tam o dakikada birdenbire kararıverdi, görülebilen az sayıdaki ayrıntılar da büsbütün kayboldu. Mallory Ay'ın yeniden belirmesini beklemelerinin imkânsız olduğunu gayet iyi biliyordu: O zaman Neufeld'e yetişme zamanını vermiş olurlardı.

Mallory bir ipi bir kaya çıkıntısının çevresine sıkıca sarıp bağladı. André'yle Maria'ya:

— «Bu seferki gerçekten de tehlikeli,» dedi. «Ayrı ayrı duran kütlelere çok dikkat edin!»

André'yle Maria kör inişlerini yapmak için bir dakikadan fazla geçirdiler. İpin iki defa sarsılması, yerlerine sağ sâlim ulaştıklarını haber verdi. Bu arada bir hayli küçük çığ meydana getirmişlerdi ama, Mallory onlardan sonra inecek olanın André'yle Maria'yı yaralama, hattâ öldürme tehlikesi gösteren bir kaya düşmesine sebep olacağından korkmuyordu: André uzun zaman ve pek tehlikeli bir ömür sürdüğünden bu derece aptalca bir şekilde ölecek adam değildi. Zaten arkadan gelenlere böyle bir tehlikeyi haber vermekten geri kalmazdı. Mallory onuncu defa olarak başını az önce indiği bayırın tepesine doğru kaldırdı. Ama, ne Neufeld, ne Droshny, ne de öbürleri gelmişti, doğrusu pek aşırı derecede ihtiyatlı davranıyorlardı! Oysa, şu geçen saatlerin olaylarından sonra, tasalarının sonuncusu olacağı kanaatine ulaşmak hiç zor değildi.

Tam, Mallory da inerken ay bulutlardan sıyrıldı. André'nin böyle bir tehlikeden ken-

disini korumaktan başka bir şey düşünmediğini yüzdeyüz bilmesine rağmen, düşman birdenbire yukarıda belirirse, bu şekilde görüleceğini düşünerek, lânet etti. Ama, bu durum bir yandan da, az önceki karanlıkta yapabileceğinden daha çabuk inmesini sağlıyordu. Aşağıdakiler soluklarını tutmuşlardı: Mallory ipsiz iniyordu ve bir yanlışlık yapmaktan kaçınmak zorunluğundaymış gibi bir havası da yoktu. Çakıllı kıyıya ayak bastı, hemen ardından ırmağın en hızlı akan yerlerini incelemeye koyuldu.

— «Yukarıya gelip de, Ayışığında, tam geçitin ortasında bizi yakalarlarsa ne olacağını biliyor musunuz?»

Hiç kimseden çıt bile çıkmadı ama, ne olacağını herkes biliyordu.

Mallory sözlerini sürdürdü:

— «Ya şimdi hemen, ya da hiçbir zaman. Reynolds yapabileceğinizi sanıyor musunuz?... Öyleyse silâhınızı verin.»

Mallory, Reynolds'un beline bir ip bağladı, ucunu da André'yle Groves'a emanet etti. Reynolds kesin kararını vererek, korkusuzca kendini akıntılara attı, kaynayan köpüklü suların içinde tutunmaya pek elverişli olmayan ilk kayaya doğru yönelmişti. İki defa dengesini kaybetti, fakat kayaya varmadan kendini toparladı. Ama, o zaman da akıntıyla dört bir yana savruldu. Adamlar onu sahile çektiler, çılgınlar gibi öksürüp aksırarak yine gidiş noktasına dönmüş oldu. Hiç kimseye bir tek kelime söylemeyen bir tek bakış bile yöneltmeyen Reynolds akıntılara tekrar saldırdı. Bu defa öyle kesin bir karar ve öyle

şiddetli bir öfkeyle atıldı ki, bir tek defa bile dengesini kaybetmeden karşı kıyıya ulaşmayı başardı.

Çakıllı kıyıya tırmandı, kendini toparlamak için birkaç dakika geçirdi, sonra ayağa kalkıp, o cidarın eteğindeki küçük bir ağaca doğru yöneldi. Belindeki ipi çözerek, sıkı sıkıya ağacın gövdesine bağladı. Öte yanda, Mallory büyük bir kayanın üstünde oniki tur yaptırdı ve André'yle Maria'ya işaret etti.

Mallory bakışını tekrar uçurumun tepesine kaldırdı. Düşman hâlâ görünürlerde yoktu. Buna rağmen yine de bir sâniye bile gecikmemek gerektiğini, talihle zaten fazlasıyla oynadıklarını sezinliyordu. André'yle Maria yolun yarısına henüz varmışlardı ki Groves'a, Petar'ın geçmesine yardımcı olmasını emretti. Bir yandan da, ipin dayanması için duâ ediyordu. İp dayandı, André'yle Maria kazasız belâsız karşı kıyıya çıktılar, Mallory hemen bir otomatik silâh çıkınını sol omuzuna yükleyerek Miller'i yola çıkardı.

Groves'la Petar da sağ sâlim geçtiler. Mallory'ye gelince, Miller'in öbür kıyıya çıkmasını bekledi, çünkü sulara kapılma tehlikesinin büyük olduğunu, böyle bir durumda Miller'in de aynı âkıbete uğrayacağını, bütün silâhlarına vedâ etmek zorunda kalacaklarını biliyordu.

Öbür yakada, André'nin Miller'e elini uzattığını görünce, Mallory artık daha fazla beklemedi. İpi kayadan çözdü, beline bağladı ve kendini suya attı. Tıpkı Reynolds'un ilk denemesinde olduğu gibi, aynı yerde akıntıya kapıldı, midesinde Neretva sularından bol

bir tayınla ama, kazaya uğramadan yarasız beresiz arkadaşları onu kıyıya çektiler..

Mallory nefes nefese hemen sordu :

— «İçinizden yaralanan filân yok ya?» Bizzat kendisi Niyagara şelâlesinin çeyrek tonluk bir fıçı içinde inmiş izlenimine kapılıyordu. «Yok mu? Mükemmel!» Miller'e doğru döndü: «Siz, burada benim yanımda kalacaksınız. André, öbürlerini şuradaki dönemece kadar götürün ve bizi bekleyin.»

André yavaşça itiraz etti :

— «Ben mi? Peki, neredeyse yukarıdan inecek olan küçük dostları ne yapıyorsunuz?»

Mallory onu bir kenara çekti.

— «Baraj civarındaki nehre inebilecek küçük dostlar da var.» İki çavuşu, Petar'la Maria'yı gösterdi. «Bir dağcı birliğinin devriyeleriyle karşılaştıkları anda, bunların başına neler gelebileceğini hiç düşündünüz mü?»

— «Peki... Dönemeçten sonra sizi bekliyorum.»

André'yle öbür dört kişi, yavaş yavaş, çamurlu kayaların üstünden kayıp, sendeleyerek yürümeye koyuldular. Mallory'yle Miller kocaman iki kayanın ardına siperlendiler ve uçurumun tepesini gözetlemeye başladılar.

Aradan bir hayli zaman geçmesine rağmen, henüz görünürlerde hiç kimse yoktu. Miller sıkıntıdan patlayacak hâle gelmişti :

— «Yolunda gitmeyen nedir acaba? Teşrif etmek için ama da vakit geçirdiler!» Diye söylendi.

— «Hayır, bana öyle geliyor ki, sâdece dönmek için vakit geçiriyorlar.»

— «Dönmek için mi? O da ne demek?»

— «Kesin olarak nereye gittiğimizi bilmiyorlardı ki.» Mallory haritasını çıkardı, cep fenerinin incecik ışığında inceledi. «Demiryolu bir kilometreden biraz daha ötede sola doğru şiddetli bir viraj yapıyor. Pek muhtemeldir ki lokomotif işte oradan raydan çıkmıştır. Neufeld'le Droshny bizi son gördüklerinde, biz o lokomotifin içindeydik. Dolayısıyla o civarda bizi bulmak umuduyla, demiryolunu izlerken terkedilmiş boş lokomotifle karşılaşmışlardır. Ve onu tamamiyle ezilmiş bir durumda bulmuş olmalılar. Hiç kuşkusuz her şeyi derhal anlamışlardır ama, gidiş dönüş fazladan üç kilometre eder, yarısı da bayır aşağı ve yorgun beygirlerle.»

— «Muhakkak öyle olmalı,» diyen Miller bir yandan da homurdanarak: «Allah rızası için, ellerini çabuk tutsunlar biraz!» Diye söylendi.

Mallory onun bu sözüne pek hayret etti :

— «Şuna bakın hele! İşitilmiş şey değil! Dusty Miller kendini öldürtmek için sabırsızlansın?»

Miller kararlı bir sesle :

— «Yok canım, mesele bu değil!» Dedi. Saatine bakarak: «Ama, zaman gittikçe azalıyor!»

Mallory de :

— «Evet, hem de müthiş bir şekilde!» Dedi.

Ve işte o sırada geldiler. Miller, büyük bir ihtiyatla uçurumun kıyısından uzanan bir başın meydana getirdiği pek hafif bir madenî ışıltıyı farketti. Mallory'nin koluna dokunarak :

— «Görüyorum,» diye fısıldadı.

Beraberce, Lügerlerini çıkarıp ,su geçirmez kılıflarından sıyırdılar. Yukarıda, miğferli baş şimdi artık gökyüzünde kesinlikle seçilen tam bir silüet hâline gelmişti. Silüet daha sonra, ihtiyatlı bir iniş olmak iddiasını taşıyan ama, birdenbire sert ve düzensiz bir düşmeye dönüşen bir girişime kalkıştı. Mallory'yle Miller suların gümbürtüsü arasında adamın bağırıp bağırmadığını işitemediler. Önce kornişe çarpmış, şaşılacak bir yüksekliğe fırladıktan sonra da, peşinden küçük bir çığı da sürükleyerek ırmak kıyısına düşmüştü.

Miller :

— «Tehlikeli olduğunu bile söylemiştiniz.» Diye hüküm yürüttü.

Uçurumun kenarında başka bir silüet belirdi, peşinde sıkı düzen hâlinde gelen daha başkalarıyla aşağıya inmeye başladı. Birkaç dakika süresince Ay bir bulutun arkasına girdi. Mallory'yle Miller yuvalarından fırlayacakmış gibi gözlerle, âdeta zifiri karanlığı delmeye uğraşıyorlardı.

Ay yeniden ortaya çıktığında, ip cambazlarından ilki tam kornişin altına gelmiş, ihtiyatla inişin ikinci bölümünün plânını yapmaktaydı. Mallory büyük bir dikkat ve özenle Lügerini doğrulttu, ip cambazı âniden çırpındı, döndü ve boşluğuna düştü. İkinci karaltı, arkadaşının başına gelenlerden habersizdi ki, o da inişin ikinci bölümüne girişti. Mallory'yle Miller aynı zamanda nişan aldılar ama, tam o anda Ay'ın yüzü yine bir bulutla örtülünce onlar da silâhlarını indirmek zorunda kaldılar. Ay tekrar belirdiğinde, dört

kişi hiçbir zarar görmeden ırmak kıyısında toprağa basmışlardı bile. İçlerinden. ikisi, bir iple birbirlerine bağlanarak karşıya geçmeye henüz başlıyordu.

Mallory'yle Miller onların hiç değilse ırmağın üçte ikisini aşmalarını, böylece de tam bir hedef hâline gelmelerini bekledikten sonra silâhlarını hedeflerine çevirdiler...

Irmağın çok hızlı aktığı yerdegi beyaz köpüklü suların bir an içinde geçici olarak kırmızıya döndüğünü tahmin ettiler. O sırada da, hâlâ birbirine bağlı iki adam akıntının inanılmaz, akıl almaz hızıyla kaçıp gidiyorlardı. Bedenleri öylesine çalkalanıyor, kolları bacakları eklemlerinden öylesine kopmuş gibiydi ki, canlarını kurtarmak için hâlâ umutsuzca çırpındıkları zannedilirdi. Her ne olursa olsun, öbür kıyıda kalan iki kişi bu olayı hiç de kötü tarafından yorumlarmışa benzemiyorlardı. Şaşkın şaşkın, arkadaşlarının cesetlerinin kayboluşunu seyrediyor, olayın gerçek yüzünü bir türlü kavrıyamıyorlardı. İki üç sâniye sonra, eğer uçuşan bir bulut çizgisi bir defa daha gelip de ayın yüzünü örtmeseydi, her ne olursa olsun, artık hiçbir şeyi bir daha aslâ kavrayamaz hâle geleceklerdi. Böylelikle biraz, pek az bir zaman daha yaşamış oldular. Mallory'yle Miller silâhlarını indirdiler.

Canı sıkılan Mallory saatine bir gözattı.

— «Bunlar ne zaman ateş etmeye başlayacak? Saat biri beş geçiyor!»

Miller ihtiyatla sordu:

— «Ne zaman, kimler ateş etmeye başlayacak?»

— «Biliyorsunuz ya. Siz de oradaydınız! Saat birde, bize bir ateş örtüsü vermesini Vukalovic'ten istemesini Vis'e söylemiştim. Zenice boğazından itibaren, buradan en aşağı iki kilometre ötede. İyi, daha fazla bekleyemeyiz ki. Ben...» Fakat, oldukça yakın mesafede pek etkileyici olan, özellikle yoğun bir tüfek atışının birdenbire gürlemesiyle sözü yarıda kaldı ve gülümsedi. «Ooo! canım, beş dakika şuradan, beş dakika buradan, ne önemi var ki! Haydi bakalım, bana öyle geliyor ki artık André iyice tasalanmaya başlıyordur!»

André kara kara düşünmeye başlamıştı. Mallory'yle Miller ilk dönemeçten kıvrılır kıvrılmaz sessizce karanlıktan çıktı.

Büyük bir ciddiyetle onları azarladı:

— «Hangi cehennemin dibinde kaldınız be.. O kadar merak ettim ki!»

Mallory yavan bir sesle özür dileyerek:

— «Eğer hâlâ şu ânın etkisinde kalırsak, bunu size bir saat sonra anlatırım,» dedi. «Bizim gözüpek kurnazlar sürüsü iki dakikalık bir mesafeden peşimizi izliyor. Dört kişi -Reynolds'un lokomotiften hakladığı iki kişiyi de hesaplarsak altı eder- yitirmelerine rağmen güçlü bir şekilde ortaya çıkacaklarını sanıyorum. Siz ırmağın bundan sonraki dirseğine yerleşir onları tutarsınız. Bunu tek başınıza yapmak zorundasınız. İşlerin yolunda yürüyeceğine güveniyor musunuz?»

André vakarla karşılık verdi:

— «Şimdi şaka etmenin sırası değil! Peki, o sırada siz ne yapacaksınız?»

— «Groves, Reynolds, Petar ve kız kardeşi

bizimle birlikte boğazdan yukarıya çıkacaklar: Reynolds'la Groves mümkün olduğu kadar baraja yaklaşacak, Petar'la Maria da meselâ tahta köprünün hemen yanında bir siper bulur bulmaz duracak. Böylelikle hiç olmazsa sâdece bunu bekleyen o namussuz kayayı kafalarına yemek tehlikesinden kurtulmuş olurlar.»

Reynolds atılarak sordu :

— «Bir tahta köprü mü dediniz efendim? Bir kaya mı dediniz?»

— «Arazinin durumunu incelemek için lokomotifi durdurduğumuz zaman gördüm bunları.»

— «Onları siz gördünüz, André değil.»

Mallory sabırsızlıkla :

— «Ama, bunlardan ona daha sonra bahsettim,» diyerek konuşmasını sürdürdü. Çavuşla bütün ilgisini kesti, André'ye doğru döndü: «Dusty'yle ben daha fazla bekleyemeyiz. Schmeisser'inizi kullanın.» Yaylım ateşinin şimdi artık sürekli olduğu Zenica boğazı tarafını, kuzeybatı yönünü işaret etti. «Bütün bu gürültü patırdırla aslâ bir ayrıntı yapamazlar.»

André olumlu bir şekilde başını salladı, ikili bir kaya kütlesinin arkasına rahatça yerleşti, Schmeisser'inin namlusunu da iki kayayı ayıran 'V' biçimindeki çatlağa dayadı. Birliğin geri kalan kısmı, Neretva'nın sağ kıyısını oluşturan, alabildiğine kaygan çakılların üstünden düşe kalka yola koyuldu. Biraz daha uzakta, ilkel bir keçiyolu buldular. Onu yüz metre kadar izledikten sonra, boğazın hafifçe kıvrıldığı yerde birbirine danışmadan,

hiçbir emir verilmeden, altı kişi birden aynı anda durarak, başlarını kaldırdı.

Neretva barajının önüne gelmişlerdi; insanın soluğunu kesecek yükseklikte bir sur duvarının karşısında bulunuyorlardı. Duvarın üstünde, her iki yanda baş döndürücü cidardar yükseliyordu: Önce hemen hemen dikey olarak, sonra her ikisi de, tepesinde öbürüne ulaşırmış gibi görünen muazzam bir taşma meydana getirerek, çıkıntı hâlinde eğilerek uzanıp gidiyordu. Ama bu, -Mallory durumu yukarıdan gördüğü için bunu iyice biliyordu- görüş yanılmasından başka bir şey değildi. Asıl baraj duvarının tepesinde bulunan nöbetçi ve telsiz kulübeleriyle devriye gezen minicik Alman askerleri açık seçik görülüyordu.

İşte oradan, o barakalardan, duvarın tepesinin doğusundan bir demir merdiven boğazın ta derinlerine kadar iniyordu. Mallory onun yeşil boyalı olduğu ama, barajın gölgesinde kara göründüğünü biliyordu. Bu demir köprü yukarıdan aşağıya çelik kancalarla kayanın içine çakılmıştı. Su, merdivenin ayağındaki taşma borularından köpüklenerek fışkırıyordu. Mallory merdivenin kaç basamağı olabileceğini hesaplamaya çalıştı. İkiyüz, belki de ikiyüzelli basamak olmalıydı. İnsan bir kere inmeye, ya da çıkmaya başladı mı, sonuna kadar gitmekten başka çâresi kalmazdı: Bir parçacık soluk almayı sağlayan hiçbir sahanlık, hiçbir dayanak yoktu. Yukarıdan aşağıya doğru da duvarın tepesinde bulunan muhtemel bir gözleyicinin bakışlarından gizlenmek te kaabil değildi. Mallory kendi kendine, bir saldırı yolu olarak bunu

hiç şüphesiz en son seçeceğini düşündü. Bundan daha tehlikeli olan bir başkasını bulmak, doğrusu pek zor olurdu.

Bulundukları yerle merdivenin ayağı arasında, tam yarı yolda, boğazın köpüklü suları üstünden küçük köprü geçiyordu. Çok eskiden kalma, eğri büğrü, harap görünüşü insana hiç de güvenlik verecek nitelikte değildi. Ya da o kadar az bir güven veriyordu ki, bu minicik emniyet duygusu da, köprünün doğu ucunun tam üstünde, yalıyarın geniş yarığının üzerine yerleştirilmiş gibi duran ve bu kadar akıl almaz bir temelden her an vazgeçmek zorunluğundaymış gibi görünen, kaya kütlesinin varlığı karşısında bir sâniye bile hayatta kalamazdı.

Reynolds karşısındaki manzarayı uzun müddet seyrettikten sonra da Mallory'ye doğru döndü :

— «Çok sabırlı davrandık efendim.»

— «Çok sabırlı davrandınız çavuş, size bilhassa teşekkür ederim. Gayet tabii, biliyorsunuz ki, tam sol tarafımızdaki dağların ardında, Zenica kafesinde abluka edilmiş bir Yugoslav tümeni var. Sabahın saat ikisinde Almanlar'ın Neretva köprüsüne iki zırhlı tümen süreceğini, öbür tarafa ulaşabilirlerse -normal olarak Almanlar'a engel olabilecek hiçbir şey bulunmamalı- patlatacak mantarı dahi olmayan oyuncak tabancalarla silâhlanmış Yugoslavlar'ın kendilerini lokma lokma doğratmalarının işten bile olmadığını da biliyorsunuz. Alman zırhlı tümenlerini durduracak tek çârenin Neretva köprüsünü uçurmaktan ibaret olduğunu da biliyor musunuz? Şu yardım ve karşı casusluk görevinin ger-

çek zımbırtıyı gizlemek için bir örtüden başka bir şey olmadığını da anlamışsınızdır herhâlde!..»

Reynolds acı acı:

— «Şimdi öğrendim!» Dedi. Kolunu boğazın aşağılarına doğru uzattı. «Köprünün şu yönde bulunduğunu da biliyorum.»

— «Evet! Ben de biliyorum ki, ona yaklaşabilsek bile -ki, tamamiyle imkânsız bir şey bubir kamyon dolusu patlayıcı da olsa onu havaya uçuramayız. Betonarme üzerine kurulan çelik köprüler pek zor tahrip edilir.» Baraja bakmak için arkasına döndü. «Onun için biz de başka türlü davranacağız. Şuradaki barajı görüyorsunuz. Arkasında otuz milyon ton su var. Bu, Sydney köprüsünü bile götürmeye yeter. Öyleyse, Neretva köprüsü için...»

Groves alçak sesle:

— «Bu müthiş bir şey efendim!» Dedi.

— «Teşekkür ederim. Ne derseniz deyiniz, Dusty'yle benim barajı havaya uçurmamıza engel olmaz bu.»

Reynolds umutsuzluğa pek yaklaşan bir sesle:

— «Peki ama... Ama, bizim patlayıcı olarak elimizde bulunan bütün malzeme birkaç elbombasından ibaret,» dedi. «Şu barajın içinde de en azından altı metre kalınlığında betonarme bulunuyordur. Onu mu uçuracaksınız? Nasıl yapacaksınız?»

Mallory başını salladı:

— «Çok üzgünüm!»

— «İşte yine şu...»

— «Sâkin olun. Ahbap şunu iyice kafanıza

yerleştirin ki, hiçbir zaman hiçbir şey bilmeyeceksiniz! Son dakikada bile yakalanabilirsiniz, konuşmak zorunda bırakılırsınız. Zenice kafesinde sarılmış durumdaki Vukalovic'in tümeninin başına o zaman neler gelmez ki? Bilmediğiniz bir şeyi aslâ söyleyemezsiniz.»

— «Ama siz, siz biliyorsunuz!» Reynolds' un sesin hınç doluydu. «Siz de, Dusty de, André de, sizler biliyorsunuz! Groves'la ben sizin bildiğinizi hep biliyorduk ve sizin de konuşmak zorunda bırakılacağınızı düşünüyorduk.»

Mallory kendini zorlukla zaptederek :

— «André'yi konuşturmak mı?» Dedi. «Belki... Sâdece sigaralarını elinden almak tehdidiyle yapabilirdiniz. Evet doğrudur, Dusty'yle ben de konuşmak zorunda bırakılabiliriz ama, birinin bilmesi gerek!»

Groves kaçınılmayı kabullenen ama, yine de düşünmekten geri kalmayan bir kimsenin tutumunu takınmıştı.

— «Barajın öbür yanına nasıl geçeceksiniz? Onu bu yüzden uçuramazsınız, değil mi?»

Mallory kabul etti. Boğazın öbür tarafta bulunan baş döndürücü cidarını göstererek :

— «Elimizdeki imkânlarla olmaz tabii. Öbür yana geçeceğiz. Şuradan tırmanacağız!»

Miller tasasız rahat bir havayla tekrarladı :

— «Şuradan tırmanacağız, değil mi?»

— «Evet, merdivenden çıkacağız. Ama, her zaman değil. Dörtte üçüne gelince merdiveni

bırakacağız, doğrudan doğruya cidarı tırmanacağız. Barajın tepesinin on metre kadar üstünde, cidarın tam taşma hâlinde eğilmeye başladığı yerde bir korniş var. Yâni demek istiyorum ki, bir çatlak var, bunu kesinlikle biliyorum ve...»

Miller hafifçe öksürerek :

— «Bir çatlak!» Dedi. Âdeta dehşete kapılmıştı.

— «Bir çatlak. Duvarın üstünden geçiyor. Yirmi derecelik yükselen bir açıyla kırkbeş metre kadar uzunluğu var. Oradan geçeceğiz.»

Reynolds :

— «İşte, cesaretin en büyüğü budur!.. Çılgınca!»

Miller de :

— «Evet çılgınca!..» Diye tekrarladı.

Mallory kabul etti :

— «Başa şekil olsa, yapmazdım. Ama, neylersiniz ki tek yol bu!»

Reynolds itiraz etti :

— «Ama, görüleceğinize eminsiniz!»

— «Hayır, hiç emin değiliz.»

Mallory sırt çantasını karıştırdı, içinden siyah kauçuktan bir kurbağa-adam kıyafeti çıkardı. Miller de aynı şeyi yaptı ama, tabiî istemeye istemeye. İki adam hemen tulumları sırtlarına geçirmeye koyuldu. Mallory :

— «Kara bir duvarın üstündeki kara sineklere benzeyeceğiz.» Dedi.

Miller de :

— «Hep öyle umalım!» Diye homurdandı.

— «Sonra da, talih biraz yardım ederse, R.A.F. kestane fişeklerini fırlatmaya başlayınca öbür tarafa bakarlar. Ve görülme tehlikesiyle karşılaştığımız zaman, Groves'la siz işe elkoyarsınız. Albay Jensen'in hakkı varmış: İşlerin aldığı bu şekilde, siz olmasanız, bunun içinden dünyada çıkamazdık.»

Groves, Reynolds'a :

— «Bu gönül almak mı?» Dedi. «Yüzbaşı gönlümüzü mü aldı nedir? Bana öyle geliyor ki bir yerlerde kokuşmuş bir şey galiba, ne dersin?»

Mallory :

— «Doğrudur,» dedi. Tulumu ve başlığı giymiş, kemerine vidalı birkaç halkayla yine çantasından çıkardığı bir çekici tutturuyordu. «Başımız derde girerse siz oyalarsınız.»

Reynolds şüpheyle :

— «Nasıl bir oyalama, meselâ?» Diye sordu.

— «Barajın altında bulunursunuz ve yukarıdaki nöbetçilere ateş edersiniz.»

— «Ama... Tamamiyle açıkta kalmış oluruz!» Groves barajın temelinde ve merdivenin ayağında sol kıyıyı meydana getiren çakıllı heyelân parçasını incelemeye çalıştı. «Kapalı bir tek santimetre bile yok. Nasıl kurtuluş şansımız olsun?»

Mallory çantasını sırtına vurdu, omuzuna da kalın bir ip kangalı attı.

— «Korkarım ki, pek küçük.» Fosforlu saatine baktı. «Ama, şu andan itibaren, kırkbeş dakika süreyle, siz ve Groves fedâ edilebilir unsurlarsınız. Dusty'yle ben, hayır!»

Reynolds açık açık :

— «Bu böyledir işte o kadar, değil mi?» Dedi.

— «Evet öyle!»

Miller büyük bir umutla sordu :

— «Yerimi almak ister misiniz?»

Karşılık gelmedi, çünkü Mallory yola koyulmuştu bile. Miller dev ölçüde bir kale gibi, müthiş bir sur duvarı gibi tepesinde duran cidara korkulu bir bakış yöneltti, çantasını son defa sarstı ve berikinin peşinden atıldı. Reynolds izleyecekti ama, Groves onun kolunu tuttu ve Petar'la birlikte önden yürümesi için Maria'ya işaret etti.

Groves Maria'ya :

— «Arkayı emniyete almak için, biraz bekleyeceğiz,» dedi. «İyice güvenlik getirmeye yetecek kadar.»

Reynolds ona alçak sesle :

— «Nedir o?» Diye sordu.

— «Durum şu: Yüzbaşımız Mallory, bu gece üç hatâ yaptığını kabul etti. Bana öyle geliyor ki, şimdi de bir dördüncü hatâyı yapmak üzere!»

— «Ne dediğini pek iyi anlıyamadım.»

— «Bütün yumurtaları aynı sepete koymak üzere bulunuyor, bazı şeyleri ihmal ediyor. Meselâ, ikimizin de barajın altına mevzilenmemizi istemek gibi. Bir oyalama ateşi açmamız gerekince, duvarın tepesinden bir mitralyöz yağmuru başladı mı, o sâniyede ikimiz de tamamız demektir. Tek bir adam oyalama atışını aynı başarıyla pekâlâ yürütebilir, ikimizin de kendimizi öldürtmemizde ne fayda

var? Üstelik de, ikimizden biri hayatta kalırsa, Maria'yla kardeşini korumak için bir şeyler yapmak gerektiğinde burada olur. Ben barajın altına yerleşeceğim, sen de...»

— «Neden ben de, sen değil?...»

— «Dur bekle, daha bitirmedim. Eğer André'nin boğazdan yukarıya çıkan bütün o topluluğu tek başına sonuna kadar tutabileceğini sanıyorsa Mallory'nin gerçekten de çok iyimser olduğunu düşünüyorum. Bir de, gelenler en azından yirmi kişi olmalılar ve herhalde küçük sosyete oyunları oynamak için de dışarıya çıkmadılar. Herifler bu Allah'ın ayazına bizi öldürmek amacıyla çıktılar. Şimdi, André'yi sulara gömüp, köprüden geçip gelirler de, biz barajın altında panayır yerlerindeki atış kulübesi kartonları rolünü oynarken Maria'yla Petar'a saldırırlarsa ne olur? Sen gözünü açıp kapayıncaya kadar onların hesabını görürler..»

Reynolds mırıldandı:

— «Belki de pek o kadar hızlı değil. Eğer Neufeld tahta köprüye gelmeden yere serilir ve komutayı da Droshny alırsa, Maria'yla Petar ölmek için belki de daha fazla beklerler...»

— «Peki öyleyse, köprünün yanında kalıp da gerimizi koruyor musun? Şuralarda bir yerlerde siperlenen Maria ve Petar'la birlikte kalıyor musun?»

— «Hakkın var. Haklı olduğuna kesinlikle inanıyorum. Ama, bundan hoşlanmadım.» Reynolds pek rahat değildi, kendini huzursuz hissediyordu. «Adam bize emir verdi, itaatsizlik etmek bize hiç de yakışmaz.»

— «Ruhu bile duymaz. Sağ dönse bile

-ki bundan çok şüpheliyim ya!- Aslâ haberi olmaz. Şimdi de hatâ üstüne hâtâ yapmaya gitti.»

— «Ama, bu tür hatâ değil.» Reynolds içinden tam olarak inanmış değildi.

Groves üsteledi :

— «Buraya bak, haklı mıyım haksız mıyım?»

Reynolds bezginlikle :

— «Oh!...» Dedi. «Önünde sonunda, pek fazla farketmez. Günlük işimizi bitirdiğimiz zaman... Pekâlâ, kabul, senin inandığın şekilde yapalım.»

İki çavuş Maria'yla Petar'a yetişmek için acele etti.

*
**

André taşlarda sürüklenen çizmelerin, bir kayaya çarparak arada sırada çınlayan silâhların sesini dinliyordu. Schmeisser'ini güzelce yerleştirmiş, yüzükoyun rahatça uzanmış bekliyordu. Kıyıdaki gizli bir ilerlemeyi haber veren gürültüler artık sâdece kırk metre kadar bir mesafeden geliyordu. Şöyle hafifçe bir doğruldu, namluyu yavaş yavaş çevirdi ve tetiği çekti.

Karşılık hemen geldi: Üç dört tane makineli tabanca ateş açtı. André atışını durdurdu. Tepesinde uçuşan, çevresindeki her şeyi sıyıran mermilere aldırış etmeden, bir makineli tabancadan fışkıran alev pırıltılarına göre özenle tam karşıya geçti ve bir sâniyelik bir kurşun yağmuru yağdırdı. Makineli tabancayı tutan adam sarsılarak doğruldu, sağ koluyla silâhını döndürerek fırlattı, sonra yana

devrilerek ağır ağır Neretva'nın beyaz girdaplarına gömüldü. Köpüklü sular adamı derhal alıp götürdü. André ikinci bir kurşun yağmuru yağdırdı, ikinci bir adam ekseni çevresinde döndü ve kayaların arasına yığıldı. Birdenbire birisi avaz avaz bağırarak bir komut verdi, nehrin aşağısından gelen ateş kesildi.

Nehrin aşağısında sekiz kişilik bir topluluk vardı. İçlerinden biri bir kaya parçasının arkasından süzülerek isabet alan ikinci adama doğru emeklemeye başladı. Sürüklenirken yüzü bir hâin gülüşle aydınlandı sanılabilirdi ama, Droshny gülmeyi düşünmekten çok uzaktı. Kayaların arasına büzülen karaltının üzerine doğruldu, onu sırtüstü çevirdi: Neufeld'di bu, başının yanındaki bir yaradan oluk gibi kan akıyordu. Hiddetten çılgına dönen Droshny doğrulup kalktı. Cetniques'lerden biri koluna dokundu.

— «Ölmüş mü?»

— «Tamamiyle değil. Sâdece kendini kaybetmiş. Saatlerce, belki de günlerce bilinçsiz kalacak. Bilmiyorum, bunu kesinlikle söyleyebilmek için bir doktor gerek.» Droshny iki adama daha seslendi: «Siz üçünüz, bunu ırmağın geçitinden geri götürün. Siz ikiniz onunla birlikte siper bir yerde kalırsınız, sen geri gelirsin. Ve Allah rızası için, öbürlerine söyleyin de sallanmasınlar, ellerini çabuk tutup bir an önce buraya gelsinler!»

Hiddetten yüzünün şekli bozulmuş, tehlikeye hiç kulak asmayan Droshny birdenbire doğruldu, bitmez tükenmez bir kurşun yağmuru yağdırmaya başladı. André'yi görünüşte tamamiyle ilgisiz bırakan bir makineli

tabanca ateşi: Koruyucu kayasına sırtını iyice yerleştirmiş, pek fazla bir heyecan duymadan seken kurşunları, dört bir yana sıçrayan küçük kaya parçalarını seyrediyordu.

Nöbetçiler, barajın tepesinden bu müthiş yaylım ateşini açık seçik işittiler. Ama, her kesimdeki hafif silâhların hayhuyu, boğazın yukarısından aşağıya ve baraj gölünün bütün yüzeyinden gelen yankıların yanıltıcı çeşitliliği o derecedeydi ki, şu yeni işitilen makineli tabanca yaylımının yerini kesinlikle belirtmek hemen hemen imkânsız bir şeydi. Bununla beraber, asıl anlamlı olan gerçekten de makineli tabanca yaylımıydı, çevredeki gürültü sâdece makineli tüfek atışlarından geliyordu. Öte yandan da, yaylım atışı boğazın derinlerinden, güneyden gelir gibi olmuştu. Nöbetçilerden biri gidip yüzbaşısını buldu, ona kısaca bir şeyler söyledi, sonra metin adımlarla duvarın doğu ucuna inşa edilen betonarme sahanlıktaki küçük barakalardan birine doğru yöneldi. Sözü edilen ve bütün önyüzü, o sırada sarılıp yukarıya kaldırılmış bulunan bir branda bezinden olan barakada koskocaman bir telsiz vericisi göze çarpıyordu. Başında da görevli bir onbaşı bulunuyordu.

Çavuş, onbaşıya :

— «Yüzbaşının emri,» dedi. «Neretva köprüsünü isteyin. General Zimmermann'a bir mesaj geçin. Ona endişeli olduğumuzu.. yüzbaşının endişeli olduğunu söyleyin. Bütün kesimlerde büyük bir hafif silâh gürültüsü bulunduğunu, bunun da kısmen ırmağın aşağılarından geldiğini bildirin!»

Çavuş sabırsızlıkla telsizcinin mesajı ilet-

mesini, iki dakika sonra kulaklıkların cızırdamaya başlamasını, telsizcinin de cevabı bir kâğıda yazmasını bekledi. Kâğıdı hemen onun elinden kaptı ve yüzbaşısına uzattı, o da yüksek sesle okudu :

— «**Endişelenecek hiçbir şey yok! O gürültüler Zenica kafesindeki Yugoslav dostlarımız tarafından yapılıyor. 11'inci Ordu birliklerinin genel bir saldırısından her an korktukları için hayâletlere bile silâh çekmeye başladılar! Az sonra R.A.F. sağa sola, yerli yersiz bomba yağdırmaya başladığı zaman gürültü daha da etkileyici olacak. Ama bombalar sizin tarafınıza düşmeyecek, onun için hiç endişelenmeyin!**»

Yüzbaşı kâğıdı indirdi :

— «General endişelenmememizi söylediğine göre, bu bana pek uygun görünüyor. Generalin ününü biliyor musunuz, çavuş?»

— «Evet, yüzbaşım.»

Oldukça uzak mesafeden, nereden geldiği pek iyi seçilemeyen yeni makineli tabanca yaylımları işitildi. Çavuş sıkıntılı bir hareket yaptı. Yüzbaşı :

— «Yine canınızı sıkan bir şey mi var?» Diye sordu.

— «Evet yüzbaşım! Generalin ününü biliyorum, elbette ve ona tam ve kesin güvenim var... Bu son makineli tabanca yaylımının boğazın derinlerinden, şuradan geldiğine de yemin edebilirim.»

Yüzbaşı sâkin bir tavırla :

— «Kocakarı endişelerine, korkularına kapılıyorsunuz çavuş! Tümen doktoruna gidip

bir görünmeyi ihmal etmeyin. Kulaklarınızın bir gözden geçmesi gerekiyor.»

Aslında, çavuşun hiç de vesveseli bir kocakarıya benzer yanı yoktu, kulakları da kendisine çıkışan subayınkilerden çok daha iyi bir durumda bulunuyordu. O sıradaki makineli tabanca atışları gerçekten de boğazdan geliyordu: Droshny'yle, şimdi sayıları iki katına çıkan adamları birer birer, ya da ikişer ikişer ama, aslâ ikiden fazla olmamak üzere, pek kısa öne atılışlar ve zıplamalarla ilerliyordu. Bu sırayla atlamaları, ayaklarının altından kayıp giden tehlikeli ve kaygan toprak göz önüne alınarak, pek kesin olmayan yaylımlarla düzenleniyordu. André, onlara karşılık vermiyordu. Belki kendini tehlikede hissetmiyordu ama, daha muhtemelen cephanesini idare ediyordu. Gerçekten de, Schmeisser'ini omuzuna asmış, kemerinden çıkarıp eline aldığı saplı bir elbombasını büyük bir ilgiyle inceliyordu.

Irmağın daha yukarısında, çavuş Reynolds, içine yuvarlanmak bahtsızlığına uğrayan kimsenin her türlü hayat umudundan vazgeçmesi gereken hiddetli akıntının üstünden aşan köhne tahta köprünün doğu ucunda duruyordu. Reynolds o makineli tabanca yaylımlarının kaynağına doğru endişeli bir kulak kabartmıştı. Belki onuncu defa, tahta köprüyü gerisin geriye geçme tehlikesini göze alıp da André'nin imdadına koşması gerekip gerekmediğini kendi kendine sordu. André konusundaki yargısının yepyeni ve köklü gözden geçirilişinin ışığı altında bile, Groves'un dediği gibi, bir adamın tek başına, öcalma susuzluğuyla yanıp kavrulan yirmi ki-

şiyi uzun zaman tutabilmesi ona imkânsız gibi görünüyordu. Öte yandan da, Petar'la Maria'yı korumak için burada kalacağına Groves'a söz vermişti. Irmaktan yeni yaylım sesleri işitildi. Reynolds kararını verdi. Silâhını Maria'ya bırakır, olayların rastlantısıyla kesin olabilecek bir yardımı André'ye ulaştırmaya yetecek bir zaman içinde gider gelirdi.

Kararını kıza bildirmek için döndü ama, Maria'yla Petar oradan yokolmuşlardı. Reynolds hemen çabucak çevreyi araştırdı. İlk aklına gelen şey her ikisinin de suya düşüp akıntılara kapılmış olmalarıyda. İçgüdüyle bakışını kıyıdan yukarıya, baraja doğru çevirdi. O sırada ortalık zifiri karanlıktı ama, ikisinin de, dibinde Groves'un bulunduğu demir merdivene doğru yöneldiklerini derhal gördü. Bir an için akıllarına ne estiğini düşündü, sonra, aslında ne Groves'un, ne de kendisinin köprüden uzaklaşmalarını yasaklamayı akıl etmediklerini hatırladı. **«Şaşkınlıktan çıldırmayalım. Az sonra Groves onları tekrar köprüye gönderir, buraya döndükleri zaman André'nin yardımına koşmak için geri döneceğimi onlara söylerim.»** Diye düşündü. Droshny'yle adamlarının karşısına çıkma zamanını bu şekilde gerilettiğinden değil de, az ya da çok haklı bir kararı, bir süre geciktirdiği için, belli belirsiz bir ferahlama duyuyordu.

Groves yukarılara bakıyordu. Bu demir merdivenin ucu bucağı yokmuş ve gülünç bir yapıştırmayla cidara tutunuyormuş gibi görünüyordu. Killi toprağı hafifçe çıtırdatan ayak sesleri işitince ekseni çevresinde şöyle

bir dönüş yaptı. Elele tutuşarak gelenler, her zamanki gibi Maria'yla Petar'dı. Birdenbire fena hâlde öfkelendi.

— «Hay Allah kahretsin, buraya ne halt karıştırmaya geldiniz? Burada duramazsınız! Nöbetçilerin yukarıdan bir eğilmesiyle kendinizi öldürtebileceğiniz aklınıza gelmiyor mu? Haydi, çekilin gidin! Köprünün başındaki çavuş Reynolds'un yanına dönün, çabuk olun!»

Maria yavaşça :

— «Bizim için endişe duymakla büyük nezâket gösteriyorsunuz çavuş Groves,» dedi. «Ama biz gitmek istemiyoruz. Burada kalmak istiyoruz.»

Groves haşin bir sesle :

— «Siz ne sanıyorsunuz?» Diye diklendi. «Burada kalırsanız bir işe yaramazsınız!» Bir süre düşündü, sonra daha sevimli davrandı. «Maria, şimdi artık kim olduğunuzu, neler yaptığınızı biliyorum, vatanınız için ne kadar değerli olduğunuzu da biliyorum. Ama, bu sizin branşınız değil! Çok rica ederim.»

Genç kız başını salladı :

— «Müsterih olun!. Silâh kullanmasını da çok iyi bilirim!»

— «Evet ama silâhınız yok.. Peki, ya Peter? Onun adına ne hakla konuşuyorsunuz? Nerede bulunduğunu biliyor mu?»

Maria çabucak o anlaşılmaz Sırp-Hırvat diliyle kardeşine bir şeyler söyledi, o da birkaç gırtlak hırıltısıyla kız kardeşine karşılık verdi. Maria Groves'a doğru döndü.

— «Bu gece öleceğini bildiğini söylüyor. Onda sizin şu altıncı his adını verdiğiniz gizli yetenek vardır; bu gecenin ötesinde hiçbir ge-

lecek bulunmadığını, artık zamanın gelmesini burada bekleyeceğini söylüyor.»

— «Bütün odun kafalılar için de...»

Maria sesini yükseltmemişti ama, tonu bir parça tatlılığını yitirmişti. «Rica ederim çavuş Groves!.. Kesin kararını vermiş bir kere, onu artık dünyada caydıramazsınız!»

Groves bunun ne demek olduğunu çok iyi anladığını işaret etti.

— «Ama, belki de sizin fikrinizi değiştirebilirim.»

— «Anlamadım.»

— «Petar'ın gözleri görmüyor, bize yardım edemez. Ama siz, siz yardım edebilirsiniz. Eğer isterseniz tabii...»

— «Nasıl yapabileceğimi söyleyin.»

— «André yirmi kadar Cetniques'le Alman askerine karşı koyacak.» Groves yüzünü buruşturdu.

— «André'nin gerilla savaşçısı olarak bir eşi daha olmadığına inanmakta haklı nedenlerim var. Var ama, bir adam tek başına ilânihaye yirmi kişiye karşı koyamaz ki! Eğer o ortadan kalkarsa, köprüyü korumak, gözetmek için geride sadece Reynolds kalır. Reynolds da yok olursa, işte o zaman Droshny'yle adamları vaktinde yetişip nöbetçilere haber verirler, hemen hemen tam vaktinde yetişip barajı kurtarırlar, telsizle General Zimmermann'a haber vermek ve tankları sağlam toprağa geri getirmesini söylemek için tam zamanında yetişirler. Maria, öyle sanıyorum ki Reynolds'un yardımınıza ihtiyacı olacaktır. Gerçekten de burada hiçbir işe yaramıyorsunuz. Tam aksine, eğer Reynolds'un yanında

kalırsanız, başarısızlıkla başarı arasındaki bütün ayrıntıyı yaratabilirsiniz. Silâh kullanmasını bildiğinizi de söylemiştiniz değil mi?»

— «Yalnız, sizin de belirttiğiniz gibi silâhım yok!»

— «O demindi. Şimdi, işte bir silâhınız var.»

Groves Schmeisser'ini çıkardı, birkaç şarjörle birlikte ona uzattı.

— «Ama...» Maria istemeye istemeye kabul etti. «Şimdi de siz silâhsız kaldınız!»

— «Kim demiş!» Groves ucunda susturucu bulunan Lüger'ini çıkardı. «Bu gece bütün gereken bundan ibaret. Bu barajın bu kadar yakınında bulunduğuma göre, bu gece gürültü etmeye ihtiyacım yok!»

— «Ama, kardeşimi bırakamam! Yapamam!»

— «Yaparsınız. Öyle sanıyorum ki bunu hemen yapacaksınız. Artık dünyada hiç kimse kardeşinize hiçbir şey yapamaz. Şimdi imkânsız. Haydi gidin, biraz çabuk olun lütfen.»

— «Pekâlâ!» Genç kız bir kaç adım uzaklaştı, sonra durdu ve arkasına döndü. «Kendinizi çok akıllı sanıyorsunuz herhalde çavuş Groves?»

— «Ne demek istediğinizi pek anlayamadım.»

Genç kız bir an onun gözlerinin içine baktı, sonra tekrardan kıyı boyunca yürüdü gitti. Groves kendi kendine gülümsedi.

Bu gülümseme pek uzun sürmedi. Ay ışığı birdenbire bütün boğazı aydınlığa boğdu.

Groves alçak ama, ısrarlı bir sesle Maria'ya seslendi.

— «Kayaların üstüne yapışın ve hiç kımıldamayın sakın!»

Maria hiç vakit kaybetmeden söz dinledi. Groves başını kaldırdı. Yüzünün bütün endişesi merdivene doğru yükseldi.

Mallory'yle Miller, bütün merdiven yüksekliğinin aşağı yukarı dörtte üçüne ulaşmışlardı: Gecenin bütün aydınlığını üzerlerine çeker gibi görünüyorlardı. Sanki bizzat kayanın içine oyulmuşlarmış gibi, oldukları yerde hiç kımıldamıyorlardı. Donup kalan yüzlerinde, gözleri boşluğun tek ve aynı noktasından başka yana çevrilmiyordu.

Boşluktaki bu nokta üstlerinde, sol taraflarında, oradan onbeş metre kadar yukarıdaydı. Orada, duvarın tepesinde, sinirleri gözle görülür şekilde gerilmiş, endişeyle korkuluktan aşağıya eğilen iki devriye bulunuyordu: Boğazdan aşağıya inerken uzakça bir mesafede yaylım ateşi gürültüsü duymuşlardı. Oldukları yönde neler olabileceğini görmeye çalışıyorlardı. Groves'la Maria'yı derhal görmek için bakışlarını aşağıya indirmeleri, Mallory'yle Miller'i o anda görmek için de başlarını hafifçe sola doğru döndürmeleri yeterdi. Bu nedenle hiçbiri yerinden kımıldamadan öylece duruyorlardı.

NÖBETÇİ GÖRMÜŞTÜ

Cumartesi, saat: 01,20 - 01,35

Groves da tıpkı Mallory'yle Miller gibi, barajın tepesindeki korkuluğun üstünden eğilen, boğazın derinliklerinde bir şeyler araştırırcasına gözlerini faltaşı gibi açan iki Alman devriyesini derhal farketmişti. Groves yüreğinin çarpıntılarına güvenebilir ve Almanlar'ın hemen bir taş atımı aşağısında, merdivene asılmış duran Mallory'yle Miller'in neler hissedebileceklerini düşünebilirdi. Groves ikisinde de uçlarında susturucu bulunan birer Lüger olduğunu gayet iyi biliyordu. Sırtlarına geçirdikleri kurbağa-adam tulumları da ta çenelerine kadar fermuarla kapanmıştı. Ellerini silhlarına atmak istedikleri anda, merdiven üstünde birsürü eğilip bükülmelere kalkışmaları gerekiyordu. Oysa yapacakları en küçük bir hareket derhal iki nöbetçinin dikkatini çekerdi. Hiçbir hareket te bulunmadıkları hâlde, henüz böyle bir şeyin meydana gelmemiş olmasına Groves bir türlü akıl erdiremiyordu. Biraz loşça, bir öğleden sonrasını andıran bu pırıl pırıl Ay ışığında, normal görüşe sâhip her insan onların orada bulunuşunu hemen anlayabilirdi. Alman ordusu askerlerinin bu görüşten yoksun bulunduklarını düşünmek hiç de akla yakın bir şey değildi. Aksine belki de adamlar, bütün boğazı yankılandıran kesik makineli tabanca atışının yerini anlamak umuduyla

tüm enerjilerini kulaklarında toplamaya çalışıyordu. Groves sonsuz bir ihtiyatla Lüger'ini ceketinden çıkardı ve kaldırdı. Pek fazla bir hayâle kapıldığı yoktu: Bu tür tabancanın sağladığı üstünlüğü hesaba katsa bile, bu mesafeden devriyelerden birine isabet ettirme şansının pek bir değer taşımadığını biliyordu. En sonunda, hiçbir şey yapmamaktansa, böylesi daha iyiydi.

Groves iki noktadan haklıydı. Yukarıda, General Zimmermann'ın güvenlik verici görüşlerine gönülleri pek yatmayan iki nöbetçi bütün dikkatlerini makineli tabanca atışlarını dinlemeye vermişlerdi. Groves'un ne Mallory'nin, ne de Miller'in Lüger'ini çıkarma tehlikesini göze alamayacağını düşünmekte de hakkı vardı.

Mallory, bulunduğu yüksek yerden Groves'un gözünden kaçan bir şeyi görebilirdi: Yeni bir kalın bulut şeriti Ay'ı perdelemek üzereydi.

Gölün üstünde ilerleyen gölge örtüsü birkaç sâniye içinde, koyu yeşilden gayet koyu lâciverde dönüştü, hızla duvarın üstünden taştı, merdiveni ve üstündeki iki kişiyi görünmez hâle getirdi, sonra da bütün boğazı karanlığa boğdu. Groves ferahlayarak geniş bir soluk alıp, Lüger'ini indirdi. Maria doğruldu, köprüye doğru yoluna devam etti. Petar, gözlerine en çok ihtiyaç duydukları sırada sakatlıklarını özellikle hisseden körlerin yaptıkları gibi, başını çevirdi. Mallory'yle Miller de derhal yeniden tırmanmaya başladı.

Mallory, şimdi artık bir parça kıvrılan merdiveni bırakıp doğrudan doğruya cidarda yükselmeye başlamakta gecikmedi. Neyse ki

cidar tamamiyle dümdüz değildi, üstündeki birkaç tutunacak yer o kadar seyrek, öylesine incecik ve o kadar kolaylık sağlamaktan uzaktı ki, tırmanma oldukça güç duruma girmişti. Mallory normal zamanda, kemerindeki vidalı halkalarla çekici kullanarak bu tırmanışın orta zorlukta bir tırmanış olduğunu söylerdi. Bu durumda halkaları kullanmak söz konusu değildi: Maden üzerindeki en ufak bir çekiç tıkırtısı en dikkatsiz bir kulağa bile çarpmaktan geri kalmazdı. Kaldı ki, barajdaki nöbetçilere yüklenecek suçların en sonuncusu da kulak dikkatsizliğiydi. İşte böylece, Mallory kapalı tulumunun içinde terden sırsıklam bir vaziyette, doğal yeteneklerini ve geniş tecrübesini kullanmakla yetinmek zorunda kaldı. Miller şimdi Mallory'den oniki metre daha aşağıda bulunuyordu. Berikinin davranışlarını öyle büyük bir endişeyle seyrediyordu ki, merdivenin üstüne tünemiş, kendi durumunu unutuyordu. Böylelikle de, normal olarak kapılacağı küçük sinir bunalımından kurtulmuş oluyordu.

Tam o sırada, André de onbeş metre kadar ötesinde bulunan bir şeye bakıyordu ama, taştan oyulmuşa benzeyen yüzünde en ufak bir endişe işareti bulmak imkânsızdı. Tıpkı baraj nöbetçilerinin az önce yaptıkları gibi, André de bakmaktan çok dinliyordu. Artık hiçbir yerde en küçük bir hayat belirtisi yok gibiydi. Neufeld'le adamları tâbiye değiştirmişlerdi. André, Neufeld'in yaralandığını pek tabii bilmiyordu.

Böylece bir iki dakika geçti; sonra André, belli belirsiz 'klik', diye bir ses işitti. Bu birbirine çarpan iki çakıl taşının çıkarmış oldu-

ğu sesti. Mesafeyi on metre kadar olarak tahmin etti. Oldukça memnun bir hareketle başını salladı, el bombasını hazırladı, iki dakika bekledi, özellikle başarılı bir şekilde, aynı zamanda koruyucu kayasının ardına siperlenmeyi ihmal etmeden bombayı fırlattı. Elbombasının kendine özgü patlaması işitildi, ardından da kısa bir beyaz ışık şimşeği çaktı. İki asker bunun her iki yanına şiddetle fırlatılmıştı.

Patlama sesi Mallory'ye kadar açık bir şekilde ulaşmıştı. Hemen hareketini kesti, sâdece, barajın altı metre tepesinde bulunan üst duvarına bakmak amacıyla yavaş yavaş başını kaldırdı. Nöbetçiler yürüyüşünü bir süre durdurdular. Korkuluktan eğildiler, sonra birbirlerine bakıp, omuzlarını silkerek tekrar yollarına devam ettiler. Mallory, tırmanmaya yeniden başladı.

Şimdi artık işin altından daha kolaylıkla kalkıyordu. Şurada, burada, eliyle vidalı halkasını tutturarak kendisini çekebileceği birkaç minicik çatlak buluyordu. Bu da ona son derece üstün bir kaldıraç kuvveti sağlıyordu. İşin neresine geldiğini anlamak amacıyla bir defa daha durdu. Miller'e sözünü ettiği o uzunlamasına yarık artık sadece birbuçuk metre kadar yukarıdaydı. Mallory tekrardan işe koyulacaktı ama, bir şey onu bundan vazgeçirtti.

Başlangıçta, Neretva sularının çağıltısıyla Zenice kafesindeki topçuların seyrek atışları arasında belli belirsiz işitilen ama, her geçen sâniye gücünü arttıran pek boğuk uzak bir gökgürültüsü, savaş zamanında insanın aslâ yanılmayacağı bir uğultu hâlinde yayılıyor-

du. Bu ağır bombardıman uçakları dalgasının yaklaşmasıydı!.. Mallory kendi kendine gülümsedi.

Pek çok kişi o gece batıdan gelen Lancaster filolarının sesini işitince kendi kendine gülümsedi. Hâlâ merdivenin üstünde bulunan ve aşağıya bakmamak için bütün iradesiyle direnin Miller de gülümsemekten kendini alamadı. Merdivenin ayağındaki Groves da, tahta köprünün yanındaki Reynolds da gülümsediler. Neretva'nın sağ kıyısında, gökyüzünden büyük bir hızla kendisine yaklaşan mükemmel sesiyle daha da güçlenen André gülümseyerek kemerinden yeni bir el bombası çıkardı. Yukarıda, hâlâ buz gibi dondurucu Ivenici yaylasında, bir mühimmat ve iaşe çadırının önünde ayakta duran Albay Vis'le Yüzbaşı Vlanovic sevinçten gülümseyerek birbirlerini kutlamak için el sıkıştılar. Zenica kafesinin güney tabyasında, General Vukalovic'le üç komutanı, Albay Janzy, Albay Lazlo ve Binbaşı Stephan ilk defa dürbünlerini ellerinden bıraktılar, Neretva köprüsüyle tehdit dolu ormanın gözetlemeyi bir süre için bıraktılar, inanamadan fakat, feraklıkla birbirlerine baktılar. Özellikle de, Neretva köprüsünün güneyinde, ormanın hemen girişindeki komuta tankına çoktan girip yerleşen General Zimmermann da, dukduklarının verdiği neşeyle çevresini izlemeğe koyuldu.

Mallory eskisinden daha hızlı yer değiştirerek çabucak tırmanmaya koyuldu. Uzunlamasına yarığa ulaştı, onu geçti, vidalı halkasını sokacak küçük bir çatlak buldu, kemerinden çekicini çıkardı ve bekledi. Barajın

tepesinin oniki metde yükseğinde bulunuyordu, saplamayı tasarladığı halka da tek değil, en azından oniki taneydi. Bunlar, mümkün olduğu kadar güçlü darbelerle çakılabilirdi. Uçakların gürültüleri de kesin bir şekilde bunu örtmeye yetmezdi.

Mallory aşağıya doğru bir gözattı. Miller başını arkaya atmış, anlamlı bir şekilde, bir merdivenin demirine dolanmıştı. Kol saatine vurup duruyordu. Mallory buna karşılık başını salladı, sağ eliyle de onu sâkinleştirecek bir hareket yaptı. Miller de kadere boyun eğerek başını salladı.

Lancaster'ler şimdi artık işlerini görecekti. Baştaki uçak gölün üstünde köşegen olarak ayrıldı, dorukları aşmak için biraz yükseldi. Sonra, toprak sarsıldı. Ve sağduyuya rağmen Neretva barajının yüzeyinde acayip dalgalar dolaştı. Ancak ondan sonradır ki ilk patlama sesi iki dağcının kulağına geldi. Beşyüz kiloluk ilk bombalar dizisi gelip Zenica boğazının sağ köşesine çarpmıştı. O andan sonra, patlamalar öyle hızlı bir düzenlilikle birbirini izledi ki, aralarına bir tane bile sokuşturacak yer yoktu. Kısacık bir sessizlik süresi olsa bile, Orta Bosna doruklarından ve vâdilerden yayılan yankı, gök gürlemesini andırıyordu.

Mallory bir sâniye daha beklemedi: Kulak zarlarını delen o patırtı içinde kendi sesini bile duyamazdı. Batı yönünde, dağın üstünde bir ışık yükseliyordu. Mallory hemen vidalı halkasını çaktı, oraya sıkıca bir ip bağladı, ucunu da Miller'e sarkıttı. Beriki de onu yakalar yakalamaz tırmanmaya başladı. Mallory içinden, Miller'in dağcıya benzen hiçbir yanı olmadığını ama, gerçeği söylemek

gerekirse, ipe tırmanmasını çok iyi bildiğini geçiriyordu. Hayret edilecek kadar kısa zaman sonra Mallory'nin yanında belirdi, ayaklarını sıkıca uzunlamasına geçen yarığa sokarak iki eliyle halkaya yapıştı. Mallory onun kulağına :

— «Bu halkayı tutabilir misiniz?» Diye bağırdı.

— «Hele onu elimden bıraktırmayı bir deneyin de görelim!»

— «Cesaret edemezdim!»

Mallory kocaman bir gülümsemeyle ipi kangal yaptı, omuzunun üstüne fırlattı, Miller'e de :

— «İpi başka bir halkaya sıkıca tutturacağım. Siz de bana yetişirsiniz. Oldu mu?» Diye bağırdıktan sonra, yarık boyunca uzunlamasına hızla ilerlemeye koyuldu.

Miller de onun ardından :

— «Bütün gece burada kalmayı düşündüğümü sanıyorsanız, aldanıyorsunuz!» Diye bağırıyordu!..

⁂

General Zimmermann, Neretva köprüsünün güneyinde, Zenica boğazına yapılan hava saldırısının gürültüsünü dinliyordu. Saatine baktı ve yaverine doğru döndü :

— «Şimdi! Birinci hattaki birlikler mevzi alsın.»

Ağır şekilde silâhlanmış piyadeler koşar adımlarla derhal köprüye yürüdüler: Korkuluğun yüksekliğini aşmamak amacıyla hemen hemen iki büklüm olmuşlardı. Öbür ya-

kaya ulaşınca, kocaman bir dolma toprağın tepesiyle partizanların dürbünlerinden gizlenerek, kıyı boyunca sağa sola yayıldılar. Aslında, onlar gizlendiklerini sanıyorlardı. Bir gece dürbünü ve bir sahra teleskopuyla donanan bir Yugoslav öncüsü, hendek gibi bir şeyin içine yüzükoyun yatmış, Vukalovic'e aralıksız rapor veriyordu.

Zimmermann gökyüzünü araştırmak amacıyla başını kaldırdı. Yaverine :

— «Şimdi onları durdurun,» dedi. «Ay neredeyse buluttan çıkacak. Yirmi dakika sonra tankların motorlarını çalıştırın.»

⁂

Vukalovic :

— «Artık geçmiyorlar mı?» Dedi.

Öncü :

— «Hayır generalim,» dedi. «Bir iki dakikaya kadar Ay bulutlardan sıyrılacağı için durdular gibi geliyor bana.»

Vukalovic :

— «Bana da öyle geliyor. Ay buluttan sıyrılmadan geriye çekilmeye başlamanızı tavsiye ederim. Galiba bu son şansınız.»

⁂

André de gökyüzünü dikkatle inceliyordu. Gerilemesi, onu hiç de memnun olmadığı bir savunma durumuna getirmişti: Denebilir ki, hemen hemen her türlü siperden yoksun kalmıştı ve Ay bulutlardan sıyrılır sıyrılmaz kaçınılması imkânsız bir tehlikeye girebilirdi. Bir süre düşündükten sonra yeni bir elbombasının kapsülünü çekti, onbeş metre

ileride, belli belirsiz parlayan bir kaya yığınına doğru fırlattı. Olaydan doğan zararları görmeyi beklemedi. Elbombası patladığında O, iyi kötü, kıyıda koşmaya başlamıştı bile. Her ne olursa olsun, patlama belirli bir etki yarattı: Droshny'yle adamlarının sabrını taşırdı. Şiddetli olduğu kadar da ânî bir şekilde karşılamaya geçtiler. André'nin az önce ayrıldığı mevzi üzerine yarım düzine kadar makineli tabanca ateş etti. Bir kurşun gömleğinin yenini yırttı, ama, başka bir zarar olmadı. André yeni bir olayla karşılaşmadan bir kaya topluluğuna ulaştı. Ay bulutlardan sıyrılıp çıktığında, açık arazi kesimini geçme sırası, bu kez Droshny'yle adamlarına gelecekti.

Köprünün hemen yakınına büzülüp sinen Reynolds, yanında Maria olduğu halde elbombasının boğuk patlamasını işitmişti. Ona göre, André artık karşı kıyıda ancak yüz metre kadar aşağıda bulunmalıydı. Aynı anda pek çok kimsenin yaptığı gibi, Reynolds da gökyüzünü, ya da daha doğrusu boğazın baş döndürücü sarp cidarları arasından farkedebildiği daracık kuzey-güney çizgisini inceledi.

Reynolds; Groves, Maria'yı yanına gönderir görünmez André'nin yardımına koşmaya niyetlenmişti ama, üç neden tasarısını derhal uygulamaktan onu alıkoymuştu: Birincisi, Groves ona Petar'ı göndermeyi başaramamıştı. İkincisi, yavaş yavaş boğazdan yukarıya gelen pek sık Schmeisser yaylımları ona André'nin düzenli bir şekilde geri çekildiğini ve hâlâ formunda olduğunu düşündürüyordu. Üçüncü nokta da, Reynolds köprünün

üstünde asılı duran şu ünlü kaya kütlesinin ardında mevzilenmekle tahta köprüyü Droshny'yle adamlarına ilânihaye yasaklamış olacaktı. Bu görevi sebebiyle, her türlü tehlikeyi, hattâ yakalanmayı bile göze alabilirdi.

Fakat, uzun süren ay ışığı sebebiyle Reynolds tabya düşüncelerini unutuverdi. Herhangi bir kimseyi feda edilebilir bir unsur olarak görmek onun yaradılışında yoktu. Böylece, karanlığın geri gelmesinden önce Droshny'nin André'ye karşı son bir saldırıya geçeceği duygusuna kapıldı. Elini Maria'nın omuzuna koyarak :

— «Bir Albay André'nin bile arada sırada bir yardıma ihtiyacı olur. Hiç yerinizden kımıldamayın. Az sonra buraya döneriz.» Dedi.

Karşılığı beklemedi ve tahta köprüyü adımları altında titretti.

Mallory acı acı düşünüyordu :

«Hava ne diye bu kadar güzeldi? Tüh Allah kahretsin, pekâlâ yağmur yağabilirdi! Neden olmasın? Ya da kar yağabilirdi! Bu tür bir harekâtı yürütmek için Aysız bir gece seçmeye kim engel olabilirdi? Bu gece dünyanın son gecesiydi. Hiç kimsenin elinin altında başka bir gece yoktu. Ama, hiç değilse bu da aysız olabilirdi!»

Poyraz, aya giden bulutları, silip süpürüyordu. Neredeyse, bütün barajla, bütün boğaz pek uzun bir süre için şıkır şıkır ışığa boğulacaktı, artık o zaman Mallory ölümlerden ölüm beğensin.

Şimdi uzunlamasına yarığın yaklaşık olarak yarısını aşmıştı. Sola eğildi, barajı tamamiyle geçmek ve gölün suları üstünde bulun-

mak için önünde daha dokuz ilâ oniki metrelik bir mesafe kaldığını hesapladı. Sağa eğildi ve Miller'in hâlâ orada olduğunu görünce hiç de hayret etmedi. Vidalı halkayı sıkı sıkıya kucaklamıştı; sanki o çelik halka birdenbire onun dünyadaki en iyi dostu oluvermişti. Kimbilir, belki de öyleydi. Mallory aşağıya doğru eğildi: Tam duvarın üstündeydi, nöbetçiler barakasının damından yaklaşık olarak on, oniki metre yukarıdaydı. Sonra yeniden gökyüzüne baktı: Bir dakika daha, ay tamamiyle bulutlardan sıyrılmış olacaktı.

Reynolds'a o gün öğleden sonra ne demişti? Evet, tamam. **«Yararlanılabilecek tek zamanın şimdi olduğunu»** söylemişti. Bunu söylediğine pişman olmaya başlıyordu. Yeni-Zelandalı'ydı ama, sadece iki kuşaktan beri. Uzak atalarının hepsi de İskoçyalı'ydı. Herkes bilir ki, İskoçyalılar, altıncı duyu ve önceden haber verme gibi inançlara pek bağlıdırlar. Mallory küçük bir altıncı duyu hesabı yaptı ve ilerlemesine devam etti.

Merdivenin ayağında duran Groves, Mallory'nin duvarın tepe çizgisinin kestiği, cidar üzerinde belli belirsiz görünen bedeninin yarısını seçebiliyordu. Mallory hemen neredeyse, görüş alanından çıkacağını ve kendisinin de artık onu koruyamaz duruma gireceğini hesapladı. Petar'ın omuzunu tuttu, eliyle sıkarak ona merdivenin ayağına oturması gerektiğini anlattı. Petar görmeden, anlamadan ona baktı, sonra birdenbire kendisinden ne istendiğini kavrar gibi oldu ve isteneni yaptı. Groves Lüger'ini ceketinin içine soktu, tırmanmaya başladı.

Lancarter'ler, binbeşyüz metre batıda Zenica boğazını hâlâ ateşe tutuyordu. O kadar ince bir hedef için hayret edilecek bir kesinlik ve isabetle bomba üzerine bomba yağdırarak ağaçları deviriyor, toprak ve taşların fışkırdığı derin ağızları açıyor, Almanlar'ın bütün kontraplaktan yapılmış sahte tanklarının yanıp kül olduğu yangınlar çıkarıyordu.

Zimmermann, on kilometre güneyde, hâlâ komuta tankının içinde, yaverinin yanında oturmuş, hep aynı ilgi ve aynı memnunlukla hâlâ kulak kabartıyordu.

— «Siz de benim gibi kabul edersiniz ki, Royal Air Force, başka hiçbir üstünlüğü olmasa bile, dikkat ve intizamıyle iyi bir not hakediyor! İnşallah bütün birliklerimiz o bölgeden tamamiyle çekilmiştir?»

— «Zenica boğazına üç kilometreden daha yakında bir tek Alman askeri bile yok, Herr General.»

— «Mükemmel!» Zimmermann bütün karamsar önsezilerini unutmuşa benziyordu. «Onbeş dakika daha. Bundan sonraki piyade birlikleri tanklarla birlikte geçebilir.»

⁂

Reynolds ateş edilen yere doğru gitgide yaklaşarak Neretva'nın sağ kıyısından aşağıya iniyordu. Birdenbire olduğu yerde durdu. Ensesinde bir silâh namlusu vardı. Saygılı bir çekingenlikle, başını hafifçe sağa doğru çevirdi. Karşısında André'yi buldu.

André yavaşça:

— «Size emir verilmişti,» dedi. «Burada ne işiniz var?»

— «Ben... Yardıma ihtiyaç duyacağınızı düşündüm de.» Reynolds boynunu kaşıdı. «Görüyorsunuz ki, yanılmışım.»

— «Gelin! Geri dönüp köprüyü geçecek kadar vakit var henüz.»

André tedbirde kusur etmemek için, nehrin aşağısına doğru iki elbombası daha fırlattı. Sonra da, hemen peşinden gelen Reynolds'la birlikte nehrin yukarısına doğru yoluna devam etti.

⁂

Ay bulutlardan sıyrıldı. Mallory o gece ikinci defa, ayak parmakları uzunlamasına yarığın içine sokulmuş, iki eli otuz sâniye önce kayaya çaktığı ve ipi sıkı sıkıya bağladığı halkanın üstüne yapışmış bir durumda hareketsiz kaldı. İpin yardımıyla yolun büyük bir bölümünü aşan Miller de üç metre kadar ötesinde, tıpkı onun gibi mutlak bir hareketsizlik içinde donup kaldı. Her ikisi de gözlerini barajın tepesinden ayıramıyordu.

Görülebilen altı devrîye vardı: İkisi barajın öbür ucunda, ikisi ortada, ikisi de hemen hemen Mallory'yle Miller'in tam altındaydı. Nöbetçi barakasının içinde kaç tane daha bulunabilirdi, işte bunu öğrenmenin hiçbir yolu yoktu. Mallory'yle Miller'in kesinlikle bütün bildikleri, vurulma ihtimallerinin fazla, durumlarının umutsuz oluşuydu.

Merdivenin dörtte üçüne ulaşan Groves da ölü gibi kımıldamadan duruyordu. Bulunduğu yerden Mallory'yle Miller'i ve iki nöbetçiyi gayet iyi görüyordu. Bu sefer zor kurtulacaklarını, talihin her zaman yardım etmeye-

ceğini çok iyi anladı. Mallory mi? Miller mi? Petar mı? Yoksa kendisi mi? Acaba ilk olarak hangisi farkedilecekti? Kendisinin en iyi aday olduğunu düşündü. Ağır ağır, sol kolunu merdivenin arkasından geçirdi, sağ elini ceketinin içine soktu. Lüger'ini çıkardı ve namluyu sol pazusunun üstüne dayadı.

Barajın sağ ucundaki iki nöbetçi tetikte, endişeli, belirsiz korkular içindeydi. Tıpkı önceki gibi parmaklığın üstünden eğilerek, vâdiyi incelediler.

Groves **«Beni görmemezlik edemezler,»** diye düşündü. **«Beni görecekler! Ey Tanrım, herifler tam da gözlerini bana dikmiş gibi. Beni gördüler, tamam oldu, olur şey değil!...»**

Devriyeler gerçekten de birini gördüler ama, bu Groves değildi. Bilinmez bir içgüdü ikisinden birini yukarıya, sola doğru bir gözatmaya itti. Salyangoz gibi cidara yapışan iki kurbağa-adamın sunduğu akla durgunluk veren manzara karşısında ağzı bir karış açık kaldı. Adam âdeta küçük dilini yutacaktı. İkinci nöbetçi de birincinin bakışını izledi, onun da ağzı aynı şekilde bir karış açık kaldı. İşte o zaman ikisi de aynı anda silâhlarını kaldırarak sihiri bozdular. Biri bir Schmeisser'di; öbürü bir tabancaydı. Cidara iğnelenmiş o iki adamı namlularının ucunda tutuyorlardı.

Groves, Lüger'ini sol koluyla merdivenin pervazı arasına sıkıştırdı, hiç telâş etmeden nişan aldı ve tetiğe bastı. Schmeisser'li nöbetçi silâhını bıraktı, bacaklarının üstünde ürperdi, sendeledi ve parmaklığın üstünden yana doğru düşmeye başladı. Arkadaşı sıçradı, onu yakalamak için atıldı ama, artık çok geç-

ti. Ceset boğazın derinliklerine doğru başaşağı düşüyordu.

Tabancalı nöbetçi ne olup bittiğini henüz pek anlayamamış gibiydi. Korkuluğun üstünden eğildi, müthiş bir dehşetle, düşen arkadaşına baktı. Ama, sol dirseğinin birkaç santim ötesinde bir beton parçası sıçrayıp da kulaklarında bir kurşun ıslık çalınca hemen o sâniye kendini toparladı; başını kaldırdı ve sanki tepkiyle, gerçekten isabet ettireceğini hiç ummadan, üst üste iki el ateş etti. Memnunluktan da dişlerini gösteriyordu: Groves bir çığlık attı, Lüger'ini, sâdece tetik köprüsü üzerine kıvrılan işaret parmağıyla tutarak sağ eliyle kemiği kırılan yaralı sol omuzunu tuttu.

Acı Groves'un bütün yüzünü kaplamış, gözlerini perdelemiş gibiydi. Fakat, onu komando yapan kişiler, yazı tura atarak seçmemişlerdi, onun için Groves'un işinin tamamiyle bittiğini sanmak hatâ olurdu. Yeniden Lüger'ini yakaladı. Eskisi gibi gözleri güvenemeyeceğini düşündü. Kurbanını bir çırpıda haklayacağına emin olmak için nöbetçinin tabancasını iki eliyle yakalayarak bütün bedenini boşluğa sarkıttı. Ama, bu belki de bir hayâldi. Groves, Lüger'inin tetiğine iki defa bastı. Sonra gözlerini yumdu. Acı kaybolmuş, yerini uykuya bırakmıştı.

Nöbetçi kaybettiği dengesini bir türlü bulamadı. Öne doğru gidiyordu, buna karşı da yapacak hiçbir şeyi yoktu. İki eliyle kendini korkuluktan geri iterken bir yandan da bacaklarını arkaya doğru atmak istedi. Yalnız ne var ki, az önce iki kurşun akciğerlerinden geçmişti, kolları ve bacakları artık ona itaat et-

miyordu. Bununla birlikte son anda iradesi yine de üstün geldi. Gerçek şuydu ki tam boşluğa düşerken elleri korkuluğun kenarına yapışmıştı. Sarkıyordu, sonra parmakları birden açılıverdi!..

Groves'a gelince.. Üniformasının sol yanı tamamen kana bulanmış, kıpkırmızı kesilmişti. Başı göğsünün üstünde sallanıp duruyordu. Eğer sağ kolu cidarla merdivenin bir buçuğu arasında sıkışıp kalmasaydı muhakkak o da düşerdi. Sağ eli yavaşça açıldı, elindeki Lüger düştü..

Lüger, Petar'ın oturduğu yerin otuz santim ötesine, killi toprağa düştü. Kör şarkıcı içgüdüyle başını kaldırdı. Sonra ayağa kalktı, gitarının sıkıca sırtında durduğuna güvenlik getirdikten sonra, merdivenin basamaklarından tutarak çıkmaya başladı.

Mallory'yle Miller kendini kaybetmiş, ölüm hâlindeki bir adama doğru, Groves'a doğru düzenli bir şekilde çıkan kör şarkıcıdan bir türlü gözlerini ayıramıyorlardı. Birkaç dakika sonra, sanki gizli bir kuvvetin etkisiyle Mallory'yle Miller birbirlerine doğru döndüler. Miller müthiş heyecanlanmışa benziyordu. Çavuşa doğru korkunç bir gerçek umutsuzluk hareketi yapmak için bir eliyle ipi bıraktı. Mallory başını salladı.

Miller boğuk bir sesle :

— «Fedâ edilebilir, değil mi?» Dedi.

— «Fedâ edilebilir.»

Petar artık Groves'un üç metre aşağısındaydı. Çavuşun sağ kolu çubukla cidar arasındaki boşlukta kaymaya başlamıştı. Dirsek kurtuldu, kol daha çabuk kaydı ve Groves ar-

kaya doğru giderek daha hızla eğilmeye başladı. Ama, Petar daha da hızlı davrandı. Ayağını Groves'un ayaklarının bulunduğu basamağa yeteri kadar yakın bir yere zamanında koyarak çavuşu kendi bedeniyle merdiven arasına sıkıştırmayı başardı. Ona ulaşmıştı ve şimdilik tutuyordu. Bütün yapabileceği de bundan ibaretti.

Ay bir bulutun ardına girdi.

Miller kendisini Mallory'den ayıran son birkaç metreyi aştı.

— «İkisi birden uçacak. Bunu biliyor musunuz?»

— «Biliyorum.» Mallory'nin sesi, yüzünden daha da fazla yorgunluk ifade eder gibiydi. «Haydi bakalım! Sekiz dokuz metre daha, ondan sonra tamam.»

Mallory, Miller'i bulunduğu yerde bıraktı ve yarık boyunca yoluna devam etti. Profesyonel bir dağcının ciddiyetle kınayacağı büyük tehlikeleri göze alarak şimdi çok hızlı gidiyordu. Ama, zaman geçiyordu, başka çâresi yoktu. Bir dakikaya kalmadan yeteri kadar uzak olduğuna hükmettiği bir noktaya ulaştı, bir halka çakarak, ipi de sıkıca üstüne bağladı.

Miller'e yanına gelebileceğini işaret etti, omuzundan yeni bir ip kangalını çözdü. Bunun rahatça yirmi metre uzunluğu vardı. Bu, her kırk santimde bir düğüm atılmış olan tırmanma ipiydi. Bir ucunu Miller'in ilerlemesini sağlayan ipi tutan halkaya bağladı, öbür ucunu da yalıyardan aşağıya sarkıttı. Miller geldi. Mallory onun omuzuna dokundu; aşağıda, Neretva barajının kapkara sularını gösterdi.

KURTLA KUZU

Cumartesi, saat: 01,35 - 02,00

André çenesini kaşıyarak :

— «Siz önden geçeceksiniz,» dedi. «Ben ardınızı korurum. Öbür yana ulaşınca siz de bana aynı yardımda bulunursunuz. Hiç durmayın sakın, dosdoğru önünüze bakın. Haydi bakalım!»

Reynolds kayalardan dışarıya süzüldü ve tahta köprünün ağzına doğru koştu. Özellikle köhne tahta köprünün çürümüş kalasları üstüne vardığında ayaklarının tonlarca ağırlığı varmış gibi bir duyguya kapıldı. Avuçları korkuluk yerine geçen ipin üstünde hafifçe koşuyordu. Hiç yavaşlamıyor, başını çevirmiyor, harfi harfine André'nin talimatını izliyordu. Yalnız kürek kemiklerinin arasında garip bir gerginlik, bir çekilme hissediyordu. Bununla beraber sol kıyıya ulaştığına hiç hayret etmedi ve hemen bir kayanın siperine daldı. Orada kendini Maria'nın yanında bulunca, bir an, pek şaşırdı. Ama, Schmeisser'ini çekerek derhal ekseni çevresinde döndü.

Öbür kıyıda, André'nin varlığını belli eden en ufak bir şey yoktu. Reynolds önce André'nin sadece kendisini başından defetmek amacıyla bu kurnazlıktan yararlandığını düşünerek fena hâlde hiddetlendi, sonra üstüste iki el bombasının patladığını işitince gülümsedi. André gereçleri paslanmaya bı-

rakacak türde kimselerden değildi. Üstelik de böylece köprüyü geçmek için fazladan değerli birkaç sâniye daha kazanmış oluyordu. Gerçekten de, André derhal kayalardan fırladı, bir solukta ırmağı geçti, kazasız belâsız öbür kıyıya ulaştı. Reynolds alçak sesle onu çağırdı, o da kayanın arkasındaki siperde onları buldu.

Reynolds fısıldayarak sordu :

— «Peki, şimdi ne yapıyoruz?»

— «Önemlilik sırasına göre davranalım.»

André, hareketi sözlerine ekleyerek su geçirmez bir kutudan bir puro çıkardı, yine suya dayanıklı başka bir kutudan da bir kibrit aldı, alevi koskocaman elleriyle siper etti ve puronun kırmızı ucunu kapalı avcunun içinde tutmaya dikkat ederek, sonsuz bir zevkle ilk nefesi çekti ve :

— «Şimdi ne yapılacağını size söyleyeceğim. Gelmekte gecikmeyecek ahbapları bekleyeceğiz. Beni haklamak için korkunç tehlikeleri göze aldılar, nemelâzım, karşılığını da aldılar, doğrusu ya, bu da fena hâlde umutsuzluğa kapıldıklarını gösterir. Umutsuz azgın deliler de pek fazla zaman kaybetmezler. Maria'yla siz elli metre kadar baraja yaklaşın, silhlarınızı tahta köprünün karşı ağzından çevirmeden hemen siperlenin.»

Reynolds :

— «Siz, siz burada mı kalacaksınız?» Diye sordu.

André boğucu bir duman üfledi.

— «Şimdilik, evet.»

— «Öyleyse ben de kalıyorum.»

André sâkin sâkin :

— «Eğer kendinizi öldürtmeyi bu kadar istiyorsanız, bence hiçbir mahzur yok,» dedi. «Ama, şurada bulunan şu pek güzel genç kadın, başının yarısı eksilirse şimdiki kadar güzel olmaktan çıkar.»

André'nin sözlerinin çiğliği Reynolds'u yerinden zıplattı.

— «Nereden aklınıza geldi de...»

Andé hiç heyecanlanmadan sözlerine devam etti :

— «Demek istediğim şu: Bu kaya parçası sizi köprünün ağzından güzelce gizliyor. Ama, Droshny'yle adamları pekâlâ karşı kıyıdan otuz kırk metre kadar yukarıya çıkmaya devam edebilir. O zaman nerede barınacaksınız?»

Reynolds :

— «Bunu düşünmemiştim!» Dedi.

— «Şu günlerin birinde, bunu bir defa daha söylersiniz.»

Bir dakika sonra mevzilenmişlerdi. Reynolds kendisini hem köprüden hem de karşı kıyıdan gizleyen kocaman bir kayanın arkasına siperlenmişti. Maria da sol yanındaydı. Genç kadına baktı, o da kendisine gülümsedi. Reynolds onun şimdiye kadar gördüğü kızların en cesuru olduğunu anladı, çünkü Schmeisser'i tutan elleri titriyordu. Bir parça başını çıkardı. Nehrin aşağısında farkedilebilen tek hayat belirtilerini André sağlıyordu: Uçurumda, doğrudan doğruya köprünün varlığını tehdit eden o korkunç yuvarlanmış kayaya kadar çıkmış, o gönlünce iri siperin arkasına süzülmüştü. Boş zamanını

da kayanın temelindeki topraklarla çakılları ayıklayarak pek yararlı bir şekilde geçiriyordu.

Ama, her zamanki gibi, görünüş yine aldatıcıydı. Reynolds başka hayat işareti görmemişti ama, öbür kıyıda, köprüden beş altı metre aşağıda, Droshny'nin, bir Cetnique çavuşunun, belki de bir sürü Alman ve Cetniques askerinin kayalar arasında beklediklerini hiç hesaba katmamıştı.

Droshny'nin dürbünü vardı. Öbür yakada, tahta köprü dolaylarını gözlüyordu. Sonra bakışı kıyının sol tarafından yukarı çıktı, Reynolds'la Maria'yı gizleyen kayayı taradı ve barajın duvarına ulaştı. Pek tabiî olarak, demir merdiveni izlemek amacıyla dürbününü kaldırdı. Birdenbire durdu, dürbünün ayar tekerleğini döndürdü, tekrar durdu. Hiç şüphe yoktu: Tepeye ulaşmadan, yaklaşık olarak yolun dörtte üçünde, merdivene asılmış iki kişi vardı.

— «Hay Allah!» Droshny dürbününü bıraktı, yanında uzanan Cetnique çavuşa doğru başını büyük bir hışımla çevirdi. «Şu sırada ne halt karıştırıyorlar, biliyor musunuz?»

Çavuş, Droshny'nin yüzünün ifadesinden baraja dâir bir haber vereceğini anlamıştı. «Yoksa barajı mı uçuracaklar?»

Droshny :

— «Korktuğum tek şey buydu.» Dedi.

— «General Zimmermann'a haber vermeli!.. Ya tam baraj havaya uçtuğu sırada onun tanklarıyla birlikleri köprüden geçmeğe kalkarsa!..»

— «Ona haber vermek mi? İyi ama, ona nasıl haber verilebilir!»

— «Barajın üstünde bir telsiz barakası var.»

Çavuş onun gözlerinin içine baktı.

— «O baraka pekâlâ Ay'da da bulunabilirdi. Bir ardçı bıraktıklarını siz de tahmin edersiniz! Şu köprüyü geçerken bizi öldürürler yüzbaşım.»

Droshny karamsar bir gözle :

— «Buna kesinlikle emin misiniz?» dedi, endişeyle baraja baktı: «Peki, ya baraj havaya uçarsa? Bunun size neye patlayacağını hiç düşündünüz mü?!..»

⁂

Mallory'yle Miller, ağır ağır, hemen hemen hiç görünmeden baraja arkalarını dönmüş kuzeye doğru yüzüyorlardı. Miller biraz öndeydi. Birdenbire az kalsın bir çığlık atacaktı ve yüzmeyi bıraktı.

Mallory :

— «Ne oluyor?» Diye sordu.

Miller büyük bir çabayla kalın bir madeni kablo parçasını suyun yüzüne çıkararak :

— «Şu küçük zırıltıdan hiç kimse söz etmemişti.» Diye mırıldandı.

Mallory :

— «Gerçekten de!» Dedi. Suyun altını yokladı. «Aşağıda bir çelik ağ var.»

— «Torpillere karşı bir ağ mı?»

— «Ta kendisi.»

— «Neye yarayacak?» Miller gölün ikiyüz metre kadar bir mesafede muazzam yalıyar-

lar arasında dik açı yaparak gözden kaybolduğu kuzeyi gösterdi. «Hiçbir torpil atıcı bomba uçağı duvarın bu kadar yakınına yaklaşamaz ki! İmkânsız bir şey bu!»

— «Birisi Almanlar'a söylemiş olmalı! Doğrusu ya, hiçbir tehlike kapısını açık bırakmıyorlar, bu da bizi yenilmez bir zorlukla karşı karşıya bırakıyor?» Saatine bir gözattı. «Saldırsak iyi ederdik. Geç kalıyoruz.»

Kablonun üstünden atladılar ve yeniden yüzmeye koyuldular. Bu defa daha hızlı ilerliyorlardı. Aradan pek çok dakika geçtikten sonra gölün köşesini kıvrılıp, barajın duvarını gözden kaybedeceklerdi. Mallory, Miller'in omuzuna dokundu. İki adam ayakta dikilerek, başları arkaya doğru dönük bir durumda yüzdüler. Güneyde, bulundukları yerden üç kilometre kadar ötede, gökyüzünde rengârenk, düzinelerle ışık füzesi birdenbire patladı. Bu kırmızı, yeşil, beyaz, turuncu ışık füzeleri, her biri kendi paraşütüyle yavaş yavaş Neretva'nın üzerine iniyordu.

Miller dayanamadı:

— «Aman! Ne kadar güzel!» Dedi. «Bâri birinin işine yarıyor mu bu?»

— «Bizim işimize yarıyor. Çünkü; buna bakan herhangi bir kimse normal bir gece görüşüne kavuşmak için en azından on dakika beklemelidir. Ayrıca da, buna bakan bir kimse bizden yana bakmaz.»

Miller kabul etti:

— «Çok mantıklı! Görülüyor ki, dostumuz Albay Jensen hiçbir fırsatı kaçırmıyor.»

— «Hattâ bilyelerini saymasını bile bildiğini söyleyebilirim.» Mallory daha iyi işitebil-

mek amacıyla başını eğerek doğu yönüne döndü. «Haklarını teslim etmek gerekir: Hedefe tam isabet, randevuye tam zamanında yetişmek. Geldiğini işitiyorum.»

Gölün yüzeyinden üçyüz metre kadar yukarıda, Lancaster motorlarını en düşük vitesle, ya da hemen hemen ona yakın bir vitesle çalıştırarak belirdi. Mallory'yle Miller'in üstünden uçması için ikiyüz metre daha aşması gerekiyordu. İşte tam o sırada bombardıman uçağının altında birdenbire kocaman kapkara iki ipek paraşüt açılıverdi. Hemen hemen aynı anda motorlar en yüksek hızla çalışmaya başladı ve dev gibi uçak, tam karşısını kapatan dağlara çarpıp parçalanmaktan kurtulmak için Gölden akıl almaz bir virajla kurtuldu. Bu manzara karşısında Miller:

— «Bu gece gökyüzü gerçekten de düzenini kaybetmiş!» Dedi ve Mallory'yle birlikte paraşütlerin indiği yere doğru yüzmeye başladı...

⁂

Petar'ın bütün gücü tükenmiş, bitkinliğin sınırına gelmiştir. Uzun dakikalar uzun dakikalara ekleniyor, o merdivene yapışan Groves'un ölü ağırlığını titremeye başlayan kolları arasında hâlâ tutuyor, dişlerini sıkıyordu. Gayret ve acının derin çukurlar açtığı yüzünden durmadan oluk oluk ter akıyordu. Artık, daha uzun zaman tutamayacaktı.

Hâlâ Maria'yla birlikte kayanın ardında bulunan Reynolds, Petar'la Groves'un içinde bulundukları üzücü durumu paraşütlü füzelerin ışığında birdenbire görmüştü. Maria'

ya döner dönmez de onun endişeli yüzünden durumu gördüğünü anladı.

Boğuk bir sesle :

— «Siz burada durun,» dedi. «Gidip onlara yardım etmeliyim!»

Maria onun kolunu tutmuştu :

— «Hayır,» dedi. Gözleri, Reynolds'da yarattığı ilk intibaı doğruluyordu: O, tam bir vahşî hayvandı... «Hayır çavuş!. Burada kalmalısınız!»

Reynolds umutsuzca kekeledi :

— «Ama, kardeşiniz?!»

— «Daha önemli şeyler var!..»

— «Hayır, herhalde sizin için değil..» Reynolds kalkmaya çalıştı ama, genç kadın şaşılacak bir güçle onun koluna asıldı. Reynolds kadının canını acıtmadan elinden kurtulamazdı. Hemen hemen tatlı bir sesle: «Haydi bakalım, küçük hanım, beni bırakın da gideyim.»

— «Hayır! Ya Droshny'yle adamları köprüyü geçerse!..»

İşte tam o sırada son bir ışık füzesi bütün çevreyi, tam bir aydınlığa gömerek gözleri kamaştırdığı anda sözünü kesti. «İşte, şimdi artık oraya hiç gidemezsiniz, öyle değil mi?»

— «Evet, şimdi artık kalmam gerekiyor. Çünkü hiçbir şey göremiyorum.»

Reynolds barınağın dışına doğru eğildi, gece dürbününü gözlerine götürdü. Köhne tahta köprü, karşıki kıyı ölmüşçesine ıssız görünüyordu. Sola doğru döndü. Küçük uçurumun tepesinde, André'nin silüetini hayâl

meyâl ancak seçebiliyordu. Beriki toprak düzleştirme çalışmalarını tamamlamış, kayanın ardında sâkin sâkin dinleniyordu. Reynolds, yeniden derin bir sıkıntı ve huzursuzluk duygusuyla dürbününü asma tahta köprüye yöneltti. Ve birdenbire korkunç dercede kikkat kesildi. Dürbünü gözlerinden çekti, merceklerini sildi, gözlerini ovuşturdu, tekrardan gözlerine götürdü.

Işık füzeleriyle geçici olarak bozulan gece görüşü hemen hemen eski hâline dönmüştü. Onun için gördükleri hayâl olamazdı: Başta Droshny olmak üzere, yedi sekiz kişi, köhne köprünün tahta döşemesi üstünde emekleyerek santim santim ilerliyordu.

Reynolds dürbünü bıraktı bir elbombasının kapsülünü çekti ve köprüye doğru olanca hızıyla fırlattı. Bomba otuz metre beriye düşer düşmez patladı. Öyle ki, bütün etkisi patlayışının boğuk gürültüsüyle zararsız küçük bir taş toprak yağmurundan ibaret oldu. André için bu yararlı bir işaret yerine geçti ve hiç vakit kaybetmedi.

İki ayağını kaldırdı, sırtını arkasında yükselen cidara sıkı sıkıya dayadıktan sonra ayaklarını kayanın üstüne koyarak var gücüyle itti. Kaya aşağı yukarı ikibuçuk santim kadar kımıldadı. André bir an dinlendi ve kayanın eski yerine dönmesini bekledi. Sonra yine itmeye başladı. Kaya bu sefer gözle görülecek şekilde ilerledi. André tekrar dinlendi. Daha sonra yine itti.

Aşağıda, köprünün üzerinde, Droshny'yle adamları bu elbombasının anlamını kavrayamamışlardı. Öyle rastgele, hepsi tam bir hareketsizlik içinde donup kalmışlardı. Âdeta el-

le tutulacak hâle gelircesine havada sezilen tehlike kaynağının yerini bulabilmek amacıyla sâdece gözleri fıldır fıldır dört bir yana dönüyordu.

Kaya şimdi artık iyiden iyiye sallanıyordu. André'nin yapıştırdığı her yeni tekmeyle minicik birkaç santim daha öne ve aynı ölçüde arkaya doğru sallanıyordu. André gitgide alçalmış, hemen hemen sırtüstü yere uzanmış bir durumdaydı. Bir körük gibi soluk alıyor, demirci gibi de terliyordu. Koskoca kaya sanki üstüne düşüp onu ezecekmiş gibi arkaya doğru yuvarlandı. André onu durdurdu, derin bir soluk daha aldı ve kollarıyla bacaklarını devlere yaraşır şekilde son bir itiş için çırpınırcasına öne doğru uzattı. Kaya denge noktasında bir an duraklar gibi oldu, sonra dönüşü olmayan noktaya vardı ve onun ötesine geçti.

Droshny muhakkak hiçbir şey işitmemişti, etraf da son derece karanlıktı. Şuuraltında yukarıya bakmasını fısıldayan pek yakın bir ölümün bilincinden başka bir şey olamazdı: Çünkü tehlike oradan geliyordu. Droshny dehşet dolu gözlerini oraya çevirince, o sırada ağır ağır yuvarlanmakta olan muazzam kaya parçası gitgide daha hızla ve dâima doğru yönde, peşinden de küçük bir çığ sürükleyerek gelmeğe başladı. Droshny adamlarını uyarmak için avaz avaz bağırmaya başladı. Ölüm karşısında sembolik olduğu kadar da faydasız bir hareket yapmak içinmiş gibi, hepsi birden doğrulup ayağa kalkmaya çabaladı: İçlerinde pek çoğu için artık iş işten geçmiş, ölüm tepelerine binmişti.

Kaya gelip köprünün tam ortasına düştü.

Yolunun üstünde bulunan iki kişi derhal öldü. Beş tanesi çağıl çağıl akan selin içine fırladı: bu da hemen hemen ânî bir ölüm demekti .Köprünün iki parçası bağlama ipleriyle herbiri bir kıyıya sarkmıştı. Akıntının şiddetiyle sıçrayarak kudurmuşçasına kayalara çarpıyordu.

⁂

Yarıyarıya sulara gömülmüş olmasına rağmen, şimdi Neretva barajının kapkara suları üstünde yüzen üç silindir göze çarpıyordu. Yine kara renkli o üç silindirin ucuna oniki kadar paraşüt bağlanmıştı. Mallory'yle Miller, birkaç bıçak darbesiyle paraşütleri başlarından defedip, sonra üç silindiri peşpeşe dizdiler. Bu iş için yanlarına aldıkları anlaşılan burmalı kısa ıskarmoz iplerinin yardımıyla onları biraraya getirdiler. Mallory en baştaki silindiri kurcaladı, yavaşça küçük kaldıracı yukarıya çekti. Tatlı, yumuşacık bir homurtu oldu, başı havaya doğru kalkan ve öbür ikisini çekmeye başlayan silindirin ardında sular kaynadı. Mallory kolu indirdi; öbür iki silindiri Millere göstererek :

— «Yandaki şu kaldıraçlar, su kesimi supaplarını kontrol etmek içindir. Su üstünde durabilme yeteneği tam eksi oluncaya kadar aç, daha fazla değil. Ben de ötekilerle uğraşacağım.» Dedi.

Miller büyük bir ihtiyatla supapı çevirdi ve baştaki silindiri gösterdi :

— «Bu neye yarıyor?»

— «Birbuçuk ton amatol'u baraj duvarına kadar sürüklediğinizi hiç gözünüzün önüne

getirdiniz mi? Eğer isterseniz, buna itici unsur adını verebiliriz. Bu bana yirmibir pusluk bir torpido tüpü parçası hissini veriyor. Bir puskarede, beşbin libre (*) sıkıştırılmış hava var, bir de indirme cihazı var. İşimiz bununla yürüyecek.»

Miller silindirin supapını kapattı. «Tamam mı?»

— «Tamam, tamam.»

Şimdi artık üç silindir suyun üstünde yüzüyordu. Mallory baştaki silindirin hava kolunu yukarıya kaldırdı. Gargara sesine benzer bir ses duyuldu. Arkada âni hava kabarcıkları belirli ve hep birlikte gölün köşesine doğru yüzmeye başladılar. İki adam, bir yandan baştaki silindiri yönetirken bir yandan da ona kendilerini çektiriyorlardı.

⁂

Kayanın çarpmasıyla tahta köprü paramparça olduğunda yedi kişi derhal ölmüştü. Ama, iki kişi yaşıyordu.

Droshny'yle çavuş, canları yanarak, sol kıyıda köprüden arta kalan parçaların ucuna umutsuzca yapışmışlardı. Başlangıçta darbeye karşı koymaktan başka ellerinden bir şey gelmiyordu. Sonraları, yavaş yavaş ırmağın en hızlı aktığı yerin üstüne yükselmeyi başardılar. Kolları ve bocaklarıyla paramparça olan tahtalara sıkıca yapışarak, uzun uzun soluk aldılar. Droshny akıntının öbür yanında bulunan birisinin, ya da görülmez pek çok kişinin dikkatini çekti ve üstünde kayanın geldiği yönü işaret etti.

(*) Yarım kilogramlık bir ölçü birimi.

Sağ kıyıda çakılların içine gizlenen ve kaya düştüğü sırada henüz köprüye varmamış olan üç Cetniques işareti anladılar. Droshny'nin sarktığı yerden yirmi metre yukarıda, kenar dikey olduğundan Droshny görüş alanının dışında kalıyordu, André tünediği yerden aşağıya inmeye başlamıştı. Tahta köprüyü yıkma teşebbüsü başarıyla sonuçlanmış olmasından artık gizlenmek gereğini duymuyordu. Karşı sahildeki üç Cetniques'den biri ona nişan aldı ve ateş etti.

Ama, yarıkaranlıkta, aşağıdan yukarıya isabet ettirme şansı ancak onda bir oranındadır. Kurşunlar André'nin omuzunun kıl payı ötesinde cidara çarparak sekti. Bu bir mûcizeydi, isabet almadı. André ikinci kurşun yağmurunun nişanı düzeltme atışı olacağını çok iyi biliyordu. Hemen yana atıldı, fakat bu arada dengesini kaybederek kaydı, ayakları yerden kesildi, çâresizlik içinde çakıllı bayırdan aşağıya yuvarlanmaya başladı. Kurşunlar, yağmur gibi yağıyordu. André'nin, hesabı görülecek tek kimse olarak kaldığını sanan karşı kıyıdaki üç Cetniques doğrulup akıntının kenarına kadar gelmişler, bol bol kurşun yağdırıyorlardı.

André için her şey bitmemişti. Reynolds'la Maria, siperlendikleri mevziden fırlayarak ona doğru koşmaya başladılar. Bu beklenmedik olay karşısında, üç Cetniques bir an için André'yi unuttu. O da, sürüklediği taş toprağın arasında yamacın kenarına gelmişti. Hızını biraz olsun frenleyebilmek için çırpındı ama, başaramadı, korkunç bir hızla yere indi. Kafasını sert bir taşa çarptı ve bayıldı.

Şimdi bedeninin bütün ön kısmı selin üstünde boşlukta sallanıyordu.

Reynolds hemen kendini yüzükoyun yere attı. Her yandan ıslık çalan kurşunlara aldırış etmeden uzun uzun nişan aldıktan sonra tetiği çekti. Şarjör boşaldığı zaman Cetniques'lerin üçü de ölmüştü.

Reynolds doğrulup kalktı. Elleri titriyordu, buna belli belirsiz hayret etti. Felâketin iki parmak berisinde baygın yatan André'ye baktı. O yöne doğru iki adım attı ama, arkasında bir inilti duyunca vazgeçerek hemen döndü, koşmaya başladı.

Maria çakılların üstüne yarı oturmuş, yarı uzanmış bir durumdaydı; birbirine kenetlediği elleri dizlerinden biraz yukarıdaydı, parmaklarının arasından kan fışkırıyordu. Her zaman pek soluk olan yüzü kül rengine dönüşmüştü. Reynolds dişlerinin arasından bir küfür savurdu, bıçağını çıkardı ve yaranın çevresindeki giysileri kesmeye koyuldu. Kumaş parçasını yavaşça çekti ve genç kıza gülümsedi. Genç kız bütün gücüyle alt dudağını ısırıyor, yaşlarla bulutlanan gözlerini de ondan ayırmıyordu.

Berbat bir yaraydı ama, Reynolds bunun pek fazla tehlikeli olmadığını biliyordu. Güven verici gülümsemesini bırakmadan hemen ecza avadanlığını aldı. Ve birdenbire ecza avadanlığını artık düşünmez oldu: Zira Maria o sırada artık kendisine bakmıyordu; gözlerindeki acı bile yerini zaptedilemez çılgın bir korkuya bırakmıştı.

Reynolds kendi çevresinde döndü. Droshny ırmak kenarına çıkmış, ayaklarının üstünde

doğrulmuş ve baygın yatan André'yi selin içine yuvarlamak için ona doğru yönelmişti.

Reynolds hemen Schmeisser'ini kaptı ve tetiği çekti. Ama sadece '**klik**' diye bir ses çıktı. Şarjörün boş olduğunu unutmuştu. Paniğe kapılmak üzereyken çevresinde Maria'nın silâhını aradı ama, en ufak bir iz bile yoktu. Uzun zaman bekleyemezdi. Droshny hemen hemen André'nin üstüne eğilmişti. Reynolds bıçağını kaptığı gibi saldırdı.

Droshny onun geldiğini, fakat silâh olarak topu topu sâdece bir bıçağı bulunduğunu gördü. Yüzü bir kurt gülümseyişiyle aydınlandı, gözleri bir kurt sevinciyle parladı, kemerinden parçalama âletlerinden birini çekti ve beklemeye koyuldu.

Her ikisi de birbirinin çevresinde dolanmaya başlamışlardı.. Reynolds ömrü boyunca öfkeye kapılarak bıçak kullanmamıştı. Kurtuluş umudu konusunda da pek fazla hayâle kapıldığı yoktu. Neufeld, Droshny'nin Balkanların en usta bıçak kullananı olduğunu söylemişti. Ağzı kupkuru kesilen Reynolds adamın gerçekten de öyle bir hâli olduğunu aklından geçirdi.

Otuz metre ötede, Maria kendisini hâlsiz bırakan baş dönmelerine karşı direniyordu. Yaralı bacağını sürükleyerek Schmeisser'ini düşürdüğünü sandığı yere doğru emekliyordu. Kendisine bitmez tükenmez gibi görünen ama, belki de aslında on sâniyeyi bile aşmayan bir süre sonra, iki kayanın arasında belli belirsiz farkedilen silâhı buldu, ıstırabı midesini bulandırıyordu. Kendini zorlayarak oturdu, silâhını omuzladı. Ama, onu tekrar bıraktı.

O anda tetiği çekse, aynı zamanda Reynolds'un da vurulmasına yol açabilirdi. Şimdi onlar göğüs göğüse gelmişlerdi, sol elleri hasımlarının sağ bileğini sıkı sıkıya yakalamıştı.

Genç kadının kömür gibi kapkara gözleri artık ne sarsıntı, ne acı, ne de dehşet yansıtıyordu. Bakışlarında sadece umutsuzluk vardı. O da tıpkı Reynolds gibi, Droshny'nin ününü çok iyi biliyordu. Ama, Reynolds'dan fazla olarak Maria, Droshny'nin adam öldürüşünü görmüştü. Onun o bıçağıyla nasıl büyük bir anlaşma içinde yaşadığını çok iyi bilirdi.

Maria içinden: «**Kurtla kuzu,**» diye geçirdi. «**Kurtla kuzu! O Reynolds'u öldürünce, onu öldüreceğim. Ama, önce Reynolds'un ölmesi gerekecek, onun ölmesine engel olamam...**» Fikri bulanmaya başlıyor, düşünceleri tutarsızlığa dönüşüyordu. İşte tam o sırada içinde birdenbire akıl almaz, şaşılacak bir umut yükseldi. İçinden gelen bir ses ona, André olduktan sonra umutsuzluğa düşmeye hakkı olmadığını iyiden iyiye söylüyordu.

Bununla birlikte o sırada André, henüz hiçbir şeyin farkında değildi. Bu arada, bir parça kımıldamıştı. Orada öylece durmuş, altında kükreyen azgın sel gibi kaynamaya, anlamsız gözlerle bakıyordu. Aslan yelesini andıran başını, sanki ona çeki düzen vermek istermiş gibi, sağa sola sallıyordu. Sonra, hâlâ başını sallayarak, zorlukla ayaklarının üstünde doğrulmaya uğraştı. O zaman kafasını sallamayı bıraktı. Maria acısının içinde gülümsedi.

*
**

Droshny, ağır ağır Reynolds'un bıçaklı elini büküyor, kendinden uzaklaştırıyor, aynı zamanda da kendi bıçağını Reynolds'un gırtlağına yaklaştırıyordu. Her yanından dereler gibi ter boşanan çavuş, neredeyse yığılmak üzereydi: Artık başarısızlık ve ölüm kaçınılmaz bir hâle gelmiş, son derece yaklaşmıştı. Droshny onu avcunu açmaya, bıçağını atmaya ve yere diz çökmeye zorlarken az kalsın kolunu kıracağı anda, Reynolds'un ağzından bir ısdırap çığlığı çıktı. Droshny aynı zamanda da, şimdi serbest kalan sol eliyle Reynolds'a şiddetli bir yumruk attı, darbenin sertliğiyle soluk soluğa ve kıvrılıp büzülmüş bir durumda onu sırtüstü taşların üzerine savurdu.

Droshny memnunluktan ağzı kulaklarına varırcasına sırıttı. Zamanın pek değerli olduğunu bilse bile; plânını uygulamaya gerekli bütün yavaşlıkla hareket ediyordu. O ânın tam olarak tadını çıkarmak, böyle bir durumun kendisine sağladığı zevki gönül rahatlığıyla uzatmak istiyordu. Ve işte onun için, istemeye istemeye keskin tarafı aşağıya gelmek üzere bıçağı elinde çevirdi, kolunu ağır ağır Reynolds'un üzerine doğru kaldırdı... Ama, o sırada kemerinden başka bir bıçak çekildiğini hissedince dudaklarındaki ölçüsüz gülümseme olduğu yerde dondu kaldı. Rüzgârda dönen fırıldak gibi hemen döndü. André'nin suratı taştan bir maskeydi.

Droshny gülümsedi. Kendinden geçmiş bir sesle :

— «Talihim bana karşı çok cömert davranıyor,» diye mırıldandı. «Her zaman bunu düşlemiştim... Sen zaten işte böyle ölmeliy-

din dostum... Bak göreceksin, bu sana öğretecek ki...»

Droshny André'yi gaafil avlamak umuduyla sözünü tamamlamadan bir vahşî kedi hızıyla öne doğru atıldı. André'nin demir gibi parmaklarının kendiliğinden sağ bileğine sarıldığının farkına varınca gülümsemesi şaşkınlığa dönüştü.

Birkaç sâniye içinde az önceki sahne yeniden düzenlendi: Hasımlardan herbiri serbest kalan eliyle öbürünün silâhlı elini yakalamıştı. Her ikisi de tam bir hareketsizlik içinde görünüyorlardı: André, heyecansızdı; Droshny, dişlerini gösteriyordu ama, aslâ gülümsemek için değildi. Daha da beteri, müthiş öfkeli bir kinle hakkında yoksun edilme homurtusu koparıyordu. Çünkü Droshny büyük bir üzüntüyle, hasmına üstün çıkma fikrini kaybetmek zorunda kalmıştı. Yenilme korkusu bu sefer ona gelmişti.

Bir an için bacağının acısını unutan Maria'yla, hâlâ yarı yarıya sersemlemiş bir hâlde olan Reynolds, André'nin milimetreyle ölçülebilecek şekilde hareket eden sol eliyle büyülenmişlerdi. Böylece Droshny'nin sağ bileği yavaş yavaş bükülüyor ve parmakları belli belirsiz açılmaya başlıyordu. Droshny'nin yüzüne kan hücum etmiş, boynunun damarları oklava gibi şişmişti. Şimdi bütün enerjisini sağ bileğinde toplamıştı. André bunun farkına vararak o da aynı şeyi yaptı: Droshny'nin gevşeyen sol elinin baskısından kendi sağ bileğini kurtardı ve bıçağı derhal şimşek gibi bir güçle sağdan sola ve yukarıdan aşağı karşısındakini biçti. Sonra, bıçağını ta kabzasına kadar hasmının kasığına

sapladı. André geriledi. Droshny, bir an, hareketsiz durdu: Dudakları ölümü tamamiyle ilgisiz bırakacak bir sırıtışla ağzının içine kıvrılmıştı. Sonra öne eğildi ve yavaş yavaş uçurumun kenarına doğru sendeledi, sonra da gürültüyle sulara uçtu..

Beri yanda hâlâ tahta köprünün kalıntılarına asılmış duran ve yukarıdaki kavgayı dehşet dolu bakışlarla seyreden Cetniques çavuş; azgın akıntıya başaşağı dalan Droshny'yi yanından geçerken görmüştü. André'nin bıçağı, Droshny'nin kasığındaydı..

⁂

Reynolds sendeleyerek doğrulup kalktı, André'ye gülümsedi.

— «Belki de sizin hakkınızdaki düşüncelerimde tamamen aldanmıştım. Özür dilerim, Albay.»

André omuzlarını silkti.

— «Ben asansörü size geri göndermekten başka bir şey yapmadım evlât. Belki ben de sizin hakkınızdaki düşüncelerimde aldanmıştım!» Saatine baktı. «Saat iki olmuş! Öbürleri nerede?»

— «Tanrım! Onları hemen hemen unutmuştum! Maria burada, yaralı. Groves'la Petar merdivenin üstündeler. Pek emin değilim ama, galiba Groves pek kötü bir durumda.»

— «Muhakkak yardıma ihtiyaçları vardır. Siz hemen oraya koşun. Ben kızla meşgul olurum.»

⁂

Neretva köprüsünün ağzında, komuta tankının içinde ayakta duran General Zimmermann saatinin sâniyeleri gösteren ibresinin yukarıya yaklaşmasına bakıyordu.

Kibarlık hevesi taşan bir sesle :

— «Saat iki,» dedi.

Büyük otorite ifade eden bir hareketle sağ kolunu indirdi. Bir düdük sesi işitildi. Hemen arkasında da tankların motorları gürüldedi, sayısız ayaklar toprağı çiğnedi ve General Zimmermann'ın 1'inci Zırhlı Tümeni' nin tank birlikleri Neretva köprüsünü geçmeye başladı.

ÖLÜMLE RANDEVU

Cumartesi, saat: 02,00 - 02,15

«Maurer ve Schmidt! Maure ve Schmidt!» Barajın gözetiminden sorumlu yüzbaşı koşarak barakadan çıktı, hemen hemen çılgına dönmüş gözlerle çevresine baktı, çavuşunu kolundan yakaladı.

— «Allah rızası için, Maurer'le Schmidt nerede? Onları hiç gören olmadı mı? Hiç kimse görmedi mi? Işıldakları yakın!»

Petar merdivene kıstırdığı Groves'u hâlâ kollarında tutuyordu. Yüzbaşının sözlerini işitti ama, ne dediğini anlamadı. İki kolunu Groves'un gövdesinden hiç ayırmadan bir kolunu aynı zamanda payandalarla cidar arasına sıkıştırmıştı. Bu durumda, bilekleri kırılmadıkça, Groves'u hemen hemen ilânihaye tutabilirdi. Yalnız ne var ki, Petar'ın kurşunileşen ve terden pırıl pırıl parlayan ve tanınmaz hâle giren yüzü çektiği insanlıktan uzak, dayanılmaz işkenceyi yeteri kadar belli ediyordu.

Mallory'yle Miller de bu telâşlı komutu işitmişlerdi ama, onlar da tıpkı Petar gibi, böyle avaz avaz haykırılan sözlerin anlamını kavrayamadılar. Mallory bunun kendileri için hiç de iyi şeyler haber vermediğini düşündü, sonra da tamamiyle unuttu gitti: Dikkati çok daha önemli ve çok daha yakın şeylerle doluydu. Bir elinde torpillere karşı yerleştirilen

ağın madeni kablosu, öbür elinde bir bıçak vardı. Tam o sırada Miller haykırarak onun kolunu yakaladı.

— «Hayır! Dur, yapma!.. Ey Tanrım, neyse ki kafamda biraz beyin var! Bu öyle alelâde bir kablo değil!»

— «Ne değil?...»

— «Yalıtılmış bir elektrok kablosu bu! Görmüyor musunuz?»

Mallory daha yakından baktı.

— «Ha, evet! Şimdi gördüm!»

— «Bahse girerim ki, en azından ikibin voltluktur!» Miller uğradığı heyecandan hâlâ kendini kurtaramamıştı. «Elektrikli idam sandalyesi gibi bir şey! Diri diri kavrulacaktık! Üsctelik de, bütün alârm zilleri çalmaya başlayacaktı!»

Mallory :

— «Altından geçmekten başka çâre yok,» dedi.

Kabloyla suyun yüzeyi arasında otuz santim kadar bir aralık vardı. İtip çekerek hava sıkıştırılmış silindiri geçirdiler. İlk 'amatol' silindirinin burnunu kablonun üzerine henüz koymuşlardı ki, oradan ancak yüz metre ötede, baraj duvarının üstünde, güçlü ışığını dikey tutarak altı pusluk bir ışıldak çalışmaya başladı. Sonra ışık demeti gölün sularına eğildi, yüzeyi taramaya koyuldu. Mallory :

— «Şimdi tam buna ihtiyacımız vardı ya!» Diye söylendi. Amatol kütlesinin kablodan kurtarmak amacıyla geri itmeye çalıştı ama, iki silindir arasındaki eklem noktası o şekilde sıkıştı ki âletin yirmibeş santimlik bir kıs-

mı suyun yüzünde kalıyordu. «Bırakın. Dalın. Ağa tutunun.»

İkisi de hemen suya daldı. Duvarın üstünde, çavuş gölün yüzeyini araştırmaya devam ediyordu. Işık demeti ilk amatol silindirinin burnu üstünden geçti. Ama, kapkara sular üzerindeki kara bir silindir dikkati çekecek bir şey değildir, onun için çavuş onu görmedi. En sonunda, ışıldak duvar boyunca uzandı, sonra da söndü.

Mallory'yle Miller ihtiyatla suyun yüzüne çıktı. O an için hemen yakında hiçbir başka tehlike yoktu. Mallory saatinin fosforlu kadranını inceledi.

— «Çabuk olalım! Çabuk olalım! Aşağı yukarı üç dakikalık bir gecikmemiz var!»

Ellerini çabuk tuttular. Önce iki amatol silindirini geçirdiler, hava sıkıştırılmış silindirin supapını tekrar açtılar ve bir dakikaya kalmadan duvarın yanına ulaşmışlardı. Tam o anda bulutlar dağıldı, Ay bütün çevreyi gümüş ışıklarıyla aydınlattı. Mallory'yle Miller buna karşı bir şey yapamazlardı ki; zaten şimdi onlar için, ellerinden geldiği kadar kısa bir süre içinde amatol silindirlerine yön verip fitillemekten başka düşünecek bir zaman kalmamıştı.

Miller mırıldandı:

— «Uzmanların dediğine göre, bunları oniki metre suyun altına ve birbirlerinden oniki metre öteye yerleştirmek gerek. O zaman çok geç olur.»

— «Hayır. Henüz pek o kadar geç olmaz. Zaten plânın aslı tankları geçirmek, sonra

da sarnıç-kamyonlarla piyade alayları geçmeden önce köprüyü uçurmaktı.»

Baraj duvarının üstünde, ışıldaklı çavuş, durum bildirisi yapıyordu.

— «Hiçbir şey yok, yüzbaşım! Herhangi en ufak bir iz bile yok.»

— «İyi! Şimdi bir de boğaz yönünde araştırma yapın!»

Çavuş öbür yanı araştırdı ve orada derhal bir şey buldu. On saniyeye kalmadan, ışıldağının ışık demeti cansız Groves'la bitkin Petar'ın, bir de öbür ikisine yetişmek üzere bulunan enerji dolu çavuş Reynolds'un karartılarını ele geçirdi. Üçü de merdivenin üstünde pek ustaca tuzağa yakalanmışlardı. Reynolds bile kendini savunmak için herhangi bir silâhtan yoksundu.

Duvarın üstünde Alman ordusunun bir askeri makineli tabancasını ışıldağın demeti hizasına getirdi. Yüzbaşısı öfkeyle hemen koluna vurdu.

— «Sersem! Onları canlı ele geçirmek istiyorum. Siz ikiniz, koşun ip getirin. Onları yukarı çıkarın, sorguya çekmek istiyorum. Ne dolap çevirdiklerini öğrenmeliyim, öğreneceğim de!»

Tam o anda, yaylım ateşi kesilmişti. Yüzbaşının sözleri o korkunç ölüm sessizliğinde, iki yüzücünün kulaklarına mükemmel bir şekilde ulaştı.

Miller fısıldadı:

— İşittiniz mi?»

— «İşittim. Şamandıralı vantuzları saptamak. Ben öbür dolguyla meşgul oluyorum.»

Mallory yüzerek duvar boyunca yaklaştı, peşinden de ikinci amatol silindirini götürüyordu.

Oldukça ince, yeni bir bulut Ay'ın önünden geçmek üzereydi.

*
**

Işıldak boğaz tarafında yanınca, André derhal görüleceğini ummuştu. Ama; Groves, Reynolds ve Petar'ın daha önce bulunması, Maria'yla André'yi kurtardı. Çünkü Almanlar yakalanacak kim varsa onları elegeçirdiklerini düşünüyor gibiydiler. Ava devam edecek yerde balıkları yukarıya çekmeye uğraşıyorlardı. Besbelli baygın bir adam -André, Groves olduğunu sanıyordu- bir ipin ucunda yukarıya çekildi. Öbür ikisi, ikincisi birincisini tutarak, kendi olanaklarıyla merdiveni tırmanmışlardı. André bütün bunları, ağzını açıp hiçbir şey söylemediği Maria'nın bacağını sararken görmüştü.

Sargıyı bağladı ve gülümsedi.

— «Biraz rahatladı mı?»

— «Daha iyice!» Maria da gülümsemek isterdi ama, bir türlü elinden gelmiyordu.

— «İyi. Artık buradan sıvışmanın zamanı geldi. Yoksa, üstümüze fena hâlde kan sıçratırız!»

Çabucak doğruldu ve işte bu hareket hayatını kurtardı. Sırtına saplanacak hançer sol pazusunu bir yandan bir yana deldi. André bir an için o bıçak darbesinin nereden geldiğini anlamakta zorluk çekti. Sonra, bunun verdiği acıyla görünüşte ilgisiz bir havayla,

hançerin kabzasını sâhibinin elinden koparıp aldı ve hızla döndü..

Şimdi karşısında, tahta köprünün parçalanmasından kurtulan tek adam, Cetnique çavuş taş gibi kalakalmıştı; belki André'yi nasıl öldürememiş olduğunu anlamadığı için şaşırmıştı. Sonra da bir insanın böyle bir acıya sesini çıkarmadan nasıl dayanabildiğini ve yine bir de, hançerini elinden almaya muktedir olabildiğini anlıyamadığı için, şaşkındı.. André'nin elinin altında bir silâh yoktu ama, zaten buna ihtiyaç da duymuyordu. Sağ kolunu birden kaldırdı. Ve yumruğunu Cetnique çavuşun boynunun köküne öldürücü bir satır gibi indirdi. Adam, daha yere varmadan ölmüş olmalıydı.

*
**

Reynolds'la Petar, sırtlarını nöbetçilerin barakasına dayamış yerde oturuyorlardı. Yanlarında uzanan Groves, pek garip bir şekilde soluk alıyordu. Yüzü balmumundan bir maske hâlini almıştı. Barakasının damındaki bir ışıldak âdeta gözlerini kör ediyordu. Birkaç adım ötede, bir nöbetçi karabinasını onların üstüne çevirmişti. Alman Ordusu'nun yüzbaşısına gelince, esrarlı bir saygıyla karışık bir inanmazlık havasıyla tepelerine dikilmişti.

— «Birkaç dinamit çubuğuyla bu ölçüdeki bir barajı havaya uçuracağınızı mı umuyordunuz? Sizin tamamiyle zırdeli olmanız gerek!»

Reynolds :

— «Bunun bu kadar büyük bir baraj olduğunu bize hiç kimse söylememişti ki!..» Dedi.

— «Hiç kimse size söylememiş miydi... Ah? Felâket! Bana şu İngilizler'den ve kuduz köpeklerden söz edin! Şu dinamit nerede?»

— «Tahta köprü kırıldı.» Reynolds'un omuzları sefil bir bozgunluğun ağırlığı altında çöktü. «Bütün dinamitimizi ve bütün öbür arkadaşlarımız yok oldu..»

— «İnanılır gibi değil! Kesinlikle, inanılır gibi değil!» Yüzbaşı başını salladı ve geri çarketti ama, Reynolds ona seslendi. «Ne var?»

Reynolds, Groves'u gösterdi:

— «Şuradaki arkadaşım. Görüyorsunuz ki çok hasta.. Bir doktor yardımına ihtiyacı var.»

— «Daha sonra.» Yüzbaşı kapısı ardına kadar açık barakadaki telsizciye seslendi: «Güneyden ne haber aldınız?»

— «Az önce Neretva köprüsünü geçmeye başladılar yüzbaşım.»

Bu cevabı Mallory de işitti. Şamandırayı duvara tespit etmeyi henüz bitirmiş, Miller'in yanına dönmeye hazırlanıyordu. Gözünün ucuyle bir ışık parlaması gördü. Kımıldamadan olduğu yerde kaldı ve bakışını sağ yana yükseltti.

Korkuluğun üstünde eğilen bir nöbetçi el fenerini suyun kıyısına yönelterek ilerliyordu. Mallory buna yan çizilemeyeceğini hemen anladı. Nöbetçi şamandıraların ikisini birden değilse bile birinden birini görmemezlik edemezdi. Mallory sâkin sâkin dirseğini dayadı, kauçuk tulumunun fermuarını açtı, su geçirmez kılıfından Lüger'ini çıkararak emniyetini açtı.

Küçük ışık örtüsü duvar boyunca uzanarak

süzülüyordu. Birdenbire, olduğu yerde kımıldamadan durdu. Tam ortasında mükemmel bir şekilde görülen, vantuzlarla duvara tutturulmuş, torpil şeklinde küçük bir şey vardı. O küçücük şeyin hemen yanında da elinde bir tabanca bulunan, kauçuk tulumlu bir adam duruyordu. Nöbetçi kendisine nişan alan o tabancanın ucunda uzun bir susturucu bulunduğunu farketti. Nöbetçi bir şeyler haykırmak amacıyla ağzını açtı ama, alnında kıpkırmızı bir çiçek daha önce açmıştı bile. Nöbetçi büyük bir bitkinliğe kapılarak öne doğru gidiyordu. Kolları aşağıya doğru sallanarak, korkuluğun üstünde iki büklüm kaldı. Fener elinden kayıp, suya düştü.

Fener suya değince korkunç bir gürültü çıkardı. Mallory yukardakilerin bunu muhakkak işittiğini düşündü. Sinirleri gerilmiş, hemen tetiği çekmeye hazır bekledi ama, yirmi sâniye sonra hiçbir şey olmadığından daha fazla bekleyemeyeceğine karar verdi. Başını çevirdi. Ötede, Miller kaşlarını çatarak ona bakıyordu. Ay bir bulutun ardına girdi.

*
**

Her yanı kanlara bulanan André, sağlam bacağının üstünde zorlukla durabilen, Maria'yı tutmaktan çok kucaklamış bir durumda götürüyordu. Killi toprak üzerinde zorlukla yürüyerek, kayaları dolanarak merdivenin alt başına geldiler. Her ikisi de başlarını kaldırdı. Demir merdiven -hiçbir hayâle kaçmadan söylüyoruz- tâ gecenin koynuna kadar yükselirmiş gibi görünüyordu. André: **«Sakat bir kız ve yaralı bir kolla gelecek pek parlak görünmüyor!»** Diye düşünüyordu. Üste-

lik de barajın ne zaman havaya uçacağını ancak Tanrı biliyordu. André saatine baktı. Eğer herhangi bir aksilik olmadıysa, şimdi patlaması gerekiyordu. Mallory'nin, o bir saniye gecikmeyen zaman titizliği tutkusuyla, bir defa için gecikmiş olmasını Tanrı'dan diledi. Genç kadın ona baktı; anlamıştı.

— «Beni bırakın,» dedi. «Çok rica ediyorum, beni bırakın!»

André kesinlikle reddederek :

— «Bu, söz konusu bile olamaz! Sonra Maria beni aslâ bağışlamaz.»

— «Maria mı?»

— «Siz değil.» Genç kadını sırtına aldı, kollarını kendi boynuna doladı: «Eşim.. Eğer böyle devam ederse, gitgide beni daha çok korkutacak.»

Merdiveni yakaladı ve çıkmaya başladı.

*
**

General Zimmermann kesin saldırıdan önceki son manevraları daha iyi görmek ve yerinde incelemek amacıyla komuta tankını köprünün ortasına kadar ilerletti ve sağ tarafta durdurdu. Aşağı yukarı bir metre önünde bitmez tükenmez bir tank, top, ağzına kadar çarpışma birlikleriyle dolu kamyon dizisi hırıldıyor, kükrüyordu. Köprünün ucunda, geçiş kolu ikiye bölünüyordu. Bunlar sağ kıyı boyunca, dik bayırın örtüsü altında, doğuya ve batıya doğru akıyordu. Böylece, gerektiği anda saldırı genel olacaktı.

Zimmermann zaman zaman dürbünüyle, batıya doğru gökyüzünü inceliyordu. Belki on defa üzerine doğru saldıran hava filoları-

nın gökgürültüsünü andıran seslerini işitiğini sanmış, on defa da yanıldığını anlamıştı. Aptal olduğunu, Alman Ordusu'nun bir generaline yaraşmayacak derecede gülünç hayâllere kapıldığını kendi kendine söyleyip duruyordu. Ama, yine de içindeki huzursuzluğu, sıkıntıyı bir türlü atamıyor, durmadan batıya doğru gökyüzünü inceliyordu. Yanlış yöne baktığı düşüncesi bir defa bile aklına gelmedi. Böyle bir şey düşünmek için hiçbir neden yoktu.

Bir kilometre kadar daha kuzeyde, General Vukalovic dürbününü indirmiş, Albay Janzy'ye doğru dönmüştü.

Anlatılamayacak derecede bezgin ve üzgün bir sesle :

— «İşte böyle,» dedi. «Hepsi geçti ya da hemen hemen geçmek üzere.. Beş dakika daha. Ondan sonra karşı saldırıya kalkmamız gerek.»

Albay Janzy renksiz bir sesle :

— «Bir çeyrek saat içinde bine yakın can kaybına uğrayacağız.» Dedi.

Vukalovic :

— «İmkânsızı istedik,» dedi. «İşte şimdi de karşılığını ödememiz gerekiyor.»

*
**

Mallory elinde uzun bir kordonla Miller'in yanına geldi.

— «Oldu mu?»

— «Oldu.» Miller'in de elinde bir kordon vardı. «Hidrostatik kimyasal füzelerin fitillerini ateşledikten sonra buradan kirişi kırarız.»

— «Üç dakika. Üç dakika sonra hâlâ suda olursak bizi neyin beklediğini biliyor musunuz?»

Miller yalvardı:

— «Bırakın da sürpriz olsun bana!»

Birdenbire, başını eğdi, Mallory'ye göz kırptı. Mallory de işitmişti: Barajın üstünde birisi koşuyordu. Mallory'yle Miller derhal suya daldı.

⁂

Muhafız birliği yüzbaşısı koşmayı pek sevmezdi: Tostoparlak bir bedeni vardı, sonra da, bir Wehrmacht yüzbaşısının her durumda nasıl davranacağı konusunda özel düşünceleri vardı. Onun için, barajın üstünde sinirli adımlarla gidip gelmekle yetiniyordu. Bir ara devriyelerinden birinin askerliğe hiç mi hiç yaraşmayan bir kayıtsızlık ve derbederlikle korkuluğun üzerine yayıldığını farketti. Bununla beraber, insan bir korkuluğa yaslanmak istediği zaman işin bütün rahatlığı kolların, dirseklerin ustaca kullanılışına dayanır. Bu nöbetçi tamamiyle koldan yoksun gibi görünüyordu. Yüzbaşı ânîden Maurer'le Schmidt'in kaybolmalarını hatırladı. Koşmaya başladı.

Nöbetçi istifini bile bozmadı. Yüzbaşı adamı omuzundan yakaladı, arkaya doğru çekti. Şaşkın şaşkın, onun boynu kıvrılmış, ayaklarının dibine yığıldığını gördü. Adamın alnında korkunç, tüyler ürpertici bir manzara vardı. Yüzbaşı hayretler içinde kalarak cesedi seyrediyordu. Cep feneriyle otomatik tabancasını çıkarmaya karar vermek için kendi

kendini bir hayli zorlaması gerekti. Birini yaktı, öbürünün emniyetini açtı ve korka korka parmaklığın üstünden aşağıya hızla bir gözattı.

Görülecek hiçbir şey yoktu. Daha doğrusu, henüz bir dakika önce bir nöbetçisini öldüren düşmandan en ufak bir belirti yoktu, kimsecikler görülmüyordu. Ama, iyi düşünülecek olursa yine de bir şeyler vardı: Tam suyun seviyesinde duvara tespit edilmiş koni biçiminde bir şey, hayır koni biçiminde iki cisim vardı. O zırıltıların neye yaradığını ancak Tanrı bilirdi. Sonra yüzbaşı sert bir darbe yemiş gibi bir izlenime kapıldı. Kelimenin tam anlamıyla havaya fırladı. Bir sâniye sonra: «**Telsiz! Telsiz!**» Diye avaz avaz bağırarak barajın öbür ucuna doğru koştu.

Mallory'yle Miller hemen suyun yüzüne çıktılar. Muhafız birliği yüzbaşısının bağırmaları sessiz sularda yankılanıyordu. Mallory sunturlu küfürler savurdu da savurdu. En sonunda :

— «Tüh Allah kahretsin!» Diye söylendi. Bütün umudunun elinden alınması onu berbat bir hâle sokmuştu. «Şimdi bu herif Zimmermann'a haber ulaştıracak! Zimmermann'ın da tanklarının büyük kısmını kurtarmak için önünde yedi sekiz dakikası olacak!»

— «Peki, ne yapıyoruz?»

— «Ne mi yapıyoruz? Füzelerin fitillerini ateşliyoruz ve sonra da hemen kaçıyoruz..»

Yüzbaşı hâlâ koşuyordu. Telsiz barakasıyla, nöbet kulübesinin tahtalarına dayanıp Petar'la Reynolds'un hâlâ bekledikleri yere otuz

metre kadar bir mesafe kalmıştı. Yüzbaşı avazı çıktığı kadar bağırdı :

— «General Zimmermann! Bulun onu! Bütün tanklarını köprüden çekip karaya almasını söyleyin ona! İngiliz namussuzları barajı mayınlamışlar!»

Petar gözlüğünü çıkardı, gözlerini ovuşturdu.

— «İşte böyle...» Diye fısıldadı. «En iyi şeylerin bile bir sonu olması gerek...»

Bunun karşısında, şaşkınlıktan Reynolds' un ağzı bir karış açık kaldı. Petar'ın kendisine verdiği kara camlı gözlüğü almak için şuursuz bir davranışla elini uzattı ve gözleriyle Petar'ın elini izledi. Tamamiyde büyülenmiş bir hâlde, o elin başparmağının gitarın yanındaki gizli bir düğmeye dokunduğunu gördü. Bir makineli tabancanın tetiğini, şarjörünü ve yağ içinde pırıl pırıl parlayan mekanizmasını ortaya çıkararak, müzik âletinin bütün sırtı geriye devrildi.

Petar'ın işaret parmağı tetiğin üzerine kapandı. Gitar adamın elinde hoplayıp zıplamaya başladı. Petar büyük bir soğukkanlılık ve dikkatle, öncelik düzenine titizlikle uyarak ateş ediyordu.

Üç tutsağı gözeten asker ilk yaylımla kesilerek ikiye büküldü. İki sâniye sonra, telsiz barakasındaki onbaşı, elini Schmeisser'ine atmaya vakit bulamadan aynı âkıbete uğradı. Yüzbaşı koşmasını bırakmadan tabancasını çıkardı ve Petar'a birkaç el ateş etti ama, geç kalmıştı, Petar sağ omuzuna isabet eden kurşuna metelik bile vermeden, bütün şarjörünü telsizin üstüne boşalttı. Ancak ondan

sonra, yana devrildi, delik deşik olan gitarı cansız ellerinden kaydı. Omuzundan ve başındaki bir yaradan oluk gibi kan akıyordu.

Yüzbaşı hâlâ sıcak tabancasını cebine soktu. Gözleri cansız yatan Petar'dan başka bir şey görmüyordu. Artık öfke de duymuyordu. Sadece bir üzgünlük, bozgunluğun verdiği bir üzgünlük bütün ruhunu kaplamıştı. Bakışı Reynolds'unkiyle karşılaştı. Pek ender görülen ânî ve tam anlaşma anlarından biri oldu bu. Her ikisi de mantıklarını aşan bir olay karşısında duydukları aynı hayreti bölüşmek için aynı şuursuz hareketi yaptılar.

Mallory'yle Miller düğümlü ip üzerinde yukarıya tırmandı. Onlar neredeyse barajın tepesine varmışlardı, oysa, tabanca atışlarının son yankıları hâlâ gölün yüzeyinde yansımaktaydı...

⁂

André de bu makineli seslerini işitmişti ama, bunun ne demek olduğuna dâir en ufak bir fikri bile yoktu. Doğruyu söylemek gerekirse, bunu pek de merak etmiyordu. Sol kolunun bütün üst yanı cayır cayır yanıyordu. Suratından oluk oluk ter boşanıyordu. Merdivenin henüz yarısına bile gelmediğini biliyordu. Bir parçacık durmak zorunda kaldı, çünkü Maria kollarını gevşetmişti. Onu önüne geçirdi, sol kolunu beline doladı, ezici bir yavaşlıkla acılı olduğu kadar da dikkafalı tırmanışına yeniden koyuldu. Şimdi artık pek iyi göremiyordu. Fazla kan kaybettiğini düşündü. Garip bir şeydi ama, sol kolu uyuşmaya başlamış, acı da sağ omuzuna geçmişti. İki

insanın ağırlığı altında sağ omuzu gitgide daha fazla sancıyordu.

Maria aynı sözleri yine tekrarladı :

— «Bırakın beni! Tanrı aşkına, bırakın beni! Yalnız başınıza, kurtulabilirsiniz.»

André ona gülümsedi, ya da gülümsediğini sandı. Sonra kibarca azarladı :

— «Siz ne dediğinizi bilmiyorsunuz! Evet, ne dediğinizi bile bilmiyorsunuz! Üstelik de, Maria öldürür beni.»

— «Bırakın beni! Bırakın beni!» Çırpınıyordu, André onu daha sıkı tutunca da bağırdı. «Canımı acıtıyorsunuz!»

Kendi işkencesine hiç ara vermeden André çıkıştı :

— «Öyleyse debelenmeyin bırakın.»

*
**

Mallory'yle Miller barajın üst kısmında bir boydan bir boya uzanan yarığa ulaştılar. Onbeş metre aşağıda, barakaların dam saçağında ışıldayan projektörlerin tam üstüne gelinceye kadar, yatay ip boyunca hızla ilerlediler. Bütün olup bitenler, pırıl pırıl aydınlık içinde, tam altlarında geçmişti. Groves'la Petar cansız serilmişler, iki Alman askeri öldürülmüştü. Telsiz istasyonu parçalanmıştı. Özellikle de, bütün olanları çok daha iyi ifade eden makineli tabanca, dibi delinmiş bir tabutun içindeymiş gibi hâlâ bir gitar kadavrasının içinde duruyordu. Mallory çatlak boyunca iki üç metre daha ilerledi. Şimdi merdiveni görüyordu. André'yle, merdivenin üçte ikisindeki basamaklara yapışmak için elinden gelen bütün çabayı gösteren genç kadın çıkı-

yordu, ama salyangoz yürüyüşüyle ilerliyorlardı. «Aslâ zamanında yetişemeyecekler! Günün birinde herkesin ölümle sözleşmesi olur.» Diye düşündü.. Bu Andrée için de geçerli olan felsefenin yıkılmaz bir kuralıydı. Kaderciliği akıl almaz bir sınıra kadar itmek doğru muydu? Oysa, akıl almaz olay neredeyse gerçekleşecekti.

Mallory, Miller'in yanına döndü. Düğümlü ipi çabucak, barakaların damına değinceye kadar açtı. Öbür ucunu yatay ipe bağladı. Lüger'ini eline aldı, aşağıya inmeye başlamak için ipi yakaladı ve o anda baraj havaya uçtu!..

Bir patlama iki saniye sonra öbür patlama. Normal olarak, 750 kiloluk yüksek patlayıcının infilâkı müthiş bir gümbürtü meydana getirmeliydi. Ama, hiç şüphesiz patlama yerinin derinliği nedeniyle, tuhaf bir tarzda boğuklaşmış bir şekilde çatlak bir ses çıktı. Koskocaman iki su sütunu havaya yükseldi ve her şey dört beş sâniye kadar donmuş gibi olduğu yerde kaldı. Sonra, barajın bütün orta kısmı sanki yenilgiye boyun eğmiyormuş gibi, yavaş yavaş, tek parça hâlinde boğaz tarafına doğru yatmaya başladı.

André durdu. Hiçbir şey işitmemişti ama, merdivenin uğursuz bir şekilde titreştiğini hissetti: Nelerin olup bittiğini, daha nelerin olacağını biliyordu. İki koluyla Maria'yı ve merdiveni sıkıca kucakladı, sonra omuzunun üstünden baktı. Barajın önyüzünde, yavaş yavaş, dikey iki çatlak belirmişti, sonra da sanki temeline bir menteşeyle tutturulmuş gibi, bütün duvar sâkin sâkin devrilmişti.

...Ve birdenbire, o koca duvar milyonlarca

tonluk koyu yeşil renkli bir suyun altında kayboldu. O boğazın içine çöken binlerce tonluk betonun gürültüsü oradan kilometrelerce uzaktan işitilmiştir. ama, André birdenbire özgürlüğe kavuşan suların kükremesinden başka bir şey işitmiyordu. Barajın yok oluşunu görmeye ancak vakti olmuştu. Şimdi artık şu korkunç yeşil selden başka ortada bir şey yoktu. Başlangıç safhasında oldukça düzgün ve sâkin olan bu yeşil canavar daha sonra bir köpük uçurumu hâlinde patlıyordu. André bir an elini kurtardı, genç kızın dehşete kapılan yüzünü göğsüne gizledi. Eğer bir mûcize olur da kum, çakıl ve Tanrı bilir daha başka neler sürükleyen sıvı hâlindeki şu muazzam koçbaşının vuruşundan sağ çıkarsa, yüzünün nâzik derisinin ömrü boyunca bunun izini taşıyacağını biliyordu. Kendisi de başını omuzlarının içine çekti ve ellerini merdivenin arkasından kenetledi.

Çarpma André'nin nefesini kesti. Akıl almaz derecede bir boğuşma başladı. André kendi hayatıyla Maria'nınkini bir tufana karşı savunuyordu. Çavlan müthiş acı verici bir şiddetle onu dövüyor, kolları eklem yerlerinden kopacakmış gibi bükülüyordu. Yapabileceği en kolay ve en akla yatkın şey; ellerini çözmek, her şeyin, özellikle de bütün uzuvlarının ve bütün kaslarının acısını unutturacak olan suya kendisini bırakıvermekti. Ama, André acıyı unutuluşa üstün tutuyordu. Başka şeyler kırılıyordu ama o, hayır.. Merdivenin sayısız desteği duvardan kopmuştu. Merdiven eğriliyor, çarpılıyor, bükülüyor, cidardan uzaklaşıyordu. André artık dikey, ya da yatay durumda bulunup bulunmadığı-

nı pek iyi bilemiyordu. Ama, destekler dayandıkça, kendisi de dayanıyordu. Daha sonra da ona suyun gücü giderek yumuşar gibi geldi. Ama, kimbilir, belki de hayâllere kapılıyordu. Her ne olursa olsun, yukarıya çıkmak gerekiyordu, o da hemen davrandı. Bu çıkış sonsuzluk kadar uzun sürdü. Bir eliyle bir basamağı bırakıyor, öbürünü yakalıyordu; eli kayıyordu ve hepsini bırakmaya başlıyordu. Her seferinde, dayanılmaz işkencelerle dişlerini sıkıyor, ellerini sıkıyor ve sonunda gerçeği kabul etmesi gerekiyordu: Dayanıyordu. Yeniden soluk alabildiği zaman, işin en zor kısmının geçtiğini anladı. Maria'ya baktı. Sarı saçları kül rengi yüzüne yapışmıştı. Gözleri kapalı olduğundan, kirpikleri daha uzun, daha kara görünüyordu.

André eski durumuyla bir karşılaştırma yapınca artık ne boğaz, ne de uçurum kaldığını gördü. Neretva ırmağı artık dar bir boğazın dibinde akan bir sel değil, bir ekspres treninden daha hızlı, dünyanın bütün buharlı makinelerinden daha gürültülü, daha ağzı köpürmüşçesine öfkeli muazzam bir nehirdi. Çılgın bir patlamalar çağlayanı bütün vâdide yuvarlanıyordu, peşinden de uzun ve keskin uğultular yükseliyordu.

⁂

Mallory neden o kadar uzun zaman hareketsiz kaldığını bir türlü anlayamıyordu. Elbette bir gölün bu derece alçalmasında, bütün bir boğazı eline geçiren bu muazzam beyazlık kaynaşmasının faciasında insanı büyüleyecek pek çok şey vardı. Ama, kendi kendine itiraf etmediği hâlde, onu böyle kötü-

rümleştiren şeyin, André'yle Maria'nın kesinlikle merdivenden koparılıp götürülmesi fikri olduğunu biliyordu. İpi yakaladı ve deli gibi aşağıya indi.. İpin ellerinin derisini yüzdüğünü hissetmeyen bir deli; öldürme istekleri duyan bir deli; André'nin hayatına mal olan patlamayı bizzat kendisinin başlattığını unutan bir deli...

...Ve işte böylece, tam ayakları barakanın damına değdiği sırada iki hayâlet gördü. André'nin başıyla, Maria'nın hareketsiz kafası merdivenin tepesinde belirmişti. Mallory, son basamağı yakalamak için yararsız çabaları belli eden çırpınma ve titremeler dışında, André'nin artık bir tek hareket bile yapmak yeteneğinden, gücünden yoksun bulunduğunu derhal anladı. André sıfırı tüketmişti. Artık cevap vermiyordu. Bitmişti.

André'yle genç kızı gören yalnız Mallory değildi. Muhafız birliği yüzbaşısıyla adamlarından biri korkunç tahribat manzarasını şaşkınlıkla seyretmeye pek dalmışlardı ama, başka bir muhafız dönmüş, André'nin başını farketmiş ve makineli tabancasını kaldırmıştı. Hâlâ ipe asılı bulunan Mallory'nin Lüger'ini çekip de tetiğini açmaya vakti yoktu. Ama, Reynolds, tam nöbetçinin ateş açtığı anda umutsuzca onun üzerine saldıracak zamanı bulmuştu. Reynolds derhal öldü. Muhafız iki sâniye daha yaşadı. Mallory Lüger'inin duman tüten namlusunu yüzbaşıya çevirdi.

— «Silâhlarınızı atın!»

Yüzbaşıyla öbür muhafız silâhlarını attı. Mallory'yle Miller barakanın aşağısına atladı. Miller Almanlar'ı zararsız hâle getirirken Mallory de elini André'ye uzatarak merdive-

ne doğru koştu. İkisini de tehlikenin dışına çekti: Maria kendinden geçmiş, André de sendeliyordu. Mallory, André'ye, kanla benek benek olan yüzüne, derisi yüzülmüş yara içindeki ellerine, baştan başa kıpkırmızı olan sol yenine baktı. Sertçe ona sordu :

— «Ey Tanrım! Nerelerdeydiniz siz, kuzum?»

André belirsizce, dalgın dalgın sordu :

— «Nerede miydim? Bilmem...» Komanın sınırında, bacakları üstünde sendeleyerek, gülümsemeye çalışarak elini gözlerinin önünden geçirdi: «Galiba manzarayı seyretmek için durmak zorunda kaldım.»

⁂

General Zimmermann komuta tankının içinden hâlâ kımıldamamıştı, komuta tankı da hâlâ Neretva köprüsünün ortasında duruyordu. Zimmermann dürbünüyle bakıyordu ama, ilk defa ne batıya, ne de kuzeye yöneliyordu. Doğuya, nehrin yukarısına, Neretva ırmağının boğazlarının ağzına doğru bakıyordu. Bir süre sonra yâverine döndü. Hâlâ huzursuzdu, sıkıntılıydı ama, sıkıntısı şimdi kaygıya dönüşüyordu. Hayır. Korkuya..

— «İşittiniz mi?» Diye sordu.

— «İşittim generalim!»

— «Ve hissettiniz, değil mi?»

— «Hissettim...»

— «Ne olabilir bu acaba?» Diye soran Zimmermann mutlaka bir cevap bekliyordu. Durmadan yükselen, bütün atmosfere yayılan o muazzam homurtuyu dinledi. «Gökgürültüsü değil bu. Hem de çok sürekli. Peki, ya şu rüz-

gâr... şuradan, şu boğazdan gelen rüzgâr...» O sırada, doğudan gelen sağır edici gürültü içinde kendi sesini bile ancak işitebiliyordu. «Baraj bu! Neretva barajı! Barajı uçurdular!» Şoföre avaz avaz bağırdı: «Gidin buradan! Tanrı aşkına, gidin buradan!»

Komuta tankı yayları üstünde sallandı, öne doğru atıldı ama, Zenica kafesinin bağnaz yedibin savunucusunun üstüne atılmak için bekleyen tank dizileri, Neretva'nın kenar yamacına, bayırın altına birbiri peşine yığılan baskın birlikleri için olduğu kadar, General Zimmermann için de iş işten geçtiğini ilân ediyordu. Milyonlarca tonluk bir itişle hareket eden, ağaç ve kayalardan oluşan bir koçbaşını önünden yuvarlayan yirmibeş metre yüksekliğinde bir beyaz su duvarı boğazdan fırladı.

Zimmermann'ın zırhlı birliğindeki adamlardan pek çoğu ölümün geldiğini ancak tepelerine dikildiği anda görebildiler. Neretva köprüsüyle, Zimmermann'ın komuta tankı da dahil olmak üzere, üstünde bulunan bütün taşıtlar hemen o anda devrilip yok oldu. Muazzam sel yolunun üstünde bulunan ne varsa, topları, tankları, zırhlı taşıtları, binlerce insanı paramparça ederek, iki kıyıyı da yedi sekiz metrelik su kasırgası altında sulara boğdu. Sonunda, canavar yükselme azaldığında, vâdide bir tek ot bile kalmamıştı. Yüz, ya da ikiyüz kadar insan belki yıkım hâlindeki bayırı aşabilmişti. Zimmermann'ın zırhlı iki birliğinin korkunç derecede kısa bir zaman süresi içinde yokolup gittiği kabul edilebilirdi. Ancak altmış sâniye içinde, son söz söylenmiş bitmişti. Neretva'da artık Alman

zırhlı birliği diye bir şey kalmamıştı, boğaz o cehennemi deprem dalgalarını kusmaya devam ediyordu.

⁂

«Tanrıdan bütün dileğim, bir daha aslâ buna benzer bir şeye tanık olmamaktır...» Diye içinden geçiren General Vukalovic, dürbünü elinde, sevinçten, en küçük bir memnunluktan tamamiyle yoksun büyük bir heyecanın derin bir acımaya karıştığı yüzünü Albay Janzy'ye çevirdi.

— «Tanrının kulları bu şekilde ölmemeliydi, en azılı can düşmanlarımız bu şekilde ölmemeliydi...» Bir süre sessiz ve hareketsiz durdu. «Yüz, ikiyüz kadar piyade şu tarafta kurtulabildiler galiba albay. Onlarla meşgul olur musunuz?»

Janzy ağırbaşlılıkla :

— «Onlarla meşgul olacağım,» dedi. «Bu, insan öldürülecek bir gece değil.. Sâdece tutsaklar olacak, çarpışma olmayacak. İlk defa savaşa hazırlanmıyorum.»

— «İyi, sizden ayrılacağım.» Vukalovic elini Janzy'nin omuzuna koydu, yorgunluktan kırılan bir gülümsemeyle: «Randevum var. Neretva barajında... Ne kaldıysa.»

— «Yüzbaşı Mallory'yle mi?»

— «Evet. Bu gece İtalya'ya gidiyoruz. Biliyorsunuz albay, o adam hakkında aldandık.»

Janzy kararlı bir tavırla doğruladı :

— «Ben bunu hep düşünmüştüm!»

Vukalovic gülümsemesini biraz uzattı, sonra gitti.

⁂

Başında kanlı bir sargı, iki adamının kolunda ilerleyen Yüzbaşı Neufeld, eskiden Neretva Irmağı'nın geçiti üzerine uzanan heyelanın tepesinde sendeliyordu. Hemen hemen beş metre kadar aşağıda çılgıncasına boşanan o ardı arası kesilmeyen kaynamayı dehşetle seyrediyordu. Bozgunluğun böylesine insanlık dışı bir eylemle olacağını hiçbir zaman tahmin etmemişti. Bozuk ve solgun bir yüzle sol yanında bulunan ve kendinden daha da şaşırıp kalmış bir hâli olan askere doğru döndü. Neufeld :

— «Katırların en iyilerinden iki tanesini al, Zenica boğazının kuzeyinde bulacağın ilk Wehrmacht komutanlık karakoluna gitti. Onlara General Zimmermann'ın tümenlerinin yokolduğunu söyle -bunu bilmiyoruz, ama, böyle olacağına kesinlikle inanıyoruz- Neretva vâdisinin bir ölüler vâdisi olduğunu ve onu savunacak bir tek Almanın kalmadığını anlat onlara. Müttefikler havadan taşınan tümenlerini yarın sabah oraya indirmeğe kalksalar, üzerlerine tek bir kurşun sıkılmayacağını onlara hatırlat.. Durumu derhal Berlin'e bildirmelerini söyle... İyice anladın mı, Lindemann?»

— «Anladım yüzbaşım.»

Neufeld, Lindemann'ın katiyen bir şey anlamadığını düşündü ama, bitkin bir hâldeydi, sözlerini tekrarlamaya hiç niyeti yoktu. Lindemann hemen bir katıra atladı, bir başkasını da yularından yakaladı, kendi bindiğini mahmuzladı, demiryolundan yukarıya doğru, karşı yöne atıldı. Neufeld arkasından :

— «O kadar acele etme oğlum.» Diye mırıl-

dandı. Sonra ekledi: «Her ne olursa olsun, çok geç zaten!»

⁂

Gölün seviyesi rahatça bir on metre kadar alçalmıştı ama, boğaz yönünde bir sâkinleşmenin henüz en küçük izi bile yoktu.

Yorgun, bitkin, kırıklık, yara bere içinde, sargı bozuntusu bir şeyin arasından durmadan kan kaybeden André, kendini toplama gücünü bir defa daha ispatlıyordu. Şimdilik onu ayağa kaldırabilmek amacıyla, Maria'yı sallamakla uğraşıyordu. Miller; yaşayan ve yaraları hafif görülen Petar'ın başının pansumanını tamamlıyordu. Miller, işini bitirince, Groves'a doğru yöneldi ve onun üzerine eğildi. Bir süre sonra doğruldu, ona bakarak olduğu yerde kaldı. Mallory :

— «Ölmüş mü?» Diye sordu.

— «Ölmüş!»

— «Ölmüş!» André gülümsedi. Bu, bir keder gülümsemesiydi. «Ölmüş!.. Ve sizle ben şu delikanlı öldüğü için yaşıyoruz.»

Miller :

— «Fedâ edilebilir unsur.» Dedi.

André derin derin göğüs geçirdi.

— «Şu küçük Reynolds'cuk da, o da fedâ edilebilir unsur. Bugün öğleden sonra ona ne demiştiniz, Keith'ciğim? Küçük Reynolds her şeyi son anda öğrenebilecekti. Şimdi, başka zaman değil. Bu gece iki defa hayatımı kurtardı. Maria'nın ve Petar'ın hayatını kurtardı. Ama, kendi hayatını kurtaracak kadar akıllı değildi. Biz, biz yaşlılar, biz kurnazlar, her şeyi bilen bizler, akıllıyız. Ve yaşlılar ha-

yatta, gençler öldü. Bu her zaman böyledir. Onlarla alay ettik, onların gençliğine onların aptallığına ve bilgisizliğine hayran olduk.» Garip bir şekilde sevgi dolu bir el hareketiyle, Maria'nın sarı saçlarını yüzünden çekti, Maria da ona gülümsedi. Muhakkak olan, onlar bizden daha iyiydi.»

Mallory :

— «Orası doğru,» dedi. Sonra Petar'a hitap ederek: «Ve onların üçünün de öldüğünü, Balkanlar'daki bütün İngiliz casusluk örgütünü sizin yönettiğinizi hiçbir zaman öğrenemeyeceklerini düşünüyorum da.»

Miller hırsla gözlerini ovuşturdu :

— «Sonuna kadar bilgisiz kaldılar. Aslâ hiçbir şey öğrenemeyen kimseler vardır, anlıyorsunuz ya? Aslâ hiçbir şey öğrenemeyen kimseler vardır!»

Deniz Albayı Jensen'le tümgenerali bir defa daha Termoli'deki harekât genel karargâhında bulunuyorlardı ama, artık bir aşağı bir yukarı gidip gelmiyorlardı. Gezinme zamanı geçmişti. Doğrusunu söylemek gerekirse, çok yorgun görünüyorlardı, yüzleri de belki daha derin kırışıklarla oyulmuş gibiydi. Yalnız ne var ki, kaygı ve korku yok olmuştu. Birdenbire yepyeni bir gençlik duydukları için rahat koltuklarından kalkmış olacakları pekâlâ düşünülebilir. Her ikisinin de elinde içki bardağı vardı. Bardaklar da hatırı sayılır boydaydı hani..

Jensen, dudaklarında gülümseme, viskisini içiyordu.

— «Bir generalin yerinin birliklerinin başında olduğunu sanıyordum?»

General kesinlikle bildirdi :

— «Artık günümüzde durum aynı değil albay! 1944'de, iyi düşünen tedbirli bir general; birliklerini aşağı yukarı otuz kilometre geriden yönetir. Üstelik de, zırhlı birlikler öyle hızlı ilerliyorlar ki, onlara yetişip yetişemeyeceğimi bile bilmiyorum.»

— «O kadar mı hızlı ilerliyorlar?»

— «Dün akşam Gustav hattından ayrılan ve Yugoslav sınırına doğru saldırmakta olan Alman ve Avusturya birlikleri kadar hızlı değil tabii. Ama, yine de tamamiyle memnunluk verecek şekilde ilerliyorlar.» General ağzına kadar dolu bardağı yuvarladı, ardından

da memnunlukla gülümsedi. «Bütünüyle başarıya ulaşan bir blöf. Tıkır tıkır, hiçbir engele rastlamadan açılan gedik. Kısacası, askerleriniz çok güzel bir iş başardılar.»

Kapı vuruldu. Generalle Jensen koltuklarında döndü. Meşin kaplamalı ağır kapılar Mallory'nin önünde açıldı. Peşinden de Vukalovic André ve Miller geliyordu. Daha ilk bakışta dördünün de bir haftadan beri traş olmadığı, uyku uyumadığı hemen belli oluyordu. André'nin kolu, boynundan sarkan bir saygıya asılıydı.

Jensen ayağa kalktı, bardağını bir masanın üzerine bıraktı. Gayet sâkin :

— «Nihayet neticeye ulaşabildiniz, ancak bu pek ucu ucuna oldu, değil mi?» Diye sordu.

Mallory, André ve Miller, anlamsız gözlerle birbirlerine baktılar. Uzun süren bir sessizlik oldu.

Mallory aynı sükûnetle ona cevap verdi :

— «Evet, biraz.. Ancak bazı işler, diğerlerinden daha fazla zaman alıyor.»

⁂

Petar'la Maria, Termoli askerî hastanesinde yönetmeliğe uygun iki karyolada yanyana yatıyorlardı. Elele tutuşmuşlardı. İçeriye Jensen, Mallory, Miller ve André girdi. Jensen hemen :

— «Siz ikiniz hakkında çok iyi haberler aldığım için pek memnunum. Size vedâ etmek isteyen birkaç, dostunuzu getirdim.»

Miller sertçe bir çıkış yaptı :

— «Ne biçim hastane bu böyle? Peki.. Ordunun yüksek ahlâk kuralı nerde kalıyor? Bu hastanede kadınlarla erkeklerin ayrı koğuşları yok demek ki?.»

Mallory çekingen bir tavırla :

— «İki yıldanberi onlar evli..» Dedi. «Size söylemeyi unutmuş olacağım..»

— «Evet aklınızdan çıkmış olmalı.»

André çok önemli bir şeyi unutmuş gibi sıçradı :

— «Aman evlilik dediniz de aklıma geldi. Albay Jensen de bilir ki, ben Navarone'da...»

Jensen onun sözünü kesti :

— «Anlıyorum.. Elbette, elbette!. Bu senin hakkın.. Hayhay. Yalnız düşündüm ki, acaba bu arada, yalnız sizin yapabileceğiniz küçük, ama çok kısa zamanda üstesinden geleceğiniz gizli bir görev versem.. hâ! Ne dersiniz?» André'ye dönerek: «İnanın ki, bu, sizin Navarone'a gidip gelinceye kadar yapıp bitireceğiniz bir işti.. Hazır şimdi hepiniz elimin altında olduğunuza göre!. Bilmem ki bu teklifimi her işinizden önceye almanızı istesem?...»

André ona buz gibi bir bakışla bakıyordu...

SON

Alman Orduları'nın Yugoslavya'daki işgalini felce uğratan nedenlerin başında, gönüllülerin direnişi gelir. Sayıları 350 bini aşmayan Partizan'lar, 28 Alman ve Bulgar tümenini kımıldamaz hâle getirmiş ve Müttefikler'in güney cephesine büyük yarar sağlamıştı.

Fakat ne var ki, bu gönüllülerden 6 bin kadarı düşmanlarının ablukasından kendisini kurtaramadı, üstelik aç ve silâhsız kaldı.

Akdeniz Müttefik Haber Merkezinden Albay Jensen'e durum bildirildi. Jensen, Mallory komutasındaki beş komandoya Gizli görev verdi. Komandolar Alman Kuvvetlerinin içine girmeyi başardılar ve Neretva Barajı'nı uçurarak Alman tümenlerini akıl almaz bir şekilde imha ettiler.

İkinci Dünya Savaşı'nın en kanlı çarpışmalarını yansıtan Yugoslavya harekâtı, savaş tarihine getirdiği yenilikler bakımından çok önemlidir. Üstün asker sayılarının, casuslar ve komandoların sabotajları önünde nasıl etkisiz hâle geldiği bu savaşlarda anlaşıldı.

Neretva Harekâtı, bu korkunç mücadelenin bir sembolüdür.

Güzel Sanatlar Matbaası A.Ş.

15 TL.